

KSI.430.007.2021

Nr ewid. 164/2021/P/20/046/KSI

Informacja o wynikach kontroli

ZBIERANIE I OCZYSZCZANIE ŚCIEKÓW KOMUNALNYCH

DEPARTAMENT ŚRODOWISKA

MISJA

Najwyższej Izby Kontroli jest niezależna, profesjonalna kontrola zadań publicznych w interesie obywateli i państwa

Informacja o wynikach kontroli

Zbieranie i oczyszczanie ścieków komunalnych

p.o. Dyrektor Departamentu Środowiska

Tomasz Gawęł

Zatwierdzam:

Prezes Najwyższej Izby Kontroli

Marian Banaś

Warszawa, dnia 15. 02. 2022

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
T/F +48 22 444 50 00

www.nik.gov.pl

SPIS TREŚCI

WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW, SKRÓTOWCÓW I POJĘĆ.....	5
1. WPROWADZENIE.....	8
2. OCENA OGÓLNA	12
3. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI.....	14
4. WNIOSKI.....	24
5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI	26
5.1. Planowanie, monitorowanie, koordynowanie i nadzorowanie realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej.....	26
5.1.1. Organizacja zadań w zakresie ochrony wód dotyczących zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych	26
5.1.2. Weryfikacja aglomeracji	32
5.1.3. Planowanie zadań w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych	37
5.1.4. Monitorowanie realizacji zadań w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.....	52
5.1.5. Nadzór i koordynacja realizacji zadań publicznych w gospodarce wodnej w zakresie oczyszczania ścieków komunalnych	71
5.2. Zbieranie ścieków komunalnych w gminach	73
5.3. Oczyszczanie ścieków komunalnych i zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych.....	79
5.3.1. Zapewnienie właściwego oczyszczania ścieków komunalnych.....	79
5.3.2. Zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych.....	90
5.4. Sprawowanie nadzoru nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi na obszarze gminy.....	95
5.4.1. Sprawowanie nadzoru nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi na obszarze gminy.....	97
5.4.2. Zwiększanie liczby użytkowników sieci kanalizacyjnej.....	115
5.5. Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych	123
5.5.1. Planowanie i wydatkowanie środków finansowych na finansowanie zadań z zakresu gospodarki ściekowej	123
5.5.2. Dofinansowanie zadań z zakresu gospodarki ściekowej	132
5.5.3. Rozliczanie umów o dofinansowanie zadań z zakresu gospodarki ściekowej.....	139
5.5.4. Zapewnienie środków na finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych w gminach	142
5.5.5. Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych w gminach	146

6. ZAŁĄCZNIKI	149
6.1. Metodyka kontroli i informacje dodatkowe.....	149
6.2. Analiza stanu prawnego i uwarunkowań organizacyjno-ekonomicznych.....	200
6.3. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności.....	216
6.4. Wykaz podmiotów, którym przekazano informację o wynikach kontroli.....	218
6.5. Stanowisko Ministra do informacji o wynikach kontroli	219
6.6. Opinia Prezesa NIK do stanowiska Ministra	225

Wykaz stosowanych skrótów, skrótowców i pojęć

aglomeracja	teren na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków komunalnych albo do końcowego punktu zrzutu tych ścieków (art. 86 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne);
AKPOŚK 2017¹	piąta aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych zatwierdzona przez Radę Ministrów 31 lipca 2017 r. (M.P. z 2017 r. poz. 1183);
VI AKPOŚK²	szósta aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych;
DGWiŻŚ	Departament Gospodarki Wodnej i Żeglugi Śródlądowej;
dyrektywa 91/271/EWG	dyrektywa Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych (Dz. Urz. WE L 135 z 30.05.1991, str. 40);
gmina wiodąca	gmina o największej równoważnej liczbie mieszkańców w aglomeracji;
GUS	Główny Urząd Statystyczny;
IOŚ	Inspekcja Ochrony Środowiska;
KE	Komisja Europejska;
KPOŚK	Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych zatwierdzony przez Radę Ministrów 16 grudnia 2003 r.;
koś³	komunalne osady ściekowe;
KZGW	Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie;
Minister GMiŻŚ	Minister Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej;
MGMiŻŚ	Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej;
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
PGW Wody Polskie	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie;
PO IiŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko;
POŚ	ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2020 r. poz. 1219, ze zm.);
poś⁴	przydomowe oczyszczalnie ścieków;
pwk⁵	przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne – przedsiębiorca w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2021 r. poz. 162), jeżeli prowadzi działalność gospodarczą w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę lub zbiorowego odprowadzania ścieków, oraz gminne jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, prowadzące tego typu działalność (art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków);

¹ Zastosowano począwszy od rozdziału *Synteza wyników kontroli*.

² Zastosowano począwszy od rozdziału *Synteza wyników kontroli*.

³ Zastosowano począwszy od rozdziału *Ważniejsze wyniki kontroli*.

⁴ Zastosowano począwszy od rozdziału *Ważniejsze wyniki kontroli*.

⁵ Zastosowano począwszy od rozdziału *Ważniejsze wyniki kontroli*.

- RLM** równoważna liczba mieszkańców – ładunek substancji organicznych biologicznie rozkładalnych wyrażonych jako wskaźnik pięciodobowego zapotrzebowania tlenu (BZT₅) w ilości 60 g tlenu na dobę (art. 86 ust. 3 pkt 3 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne);
- RLMrz** rzeczywista równoważna liczba mieszkańców obliczona na podstawie sumy liczby mieszkańców aglomeracji, wartości RLM pochodzącej od osób czasowo przebywających na terenie aglomeracji oraz RLM pochodzącej z przemysłu występującego na obszarze aglomeracji;
- rozporządzenie w sprawie warunków wprowadzania ścieków z 2019 r.** rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych (Dz. U. poz. 1311) – weszło w życie 16 lipca 2019 r.;
- rozporządzenie w sprawie wyznaczenia aglomeracji** rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 27 lipca 2018 r. w sprawie sposobu wyznaczenia obszarów i granic aglomeracji (Dz. U. poz. 1586) – weszło w życie 21 sierpnia 2018 r.;
- rzgw** regionalny zarząd gospodarki wodnej PGW Wody Polskie;
- sooś** strategiczna ocena oddziaływania na środowisko;
- s.m.** sucha masa;
- ścieki bytowe** ścieki z budynków mieszkalnych, zamieszkania zbiorowego oraz użyteczności publicznej powstające w wyniku ludzkiego metabolizmu lub funkcjonowania gospodarstw domowych oraz ścieki o zbliżonym składzie pochodzące z tych budynków (art. 16 pkt 62 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne);
- ścieki komunalne** ścieki bytowe lub mieszanina ścieków bytowych ze ściekami przemysłowymi albo wodami opadowymi lub roztopowymi odprowadzane urządzeniami służącymi do realizacji zadań własnych gminy w zakresie kanalizacji i oczyszczania ścieków komunalnych (art. 16 pkt 63 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne);
- Traktat Akcesyjny** Podpisany w dniu 16 kwietnia 2003 r. przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej Akt dotyczący warunków przystąpienia Republiki Czeskiej, Republiki Estońskiej, Republiki Cypryjskiej, Republiki Łotewskiej, Republiki Litewskiej, Republiki Węgierskiej, Republiki Malty, Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Słowenii i Republiki Słowackiej oraz dostosowań w Traktatach stanowiących podstawę Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864);
- TSUE** Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej;
- ucpg** ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2021 r. poz. 888, ze zm.);
- uoo** ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2021 r. poz. 779, ze zm.);
- uPB** ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2020 r. poz. 1333, ze zm.);
- uPW⁶** ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2021 r. poz. 624, ze zm.);

⁶ Zastosowano począwszy od rozdziału *Synteza wyników kontroli*.

urządzenia kanalizacyjne	sieci kanalizacyjne, wyloty urządzeń kanalizacyjnych służących do wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi oraz urządzenia podczyszczające i oczyszczające ścieki oraz przepompownie ścieków (art. 2 pkt 14 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków);
uzzw	ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2020 r. poz. 2028);
wfośgw	wojewódzki fundusz/wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej;
wieloletni plan ⁷	wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych, o którym mowa w art. 21 ust. 1 uzzw;
wioś	wojewódzki inspektor/inspektorat ochrony środowiska;
właściciele nieruchomości	rozumie się przez to także współwłaściciele, użytkowników wieczystych oraz jednostki organizacyjne i osoby posiadające nieruchomość w zarządzie lub użytkowaniu, a także inne podmioty władające nieruchomością (art. 2 ust. 1 pkt 4 ucp);
wskaźnik koncentracji	stosunek liczby stałych mieszkańców aglomeracji i osób czasowo przebywających w aglomeracji przewidywanej do obsługi przez planowaną do budowy sieć kanalizacyjną do długości tej sieci, doprowadzającej ścieki do oczyszczalni ścieków albo końcowego punktu zrzutu ścieków komunalnych (§ 1 pkt 6 rozporządzenia w sprawie wyznaczania aglomeracji);
BZT₅	wskaźnik substancji zanieczyszczających: pięciodniowe biochemiczne zapotrzebowanie na tlen;
ChZTcr	wskaźnik substancji zanieczyszczających: chemiczne zapotrzebowanie tlenu, oznaczane metodą dwuchromianową;
zbiorowe odprowadzanie ścieków	działalność polegająca na odprowadzaniu i oczyszczaniu ścieków, prowadzona przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne (art. 2 pkt 20 uzzw).

⁷ Zastosowano począwszy od rozdziału *Synteza wyników kontroli*.

1. WPROWADZENIE

Pytanie definiujące cel główny kontroli

Czy działania organów administracji publicznej i podległych im podmiotów zapewniają kompleksowe zbieranie ścieków komunalnych i prawidłowe ich oczyszczanie?

Pytania definiujące cele szczegółowe kontroli

1. Czy prawidłowo planowano, monitorowano, koordynowano i nadzorowano realizację zadań w zakresie gospodarki ściekowej?
2. Czy w gminach zapewniono prawidłowe zbieranie ścieków komunalnych?
3. Czy w gminach zapewniono prawidłowe oczyszczanie ścieków komunalnych i zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych?
4. Czy organy gminy prawidłowo sprawowały nadzór nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi na obszarze gminy?
5. Czy finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych zapewniało realizację planowanych zadań w zakresie gospodarki ściekowej?

Jednostki kontrolowane

Ministerstwo Infrastruktury,
Krajowy Zarząd
Gospodarki Wodnej PGW
Wody Polskie,

Narodowy Fundusz
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej,
16 wojewódzkich funduszy
ochrony środowiska
i gospodarki wodnej,
44 urzędy miast, miast
i gmin lub gmin,
44 przedsiębiorstwa
wodociągowo-
kanalizacyjne

Okres objęty kontrolą

Od 1 stycznia 2018 r.
do 30 września 2020 r.⁷

Dyrektywa 91/271/EWG nakłada na Państwa Członkowskie obowiązek zapewnienia, aby wszystkie aglomeracje były wyposażone w system zbierania ścieków komunalnych oraz aby ścieki te przed odprowadzeniem były poddane oczyszczaniu, głównie w procesie biologicznego oczyszczania z wtórnym osadzaniem lub innemu równie skutecznemu oczyszczaniu.

Zgodnie z postanowieniami Traktatu Akcesyjnego wymagania dotyczące systemów kanalizacji i oczyszczania ścieków komunalnych, wynikające z dyrektywy 91/271/EWG, powinny być wdrożone do 31 grudnia 2015 r.

Przepisy dyrektywy 91/271/EWG zostały implementowane do przepisów krajowych. Aktualnie całość zagadnień związanych z gospodarką wodno-ściekową regulowana jest ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne oraz przepisami wykonawczymi do tej ustawy.

Podstawowym instrumentem mającym zapewnić wdrożenie postanowień dyrektywy 91/271/EWG jest Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK) – dokument strategiczny, w którym oszacowano potrzeby i określono działania na rzecz wyposażenia aglomeracji miejskich i wiejskich (o RLM większej od 2000) w systemy kanalizacyjne i w oczyszczalnie. Celem tego programu jest ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczonych ścieków poprzez realizację ujętych w nim inwestycji, a co za tym idzie – ochrona środowiska wodnego. Aktualne założenia KPOŚK bazują na art. 5 ust. 2 dyrektywy 91/271/EWG dotyczącym odprowadzania ścieków komunalnych na obszarach wrażliwych. Oznacza to stosowanie podwyższonego usuwania biogenów we wszystkich oczyszczalniach ścieków komunalnych w aglomeracjach powyżej 10 000 RLM.

Według piątej aktualizacji KPOŚK warunkami spełnienia dyrektywy 91/271/EWG było zapewnienie w każdej aglomeracji aby:

- Wydajność oczyszczalni ścieków odpowiadała przynajmniej ładunkowi generowanemu na obszarze aglomeracji.
- Jakość ścieków oczyszczonych odprowadzanych z każdej oczyszczalni była zgodna z wymaganiami określonymi w przepisach prawa.
- Wyposażenie aglomeracji w systemy zbierania ścieków komunalnych gwarantowało blisko 100% poziom obsługi. Oznacza to wyposażenie w sieć kanalizacyjną co najmniej na poziomie: 95% dla aglomeracji o RLM < 100 000, 98% dla aglomeracji o RLM > 100 000. Pozostały % RLM musi być oczyszczany w innych systemach oczyszczania ścieków (pojedyncze systemy lub inne właściwe systemy), zapewniających ten sam poziom ochrony środowiska jak dla całej aglomeracji.

Według KE i orzecznictwa TSUE wyposażenie w sieć kanalizacyjną w aglomeracjach powinno być na poziomie minimum 98%, z zastrzeżeniem, że pozostałe 2% nie przekroczy 2000 RLM.

Zgodnie z wymaganiami prawa oraz interpretacją KE należy tak planować granice aglomeracji, aby w jak największym stopniu cały produkowany przez aglomerację ładunek ścieków był zbierany siecią kanalizacyjną i odprowadzany do oczyszczalni ścieków.

⁸ Z wykorzystaniem dowodów powstałych przed/po tym okresie.

KPOŚK – zatwierdzony przez Radę Ministrów 16 grudnia 2003 r. – został opracowany na podstawie danych z roku 2002. Program zawierał wykaz 1378 aglomeracji o RLM \geq 2000, wraz z jednoczesnym wykazem niezbędnych przedsięwzięć w zakresie budowy, rozbudowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych, oraz budowę i modernizację systemów kanalizacyjnych, jakie należy zrealizować w tych aglomeracjach w terminie do 31 grudnia 2015 r.

W kolejnych latach realizacji programu dokonywano jego aktualizacji. Ostatnia piąta aktualizacja KPOŚK została zatwierdzona przez Radę Ministrów 31 lipca 2017 r.

Dotyczy ona 1587 aglomeracji o łącznym RLMrz 38,8 mln. Zakres rzeczowy inwestycji planowanych przez aglomerację obejmuje:

- budowę 14 661,2 km nowej sieci kanalizacyjnej,
- modernizację 3506,4 km istniejącej sieci kanalizacyjnej,
- budowę 116 nowych oczyszczalni ścieków komunalnych,
- modernizację 190 oczyszczalni,
- rozbudowę 82 oczyszczalni,
- rozbudowę i modernizację 420 oczyszczalni,
- modernizację części osadowej w 318 oczyszczalniach,
- likwidację 50 oczyszczalni.

Na podstawie analizy zaplanowanych przez aglomerację inwestycji pod względem spełnienia w 2021 r. wymagań dyrektywy 91/271/EWG prognozowano, że:

- 1333 aglomeracje, tj. 94,0% całego RLMrz, będzie posiadać wydajność oczyszczalni ścieków dostosowaną do RLMrz;
- 1574 aglomeracje, tj. 99,7% całego RLMrz, zapewni stopień oczyszczania ścieków wymagany dyrektywą 91/271/EWG;
- 1187 aglomeracji, tj. 84,0% całego RLMrz, będzie posiadać poziom obsługi sieciami kanalizacyjnymi bliski 100%;
- łączne wypełnienie 3 ww. warunków wymaganych dyrektywą 91/271/EWG nastąpi w 1036 aglomeracjach, generujących 80,0% całego RLMrz.

Podstawowe przyczyny prognozowanego braku zgodności wszystkich 1587 aglomeracji z wymogami dyrektywy 91/271/EWG to:

- niewłaściwe zaplanowanie wydajności oczyszczalni;
- niewłaściwe zaplanowanie sieci kanalizacyjnych, wynikające ze złego wyznaczenia granic aglomeracji;
- zaplanowanie zakończenia inwestycji po roku 2015.

Potrzeby finansowe na realizację inwestycji ujętych w piątej aktualizacji KPOŚK oszacowano na 27,85 mld zł, z tego:

- na budowę i modernizację sieci kanalizacyjnej – 16,67 mld zł;
- na inwestycje związane z oczyszczalniami ścieków – 11,10 mld zł;
- na indywidualne systemy oczyszczania – 79,27 mln zł (przydomowe oczyszczalnie ścieków jako uzupełnienie sieci kanalizacyjnej).

Jako główne źródła finansowania inwestycji przewidziano:

- środki unijne w ramach programów operacyjnych (m.in. PO IiŚ, regionalne programy operacyjne) – 12,86 mld zł;
- krajowe fundusze ekologiczne (NFOŚiGW, wfośigw) – 4,84 mld zł;
- środki własne gmin oraz przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych – 8,45 mld zł.

Następstwem zatwierdzenia piątej aktualizacji KPOŚK było opracowanie nowej wersji Master Planu dla wdrażania dyrektywy 91/271/EWG. Master Plan zawiera zestawienie najważniejszych informacji planistycznych z zakresu gospodarki ściekowej wykazanych w aktualizacji. Dokument został zatwierdzony przez kierownictwo Ministerstwa Środowiska 8 września 2017 r.

Należy jednak zauważyć, że realizacja planowanych działań nie zapewniała pełnego osiągnięcia zgodności z dyrektywą 91/271/EWG w przypadku 551 aglomeracji.

Od lipca 2019 r. rozpoczęto w KZGW PGW Wody Polskie prace nad szóstą aktualizacją KPOŚK.

W ramach PO IiŚ 2014–2020 NFOŚiGW pełnił funkcję Instytucji Wdrażającej dla II osi priorytetowej *Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu*, w której znajdowało się działanie 2.3 *Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach*. W ramach działania 2.3 projekty były wybierane tylko w trybie konkursowym.

W 2019 r. NFOŚiGW rozpoczął realizację *Ogólnopolskiego programu gospodarki wodno-ściekowej poza granicami aglomeracji ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych* skierowanego do wfośigw. Budżet programu na lata 2019–2023 to 710 mln zł na finansowanie pożyczkowe.

Zadania związane z realizacją KPOŚK realizowane były przez gminy wchodzące w skład aglomeracji, którą wyznaczała w drodze uchwały rada gminy wiodącej, po zawarciu porozumienia z pozostałymi gminami. Gmina wiodąca miała obowiązek składania do PGW Wody Polskie sprawozdań z realizacji KPOŚK. Wójt⁹ powinien dokonywać co 2 lata przeglądu obszarów i granic aglomeracji i w razie potrzeby informować radę gminy o konieczności ich zmiany.

Do zadań własnych gminy należało m.in. zbiorowe odprowadzanie ścieków. Zadania w tym zakresie realizowane były (w ramach gminy lub związku gmin) przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne, które powinny posiadać w tym zakresie odpowiednie zezwolenie wójta, wydane w drodze decyzji. Nie miały obowiązku uzyskania zezwolenia gminne jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej. Gmina ustalała kierunki rozwoju sieci w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne miały natomiast obowiązek opracowania wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych, który po sprawdzeniu przez

⁹ Należy rozumieć przez to także burmistrza lub prezydenta miasta.

wójta uchwałała rada gminy. Powyższe uwarunkowania stanowiły elementy tworzące warunki do niezawodnego zbiorowego odprowadzania i oczyszczania ścieków.

Ponadto gmina miała obowiązek zapewnić budowę, utrzymanie i eksploatację własnych lub wspólnych z innymi gminami stacji zlewnych, w przypadku gdy podłączenie wszystkich nieruchomości do sieci kanalizacyjnej było niemożliwe lub powodowało nadmierne koszty. Gmina powinna prowadzić także ewidencję zbiorników bezodpływowych, przydomowych oczyszczalni ścieków oraz zapewnić kontrolę wypełniania przez właścicieli obowiązku przyłączenia nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej lub wyposażenie w zbiornik bezodpływowy nieczystości ciekłych lub w przydomową oczyszczalnię ścieków bytowych.

W ramach postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, w maju 2020 r., KE wezwała Polskę do zapewnienia odpowiedniego zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych, zgodnie z wymogami dyrektywy 91/271/EWG, wskazując, że w Polsce 1183 aglomeracje nie posiadają systemu zbierania ścieków komunalnych, a w 1282 aglomeracjach ścieki komunalne wprowadzane do systemów zbierania nie podlegają odpowiedniemu oczyszczeniu przed odprowadzeniem. W związku z tym KE wysłała do Polski uzasadnioną opinię, dając jej 4 miesiące na naprawę sytuacji oraz informując, że w przypadku niepodjęcia odpowiednich działań w ciągu 4 miesięcy KE może zdecydować o skierowaniu sprawy do TSUE.

2. OCENA OGÓLNA

Działania organów administracji publicznej nie zapewniły kompleksowego zbierania ścieków komunalnych i ich prawidłowego oczyszczania

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działania organów administracji publicznej i jednostek przez nie nadzorowanych w zakresie zapewnienia zbierania ścieków komunalnych i ich prawidłowego oczyszczania.

Na poziomie krajowym nie zapewniono prawidłowego planowania i monitorowania zadań w zakresie gospodarki ściekowej, a także skutecznego wdrożenia wymogów w tym zakresie, zawartych w przepisach krajowych i europejskich. Z kolei na poziomie samorządów gminnych nie zapewniono prawidłowego zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych, a także nie sprawowano nadzoru nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi lub sprawowano go w sposób niewystarczający. Przyczyną takiego stanu były błędy i zaniechania ze strony kontrolowanych jednostek, a także niewystarczające regulacje prawne.

Minister właściwy do spraw gospodarki wodnej nie zapewnił właściwej i terminowej realizacji postanowień Traktatu Akcesyjnego w zakresie wdrożenia do końca 2015 r. na obszarze wszystkich aglomeracji przepisów Unii Europejskiej – związanych z odprowadzaniem i oczyszczaniem ścieków komunalnych – określonych w dyrektywie 91/271/EWG. Spośród 1584 aglomeracji o 38 793 049 RLM wszystkie warunki zgodności z ww. dyrektywą – po upływie 4 lat od granicznego terminu jej wdrożenia – spełniało tylko 337 aglomeracji o 8 124 258 RLM, co stanowiło jedynie 21,0% RLMr aglomeracji. Jednocześnie w projekcie szóstej aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK) z sierpnia 2020 r. prognozowano, że w 2027 r., tj. po upływie 12 lat od wskazanej wyżej daty, określonej w Traktacie Akcesyjnym, przedmiotowe wymogi będą spełniały 1344 aglomeracje z 1463 aglomeracji ujętych w tym projekcie.

W efekcie KE wszczęła przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej postępowanie w sprawie uchylenia zobowiązaniom państwa członkowskiego w zakresie prawidłowości wdrażania dyrektywy 91/271/EWG, co w konsekwencji, według szacunku Ministerstwa Infrastruktury, może spowodować nałożenie na Polskę przez TSUE kar finansowych sięgających niemal 6 mld euro.

Realizowane w okresie objętym kontrolą działania ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej, Prezesa PGW Wody Polskie, a wcześniej Prezesa KZGW, związane z przygotowaniem kolejnych aktualizacji KPOŚK – będącego podstawowym instrumentem wdrożenia przez Polskę przepisów Unii Europejskiej w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych – wpłynęły negatywnie na prawidłowość wdrażania dyrektywy 91/271/EWG. Założenia przyjęte na etapie przygotowania projektów piątej i szóstej aktualizacji KPOŚK nie zagwarantowały ujęcia w nich wszystkich wyznaczonych aglomeracji powyżej 2000 RLM, a ponadto określono w nich warunki wyposażenia aglomeracji w sieć kanalizacyjną – niezgodne z praktyką KE potwierdzoną orzecznictwem TSUE¹⁰.

Również negatywnie NIK ocenia stopień realizacji inwestycji w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków w aglomeracjach objętych kontrolą. Aż w 31 z 44 zbadanych aglomeracji przewidywano nieterminowe zakończenie realizacji przedsięwzięć ujętych w piątej aktualizacji KPOŚK. Ponadto tylko w 4 z 44 skontrolowanych aglomeracji spełniono wszystkie warunki zgodności z dyrektywą 91/271/EWG.

Negatywnie NIK ocenia także sprawowanie przez organy wykonawcze gmin nadzoru nad gospodarką ściekową w skontrolowanych gminach. Ocena ta wynika: z niedysponowania przez organy gmin informacją, lub dysponowania niepełną informacją, o sposobie postępowania przez mieszkańców

¹⁰ Dopiero w trakcie kontroli NIK założenia do opracowania projektu szóstej aktualizacji KPOŚK zostały zaktualizowane zgodnie ze stanowiskiem KE i linią orzeczniczą TSUE.

z nieczystościami ciekłymi; z nieprowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków, lub prowadzenia jej w sposób nierzetelny; z nieprowadzenia kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych i usuwania osadów z przydomowych oczyszczalni ścieków, lub prowadzenia jej w niewystarczającym zakresie; z niedysponowania kompletnymi danymi dotyczącymi nieruchomości, które powinny być podłączone do sieci kanalizacyjnej, i nieegzekwowania od właścicieli nieruchomości obowiązku ich przyłączenia do istniejącej sieci kanalizacyjnej. Brak prawidłowego nadzoru we wskazanym zakresie skutkowało niskim poziomem zbierania nieczystości ciekłych z terenów nieskanalizowanych, gdzie w przypadku 2/3 gmin nie zapewniono zbierania z tych terenów nawet połowy powstających nieczystości ciekłych.

Przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne działające w skontrolowanych gminach na ogół prawidłowo wywiązywały się z obowiązków w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych oraz postępowania z komunalnymi osadami ściekowymi. Stwierdzone przez NIK nieprawidłowości w części z tych jednostek miały jednak wpływ na prawidłowość realizacji przedmiotowych obowiązków.

Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych ze środków krajowych i zagranicznych nie zapewniło realizacji wszystkich planowanych zadań w zakresie gospodarki ściekowej. Niezapewnienie środków finansowych na przedmiotowe zadania w części gmin skutkowało ich nierealizowaniem bądź ograniczaniem zakresu wymaganych inwestycji. Niemniej jednak NIK ocenia pozytywnie działania NFOŚiGW i wfośigw dotyczące planowania i dofinansowywania realizacji przedsięwzięć w zakresie gospodarki ściekowej na terenach aglomeracji, a także uwzględnienie w działaniach NFOŚiGW i niektórych wfośigw potrzeby dofinansowania przedsięwzięć umożliwiających prawidłowe postępowanie ze ściekami komunalnymi na terenach znajdujących się poza granicami aglomeracji. Należy jednak zauważyć niewielką skalę dofinansowania przez krajowe fundusze ekologiczne przedsięwzięć ujętych w KPOŚK w formie bezzwrotnej, co nie dawało części gmin możliwości skorzystania z dofinansowania mimo podejmowanych przez nie działań w tym zakresie. Taka forma dofinansowania miała szczególne znaczenie w przypadku gmin, które nie były w stanie sprostać wymogom uzyskania finansowania zwrotnego.

3. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

Działania kontrolowanych jednostek nie zapewniły prawidłowego planowania, monitorowania, koordynowania i nadzorowania realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej

Na koniec 2019 r. warunki zgodności z dyrektywą 91/271/EWG spełniało: 365 aglomeracji w zakresie wydajności oczyszczalni ścieków w aglomeracji, 471 aglomeracji w zakresie wymaganych standardów oczyszczania ścieków w oczyszczalniach, 406 aglomeracji w zakresie osiągnięcia wymaganego wskaźnika zbierania sieci. Wszystkie ww. warunki spełniało na koniec 2019 r. 337 aglomeracji o 8 124 258 RLM spośród 1571 aglomeracji o 38 614 249 RLM, co stanowiło 21,0% RLM aglomeracji ujętych w AKPOŚK 2017. Stopień realizacji zadań i nakładów wynikający ze sprawozdań za lata 2018–2019 w stosunku do zaplanowanych w AKPOŚK 2017 na koniec 2021 r. wyniósł w zakresie: długości wybudowanej sieci kanalizacyjnej – 40,6%, długości zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej – 30,1%, przyrostu liczby rzeczywistych mieszkańców korzystających z usług kanalizacyjnych w wyniku wybudowania sieci kanalizacyjnej – 61,5%, udziału procentowego RLM korzystających z sieci kanalizacyjnych – 33,3%, inwestycji na oczyszczalniach ścieków – 29,2%, nakładów poniesionych na zbiorcze systemy kanalizacyjne ogółem – 31,8%, nakładów poniesionych na oczyszczalnie ścieków komunalnych ogółem – 35,9%. W PGW Wody Polskie jako główne przyczyny niepełnej i nieterminowej realizacji w aglomeracjach zadań ujętych w AKPOŚK 2017 zidentyfikowano: nieuzyskanie dofinansowania, przedłużające się procedury przetargowe oraz zwiększenie kosztów inwestycji na etapie wdrożenia AKPOŚK 2017, a w 2020 r. dodatkowo sytuację epidemiczną. Ponadto wskazywano na niewłaściwe wyznaczenie obszarów i granic aglomeracji, w tym źle zaplanowane długości sieci kanalizacyjnych do budowy oraz wadliwie określone wydajności oczyszczalni.

[str. 53–56]

W związku z nieprawidłowym wdrożeniem dyrektywy 91/271/EWG KE wszczęła w 2018 r. przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej postępowanie w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego. Konsekwencją niewdrożenia dyrektywy 91/271/EWG jest zagrożenie nałożenia na Polskę sankcji finansowych za okres od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2020 r. w szacowanej w MG MiŻŚ wysokości 5,22 mld euro w formie opłaty okresowej i 549 mln euro w formie ryczałtu. 9 lutego 2022 r. KE podjęła decyzję o wniesieniu do TSUE sprawy przeciwko Polsce z związku z nieprzestrzeganiem dyrektywy 91/271/EWG.

[str. 42–45]

Już na etapie przygotowania i przyjęcia AKPOŚK 2017 założono, że Polska nie spełni wymogów dyrektywy 91/271/EWG co najmniej do końca 2021 r., a założenia przyjęte na etapie przygotowania projektu AKPOŚK 2017 nie gwarantowały ujęcia w nim wszystkich wyznaczonych aglomeracji powyżej 2000 RLM. Zgodnie z zatwierdzoną AKPOŚK 2017 warunki wymagane dyrektywą 91/271/EWG powinny spełnić do końca 2021 r. 1036 aglomeracji o łącznym RLMrż wynoszącym 31 026 978, co stanowiło 80,0% całego generowanego przez aglomeracje RLMrż. Przyjęte w AKPOŚK 2017 warunki spełnienia dyrektywy 91/271/EWG w zakresie poziomu zbierania ścieków były niezgodne ze stanowiskiem KE potwierdzonym orzecznictwem TSUE. W związku z wezwaniem KE do usunięcia uchybienia w zakresie wdrażania dyrektywy 91/271/EWG, polegającego m.in. na niespełnieniu przez 1063 aglomeracje wymaganego poziomu zbierania ścieków siecią kana-

cyjną, prowadzono rozmowy i spotkania z KE, a w grudniu 2020 r. poinformowano o przyjęciu w aktualizacjach KPOŚK i master planach stanowiska KE dotyczącego wymaganego wskaźnika zbierania siecią. [str. 37–39, 44]

Efekty realizacji AKPOŚK 2017, w tym poziom spełnienia wymogów dyrektywy 91/271/EWG, monitorowane były przez Ministra GMiŻŚ m.in. w ramach corocznej sprawozdawczości z realizacji KPOŚK, przedkładanej przez Prezesa PGW Wody Polskie. PGW Wody Polskie monitorowało realizację KPOŚK poprzez analizę przedkładanych przez gminy corocznych sprawozdań z realizacji KPOŚK. Z otrzymanych 1573 sprawozdań z realizacji KPOŚK w 2018 r. i 1576 w 2019 r. uzupełnienia wymagało, odpowiednio, 1105 i 1169 sprawozdań, tj. 70,2% i 74,2%. MGMiŻŚ i PGW Wody Polskie nie zapewniły pełnej zgodności danych przedstawionych w informacjach z realizacji KPOŚK – sporządzonych przez PGW Wody Polskie. [str. 52–53]

Kontrolowane gminy na ogół terminowo przekazywały sprawozdania z realizacji KPOŚK za 2018 r. i za 2019 r. W przypadku 28 aglomeracji sprawozdania te nie były jednak rzetelne w zakresie danych kluczowych dla oceny stanu wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG w tych aglomeracjach. W 4 gminach nie posiadano danych umożliwiających ocenę rzetelności danych znajdujących się w sprawozdaniach. Dwadzieścia gmin przekazało PGW Wody Polskie sprawozdania zawierające nierzetelne dane dotyczące poniesionych nakładów na zbiorcze systemy kanalizacyjne i na oczyszczalnie ścieków w aglomeracji. Z ustaleń kontroli wynika, że łączna suma zawyżonych nakładów wyniosła 113 249,7 tys. zł, a kwota zaniżonych nakładów – 19 335,0 tys. zł. Z kolei 27 z 44 skontrolowanych przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych przekazało gminom nierzetelne dane z realizacji KPOŚK, m.in. w zakresie ilości odprowadzanych ścieków, długości sieci kanalizacyjnych lub ilości wytworzonych i unieszkodliwionych komunalnych osadów ściekowych. [str. 59–64, 70–71]

W 40 zbadanych przez NIK aglomeracjach na przedsięwzięcia ujęte w AKPOŚK 2017 poniesiono wydatki w łącznej wysokości 1366,9 mln zł, z tego na sieci kanalizacyjne 1094,9 mln zł, a na oczyszczalnie ścieków 267,4 mln zł. Stanowiło to 30,2% nakładów planowanych w tych aglomeracjach (w AKPOŚK 2017), w tym 34,0% w odniesieniu do sieci kanalizacyjnych oraz 20,7% w odniesieniu do oczyszczalni ścieków. Ponadto w skontrolowanych gminach ponoszono wydatki na inne przedsięwzięcia związane z gospodarką ściekową, dotyczące m.in. taboru asenizacyjnego, czy systemów zarządzania odprowadzaniem ścieków. Łączne nakłady na takie zadania wyniosły 168,9 mln zł. W 4 aglomeracjach, które w całości składały się z obszarów należących do jednej gminy, nie poniesiono do 30 września 2020 r. żadnych nakładów na przedsięwzięcia ujęte w AKPOŚK 2017. Z kolei w 4 gminach nie poniesiono żadnych nakładów na sieci kanalizacyjne lub na oczyszczalnie ścieków, pomimo ujęcia ich w AKPOŚK 2017. Dotyczyło to niewielkich aglomeracji, w których gminy nie uzyskały dofinansowania z zewnętrznych źródeł z powodu odrzucenia wniosków o dofinansowanie i/lub braku nowych naborów wniosków o dofinansowanie. Gminy te nie miały możliwości finansowania zadań środkami własnymi lub pożyczkami czy kredytami. [str. 64–67]

Bez opóźnień w stosunku do terminów określonych w AKPOŚK 2017 realizowano przedsięwzięcia w 7 aglomeracjach. W kolejnych 6 aglomeracjach, mimo przesunięcia terminów niektórych zadań, przewidywano ich realizację i osiągnięcie zakładanych efektów do końca 2021 r. Opóźnienia lub brak realizacji planowanych prac wynikały głównie z niewystarczających własnych środków finansowych i z braku pozyskania dofinansowania ze źródeł zewnętrznych lub uzyskania dofinansowania niższego niż wnioskowane. [str. 67]

Na koniec 2019 r. w 16 aglomeracjach osiągnięto zakładany w AKPOŚK 2017 wskaźnik zbierania siecią, tj.: 98%, w aglomeracjach od 100 000 RLM i 95% w pozostałych aglomeracjach. Jednak przy uwzględnieniu wymaganego przez KE poziomu zbierania ścieków, wszystkie warunki zgodności z wymogami dyrektywy 91/271/EWG zostały spełnione tylko w 4 z 44 objętych kontrolą aglomeracji (9,1%). [str. 60]

W 40 z 44 skontrolowanych gmin wiodących stan wykonania zadań realizowanych w ramach KPOŚK i uzyskiwane efekty określano głównie na potrzeby sporządzania sprawozdań z realizacji KPOŚK za dany rok. W tym celu pozyskiwano dane od gmin wchodzących w skład aglomeracji, a z obszaru własnej gminy zbierano dane i informacje od przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych lub od związku komunalnego gmin. Dodatkowo uwzględniano dane z własnych rejestrów ewidencyjnych. W gminach nie dokumentowano jednak prowadzenia bieżącego monitoringu stanu, postępu i efektów realizacji przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017, w tym wskaźników zbierania siecią i przyrostu liczby rzeczywistych mieszkańców podłączonych do sieci oraz analiz prowadzonych w tym zakresie. Tylko w 11 gminach posiadano dane umożliwiające określenie wskaźnika zbierania siecią według stanu na 30 września 2020 r. W 4 urzędach gmin nie posiadano danych dotyczących realizacji zadań ujętych w AKPOŚK 2017 wskazując, że takie dane powinny znajdować się w przedsiębiorstwach wodociągowo-kanalizacyjnych. W urzędach tych nie sporządzano i nie weryfikowano sprawozdań z realizacji KPOŚK. [str. 57–58]

Przyjęte w KZGW założenia w celu opracowania projektu AKPOŚK 2017, a także sformułowane w KZGW PGW Wody Polskie, a następnie przyjęte w MG MiŻŚ założenia w celu opracowania projektu VI AKPOŚK, nie gwarantowały ujęcia w nich wszystkich wyznaczonych aglomeracji powyżej 2000 RLM. Jednocześnie w tych projektach określono warunki wyposażenia aglomeracji w sieć kanalizacyjną niezgodne ze stanowiskiem KE potwierdzonym orzecznictwem TSUE. Dopiero w trakcie kontroli NIK uwzględniono stanowisko KE i zmieniono założenia w przypadku projektu VI AKPOŚK.

W związku z wynikającą z analizy projektu szóstej aktualizacji KPOŚK oceną, że wymagany przez KE stopień skanalizowania po realizacji planowanych inwestycji będzie spełniać 611 z 1566 aglomeracji ujętych w projekcie (39%) w KZGW przygotowano, w maju 2020 r., nowy projekt w oparciu o tzw. *scenariusz IV*, w którym wskazano maksymalne wielkości poszczególnych aglomeracji, pozwalające na uzyskanie zgodności z dyrektywą 91/271/EWG. W ramach zastosowania ww. scenariusza podsekretarz stanu w MG MiŻŚ podjął, w sierpniu 2020 r., niezasadną decyzję

o usunięciu z projektu 102 istniejących aglomeracji o łącznym RLM równym 300 000. W wyniku przeprowadzonej procedury sooś ponownie uwzględniono te aglomeracje w projekcie VI AKPOŚK. W marcu 2021 r. Ministerstwo Infrastruktury przekazało do KE projekt VI AKPOŚK. Według stanu na 11 maja 2021 r. w projekcie tym ujęto 721 aglomeracji niespełniających wymagań dyrektywy 91/271/EWG w odniesieniu do stopnia skanalizowania. Wcześniej, w wersji projektu z sierpnia 2020 r. poddanej procedurze sooś, wskazano, że w 2020 r. 856 aglomeracji, spośród 1463 wszystkich aglomeracji, spełniało łącznie 3 warunki zgodności z dyrektywą 91/271/EWG, natomiast w 2027 r., po realizacji planowanych inwestycji, będą spełniały je 1344 aglomeracje z 1463 ujętych w projekcie. [str. 40–42]

W PGW Wody Polskie nie dysponowano informacjami o stanie gospodarki ściekowej na terenach nieobjętych KPOŚK i nie monitorowano tego stanu. Posiadano natomiast opracowania dotyczące presji antropogenicznych w regionach wodnych i na obszarach dorzeczy związanych ze ściekami komunalnymi, a także bilans ładunków zanieczyszczeń z terenów nieskanalizowanych. [str. 57]

W 40 z 44 skontrolowanych gmin wiodących terminowo (do końca 2020 r.) przyjęto nowe uchwały w sprawie obszarów i granic aglomeracji. W 6 uchwałach nie zapewniono jednak ujęcia wszystkich informacji wymaganych przepisami. W wyniku weryfikacji granic i obszarów w 24 aglomeracjach została zmniejszona ich wielkość w wyniku wyłączenia obszarów o niewystarczająco skoncentrowanej zabudowie. Korekta obszarów i granic aglomeracji zalecana przez PGW Wody Polskie miała jednak głównie na względzie konieczność osiągnięcia wskaźnika wyposażenia aglomeracji w systemy zbierania ścieków komunalnych gwarantujące poziom obsługi wynikający ze stanowiska KE. Powodowało to przypadki nieuzasadnionego wyłączenia z aglomeracji terenów spełniających kryteria wskazane w przepisach. [str. 32–37]

W Ministerstwie Infrastruktury, w MGMiŻŚ oraz w KZGW PGW Wody Polskie przypisano komórkom organizacyjnym oraz ich pracownikom zadania związane z wdrażaniem dyrektywy 91/271/EWG, w tym z realizacją KPOŚK, oraz związane z prowadzeniem wymaganej sprawozdawczości. [str. 26–27]

Organizacja pracy w 28 z 44 skontrolowanych urzędów gmin nie zapewniała należytego wykonywania ustawowych obowiązków w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych, wynikających z uPW (w zakresie realizacji KPOŚK) i uzzw. Wynikało to z nieprzypisania wszystkich zadań gminy ujętych w tych ustawach wyznaczonym komórkom organizacyjnym lub wyznaczonym pracownikom. W 20 urzędach kontrolowanych gmin nie ujęto w regulaminach organizacyjnych, bądź w zakresach czynności pracowników, wszystkich zadań wynikających z ucpg. W 9 z 28 przywołanych wyżej gmin zadania dotyczące realizacji KPOŚK, w tym przygotowanie i składanie rocznych sprawozdań z realizacji tego programu, powierzono przedsiębiorstwom wodociągowo-kanalizacyjnym, pomimo tego, że zgodnie z art. 89 uPW podmiotem zobowiązanym do złożenia sprawozdania była gmina. Ponadto w 13 gminach żadnej komórce organizacyjnej nie przypisano zadań związanych z nadzorowaniem przedsię-

biorstw wodociągowo-kanalizacyjnych, w tym, w zakresie powierzonych działań związanych z realizacją KPOŚK. Tylko 2 spośród skontrolowanych gmin przeprowadziły w okresie objętym kontrolą NIK, kontrole działających na ich terenie przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych. [str. 27–28, 58–59]

Organy gmin nie sprawowały w sposób wystarczający nadzoru nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi na obszarze gminy

Obowiązek prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe oraz przydomowych oczyszczalni ścieków realizowany był w 39 gminach. Jednak tylko w 9 gminach badanie kompletności prowadzonych ewidencji wykazało, że wszystkie poddane badaniu nieruchomości posiadające zbiorniki bezodpływowe lub przydomowe oczyszczalnie ścieków ujęte były w ewidencji. Analiza gromadzonych w ewidencjach danych wykazała, że tylko w nielicznych przypadkach możliwe było w gminach ustalenie wymaganej częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe i tym samym zweryfikowanie prawidłowości realizacji przez właściciela nieruchomości obowiązku opróżniania takich zbiorników. W aktualnie obowiązujących przepisach brak jest wymaganego zakresu danych niezbędnych dla realizacji celów prowadzenia ewidencji. Trzydzieści 4 z 43 skontrolowanych gmin (79,1%) podało do GUS w sprawozdaniach SG-01 nierzetelne dane o liczbie zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków. [str. 99–103]

W 40 z 44 skontrolowanych gmin (90,9%) nie posiadano kompletnych danych dotyczących właścicieli nieposiadających podpisanych umów na opróżnianie zbiorników bezodpływowych. Jedynie w 18 gminach (41,9%) prowadzono kontrole prawidłowości opróżniania zbiorników bezodpływowych lub przydomowych oczyszczalni ścieków oraz posiadania wymaganych umów i dowodów uiszczenia opłat za usługi, z tym że w 5 były to tylko kontrole interwencyjne urzędu i/lub straży miejskiej, wynikające ze zgłoszonych skarg. Żadna z gmin, pomimo posiadania informacji o braku zawarcia umów przez właścicieli nieruchomości na opróżnianie zbiorników bezodpływowych, nie zorganizowała, zgodnie z art. 6 ust. 6 i 7 ucpg, zastępczego opróżniania zbiorników bezodpływowych i wydania związanej z tym decyzji o wysokości opłaty. [str. 105–106]

W 4 urzędach gmin nie realizowano ustawowego obowiązku prowadzenia ewidencji udzielonych i cofniętych zezwoleń na prowadzenie przez przedsiębiorców działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych. Sześć z 9 gmin, w których zidentyfikowano przypadki nieprzekazywania przez przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości sprawozdań z tej działalności, nie egzekwowało złożenia sprawozdania. Należy jednak zaznaczyć, że w obowiązujących przepisach nie było sankcji za niezłożenie sprawozdania oraz nie określono, co w przypadku, gdy przedsiębiorca posiadający zezwolenie nie prowadził w danym kwartale regulowanej działalności. W 30 gminach dokonywano weryfikacji terminowości i/lub rzetelności złożonych sprawozdań, z tym że nie we wszystkich przypadkach rzetelnie. W 19 gminach stwierdzono, że sprawozdania były nierzetelne, w tym w 13 gminach, w których nie weryfikowano prawidłowości sprawozdań. W 18 gminach

odnotowano przypadki przekazania sprawozdań po wymaganym terminie, jednak w 3 gminach nie wszczęto postępowań i nie naliczono kary pieniężnej. W obowiązujących przepisach nie wskazano obowiązku dokonywania weryfikacji sprawozdań. Ponadto zakres danych wymagany w sprawozdaniach nie zapewnia uzyskania przez gminę informacji pozwalających na skuteczne nadzorowanie postępowania z nieczystościami ciekłymi. [str. 106–114]

Stopień zbierania nieczystości ciekłych z terenów nieskanalizowanych kształtował się na poziomach: poniżej 10% w 6 gminach, od 10% do 25% w 17 gminach, od 25% do 50% w 6 gminach, od 50% do 75% w 6 gminach i powyżej 75% w 9 gminach. Tym samym 2/3 gmin nie zbierało z terenów nieskanalizowanych nawet połowy powstających nieczystości ciekłych. Ogółem zbierano jedynie około 43% powstających nieczystości. [str. 114–115]

W 20 gminach nie dysponowano danymi o liczbie nieruchomości, które powinny być podłączone do istniejącej lub nowo wybudowanej sieci kanalizacyjnej i nie identyfikowano tych nieruchomości i ich właścicieli. Takimi danymi dysponowały 23 gminy. W 26 gminach, w kolejnych latach okresu objętego kontrolą, znajdowało się od 5088 do 6360 nieruchomości niepodłączonych do sieci wybudowanych do końca 2017 r. oraz od 866 do 1152 nieruchomości niepodłączonych do sieci wybudowanych po 2017 r. Pomimo posiadania w 23 gminach informacji o niepodłączeniu nieruchomości do sieci kanalizacyjnej tylko w 6 gminach w sposób systematyczny egzekwowano od właścicieli nieruchomości obowiązek ich przyłączenia do sieci kanalizacyjnej. Łącznie wszczęto 459 postępowań administracyjnych w omawianym zakresie. Ponadto w 2 gminach, w związku z niestwierdzeniem przypadków niepodłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej, nie było potrzeby wszczynania postępowań. W 7 gminach, w których nie identyfikowano właścicieli nieruchomości, na których ciążył obowiązek podłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej, incydentalnie wszczynane były takie postępowania przede wszystkim na podstawie: zawiadomień o niewłaściwym postępowaniu z nieczystościami ciekłymi od straży miejskiej; skarg mieszkańców; informacji od przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych. W wyniku ww. działań wszczęto łącznie 52 postępowania. Ogółem w okresie objętym kontrolą jedynie w 13 gminach prowadzono postępowania w sprawie nałożenia obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej (łącznie 512 postępowań). Obejmowały one 7% liczby nieruchomości niepodłączonych do sieci, ustalonych w 26 z 44 skontrolowanych gmin. W wyniku przedmiotowych postępowań wydano łącznie 311 decyzji zobowiązujących właścicieli nieruchomości do ich podłączenia do sieci kanalizacyjnej, z których 304 stały się prawomocne¹¹. W 90 przypadkach właściciele wykonali ostateczne decyzje. W związku z niewykonaniem decyzji w 7 z 8 gmin wystosowano łącznie 82 upomnienia, ale tylko jedną w terminie miesiąca od uprawomocnienia się decyzji. Po otrzymaniu upomnienia właściciele nieruchomości wykonali 21 decyzji. W celu przymuszenia wykonania decyzji tylko w 2 gminach nałożono grzywny (łącznie 24), które do zakończe-

¹¹ Do 30 września 2020 r.

nia czynności kontrolnych nie zostały uiszczone. Po nałożeniu grzywny w 13 przypadkach dokonano przyłączenia nieruchomości. W żadnej z gmin nie skorzystano z możliwości egzekwowania niewykonanych decyzji w drodze wykonania zastępczego. [str. 116–122]

W 32 gminach prowadzono działania edukacyjno-informacyjne mające na celu informowanie właścicieli nieruchomości o możliwości oraz obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej. W 21 gminach działania te realizowały urzędy gmin, w tym we współpracy z przedsiębiorstwami wodociągowo-kanalizacyjnymi, a w 10 gminach – bezpośrednio przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne. [str. 117–118]

We wszystkich skontrolowanych gminach obowiązywały regulaminy dostarczania wody i odprowadzania ścieków, z tego w 36 gminach – nowe regulaminy przyjęte w okresie 2018–2020. [str. 31–32]

W gminach, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne na ogół zapewniły prawidłowe zbieranie ścieków komunalnych

Wszystkie przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne działające jako przedsiębiorcy (35) w gminach poddanych kontroli posiadały wymagane zezwolenia, jednakże w przypadku 3 z tych przedsiębiorstw zezwolenie nie obejmowało całego obszaru działania przedsiębiorstwa. Dwadzieścia osiem z 31 przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych zobligowanych do sporządzania wieloletnich planów wywiązało się z tego obowiązku. Nieprawidłowości w tym zakresie ujawniono w 7 przedsiębiorstwach wodociągowo-kanalizacyjnych, z tego w 3 nie opracowano takich planów. Należy jednak zauważyć, że obecne przepisy uzzw zwalniają z obowiązku opracowania planów te przedsiębiorstwa, które nie planują budowy urządzeń kanalizacyjnych, nawet jeżeli planują ich modernizację. [str. 48–51]

We wszystkich 44 skontrolowanych przedsiębiorstwach wodociągowo-kanalizacyjnych dysponowano danymi o ilości ścieków odprowadzanych sieciami kanalizacyjnymi oraz dowożonych taborem asenizacyjnym, ale w przypadku 11 posiadane dane nie umożliwiały wyodrębnienia ilości ścieków odprowadzanych z obszaru aglomeracji. [str. 67–68]

W okresie objętym kontrolą, w 41 przedsiębiorstwach wodociągowo-kanalizacyjnych wystąpiło 11 361 awarii sieci kanalizacyjnych, przepompowni ścieków lub stacji zlewnych. W 4 przedsiębiorstwach nie prowadzono ewidencji awarii. Najistotniejsze były 2 awarie układu przesyłowego dostarczającego ścieki z części lewobrzeżnej Warszawy do oczyszczalni ścieków komunalnych *Czajka*. Każda z tych awarii skutkowałą wyłączeniem tego układu z eksploatacji i kontrolowanym, interwencyjnym zrzutem ścieków do Wisły. [str. 75]

Pomimo wynikającego z uPB obowiązku przeprowadzania okresowych kontroli sieci kanalizacyjnych, aż 26 przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych nie przeprowadzało takich kontroli. [str. 75–77]

Do 43 przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych wpłynęło łącznie 45 905 wniosków o podłączenie nieruchomości do sieci kanalizacyjnej, z czego 35 594 (77,5%) zostało rozpatrzonych pozytywnie. Przyczynami odmowy udzielenia zgody na przyłączenie nieruchomości do sieci kanalizacyjnej były m.in. niekompletne wnioski, brak technicznych możliwości przyłączenia. W 2 przedsiębiorstwach przyczyną była zbyt mała wydajność oczyszczalni ścieków. [str. 78–79]

Z wyjątkiem 2 przypadków skontrolowane przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne posiadały przez cały okres objęty kontrolą pozwolenia wodnoprawne na wprowadzanie ścieków do wód. W jednym przedsiębiorstwie nie zapewniono ciągłości obowiązywania pozwolenia po 31 grudnia 2020 r. 2 z 39 przeanalizowanych pozwoleń wodnoprawnych – w ramach kontroli przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych, dokonanej przez wioś na zlecenie NIK – nie odpowiadały wymaganiom rozporządzenia w sprawie warunków wprowadzania ścieków z 2019 r. W wyniku ww. kontroli prawidłowości eksploatacji pracy oczyszczalni ścieków organy IOŚ zgłosiły uwagi do stanu technicznego 3 oczyszczalni. W przypadku 3 przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych kontrolerzy NIK ujawnili nieprawidłowości skutkujące zanieczyszczeniem odbiorników odprowadzanymi ściekami. [str. 79–82]

W 6 przedsiębiorstwach wodociągowo-kanalizacyjnych nie przeprowadzono okresowych kontroli urządzeń służących do oczyszczania ścieków komunalnych, wynikających z przepisów uPB. W przypadku 15 przedsiębiorstw takimi kontrolami nie obejmowano wszystkich obiektów budowlanych lub kontrole te nie spełniały wymagań wynikających z przepisów prawa. [str. 83–84]

Analizy odprowadzanych ścieków wykazały, że warunki pozwoleń wodnoprawnych w zakresie jakości i/lub ilości odprowadzanych ścieków nie były dotrzymywane w 4 przedsiębiorstwach wodociągowo-kanalizacyjnych. Ze skontrolowanych przedsiębiorstw 2 nie realizowały obowiązku przekazywania do wioś wyników pomiarów ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi, a 4 przekazywały te wyniki nieterminowo. [str. 85–90]

Stan techniczny urządzeń służących do zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych zapewniał właściwą gospodarkę tymi odpadami. W 9 z 32 przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych wystąpiło 127 awarii urządzeń służących do zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych. Najpoważniejsze awarie wystąpiły na terenie oczyszczalni ścieków komunalnych *Czajka* w Warszawie, gdzie wystąpiły 4 awarie stacji termicznej utylizacji osadów ściekowych. W 3 przedsiębiorstwach wodociągowo-kanalizacyjnych – w przewidzianym trybie – kierowano komunalne osady ściekowe do tymczasowego magazynowania albo przekazywano je firmom zewnętrznym. W pozostałych przedsiębiorstwach awarie usuwano i nie powodowało to dłuższych zakłóceń w prowadzeniu gospodarki tymi osadami. W przedsiębiorstwach wodociągowo-kanalizacyjnych objętych kontrolą NIK wytworzono łącznie 298 901 Mg s.m. komunalnych osadów ściekowych. Najwięcej z niej zagospodarowano w procesach: R3¹² – 27,6%, D10¹³ – 29,6% oraz R10¹⁴ – 14,2%. W 5 przedsiębiorstwach stwierdzono jednak niewłaściwe prowadzenie ewidencji wytworzonych komunalnych osadów ściekowych i sposobu postępowania z nimi. Nieprawidłowo-

W gminach, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne na ogół zapewniły prawidłowe oczyszczanie ścieków komunalnych i zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych

¹² Recykling lub odzysk substancji organicznych, które nie są stosowane jako rozpuszczalniki (w tym kompostowanie i inne biologiczne procesy przekształcania).

¹³ Przekształcanie termiczne na łądzie.

¹⁴ Obróbka na powierzchni ziemi przynosząca korzyści dla rolnictwa lub poprawę stanu środowiska.

wości w postępowaniu z tymi osadami stwierdzono w 23 skontrolowanych przedsiębiorstwach, przy czym w 13 z nich nieprawidłowo postępowano z komunalnymi osadami ściekowymi przeznaczonymi do wykorzystania w procesie R10. [str. 91–95]

Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych nie zapewniało realizacji wszystkich planowanych zadań w zakresie gospodarki ściekowej

Finansowanie gospodarki ściekowej w aglomeracjach, w ramach KPOŚK, oraz poza aglomeracjami prowadziły: NFOŚiGW oraz wfośigw, na podstawie strategii ich działania i uruchamianych programów lub list priorytetowych. [str. 123–127]

Dofinansowanie przedsięwzięć w zakresie gospodarki ściekowej w wfośigw odbywało się w ramach corocznie uruchamianych tzw. naborów ciągłych w zakresie danej dziedziny. Główną formą dofinansowania były pożyczki, z możliwością ich częściowego umorzenia od 10% do nawet 55%, w zależności od rodzaju naboru i typu beneficjenta. W 5 wfośigw udzielano dofinansowania ze środków własnych – w ramach lokalnych programów priorytetowych – na przedsięwzięcia związane z budową przydomowych lub lokalnych oczyszczalni ścieków oraz z wykonaniem połączeń kanalizacyjnych. Udzielano także dofinansowania w formie pożyczek dla przedsięwzięć, które uzyskały bezzwrotne wsparcie środkami zagranicznymi. [str. 127–128]

Według stanu na 30 września 2020 r. NFOŚiGW dofinansował przedsięwzięcia ujęte w AKPOŚK 2017 ze środków zagranicznych w wysokości 4798,3 mln zł, w tym, w latach 2018–2020 (do 30 września) – 4384,7 mln zł, co stanowiło 37,3% planowanych środków, wskazanych w AKPOŚK 2017 ze źródeł zagranicznych. Ze środków krajowych NFOŚiGW wypłacił do 30 września 2020 r. pożyczki w łącznej wysokości 1416,7 mln zł, oraz dotacje w łącznej wysokości 113,6 mln zł. Kwota wypłaconych dotacji stanowiła 7,4% ogółu środków wypłaconych przez NFOŚiGW. Kwoty wypłacone w latach 2018–2020 (do 30 września) stanowiły 33,2% wielkości środków NFOŚiGW planowanych w AKPOŚK 2017. Ponadto w ramach finansowania – w formie dopłat do oprocentowania kredytów dla przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017 – w badanym okresie wypłacono w NFOŚiGW środki w wysokości 16,3 mln zł. W okresie objętym kontrolą NFOŚiGW przekazał wfośigw 30,2 mln zł z przeznaczeniem na dofinansowanie realizacji przedsięwzięć poza granicami aglomeracji objętych KPOŚK.

W kontrolowanym okresie wfośigw wydatkowały na zadania ujęte w AKPOŚK 2017 środki w łącznej wysokości 877,2 mln zł, co stanowiło 47,4% środków wfośigw planowanych w AKPOŚK 2017. W formie dotacji wydatkowano 14,0 mln zł, co stanowiło tylko 1,6% łącznych wydatków wfośigw. Część wfośigw nie regulowała szczegółowo zasad i terminów rozpatrywania wniosków o dofinansowanie. W tych wfośigw, w których takie zasady i terminy określono, zidentyfikowano pojedyncze przypadki niedotrzymywania terminów rozpatrywania złożonych wniosków. [str. 130–131]

Dwadzieścia sześć z 44 skontrolowanych gmin powierzyło zadania w zakresie pozyskiwania środków na realizację przedsięwzięć z zakresu gospodarki ściekowej – w tym ujętych w AKPOŚK 2017 – przedsiębiorstwom wodociągowo-kanalizacyjnym działającym na ich terenie. Spośród pozostałych 18 gmin, w 3 nie podjęto żadnych działań w celu pozyskania środków

na realizację zadań ujętych w AKPOŚK 2017. W objętych kontrolą aglomeracjach najczęściej występowało o dofinansowanie ze środków: regionalnych programów operacyjnych (7 gmin), wfośigw (5 gmin) oraz NFOŚiGW (2 gminy). Przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne podejmowały działania mające na celu pozyskanie środków finansowych na realizację zadań z zakresu zbiorowego odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych poprzez składanie wniosków do NFOŚiGW oraz do wfośigw. W wyniku kontroli ustalono, że 4 przedsiębiorstwa nie dołożyły należytej staranności w tym zakresie. [str. 142–145]

W 25 skontrolowanych gminach pozyskane środki finansowe (zewnętrzne oraz własne gminy i/lub przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych) umożliwiały zrealizowanie w zakładanych terminach, planowanych w AKPOŚK 2017, przedsięwzięć z zakresu gospodarki ściekowej. Na realizację takich zadań gminy te wydatkowały od 1 stycznia 2018 r. do 30 września 2020 r. łącznie 1221,0 mln zł, z tego 731,6 mln zł (59,9%) na przedsięwzięcia na terenie aglomeracji¹⁵. Największy udział w wydatkach miały środki własne przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych – 41,7%, oraz środki Unii Europejskiej (PO IiŚ, regionalne programy operacyjne, inne) – 34,2%. Środki własne skontrolowanych gmin stanowiły 10,2% poniesionych wydatków, a środki własne krajowych funduszy ekologicznych – zaledwie 8,5%. [str. 145–147]

Jedynie w 9 gminach zapewniono mieszkańcom dofinansowanie wykonania przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej. Zadania te finansowano ze środków własnych lub środków krajowych funduszy ekologicznych. Łącznie dofinansowano wykonanie 2492 przyłączy nieruchomości do sieci kanalizacyjnej za 8,4 mln zł. [str. 118–119]

¹⁵ Dane nie obejmują aglomeracji Warszawa.

4. WNIOSKI

W związku z wynikami kontroli, w celu poprawy skuteczności działań w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych, Najwyższa Izba Kontroli wnioskuje:

Minister Infrastruktury

- do Ministra Infrastruktury o podjęcie działań w celu:
 - wprowadzenia w art. 3 ucpg delegacji dla ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej w zakresie określenia wymaganego zakresu danych niezbędnych dla realizacji celów prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków;
 - wprowadzenia w art. 9o ucpg obowiązku składania przez przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych sprawozdań zerowych, w sposób analogiczny jak w art. 9nb ust 3a ucpg w zakresie odpadów komunalnych;
 - wprowadzenia w art. 9p ucpg obowiązku dokonywania przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta weryfikacji terminowości i rzetelności kwartalnych sprawozdań składanych przez przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych;
 - wprowadzenia w art. 9o ust. 3 i 4 ucpg zmian umożliwiających uzyskanie z kwartalnych sprawozdań składanych przez przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, informacji pozwalających na skuteczne nadzorowanie postępowania z nieczystościami ciekłymi, takich jak: dane właściciela nieruchomości, data wykonania usługi wraz z informacją, czy została ona wykonana w ramach okresowej umowy, czy na jednorazowe zlecenie;
 - wprowadzenia sankcji za nieprzekazanie sprawozdania kwartalnego, o którym mowa w art. 9o ust. 1 ucpg;
 - wprowadzenia w art. 9z ucpg kar pieniężnych za niewydanie decyzji, o których mowa w art. 5 ust. 7 oraz art. 6 ust. 7 ucpg;
 - uzupełnienia art. 21 ust. 7 uzzw poprzez dodanie, że obowiązek opracowania wieloletniego planu nie dotyczy przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych, które nie tylko nie planują budowy urządzeń wodociągowych lub urządzeń kanalizacyjnych, ale również nie planują ich modernizacji;

Prezes PGW Wody Polskie

- do Prezesa PGW Wody Polskie o:
 - zapewnienie skutecznej weryfikacji danych podawanych w sprawozdaniach jednostkowych z realizacji KPOŚK za dany rok, składanych przez gminy wiodące;
 - monitorowanie stanu gospodarki ściekowej na terenach nieobjętych KPOŚK i podejmowanie działań sprzyjających prawidłowemu zbieraniu i oczyszczaniu ścieków z tych terenów;

WNIOSKI

- do Prezesa Zarządu NFOŚiGW o:
 - rozważenie możliwości zwiększenia poziomu dofinansowania zadań w zakresie gospodarki ściekowej na terenach objętych KPOŚK w formie bezzwrotnej;
- do prezesów zarządów wfośigw o:
 - rozważenie możliwości zapewnienia dofinansowania zadań realizowanych w ramach KPOŚK w formie bezzwrotnej;
 - zapewnienie priorytetyzacji w zakresie dofinansowania przedsięwzięć realizowanych w ramach KPOŚK;
 - wprowadzenie w ramach organizacji jednostki zasad i terminów rozpatrywania wniosków o dofinansowanie zadań realizowanych w ramach gospodarki ściekowej, w tym podpisywania umów, dla każdego głównego etapu procedowania wniosku o dofinansowanie oraz wniosków o płatności częściowe lub końcowe;
- do wójtów, burmistrzów, prezydentów miast o:
 - wprowadzenie w organizacji urzędu gminy wiodącej zadań związanych z pełnieniem tej funkcji;
 - rzetelne sporządzanie sprawozdań z realizacji KPOŚK, w tym weryfikowanie prawidłowości ich projektów przygotowanych przez inne jednostki;
 - bieżącą weryfikację kwartalnych sprawozdań składanych przez przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych;
 - pozyskiwanie wszystkich niezbędnych danych oraz bilansowanie ilości powstających i oczyszczanych ścieków na terenie gminy (dla identyfikacji nieprawidłowości w postępowaniu ze ściekami przez właścicieli nieruchomości) oraz egzekwowanie od właścicieli nieruchomości prawidłowego zbierania i pozbywania się nieczystości ciekłych;
 - identyfikowanie wszystkich nieruchomości, które powinny być podłączone do sieci kanalizacyjnej, i skuteczne egzekwowanie obowiązku podłączenia nieruchomości do sieci od ich właścicieli;
- do kierujących przedsiębiorstwami wodociągowo-kanalizacyjnymi o:
 - zapewnienie podawania rzetelnych danych niezbędnych do sporządzenia przez gminy wiodące sprawozdań z realizacji KPOŚK.

Prezes Zarządu
NFOŚiGW

Prezesi zarządów
wfośigw

Wójtowie,
burmistrzowie,
prezydenci miast

Kierujący
przedsiębiorstwami
wodociągowo-
kanalizacyjnymi

5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

5.1. Planowanie, monitorowanie, koordynowanie i nadzorowanie realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej

Działania w zakresie planowania, monitorowania, koordynowania i nadzorowania zadań w zakresie gospodarki ściekowej nie zapewniły pełnej realizacji AKPOŚK 2017 oraz zaplanowania w projekcie VI AKPOŚK przedsięwzięć, których realizacja zapewni pełne wdrożenie dyrektywy 91/271/EWG. Organizacja ww. zadań w skontrolowanych urządach gmin nie zapewniała należytego wykonywania ustawowych obowiązków w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych wynikających z uPW, ucpg i uzzw.

5.1.1. Organizacja zadań w zakresie ochrony wód dotyczących zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych

Organizacja zadań w ministerstwach

W okresie objętym kontrolą działem administracji rządowej *Gospodarka wodna* kierowali:

- od 1 stycznia 2018 r. do 8 stycznia 2018 r. Minister Środowiska, na podstawie rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Środowiska¹⁶;
- od 9 stycznia 2018 r. do 5 października 2020 r. Minister Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej, na podstawie rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 2018 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej¹⁷;
- od 6 października 2020 r. do 12 listopada 2020 r. Minister Klimatu i Środowiska na podstawie rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 6 października 2020 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Klimatu i Środowiska¹⁸;
- od 13 listopada 2020 r. do dnia zakończenia kontroli NIK Minister Infrastruktury, na podstawie rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 listopada 2020 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Infrastruktury¹⁹.

Do 8 stycznia 2018 r. zadania w zakresie gospodarki wodno-ściekowej były przypisane do Departamentu Zasobów Wodnych w Ministerstwie Środowiska. Po tym terminie sprawy nadzoru nad gospodarką wodną, w tym dotyczące prowadzenia spraw związanych z realizacją KPOŚK przypisano DGWiŻŚ w MGMiŻŚ, a następnie w Ministerstwie Infrastruktury.

W zakresach obowiązków pracowników, realizujących w wymienionych wyżej jednostkach zadania dotyczące gospodarki ściekowej, określono zadania dotyczące dyrektywy 91/271/EWG.

Organizacja zadań w KZGW PGW Wody Polskie

W PGW Wody Polskie koordynacja działań związanych z wdrażaniem przepisów dyrektywy 91/271/EWG, w tym aktualizacja KPOŚK, należała do zadań Wydziału Programów Wodnych w Departamencie Zarządzania Środowiskiem Wodnym. W zakresach obowiązków wszystkich 5 pracowników Wydziału określono zadania dotyczące dyrektywy 91/271/EWG.

¹⁶ Dz. U. poz. 2323, ze zm.

¹⁷ Dz. U. poz. 100.

¹⁸ Dz. U. poz. 1720, ze zm.

¹⁹ Dz. U. poz. 2006.

Z kolei żadnej komórce organizacyjnej w KZGW PGW Wody Polskie nie przydzielono koordynacji zadań z zakresu gospodarki ściekowej, dotyczących zbierania ścieków komunalnych oraz ich wymaganego oczyszczenia, a także właściwego zagospodarowania osadów ściekowych na obszarach nieobjętych KPOŚK.

Sprawy kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku w gminie, zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym²⁰, należą do zadań własnych gminy. Zagadnienia dotyczące kanalizacji oczyszczania ścieków komunalnych zostały zdefiniowane w uzzw, zaś sprawy utrzymania czystości i porządku, w tym zagadnienia dotyczące zbierania nieczystości ciekłych i opróżniania zbiorników bezodpływowych uregulowano w ucpg.

Organizacja zadań
w kontrolowanych
urzędach gmin

Wśród zadań wynikających z wyżej przywołanych ustaw wymienić należy:

- prowadzenie inwestycji w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych;
- utrzymanie i eksploatację urządzeń kanalizacyjnych;
- identyfikowanie nieruchomości niepodłączonych do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej oraz egzekwowanie od ich właścicieli obowiązku podłączenia tych nieruchomości do ww. sieci;
- prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków;
- kontrola gromadzenia nieczystości ciekłych w zbiornikach bezodpływowych oraz częstotliwości ich opróżniania, w tym zawartych umów na ich opróżnianie;
- prowadzenie ewidencji udzielonych i cofniętych zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych;
- kontrolę spełniania przez przedsiębiorców warunków wydanych ww. zezwoleń oraz weryfikacji kwartalnych sprawozdań składanych przez nich w trybie art. 9o ucpg;
- zapewnienie opróżniania zbiorników bezodpływowych w przypadku gdy właściciel nieruchomości nie zawarł umowy na opróżnianie zbiornika;
- nadzór nad pwk w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.

Ponadto na podstawie art. 93 uPW, sprawy związane z przygotowaniem i przekazywaniem dokumentacji dotyczącej działań prowadzonych w ramach KPOŚK, w szczególności przedkładanie informacji, o których mowa w art. 89 ust. 1, w aglomeracji zlokalizowanej na obszarze 2 lub więcej gmin, prowadzi gmina o największej równoważnej liczbie mieszkańców. Tym samym gmina o największej równoważnej liczbie mieszkańców powinna uzyskać, od pozostałych gmin wchodzących w skład aglomeracji oraz od innych jednostek (np. pwk), dane niezbędne do złożenia, do PGW Wody Polskie corocznych sprawozdań dotyczących stanu realizacji zadań zaplanowanych w KPOŚK.

²⁰ Dz. U. z 2021 r. poz. 1372, ze zm.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Sprawozdania te zawierają m.in. informacje: o stanie wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacji zbiorczej, oczyszczalnie ścieków komunalnych oraz indywidualne systemy oczyszczania ścieków; o postępie realizacji przedsięwzięć określonych w KPOŚK; o ilości wytworzonych w ciągu roku Mg s.m. osadów ściekowych w oczyszczalniach ścieków komunalnych w aglomeracji oraz o sposobie zagospodarowania tych osadów. Regulacje zawarte w uPW nakładają także na wójtów obowiązek dokonywania co 2 lata przeglądu obszarów i granic aglomeracji, z uwzględnieniem kryterium ich utworzenia, oraz zaistniałych zmian równoważnej liczby mieszkańców w aglomeracji, i w razie potrzeby informowania rady gminy o konieczności zmiany obszarów i granic aglomeracji. W celu spełnienia powyższych wymogów gmina wiodąca powinna wdrożyć system pozyskiwania i weryfikowania danych niezbędnych do sporządzenia powyższych sprawozdań oraz dokonywania przeglądów obszarów i granic aglomeracji.

Przypisanie w gminach zadań dot. realizacji KPOŚK

W 28 z 44 skontrolowanych urzędów gmin²¹ komórkom organizacyjnym, bądź wyznaczonym pracownikom, nie przypisano zadań z zakresu zbierania danych i informacji dotyczących realizacji KPOŚK, tworzenia oraz dokonywania okresowego przeglądu obszarów i granic aglomeracji, przy czym w 9 z ww. 28 gmin²² obowiązki obejmujące zbieranie danych dotyczących realizacji KPOŚK oraz ich weryfikacji zostały w całości, albo częściowo, powierzone powk.

W skontrolowanych urzędach wyjaśniano m.in., że zadania związane z KPOŚK związane są z przypisanymi zadaniami wynikającymi z ucpg lub uzzw oraz mogą być realizowane jako inne zadania zlecane przez przełożonego.

Zdaniem NIK zadania wynikające z uPW, tj. wyznaczenie aglomeracji, dokonywanie weryfikacji obszarów i granic aglomeracji, sporządzanie i przedkładanie PGW Wody Polskie sprawozdań z realizacji KPOŚK, dotyczą gminy wiodącej, a zatem wykraczają poza zadania związane z gospodarką ściekową w gminie – określone w ucpg i uzzw. Nie mieszczą się więc w pojęciu *inne powierzone zadania* i nie można ich przyjmować w sposób dorozumiany.

W 13 ze wskazanych wyżej 28 gmin żadnej komórce organizacyjnej nie przypisano zadań związanych nadzorowaniem powk, w tym w zakresie powierzonych działań związanych z realizacją KPOŚK, pomimo że uprawnienie wójta do kontrolowania powk w zakresie zgodności wykonywanej działalności z udzielonym zezwoleniem wynika z art. 18c uzzw.

Przypisanie w gminach pozostałych zadań dot. gospodarki ściekowej

Również nie we wszystkich urzędach kontrolowanych gmin komórkom organizacyjnym przypisano wszystkie zadania wynikające z ucpg. Zadań takich jak: identyfikowanie nieruchomości niepodłączonych do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej oraz egzekwowanie od ich właścicieli obowiązku podłączenia tych nieruchomości do ww. sieci; prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz poś; kontrola gromadzenia nieczystości ciekłych

²¹ M.st. Warszawa, Czosnów, miasto Augustów, Szczuczyn, miasto Chojnice, Żnin, miasto Skórcz, miasto Bielsko-Biała, Czechowice-Dziedzice, miasto Ostrowiec Świętokrzyski, Piekoszów, miasto Nowy Targ, miasto Krasnystaw, Wąwolnica, Warta, Stęszew, miasto Piła, miasto Giżycko, Ozimek, miasto Rzeszów, Głogów Małopolski, Krasne, miasto Szczecin, Postomino, Jelcz-Laskowice, miasto Zielona Góra, Sława, Stare Kurowo.

²² Czosnów, miasto Bielsko-Biała, miasto Ostrowiec Świętokrzyski, miasto Giżycko, miasto Koło, Krasne, miasto Zielona Góra, Sława, Stare Kurowo.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

w zbiornikach bezodpływowych oraz częstotliwości ich opróżniania, w tym zawartych umów na ich opróżnianie; prowadzenie ewidencji udzielonych i cofniętych zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych; kontrola spełniania przez przedsiębiorców warunków wydanych ww. zezwoleń oraz weryfikacja składanych przez nich kwartalnych sprawozdań w trybie art. 9o ucpg; zapewnienie opróżniania zbiorników bezodpływowych w przypadku gdy właściciel nieruchomości nie zawarł umowy na opróżnianie zbiornika – nie ujęto w regulaminach organizacyjnych, bądź w zakresach czynności pracowników, łącznie w 20 skontrolowanych urzędach.

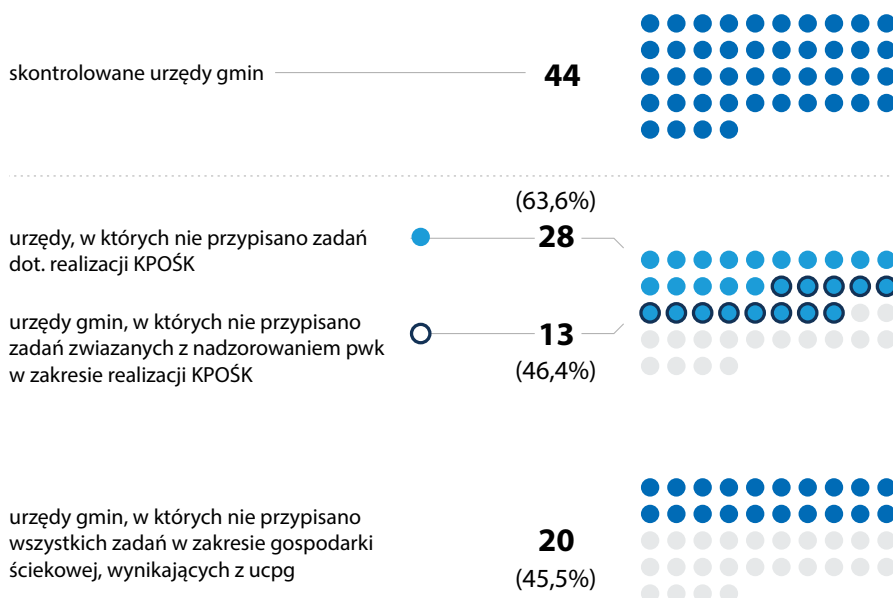
Przykłady

W **m.st. Warszawa** nadzór nad wykonywaniem przez właścicieli nieruchomości obowiązku przyłączenia nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej lub wyposażenia nieruchomości w poś powierzono zarządom dzielnic. Natomiast w regulaminie organizacyjnym Urzędu m.st. Warszawy żadnej komórce organizacyjnej nie przypisano zadań związanych ze sprawowaniem nadzoru nad realizacją tego obowiązku przez zarządy dzielnic.

W **Urzędzie Miasta Krasnystaw** zadanie związane z prowadzeniem ewidencji zbiorników bezodpływowych i poś wykonywane było faktycznie przez pracownika Straży Miejskiej, podczas gdy w obowiązującym regulaminie organizacyjnym Urzędu zapisano, że realizacja tego zadania należy do zakresu działania Wydziału Gospodarki Nieruchomościami i Ochrony Środowiska.

Infografika nr 1

Przypisanie w urzędach gmin zadań dotyczących gospodarki ściekowej

Źródło: materiały własne NIK.

Jako przyczyny powyższych nieprawidłowości podawano w wyjaśnieniach m.in. brak dotychczasowej potrzeby tak precyzyjnego przypisywania zadań; domniemanie, iż zadania dotyczące gospodarki ściekami znajdują się w części ogólnej zakresu obowiązków pracowników, w ramach *innych, powierzonych zadań*.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Zdaniem NIK opisane braki świadczą o niedochowaniu standardów kontroli zarządczej, o których mowa w punktach: 3 *Struktura organizacyjna* (część II, lit. A *Środowisko wewnętrzne*) oraz 10 *Dokumentowanie systemu kontroli zarządczej* (część II, lit. C *Mechanizmy kontroli*), w załączniku do komunikatu nr 23 Ministra Finansów z 16 grudnia 2009 r. w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych²³. W myśl tych standardów struktura organizacyjna jednostki powinna być dostosowana do aktualnych celów i zadań. Zakres zadań, uprawnień i odpowiedzialności jednostek, poszczególnych komórek organizacyjnych jednostki oraz zakres podległości pracowników powinien być określony w formie pisemnej w sposób przejrzysty i spójny. Aktualny zakres obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności powinien być określony dla każdego pracownika, a dokumenty m.in. określające zakres obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności pracowników stanowią dokumentację systemu kontroli zarządczej, która powinna być spójna i dostępna dla wszystkich osób, dla których jest niezbędna. Przedmiotowe postępowanie nie sprzyjało zatem zapewnieniu funkcjonowania adekwatnej, skutecznej i efektywnej kontroli zarządczej, o której mowa w art. 68 i 69 ust. i pkt 1 i 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych²⁴, które to zapewnienie należy do obowiązków kierownika jednostki.

Obowiązujące w gminach zasady w zakresie gospodarki ściekowej

Zgodnie z art. 4 ust. 1 ucpg rada gminy, po zasięgnięciu opinii państwowego powiatowego inspektora sanitarnego, uchwała regulamin utrzymania porządku i czystości na terenie gminy. Regulamin ten, zgodnie z art. 4 ust. 2 pkt 3 ucpg, powinien określać szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku na terenie gminy, dotyczące częstotliwości i sposobu pozbywania się m.in. nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości.

We wszystkich skontrolowanych gminach obowiązywały powyższe regulaminy, jednakże ustalono, że tylko w 22 gminach²⁵ wymagania dotyczące sposobu i częstotliwości pozbywania się nieczystości ciekłych zostały określone szczegółowo w regulaminach utrzymania czystości i porządku na terenie gminy, poprzez ustalenie minimalnej częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych. W regulaminach obowiązujących w pozostałych gminach zawarto jedynie ogólne zapisy, zgodnie z którymi opróżnianie zbiorników bezodpływowych powinno odbywać się z częstotliwością niedopuszczającą do ich przepełnienia, wiążąc ewentualnie częstotliwość opróżniania zbiornika bezodpływowego z jego pojemnością i ilością zużytej wody, a więc ilością odprowadzonych ścieków.

W wyjaśnieniach dotyczących przyczyn nieokreślenia w regulaminach utrzymania porządku i czystości na terenie gminy precyzyjnych zasad opróżnienia zbiorników bezodpływowych podawano m.in., że: projekty uchwały były opiniowane przez państwowego powiatowego inspektora sanitarnego i nie zostały zakwestionowane przez wojewodę, istnieją trudności w egzekwowaniu opróżniania zbiorników w jednakowej częstotliwości od wszystkich ze względu na ich różną pojemność.

²³ Dz. Urz. MF z 2009 r. Nr 15, poz. 84.

²⁴ Dz. U. z 2021 r. poz. 305.

²⁵ M.st. Warszawa, Czosnów – dopiero od 1 maja 2020 r., miasto Brodnica, Łabiszyn, Czechowice-Dziedzice, miasto Lublin, miasto Krasnystaw, Wąwolnica, miasto Ozorków, miasto Ełk, miasto Giżycko, Ozimek, Niemodlin, miasto Koło, miasto Rzeszów, Głogów Małopolski, Krasne, miasto Wrocław, Jelcz-Laskowice, Bierutów, miasto Zielona Góra, Stare Kurowo.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W odniesieniu do osadów ściekowych pochodzących z poś w regulaminach określano, że powinny być usuwane w terminach wynikających z instrukcji obsługi oczyszczalni.

We wszystkich skontrolowanych gminach obowiązywały regulaminy dostarczania wody i odprowadzania ścieków. W 36 gminach przyjęto, w latach 2018–2020, nowe regulaminy wymagane w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 27 października 2017 r. o zmianie ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków oraz niektórych innych ustaw²⁶. Terminy przyjmowania regulaminów wynikały m.in. z opiniowania projektów tych dokumentów przez PGW Wody Polskie i zasadności ich poprawy w związku z uzyskanymi opiniami.

Stan wprowadzenia w gminach regulaminów dostarczania wody i odprowadzania ścieków

W przypadku pozostałych 8 gmin:

- w 5 gminach²⁷ do zakończenia przez NIK czynności kontrolnych nie przyjęto regulaminu w związku z niezyskaniem do tego czasu pozytywnej opinii dyrektora rzgw;
- w Widuchowej nie przyjęto regulaminu mimo uzyskania od właściwego dyrektora rzgw w czerwcu 2018 r. pozytywnej opinii do projektu;
- w Niemodlinie burmistrz przez 4 miesiące (do zakończenia kontroli NIK) nie przedstawił radzie miejskiej nowego projektu regulaminu przygotowanego przez pwk w związku z prawomocnym stwierdzeniem przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w Opolu nieważności uchwały z października 2018 r. w sprawie uchwalenia regulaminu;
- w Bielsku-Białej regulamin odprowadzania ścieków z października 2019 r. nie został zaopiniowany przez właściwego dyrektora rzgw pomimo tego, że poprzedni projekt regulaminu – przyjęty przez radę miejską w sierpniu 2018 r. – został zaopiniowany negatywnie i zawierał szereg krytycznych ocen dotyczących zapisów tego projektu. W regulaminie przyjętym w 2019 r. nie było zapisów niezgodnych z wcześniejszymi zaleceniami dyrektora rzgw;
- w regulaminach przyjętych w latach 2018–2020 zawarto wymagania określone w uzzw, dotyczące m.in. obowiązków pwk w zakresie: przyjmowania ścieków komunalnych z nieruchomości; podłączania nieruchomości, jeżeli istnieją do tego techniczne warunki; wydawania technicznych warunków przyłączenia do sieci kanalizacyjnej; określania przyczyn odmowy podłączenia do sieci.

W 19 gminach, w regulaminach określono dla pwk terminy na wydanie technicznych warunków przyłączenia do sieci kanalizacyjnej – od 14 dni²⁸ do 21–30 dni²⁹. Jednocześnie w 8 gminach określono terminy na poinformowanie o przyczynach odmowy wydania zgody na przyłączenie nieruchomości do sieci – od 14 dni³⁰ do 21–30 dni³¹.

²⁶ Dz. U. poz. 2180.

²⁷ Żnin, Skórcz, Miasto Ozorków, Ozimek, Głogów Małopolski.

²⁸ Żnin, Gdynia, Giżycko, Krasnystaw, Krasne.

²⁹ Warszawa, Bielsko-Biała, Czechowice-Dziedzice, Piekoszów, Łącko, Lublin, Wąwolnica, Warta, Piła, Stęszew, Rzeszów, Głogów Małopolski, Szczecin, Postomino, Widuchowa.

³⁰ Krasne, Żnin.

³¹ Bielsko-Biała, Czechowice-Dziedzice, Piekoszów, Łącko, Lublin, Widuchowa.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że obowiązek określenia terminu na wydanie warunków przyłączenia do sieci albo uzasadnienia ich wydania wprowadzono od 19 września 2020 r. w wyniku zmiany uzzw ustawą z dnia 13 lutego 2020 r. o zmianie ustawy – Prawo budowlane oraz niektórych innych ustaw³². Obecnie obowiązuje termin 21 dni w przypadku budynków mieszkalnych jednorodzinnych i 45 dni w pozostałych przypadkach, z możliwością ich przedłużenia w szczególnie uzasadnionych przypadkach. Wyżej wymieniona ustawa wprowadziła także uregulowania dotyczące m.in. szczególnej zawartości wniosku o wydanie warunków przyłączenia do sieci, wykonania przyłącza kanalizacyjnego oraz kary pieniężnej dla pwk w przypadku niewydania warunków przyłączenia do sieci w wymaganych terminach³³. Dostosowanie treści regulaminów przez rady gmin, zgodnie z art. 35 ust. 2 ww. ustawy, powinno się odbyć w terminie 12 miesięcy od wejścia w życie ww. ustawy, tj. do 19 września 2021 r.

Aktualizacja uchwał w sprawie obszarów i granic aglomeracji

5.1.2. Weryfikacja aglomeracji

W uPW nałożono na wójta gminy o największej równoważnej liczbie mieszkańców w aglomeracji obowiązek dokonywania co 2 lata przeglądu obszarów i granic wyznaczonej aglomeracji, w zakresie kryterium jej utworzenia oraz zaistniałych zmian RLM, a w razie potrzeby poinformowania rady gminy o konieczności zmiany obszarów i granic aglomeracji. Obowiązek ten dotyczył uchwał podjętych przez radę gminy i w okresie objętym kontrolą nie był wymagany w żadnej ze skontrolowanych gmin.

Do 30 września 2020 r. w 6 gminach ich rady podjęły uchwały w sprawie obszarów i granic aglomeracji³⁴. Uchwały zostały poprzedzone przeprowadzeniem przeglądu aglomeracji i stwierdzeniem:

- potrzeby przyłączenia nowych obszarów, a tym samym zwiększenia liczby RLM 2 aglomeracji³⁵;
- zmiany granic i liczby RLM 2 aglomeracji³⁶ w związku z wyłączeniem miejscowości niewskazanych do objęcia siecią kanalizacyjną z uwagi na nieosiągnięcie wymaganego poziomu wskaźnika koncentracji;
- zmniejszenia wielkości RLM 2 aglomeracji³⁷ w związku ze zmianami demograficznymi.

Przed 2020 r. w 2 gminach³⁸ dokonano przeglądu aglomeracji, w wyniku którego nie stwierdzono potrzeby dokonania ich zmian.

³² Dz. U. z 2020 r. poz. 471.

³³ Obecnie uregulowane zostało to w art. 19a uzzw.

³⁴ W Gdyni, w czerwcu 2019 r., a następnie w listopadzie 2020 r.; w Żninie, Tomaszowie Mazowieckim i Ozimku w październiku 2019 r.; w Bielsku-Białej w lutym 2020 r., a następnie w listopadzie 2020 r.; w Piekoszowie w styczniu 2020 r.

³⁵ Gdynia i Komorowice (jedna z 2 aglomeracji, w skład których wchodziła gmina Bielsko-Biała).

³⁶ Ozimek i Żnin. Pierwszy przegląd aglomeracji Żnin przeprowadzony został już w 2017 r. (na zlecenie Burmistrza Żnina) wykazał konieczność wyłączenia z aglomeracji części miejscowości Wenecja o zwyczajowej nazwie Wenecja Dolna jako obszaru niewskazanego do objęcia siecią kanalizacji zbiorczej ze względu na ekonomikę przedsięwzięcia i rozwój korzystania na tym terenie z indywidualnych rozwiązań gospodarki ściekowej (poś). W oparciu o te zalecenia nie wystąpiono jednak o zmianę zapisów uchwały Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z 2015 r. Dopiero we wrześniu 2019 r. Burmistrz Żnina zlecił podmiotowi zewnętrznemu przygotowanie planu obszarów i granic aglomeracji Żnin oraz projektu uchwały ją wyznaczającej, a Rada Miejska Żnina podjęła stosowną uchwałę w październiku 2019 r.

³⁷ Miasto Tomaszów Mazowiecki i Piekoszów.

³⁸ Szczuczyn, Chojnice.

Ponadto Prezydent Miasta Piły wskazał w styczniu 2019 r., w sprawozdaniu z realizacji KPOŚK, na konieczność aktualizacji wielkości RLM aglomeracji Piła, w związku z wykazaniem w ww. sprawozdaniu, że rzeczywista RLM była wyższa o 37 422 od RLM wskazanej w obowiązującej uchwale. Przegląd obszaru i granic aglomeracji rozpoczęto jednak w czerwcu 2020 r.

W pozostałych gminach analiza parametrów istniejącej aglomeracji oraz przegląd jej obszarów i granic odbywały się w 2020 r. na potrzeby przygotowania nowych uchwał aglomeracyjnych, w związku z ustawowo określonym terminem obowiązywania – do końca 2020 r.³⁹ – dotychczasowych uchwał. Działania te realizowano siłami pracowników urzędów lub innych jednostek samorządowych, albo poprzez zlecenie podmiotom zewnętrznym wykonania przeglądu aglomeracji oraz przygotowania projektu uchwały.

W związku z potrzebą przyjęcia do końca 2020 r. nowych uchwał w sprawie aglomeracji pomiędzy gminami wchodzącymi w skład aglomeracji podpisywane były, zgodnie z art. 87 ust. 3 uPW, stosowne porozumienia określające obowiązki gminy wiodącej oraz zasady współpracy, w tym przekazywania gminie wiodącej danych i informacji.

W przypadku aglomeracji Ełk długi proces uzgadniania porozumienia pomiędzy miastem, a gminą Ełk spowodował opóźnienie prac nad projektem uchwały – opracowanie dokumentacji zlecono dopiero 20 grudnia 2020 r. (prace w gminie wiodącej rozpoczęto w lipcu 2020 r.).

Prace nad przygotowaniem projektów uchwał w sprawie nowych aglomeracji związane były z analizą spełniania przez aglomeracje warunków dyrektywy 91/271/EWG oraz z weryfikacją dotychczasowych obszarów planowanych do skanalizowania po kątem osiągnięcia wymaganych wskaźników koncentracji dla planowanych nowych odcinków sieci kanalizacyjnych. Przygotowane projekty uchwał zostały uzgodnione przez właściwe zarządy zlewni PGW Wody Polskie oraz przez regionalnych dyrektorów ochrony środowiska, jeżeli na terenie aglomeracji występowały obszary objęte przynajmniej jedną formą ochrony przyrody. W 3 przypadkach⁴⁰ zarządy zlewni PGW Wody Polskie dokonały uzgodnienia projektu uchwały po wprowadzeniu poprawek, co spowodowało, że w przypadku aglomeracji Białystok przyjęto uchwałę dopiero 25 stycznia 2021 r.

W **gminie Jelcz-Laskowice** w ramach kontroli stwierdzono, że projektu uchwały nie przekazano do uzgodnienia regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska, pomimo tego, że na terenie aglomeracji znajdowały się obszary objęte formą ochrony przyrody.

Z kolei w **gminie Augustów** ostateczny projekt uchwały w sprawie wyznaczenia aglomeracji Augustów nie został przed uzgodnieniem przekazany do zaakceptowania Radzie Gminy Augustów, pomimo takiego wymogu – wynikającego z porozumienia międzygminnego.

Dokonywanie przeglądu obszarów i granic aglomeracji

³⁹ Art. 565 ust. 2 uPW.

⁴⁰ W Białymstoku, w Augustowie i w Krasnymstawie.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Rady gminy przyjmowały uchwały w sprawie obszarów i granic aglomeracji przeważnie przed końcem 2020 r. z wyjątkiem 4 gmin, w których uchwały przyjęto od 19 stycznia do 24 marca 2021 r.⁴¹

Zgodność uchwał
w sprawie obszarów
i granic aglomeracji
z wymaganiami
przepisów

Analiza zgodności przyjętych uchwał z wymaganiami rozporządzenia w sprawie wyznaczania aglomeracji wykazała, że w 6 z 43 zbadanych uchwał (bez gminy Ostrowiec Świętokrzyski)⁴² nie zapewniono ujęcia w uchwałach wszystkich wymaganych informacji.

Przykłady

W aglomeracji Warszawa – w części opisowej uchwały nie uwzględniono wymaganej informacji nt. składu jakościowego ścieków przemysłowych, a w części graficznej nie ujęto wymaganego oznaczenia granic administracyjnych gmin wchodzących w skład aglomeracji oraz nie uwzględniono danych o strefach ochronnych ujęć wody, a tym samym nie wprowadzono stosownych pozycji w legendzie załącznika graficznego.

W aglomeracji Żnin – w części opisowej uchwały nie zawarto, poza nazwą oczyszczalni ścieków obsługującej aglomerację, innych wymaganych elementów; w części graficznej nie umieszczono granic stref ochronnych ujęć wody obejmujących tereny ochrony bezpośredniej; nieprawidłowo określono RLM aglomeracji, w związku z niewłaściwymi danymi dotyczącymi RLM osób czasowo przebywających w aglomeracji, a także korzystającymi z sieci kanalizacyjnej; nie zapewniono spójności części opisowej i graficznej. Ponadto wyznaczając w 2019 r. obszar i granice aglomeracji Żnin objęto nią tereny, dla których stosunek liczby stałych mieszkańców aglomeracji i osób czasowo przebywających w aglomeracji przewidywanej do obsługi przez planowaną do budowy sieć kanalizacyjną do długości tej sieci (doprowadzającej ścieki do oczyszczalni ścieków albo do końcowego punktu zrzutu ścieków komunalnych) był niższy niż 120 mieszkańców/km sieci (od 40 do 106 mieszkańców/km), tj. nie były zapewnione wymagane wskaźniki koncentracji.

W aglomeracji Ozorków – plan aglomeracji w uchwale nie zawierał informacji na temat ilości ścieków powstających na terenie aglomeracji nieobjętych systemem kanalizacji zbiorczej, gdzie zastosowano systemy indywidualne albo planuje się zastosowanie systemów indywidualnych lub innych rozwiązań zapewniających taki sam poziom ochrony środowiska jak w przypadku systemów kanalizacji zbiorczej, a także liczby mieszkańców na stałe zamieszkujących teren aglomeracji oraz czasowo przebywających (podano dane dla osób, które są obsługiwane przez sieć kanalizacyjną oraz liczbę mieszkańców całego miasta). Ponadto nieprawidłowo obliczono RLM aglomeracji w związku z uwzględnieniem jedynie mieszkańców korzystających z istniejącej sieci kanalizacyjnej.

W aglomeracji Jarosławiec (gmina Postomino) – w części opisowej uchwały nie zawarto informacji o ilości ścieków powstających na terenie aglomeracji, nieobjętych systemem kanalizacji zbiorczej, oraz informacji o nazwach zakładów planowanych do podłączenia do systemu kanalizacji zbiorczej.

Zmiany wielkości
aglomeracji

Analiza wielkości RLM i granic aglomeracji w stosunku do dotychczas obowiązujących uchwał wykazała, że w 9 aglomeracjach⁴³ została zwiększona RLM w zakresie od 3,2% do 23,4%, a w kolejnych 3 aglomeracjach⁴⁴

⁴¹ Białystok, Brodnica, Miasto Ozorków, Elk.

⁴² Uchwały dot. aglomeracji: Warszawa, Czosnów, Żnin, Ozorków, Jarosławiec (gmina Postomino) i Jelcz-Laskowice.

⁴³ Gdynia, Nowy Targ, Lublin, Rzeszów, Sława, Żnin, Niemodlin, Jarosławiec, Jelcz-Laskowice.

⁴⁴ Koło, Krasne, Piła.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

od 44,4% do 106,5%. Zwiększenia RLM tych aglomeracji wynikały z włączenia dodatkowych miejscowości lub zwiększenia/uwzględnienia RLM ścieków przemysłowych.

Z kolei w 22 aglomeracjach⁴⁵ ich RLM zmniejszyła się w zakresie od 2% (aglomeracja Strykowo – gmina Stęszew) do 22,8% (aglomeracja Giżycko), a w kolejnych 2 – od 39,5% (w aglomeracji Stare Kurowo) do 73,6% (w aglomeracji Wąwolnica). Zmniejszenie RLM aglomeracji Wąwolnica do 1644 RLM spowodowało, że nie spełniała ona warunków do ujęcia w KPOŚK.

Zmniejszenie wielkości aglomeracji wynikało z przeprowadzonych analiz w zakresie zasadności wyłączenia z aglomeracji obszarów, na których liczba mieszkańców nie gwarantowała uzyskania wymaganych wskaźników koncentracji w przypadku budowy nowych odcinków sieci kanalizacyjnej. W konsekwencji takie obszary zostały wyłączone z aglomeracji, a tym samym zrezygnowano z planowania na nich budowy nowych odcinków sieci kanalizacyjnych. Łącznie w 18 aglomeracjach nie planowano już budowy nowych odcinków sieci kanalizacyjnych.

W pozostałych 8 aglomeracjach⁴⁶ ewentualne korekty granic aglomeracji i zmiany RLM były niewielkie – od zmniejszenia o 1,4% do zwiększenia o 1,9%. W aglomeracji Komorowice (m. Bielsko-Biała) nowe plany rozbudowy kanalizacji w granicach już istniejącej aglomeracji, a także na terenach dotychczas nieobjętych aglomeracjami, wykazały konieczność zaktualizowania aglomeracji w zakresie ich granic oraz RLM. Powodem tych zmian były migracje mieszkańców z budownictwa wielolokalowego w centrum miasta do domów jednorodzinnych, przez co wzrosła RLM na terenach peryferyjnych, dotychczas nieujętych w aglomeracji. Zmianie uległa także liczba mieszkańców na terenie gminy Bestwina, która wyraziła chęć przyłączenia do aglomeracji Komorowice.

Korekta granic aglomeracji miała jednak głównie na względzie konieczność osiągnięcia wskaźnika wyposażenia aglomeracji w systemy zbierania ścieków komunalnych gwarantujące blisko 100% poziom obsługi. Wskaźnik ten, wynikający ze stanowiska KE w odniesieniu do wymaganego stopnia skanalizowania i potwierdzony orzecznictwem TSUE, określony został w materiałach MGMiŻŚ z 2020 r.⁴⁷ na poziomie 98%, z zastrzeżeniem, że pozostałe 2% nie może przekroczyć 2000 RLM. Na powyższe uwarunkowanie wskazywało także PGW Wody Polskie na etapie uzgadniania projektów uchwał w sprawie aglomeracji.

Przykłady

Zmiany obszarów i granic **aglomeracji Augustów** dokonano dodatkowo po wskazaniu przez dyrektora Zarządu Zlewni PGW Wody Polskie konieczności zweryfikowania poprawności wyznaczonej aglomeracji pod kątem jej zgodności z wymaganym 98% wskaźnikiem zbierania siecią.

⁴⁵ Strykowo, Ełk, Białystok, Łabiszyn, Głogów Małopolski, Brodnica, Chojnice, Czechowice-Dziedzice, Skórcz, Warta, Reszel, Ozorków, Czosnów, Augustów, Ostrowiec Świętokrzyski, Widuchowa, Piekoszów, Tomaszów Mazowiecki, Bierutów, Ozimek, Szczecin Prawobrzeże, Giżycko.

⁴⁶ Łącko, Poraj, Krasnystaw, Wrocław, Komorowice, Zielona Góra, Warszawa, Szczuczyn.

⁴⁷ Mapa drogowa dla aglomeracji ubiegających się o ujęcie w AKPOŚK 2020.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W ramach uwag PGW Wody Polskie do ankiety dotyczącej VI AKPOŚK dla **aglomeracji Giżycko** zalecono zmianę granic aglomeracji w związku z brakiem planowanego osiągnięcia wymaganego wskaźnika zbierania sieci i poinformowano o możliwości wykluczenia z ubiegania się o dofinansowanie przedsięwzięć.

W wyniku opinii PGW Wody Polskie w **aglomeracji Ozorków**, w celu osiągnięcia ww. wskaźnika, zmniejszono RLM aglomeracji o 11,5% oraz zaplanowano niewielkie przedsięwzięcia – przebudowę 225 m i budowę 442 m kanalizacji sanitarnej.

Na powyższy aspekt wskazano także w uzasadnieniu uchwały Rady Gminy w **Czosnowie** podnosząc, że ze względu na konieczność uzyskania wskaźnika podłączeń do sieci powyżej 98% wykreśla się z granicy aglomeracji miejscowość Brzozówka i fragment miejscowości Sowa Wola z uwagi na rozproszoną zabudowę, zrealizowane indywidualne systemy zagospodarowania ścieków bytowych oraz ograniczone możliwości zagęszczenia zabudowy.

Zdaniem NIK tak formułowane cele przeglądu i zmian aglomeracji powodowały, że ograniczanie wielkości aglomeracji ukierunkowane było na uzyskanie wskaźnika skanalizowania pozwalającego na spełnienie warunków dyrektywy 91/271/EWG, bez rzetelnej weryfikacji potrzeb budowy sieci kanalizacyjnych na obszarach o skoncentrowanej zabudowie. W konsekwencji mogło to powodować nieuwjmowanie w granicach aglomeracji obszarów spełniających kryteria włączenia do aglomeracji, tj. zgodnie z definicją aglomeracji – terenów, na których zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków albo do końcowego punktu zrzutu tych ścieków.

Powyższe ryzyko zmaterializowało się w **aglomeracji Białystok**. Urząd Miejski w Białymstoku zwrócił się 2 czerwca 2020 r. do gmin będących w aglomeracji (Choroszcz, Dobrzyniewo Duże, Supraśl i Wasilków) o złożenie deklaracji dalszej przynależności do tej aglomeracji. W informacjach zwrotnych (otrzymanych od 12 czerwca do 6 lipca 2020 r.) gminy wyraziły taką wolę. Jednak 24 lipca 2020 r., podczas webinarium zorganizowanego przez MG MiŻŚ przy udziale przedstawicieli PGW Wody Polskie oraz NFOŚiGW, przedstawiciele miasta uzyskali informację, że aglomeracja Białystok spełnia wymogi dyrektywy 91/271/EWG zgodnie z metodyką KPOŚK (pod kątem stopnia skanalizowania 98,4%, wydajności oczyszczalni oraz stopnia oczyszczania ścieków). Nie spełnia natomiast wymogów KE w kwestii skanalizowania, w zakresie RLM, który nie jest objęty systemem sieciowym, i który wg KE nie może być większy niż 2000 RLM. W przypadku tej aglomeracji obszar nieskanalizowany był na poziomie 1,6%, co przekładało się na ok. 6800 RLM. We wrześniu 2020 r. Urząd ponownie wystąpił do gmin wchodzących w skład aglomeracji o przeanalizowanie możliwości wyłączenia z aglomeracji obszarów nieskanalizowanych oraz zasadności pozostania w jej obrębie. Gminy: Choroszcz, Dobrzyniewo Duże i Supraśl, w odpowiedziach złożonych od 25 września do 5 października 2020 r., poinformowały o wystąpieniu z dotychczasowej aglomeracji Białystok. W efekcie została wyznaczona aglomeracja o RLM 386 007 (mniejszym o 15 327 RLM niż poprzednio), obejmująca część obszaru Miasta Białegostoku oraz część obszaru Miasta Wasilków, bez uwzględnienia w jej granicach obszarów skanalizowanych znajdujących we wskazanych wyżej gminach, które dotychczas funkcjonowały w ramach

systemu zbierania ścieków komunalnych i ich oczyszczania przez oczyszczalnię Wodociągów Białostockich sp. z o.o. W sprawie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych z tych gmin – w części opisowej uchwały w sprawie aglomeracji – wskazano, że ścieki z gmin: Choroszcz, Dobrzyniewo Duże i Supraśl w dalszym ciągu będą odprowadzane istniejącym systemem kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Białymstoku na podstawie umów hurtowego odbioru ścieków, zawartych z poszczególnymi gminami.

Zdaniem NIK celowe było przeprowadzenie analizy prawidłowości wyznaczenia obszarów i granic dotychczas funkcjonujących aglomeracji i dokonanie stosownych korekt, aby wyeliminować tereny niekwalifikujące się do ujęcia w aglomeracji. Jednak skoncentrowanie się w PGW Wody Polskie głównie na korekcie aglomeracji pod kątem dostosowania ich do osiągnięcia wskaźnika zbierania siecią wymaganego przez KE spowodowało ryzyko nieuzasadnionego wyłączenia z aglomeracji terenów o wystarczająco skoncentrowanej zabudowie, spełniających kryteria do ich uwzględnienia w aglomeracji.

5.1.3. Planowanie zadań w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych

W marcu 2017 r. p.o. Prezes KZGW zaakceptowała *Aktualizację Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych – AKPOŚK 2017*.

Założenia przyjęte na etapie przygotowania projektu AKPOŚK 2017 nie gwarantowały ujęcia w nim wszystkich wyznaczonych aglomeracji powyżej 2000 RLM, a zgodnie z art. 43 ust. 3 obowiązującej wówczas ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne wykaz aglomeracji stanowił integralną część KPOŚK będącego podstawowym instrumentem wdrażania dyrektywy 91/271/EWG. Wynikało to z tego, że w AKPOŚK 2017 nie uwzględniono m.in. aglomeracji, które: nie zostały wyznaczone do 31 października 2016 r. stosownym aktem prawa miejscowego (rozporządzeniem wojewody lub uchwałą sejmiku województwa); nie przekazały w wymaganym terminie ankiety w formie elektronicznej i papierowej na potrzeby AKPOŚK 2017; przekazały ankiety bazujące na projektach aktów prawa miejscowego, a nie na obowiązujących aktach wyznaczających te aglomeracje. Tym samym w sposób nieuprawniony ograniczono liczbę aglomeracji, przyjmując przy tym, że spośród 1587 aglomeracji ujętych w AKPOŚK 2017 w 2021 r. wszystkie warunki wymagane dyrektywą 91/271/EWG powinny spełnić 1036 aglomeracji, o łącznym RLMrż wynoszącym 31 026 978, co stanowiło 80,0% całego generowanego przez aglomeracje RLMrż.

14 marca 2016 r. KE w piśmie w sprawie przygotowania przez Polskę aktualizacji Master Planu⁴⁸ dla gospodarki wodno-ściekowej skierowanym do dyrektora Departamentu Zasobów Wodnych w Ministerstwie Środowiska wykazała, że warunki w zakresie przyjętych przez Polskę poziomów skanalizowania są niezgodne z dyrektywą 91/271/EWG – co do poziomu podłączeń w danej aglomeracji. Wskazano m.in., że: *...wyposażenie w sieć kanalizacyjną co najmniej na poziomie 95% dla aglomeracji o RLM < 100 000 i 98% dla aglomeracji o RLM ≥ 100 000 jest niezgodne z dyrektywą ściekową, ponieważ dyrektywa wymaga wskaźnika zbierania ścieków na poziomie 100%.*

Planowanie na poziomie centralnym zadań w celu wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG

⁴⁸ Dokument przedstawiający sposób osiągnięcia celu wskazanego w dyrektywie 91/271/EWG, sporządzony przez stronę polską w 2015 r. dla KE.

Jednak założenia przyjęte na etapie przygotowania projektu AKPOŚK 2017 uwzględniały warunki wyposażenia aglomeracji w sieć kanalizacyjną co najmniej na poziomie: 95% dla aglomeracji o RLM < 100 000 i 98% dla aglomeracji o RLM ≥ 100 000 pomimo tego, że zgodnie ze stanowiskiem KE potwierdzonym wyrokiem TSUE z 6 listopada 2014 r. w sprawie C-395/13 KE przeciwko Królestwu Belgii, warunkiem spełnienia wymogu w zakresie wyposażenia aglomeracji w systemy zbierania ścieków komunalnych jest zbieranie ścieków komunalnych na poziomie co najmniej 98%, przy jednoczesnym nieprzekroczeniu 2 000 RLM dla pozostałych 2%.

Zgodnie z wyjaśnieniami byłej p.o. Prezes KZGW *aglomeracja [...] istnieje dopiero wówczas, gdy zostaje wyznaczona w określony prawem sposób i obowiązuje już akt prawny ją ustanawiający. [...] W trwających kilka miesięcy konsultacjach społecznych AKPOŚK 2017, była możliwość zgłoszenia lub wprowadzenia zmian do treści wykazu aglomeracji i faktycznie zgłaszane były kolejne nowo utworzone aglomeracje. Nawet po zakończeniu cyklu konsultacji nadal zgłaszane były chęci uczestniczenia w AKPOŚK, ale na ogół nie były one poparte nawet ustaleniem aglomeracji [...] Graniczne terminy procedowania takiego dokumentu oraz założenia i warunki ujęcia aglomeracji przedstawiono w ogólnodostępnej Mapie drogowej dla aglomeracji ubiegających się o ujęcie w V aktualizacji, zatwierdzonej przez właściwego ministra [...].* Pełniący obowiązki Prezes KZGW wyjaśniła także, że: *...wymagania dot. wyposażenia aglomeracji w sieci kanalizacyjne na poziomie 98% nie wynikają z Dyrektywy, a jedynie praktyki KE. Nowe podejście KE do kwestii osiągnięcia zgodności z dyrektywą w zakresie poziomu zbierania ścieków sieci kanalizacyjnej, przedstawione w wezwaniu z 2016 r. odbiegało od wcześniejszych założeń przyjętych w Polsce i prezentowanych w oficjalnych dokumentach takich jak: aktualizacje KPOŚK, Master Plany oraz Plany Implementacyjne, znane [...] Komisji. W ramach opiniowania Master Planu dla Dyrektywy KE zgłosiła jedynie uwagi do przyjętych priorytetów związanych z dofinansowaniem inwestycji. Wszystkie zaproponowane sugestie zostały wprowadzone do wersji AKPOŚK z 2017 r.*

Podmioty odpowiedzialne za opracowanie AKPOŚK 2017 już na etapie przygotowania tego dokumentu zaakceptowały stan, że Polska nie spełni wymogów dyrektywy 91/271/EWG, co najmniej do końca 2021 r. Tym samym AKPOŚK 2017, niezgodnie z celem jej opracowania, nie stanowiła instrumentu zapewniającego pełne wdrożenie omawianej dyrektywy w okresie obowiązywania tej aktualizacji.

31 lipca 2017 r. Rada Ministrów zatwierdziła AKPOŚK 2017. W dokumencie tym wskazano, że zgodnie z postanowieniami dyrektywy 91/271/EWG aglomeracje winny łącznie spełniać warunki w zakresie:

- I. wydajności oczyszczalni ścieków w aglomeracji, odpowiadającej przynajmniej ładunkowi generowanemu na jej obszarze;
- II. wymaganych standardów oczyszczania ścieków w oczyszczalniach, uzależnionych od wielkości aglomeracji z uwzględnieniem podwyższonego poziomu usuwania biogenów w każdej oczyszczalni zlokalizowanej na terenie aglomeracji powyżej 10 000 RLM;

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

III. wyposażenia aglomeracji w systemy zbierania ścieków komunalnych gwarantujące blisko 100% poziomu obsługi, w tym:

- 95% dla aglomeracji o RLM < 100 000,
- 98% dla aglomeracji o RLM ≥ 100 000,
- pozostały % RLM musi być oczyszczany w innych systemach oczyszczania ścieków (pojedyncze systemy lub inne właściwe systemy), zapewniających ten sam poziom ochrony środowiska jak dla całej aglomeracji.

Powyższe warunki były niezgodne z omówionym wyżej stanowiskiem KE i orzecznictwem TSUE.

Zgodnie z AKPOŚK 2017 wszystkie warunki wymagane dyrektywą 91/271/EWG powinno spełnić 1036 aglomeracji, o łącznym RLM_{rz} wynoszącym 31 026 978, co stanowiło 80,0% całego generowanego przez aglomeracje RLM_{rz}. Jako główne przyczyny niespełnienia warunków ww. dyrektywy przez 551 aglomeracji wymieniono m.in. niewłaściwe zaplanowanie wydajności oczyszczalni oraz niewłaściwe zaplanowanie sieci kanalizacyjnych.

Po 1 stycznia 2018 r. zarówno Prezes PGW Wody Polskie jak i minister właściwy do spraw gospodarki wodnej nie podjęli działań w celu zweryfikowania prawidłowości ujęcia w AKPOŚK 2017 wszystkich wyznaczonych wówczas aglomeracji.

W okresie objętym kontrolą KZGW PGW Wody Polskie rozpoczął prace nad VI AKPOŚK. W ramach tych prac m.in. przeprowadzono cykl szkoleń pracowników rzgw oraz zarządów zlewni w zakresie wyznaczania, zmiany i likwidacji aglomeracji oraz osiągnięcia zgodności z dyrektywą 91/271/EWG. Ponadto MG MiŻŚ i KZGW PGW Wody Polskie opracowało wspólnie i udostępniło na stronach internetowych m.in.: *Poradnik dla samorządów wyznaczających aglomeracje* oraz *Wytyczne do wyznaczania, zmiany lub likwidacji obszarów i granic aglomeracji*. W sierpniu 2020 r. PGW Wody Polskie przekazało do MG MiŻŚ założenia do zmiany m.in. uPW w zakresie: uzgodnienia projektów uchwał wyznaczających aglomeracje, zmiany i likwidacji aglomeracji, sprawozdawczości i procesu aktualizacji KPOŚK, a we wrześniu 2020 r. – propozycję dotyczącą kar za niespełnienie warunków dyrektywy 91/271/EWG.

30 kwietnia 2020 r. zastępca Prezesa PGW Wody Polskie, przekazała do MG MiŻŚ projekt VI AKPOŚK przygotowany na podstawie otrzymanych od samorządów ankiet aktualizacyjnych. Sformułowane w KZGW założenia na etapie przygotowania projektu VI AKPOŚK nie gwarantowały ujęcia w nim wszystkich wyznaczonych aglomeracji powyżej 2000 RLM pomimo tego, że zgodnie z art. 88 ust. 1 uPW wykaz aglomeracji stanowił integralną część KPOŚK, będącego podstawowym instrumentem wdrażania dyrektywy 91/271/EWG. W przekazanym projekcie nie uwzględniono m.in. aglomeracji: nowych, które nie zostały wyznaczone stosownym aktem prawa miejscowego (rozporządzeniem wojewody lub uchwałą sejmiku województwa albo uchwałą rady gminy) do 31 października 2019 r., oraz tych, które przekazały ankiety bazujące na projektach aktów prawa

Planowanie
w zakresie VI AKPOŚK

miejscowego wyznaczających aglomerację mimo posiadania rozporządzenia lub uchwały. Jednocześnie w projekcie tym nadal określono warunki wyposażenia aglomeracji w sieć kanalizacyjną co najmniej na poziomie: 95% dla aglomeracji o RLM < 100 000 i 98% dla aglomeracji o RLM ≥ 100 000.

Prezes PGW Wody Polskie, wyjaśnił m.in., że *...kształt VI AKPOŚK określają decyzje właściwego kompetencyjnie ministra oraz zatwierdzony przez niego dokument Mapa drogowa. W dniu przekazywania AKPOŚK 2020, w wersji przy piśmie z dnia 30 kwietnia 2020 r., obowiązywała Mapa drogowa, której treść określała warunki wyposażenia w sieć kanalizacyjną co najmniej na poziomie 95% dla aglomeracji poniżej 100 000 RLM i 98% dla aglomeracji równej i powyżej 100 000 RLM. Krajowy Zarząd nie podejmuje autonomicznych decyzji co do kształtu Aktualizacji, każdorazowo założenia akceptowane były przez Ministra do spraw gospodarki wodnej.*

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że Prezes PGW Wody Polskie kieruje pracą KZGW, do którego zadań, zgodnie z art. 240 ust. 2 pkt 19 uPW, należało współuczestnictwo z ministrem właściwym do spraw gospodarki wodnej w zakresie opracowywania KPOŚK i jego aktualizacji. Ponadto podsekretarz stanu w MGMIŻŚ 15 maja 2018 r. zobowiązał Prezesa PGW Wody Polskie do podjęcia działań w zakresie sporządzenia VI AKPOŚK. Tym samym Prezes PGW Wody Polskie miał bezpośredni wpływ na warunki wyposażenia aglomeracji w sieć kanalizacyjną zaproponowane w projekcie VI AKPOŚK przekazanym do MGMIŻŚ. W ocenie NIK określenie w projekcie VI AKPOŚK warunków wyposażenia aglomeracji w sieć kanalizacyjną, niezgodnych ze stanowiskiem KE potwierdzonym orzecznictwem TSUE w obszarze zbierania ścieków komunalnych, było działaniem nierzetelnym.

Przyjęte na etapie przygotowania projektu VI AKPOŚK założenia, ujęte w przekazanym przez PGW Wody Polskie do MGMIŻŚ projekcie *Aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych – AKPOŚK 2020*⁴⁹, zostały zaakceptowane przez podsekretarza stanu w MGMIŻŚ, pomimo tego, że – jak opisano wyżej – nie gwarantowały ujęcia w nim wszystkich wyznaczonych aglomeracji powyżej 2000 RLM. Ponadto zaakceptowane przez byłego podsekretarza stanu w MGMIŻŚ założenia przyjęte w *Mapie drogowej dla aglomeracji ubiegających się o ujęcie w AKPOŚK 2020* ustalały warunki wyposażenia aglomeracji w sieć kanalizacyjną co najmniej na poziomie: 95% dla aglomeracji o RLM < 100 000 i 98% dla aglomeracji o RLM ≥ 100 000, które były niezgodne ze stanowiskiem KE i orzecznictwem TSUE.

Z otrzymanej przez MGMIŻŚ, w maju 2020 r., od PGW Wody Polskie analizy w zakresie spełnienia przez poszczególne aglomeracje warunków ich zgodności z dyrektywą 91/271/EWG, określonych przez KE w odniesieniu do wymaganego stopnia skanalizowania⁵⁰, wymagany przez KE stopień skanalizowania po realizacji inwestycji miało spełniać 611 z 1566 aglomeracji ujętych w projekcie VI AKPOŚK (39%).

⁴⁹ Pismo z 30 kwietnia 2020 r.

⁵⁰ Według stanowiska KE potwierdzonego orzecznictwem TSUE wszystkie aglomeracje mające systemy zbierania w 98% usuwanych ścieków komunalnych są uznawane za spełniające wymogi dyrektywy, przy czym pozostałe 2% niezbranego ładunku nie powinno przekraczać ani być równe 2000 RLM.

W związku z faktem, że z pierwszego projektu VI AKPOŚK wynikało, że nie zostaną spełnione wymagania dyrektywy 91/271/EWG, PGW Wody Polskie przygotowało nowy projekt, w oparciu o tzw. *scenariusz IV*. Scenariusz ten stanowił propozycję mapy drogowej dla aglomeracji, wskazując maksymalne wielkości poszczególnych aglomeracji pozwalające na uzyskanie zgodności z dyrektywą 91/271/EWG, tzn. zakładające osiągnięcie 98% skanalizowania przy jednoczesnym nieprzekroczeniu 2000 RLM dla pozostałych 2%. W sierpniu 2020 r. kierownik Wydziału Programów Wodnych w KZGW PGW Wody Polskie przekazał do MGMiŻŚ – bez akceptacji kierownictwa PGW Wody Polskie – ekspercką projekcję, nieuwzględniającą 103 istniejących aglomeracji, która stanowiła podstawę do dalszych prac w MGMiŻŚ nad projektem VI AKPOŚK. Rozwiązania zawarte w przekazanym dokumencie wykluczały ujęcie w projekcie VI AKPOŚK wszystkich wyznaczonych w Polsce aglomeracji powyżej 2000 RLM, pomimo tego, że zgodnie z art. 88 ust. 1 uPW wykaz aglomeracji stanowił integralną część KPOŚK, będącego podstawowym instrumentem wdrażania dyrektywy 91/271/EWG.

20 sierpnia 2020 r., w ramach zastosowania *scenariusza IV*, podsekretarz stanu w MGMiŻŚ podjął decyzję o usunięciu z projektu – 102 istniejących aglomeracji o łącznym RLM równym 300 000, w których nie zaplanowano inwestycji, których realizacja zapewniałaby zgodność z wymogami stawianymi przez KE, a ich stopień skanalizowania był często zerowy. Były to głównie aglomeracje o wielkości niewiele ponad 2000 RLM. W przypadku 4 z nich RLM wynosił powyżej 10 000.

Projekt VI AKPOŚK w okresie październik 2020 r. – styczeń 2021 r. poddany został procedurze sooś. Decyzję o poddaniu projektu procedurze sooś podjęto w czasie, gdy nie została zakończona weryfikacja zasadności wyznaczenia niemal połowy aglomeracji ujętych w tym projekcie. Spośród 1566 aglomeracji ujętych w projekcie VI AKPOŚK i poddanych sooś tylko w odniesieniu do 690 gminy przekazały informacje dotyczące statusu prawnego aglomeracji. W przypadku 454 aglomeracji przekazano nowe uchwały wyznaczające aglomeracje⁵¹, a w przypadku 149 aglomeracji przekazano projekty uchwał uzgodnione lub będące w trakcie uzgodnień z PGW Wody Polskie. W przypadku 700 aglomeracji gminy nie przekazały zaktualizowanych danych o ich statusie.

W trakcie kontroli NIK, w Ministerstwie Infrastruktury planowano wystąpić do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska – jako organu właściwego w sprawie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko zgodnie z art. 53 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko⁵² – o stanowisko w sprawie ewentualnej konieczności przeprowadzenia ponownej sooś.

Zdaniem NIK wszczęcie w październiku 2020 r. procedury sooś dla projektu VI AKPOŚK w sytuacji, gdy w związku z art. 565 ust. 2 uPW akty prawa miejscowego wyznaczające obszar i granice aglomeracji, wydane na podstawie

⁵¹ Zgodnie z art. 87 ust. 1 uPW.

⁵² Dz. U. z 2021 r. poz. 247, ze zm.

Poddanie projektu VI AKPOŚK procedurze sooś

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne, zachowywały moc nie dłużej niż do 31 grudnia 2020 r. (a w przypadku niemal połowy aglomeracji objętych sooś, po 31 grudnia 2020 r. nie posiadano informacji, czy aglomeracje te jeszcze istnieją) było działaniem nierzetelnym i niecelowym.

Sekretarz stanu w Ministerstwie Infrastruktury wyjaśnił, że sooś dla projektu VI AKPOŚK została przeprowadzona w 2020 r. z uwagi na konieczność wypełnienia warunku podstawowego 2.5 – *Updated planning for required investments in water and wastewater sectors*, w związku z nową perspektywą finansową Unii Europejskiej na lata 2021–2027. Ponadto wyjaśnił m.in., że: *W celu spełnienia warunku podstawowego konieczne jest przygotowanie VI AKPOŚK, która będzie zawierała potrzeby inwestycyjne niezbędne do prawidłowego wdrożenia dyrektywy ściekowej. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, które koordynuje w Polsce prace dotyczące kształtu nowej perspektywy finansowej UE na lata 2021–2027 [...] informowało MGMIŻŚ o konieczności przygotowania VI AKPOŚK [...].*

24 marca 2021 r. Ministerstwo Infrastruktury przekazało KE, drogą mailową, projekt VI AKPOŚK. W porównaniu do projektu poddanego procedurze sooś przekazany projekt zawierał:

- 5 z 29 aglomeracji usuniętych z projektu VI AKPOŚK poddanego procedurze sooś, które zostały zlikwidowane bądź przekazały deklarację o niewyznaczeniu nowej aglomeracji do 31 grudnia 2020 r.;
- 70 ze 102 aglomeracji usuniętych z projektu VI AKPOŚK poddanego procedurze sooś ze względu na nieosiągnięcie wymagań dyrektywy 91/271/EWG.

Według stanu na 11 maja 2021 r. w projekcie VI AKPOŚK ujęto 721 aglomeracji niespełniających wymagań dyrektywy 91/271/EWG w odniesieniu do stopnia skanalizowania⁵³. Dla pozostałych 2 warunków Ministerstwo Infrastruktury nie dysponowało na ten dzień takimi danymi. Z kolei projekt VI AKPOŚK poddany procedurze sooś⁵⁴ wskazywał, że w 2020 r. 856 aglomeracji spośród 1463 wszystkich aglomeracji spełniało łącznie 3 warunki zgodności z dyrektywą 91/271/EWG, natomiast w 2027 r. (po realizacji wszystkich inwestycji) będą spełniały je 1344 aglomeracje z 1463 aglomeracji ujętych w tym projekcie.

W trakcie kontroli NIK minister właściwy do spraw gospodarki wodnej dokonał zmiany założeń dotyczących warunków wyposażenia aglomeracji w sieć kanalizacyjną, co skutkowało ponownym ustaleniem tych warunków w sposób zgodny ze stanowiskiem KE i linią orzeczniczą TSUE.

Konsekwencje niewdrożenia dyrektywy 91/271/EWG

26 stycznia 2018 r. KE wystosowała wezwanie do usunięcia uchybienia dyrektywy 91/271/EWG. KE wskazała, że 1063 aglomeracje nie spełniały wymogów art. 3 dyrektywy 91/271/EWG ze względu na fakt, że ponad 2% wygenerowanego ładunku lub 2000 RLM oczyszczane było przez IAS⁵⁵ inne niż indywidualne oczyszczalnie ścieków. W opinii KE 108 aglomeracji

⁵³ Aglomeracje niezgodne z art. 3 dyrektywy 91/271/EWG (nieosiągnięcie 98% lub przekroczenie 2 000 RLM dla pozostałych 2%).

⁵⁴ Wersja projektu AKPOŚK 2020 z sierpnia 2020 r.

⁵⁵ Individual systems or other appropriate systems. (Indywidualne systemy, albo inne odpowiednie systemy).

nie spełniało wymogów art. 3 i sekcji A załącznika I dyrektywy 91/271/EWG, ponieważ ponad 2% generowanego ładunku RLM nie zostało zebrane siecią kanalizacyjną, ani nie zostało obsłużone przez IAS. Zgodnie z podejściem przyjętym przez KE aglomeracje niespełniające warunku I są automatycznie uznawane za niespełniające warunku II i warunku III. Odnosząc się do kwestii dotyczących skanalizowania, KE w ramach wykonywania swoich uprawnień dyskrecyjnych do wszczęcia postępowania w sprawie naruszenia uznała, że poziom zbierania ścieków na poziomie 98% jest wystarczający, wymagając przy tym również, żeby 2% pozostałego niezbranego ładunku nie stanowiło RLM równego bądź przekraczającego 2000.

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej w odpowiedzi do KE z 24 maja 2018 r. wskazał, że przedstawione przez Polskę warunki (w tym warunek dotyczący wyposażenia aglomeracji w systemy zbierania ścieków komunalnych na poziomie 95% dla aglomeracji o RLM < 100 000 i 98% dla aglomeracji o RLM ≥ 100 000) wynikają z częściowo rozproszonej zabudowy na terenie gmin, gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie i technicznie nieuzasadniona, a więc powodowałaby nadmierne koszty. Biorąc pod uwagę warunki zabudowy, część ścieków z terenu danej gminy jest dowożona na oczyszczalnię ścieków, i dlatego tereny te są włączane w granice aglomeracji i wykazywane w dokumentach opracowywanych w związku z realizacją postanowień dyrektywy 91/271/EWG.

14 maja 2020 r. KE wystosowała uzasadnioną opinię⁵⁶ skierowaną do Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie art. 258 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w związku z uchybieniem zobowiązaniom ciążącym na niej na mocy art. 3, 4, 5, 10, 15 oraz sekcji A, B i D załącznika I do dyrektywy 91/271/EWG. Zarzuty podniesione przez KE w ww. opinii dotyczyły niezapewnienia przez Polskę, aby:

- 1183 aglomeracje wyposażone były w system zbierania ścieków komunalnych lub indywidualne lub inne właściwe systemy zbierania, które osiągnęły ten sam poziom ochrony środowiska w przypadkach, gdy wprowadzenie systemu zbierania nie jest uzasadnione ze względu na brak korzyści dla środowiska lub nadmierne koszty (uchybień zobowiązaniom na mocy art. 3 ust. 1, art. 4 ust. 1 i ust. 3 oraz art. 15 w związku z sekcjami A, B i D załącznika I do dyrektywy 91/271/EWG, a ponadto – w przypadku aglomeracji o RLM powyżej 10 000 – na podstawie art. 5 ust. 2 i ust. 3 tej dyrektywy);
- w 1282 aglomeracjach ścieki komunalne odprowadzane do systemów zbierania poddawane były przed zrzutem wtórnemu oczyszczaniu;
- w 426 aglomeracjach ścieki komunalne odprowadzane do systemów zbierania poddawane były oczyszczaniu bardziej rygorystycznemu niż to, które opisano w art. 4 dyrektywy 91/271/EWG.

Ponadto KE wskazała, że aglomeracje mające systemy zbierania na poziomie 98% usuwanych ścieków komunalnych są uznawane za spełniające wymogi dyrektywy, pod warunkiem, że pozostałe 2% niezbranego

⁵⁶ C(2020) 2426 final.

ładunku nie stanowi RLM równej bądź przekraczającej 2000. Poinformowała również, że nie dopuszcza by w aglomeracjach było zbierane systemami kanalizacyjnymi jedynie 95% ładunku.

Podsekretarz stanu w MG MiŻS w piśmie z 18 września 2020 r. skierowanym do PGW Wody Polskie oraz jednostek samorządu terytorialnego, wiodących w aglomeracjach ujętych w uzasadnionej opinii KE, wskazała m.in., że: *W przypadku uznania przez Komisję Europejską, iż zaproponowane przez Polskę działania w sektorze gospodarki ściekowej nie są zadowalające, Komisja może skierować sprawę do Trybunału Sprawiedliwości UE stwierdzającego zakres naruszenia prawa UE przez Polskę. Jeżeli pomimo pierwszego wyroku Trybunału Polska nie podejmie działań w celu wykonania wyroku, Komisja może ponownie pozwać Polskę do Trybunału, a ten może nałożyć na kraj sankcje finansowe w postaci ryczałtu i/lub dziennych kar pieniężnych. Należy podkreślić, iż kary pieniężne naliczane są od dnia wystąpienia naruszenia do dnia wykonania wyroku, co w przypadku dyrektywy ściekowej oznacza ich prawdopodobne naliczenie od dnia 31 grudnia 2015 r. do czasu pełnego jej wdrożenia przez poszczególne aglomeracje [...] wstępna estymacja wysokości kary dla Polski, w takim zakresie jaki został ujęty przez Komisję w uzasadnionej opinii, wynosi 549 mln EUR w formie ryczałtu oraz 522,18 mln EUR opłaty okresowej (półrocznej). Oznacza to, iż w przypadku wyroku w takim zakresie, kara za okres od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2020 r. może wynieść ok. 5,22 mld EUR opłaty okresowej oraz wspomniane 549 mln EUR w formie ryczałtu.*

W czerwcu 2020 r. oraz w grudniu 2020 r. odbyły się robocze spotkania online z przedstawicielami KE w związku z toczącym się przeciwko Polsce postępowaniem w sprawie uchybienia zobowiązaniom dyrektywy 91/271/EWG. Celem tych spotkań było przedstawienie Komisji działań podjętych przez Polskę w związku z naruszeniem dyrektywy 91/271/EWG, a także omówienie stosowanego przez Komisję podejścia do kwestii indywidualnych systemów oczyszczania ścieków.

Pismem z 15 grudnia 2020 r. sekretarz stanu w Ministerstwie Infrastruktury przekazał KE stanowisko Rządu Rzeczypospolitej Polskiej będące odpowiedzią na poszczególne zarzuty wskazane w ww. opinii KE. W piśmie tym, odnosząc się do uzasadnionej opinii KE i orzecznictwa TSUE w zakresie poziomu wyposażenia aglomeracji w systemy zbierania ścieków komunalnych wskazano, że: *Zgodnie z przyjętymi założeniami warunek III stanowi, iż wyposażenie aglomeracji w systemy zbierania ścieków komunalnych musi gwarantować przynajmniej 98% poziom obsługi, przy czym pozostałe 2% niezbranego ładunku nie może być większe niż 2 000 RLM. Ładunek niezbrany siecią kanalizacyjną, musi zostać zebrany i oczyszczony w innych systemach oczyszczania ścieków (pojedyncze systemy lub inne właściwe systemy), zapewniających ten sam poziom ochrony środowiska jak dla całej aglomeracji (art. 3 dyrektywy ściekowej). Jednocześnie zgodnie z wymogami Komisji zastosowano hierarchię zgodności z artykułami 3, 4, 5 i 10 dyrektywy ściekowej. Oznacza to, że jeżeli aglomeracja nie spełnia wymogu w zakresie ww. warunku wynikającego z art. 3 dyrektywy ściekowej, to uznaje się, że równocześnie nie spełnia pozostałych warunków dyrektywy.*

9 lutego 2022 r. KE podjęła decyzję o wniesieniu do TSUE sprawy przeciwko Polsce w związku z nieprzebrzeganiem dyrektywy 91/271/EWG⁵⁷.

Zgodnie z AKPOŚK 2017, według stanu na 30 września 2016 r., RLMrz 44 aglomeracji objętych kontrolą, z tego 15 aglomeracji powyżej 100 000 RLM, wynosiła łącznie 6 950 584 – od 2317 (aglomeracja Widuchowa) do 2 491 772 (aglomeracja Warszawa). RLM korzystających z sieci kanalizacyjnych wynosiła 4 709 897 dla mieszkańców, 156 928 dla osób czasowo przebywających w aglomeracji oraz 1 808 096 dla przemysłu. RLM ścieków dostarczanych taborem asenizacyjnym wynosiła dla wyżej wskazanych grup, odpowiednio, 212 353, 10 006 i 35 168. Liczba rzeczywistych mieszkańców tych aglomeracji wynosiła 4940,4 tys., z czego: z systemu kanalizacyjnego korzystało 4709,9 tys. mieszkańców, ze zbiorników bezodpływowych – 212,4 tys. mieszkańców, a z systemów indywidualnych (poś) – 15,4 tys. mieszkańców. Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że w 5 aglomeracjach liczba mieszkańców korzystających z ww. form zbierania i odprowadzania ścieków nie bilansowała się z całkowitą liczbą mieszkańców w aglomeracji. Wskaźnik zbierania siecią, wyrażający stopień wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacyjne⁵⁸, wynosił od 26% (aglomeracja Wąwolnica) do 98% (aglomeracje >100 000 RLM: Białystok, Warszawa, Wrocław, Zielona Góra). Z 44 skontrolowanych aglomeracji tylko 5⁵⁹, tj. 11,4%, spełniało wymagany w AKPOŚK 2017 wskaźnik zbierania siecią wynoszący 98% dla aglomeracji od 100 000 RLM i 95% dla aglomeracji poniżej 100 000 RLM. Średnio w skontrolowanych aglomeracjach⁶⁰ wskaźnik zbierania siecią wynosił 96,0%, co wynikało z wysokich wartości tego wskaźnika w dużych aglomeracjach. Długość istniejącej sieci kanalizacyjnej ogółem (sanitarnej i ogólnospławnej) w aglomeracjach wynosiła 13 465 km.

W przypadku 41 z 44 skontrolowanych aglomeracji w AKPOŚK 2017 zakładano do końca 2021 r. budowę 1679,5 km lub modernizację 317,9 km sieci kanalizacyjnych oraz zwiększenie o 159,9 tys. liczby mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnych, oraz uzyskanie 6 845 270 RLM korzystających z sieci, co dawałoby wskaźnik zbierania siecią na poziomie 98,5%. W poszczególnych aglomeracjach wskaźnik ten wyniósłby od 44% (aglomeracja Stare Kurowo) do 100% (Wrocław, Bierutów, Zielona Góra, Sława, Warszawa). Z 44 poddanych kontroli aglomeracji 29 (65,9%) miało spełniać wskaźnik zbierania siecią wymagany na etapie AKPOŚK 2017. W 6 aglomeracjach planowano dodatkowo budowę 601 poś, z których korzystałoby 2454 mieszkańców.

W 41 aglomeracjach planowano przedsięwzięcia dotyczące oczyszczalni ścieków komunalnych, w tym: w 20 aglomeracjach – rozbudowę i modernizację oczyszczalni; w 9 aglomeracjach – modernizację oczyszczalni; w 19 aglomeracjach – modernizację części osadowej oczyszczalni. W jednej

Planowanie zadań
w zakresie KPOŚK
w aglomeracjach

⁵⁷ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/IP_22_582.

⁵⁸ Stosunek RLM korzystających z sieci kanalizacyjnej do RLMrz aglomeracji.

⁵⁹ Aglomeracje >100 000RLM: Białystok, Warszawa, Wrocław, Zielona Góra i aglomeracja Poraj o RLM poniżej 10 000.

⁶⁰ Średnia ważona wielkościami RLM w aglomeracji.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

aglomeracji⁶¹ zakładano budowę nowej oczyszczalni, a w kolejnej⁶² likwidację 2 lokalnych oczyszczalni. Nakłady finansowe niezbędne do realizacji planowanych przedsięwzięć określono na poziomie 4522,2 mln zł, z tego na sieci kanalizacyjne przypadało 3230,0 mln zł, na oczyszczalnie ścieków – 1287,4 mln zł i na poś – 4,9 mln zł. Jako źródła finansowania wskazano: środki własne gmin oraz pwk – 2350,2 mln zł, środki funduszy zagranicznych – 1709,7 mln zł, krajowe fundusze ekologiczne – 340,3 mln zł, kredyty lub pożyczki – 121,6 mln zł.

Po zrealizowaniu planowanych przedsięwzięć na koniec 2021 r.: w 29 aglomeracjach (65,9%) miały być spełnione wszystkie warunki dyrektywy 91/271/EWG, w 41 aglomeracjach – warunek I, w 44 – warunek II, a w 32 – warunek III. Jednak założenia te uwzględniały jako wymagany wskaźnik zbierania siecią poziomy: 95% i 98%, w zależności od wielkości aglomeracji, a nie wymagany przez KE poziom 98%, z zastrzeżeniem, że pozostałe 2% RLM nie może być większe niż 2000.

Zgodność AKPOŚK 2017
z danymi w gminach
wiodących

Dane ujęte w AKPOŚK 2017 na ogół wynikały z informacji podanych przez gminy wiodące w ankietach na potrzeby AKPOŚK 2017, uzupełnionych, w części przypadków, dodatkowymi informacjami i analizami.

W przypadku aglomeracji Ostrowiec Świętokrzyski w PGW Wody Polskie dokonano korekty planowanej budowy 84,7 km sieci kanalizacyjnej i kosztów tej budowy w wysokości 73 mln zł do długości sieci 44,72 km i odpowiadających jej kosztów budowy, eliminując odcinki sieci, których wskaźnik koncentracji był mniejszy od 90 mieszkańców na 1 km sieci planowanej do budowy.

Z powyższych względów jeszcze w 8 aglomeracjach dokonano korekt w zakresie długości sieci kanalizacyjnej planowanej do budowy i nakładów finansowych związanych z tą budową.

Przykłady

W **aglomeracji Tomaszów Mazowiecki** uwzględniono budowę sieci kanalizacyjnej krótszej o 12,6 km i zredukowano planowane nakłady o 9,2 mln zł.

W **aglomeracji Ozorków** zmniejszono do 15,19 km długość planowanej do budowy sieci kanalizacyjnej, a nakłady do 12,6 mln zł (zmniejszenie o 54,5%).

W **aglomeracji Warta** nie zaakceptowano zgłoszonego w trakcie konsultacji zwiększenia długości planowanej do budowy sieci kanalizacyjnej z 6,2 km do 9,8 km.

W **aglomeracji Ozimek** zredukowano zgłoszoną budowę 12,22 km sieci kanalizacyjnej do 7,92 km i pozostawiono planowany przyrost mieszkańców korzystających z tej sieci.

W **aglomeracji Piła** zmniejszono długość planowanej do budowy sieci kanalizacyjnej z 28,4 km do 25,9 km.

Ponadto w aglomeracji Skórcz zmniejszono nieprawidłowo wyliczony wskaźnik zbierania siecią – z 99% na 96%.

⁶¹ Wąwolnica.

⁶² Nowy Targ.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Badanie zgodności danych podawanych przez gminy wiodące na potrzeby AKPOŚK 2017 z posiadanymi w urzędach tych gmin danymi źródłowymi wykazało, że w przypadku 3 aglomeracji dane przekazane w ankiecie aktualizacyjnej na potrzeby AKPOŚK 2017 były nierzetelne.

Przykłady

W **aglomeracji Warszawa** dane przekazane w ankiecie aktualizacyjnej dotyczące nakładów finansowych oraz źródeł finansowania były rozbieżne z danymi przekazanymi przez gminy wchodzące w skład aglomeracji oraz przez MPWiK w m.st. Warszawie S.A. W ankiecie wskazano, że środki wskazane w części dotyczącej źródeł finansowania przekraczają planowane nakłady o 6100 tys. zł, a z przekazanych ankiet od gmin i MPWiK wynikało, że środki wskazane w części dotyczącej źródeł finansowania były niższe w porównaniu do planowanych nakładów o 26 500 tys. zł. Powyższe wyjaśniono omyłką pisarską.

W **aglomeracji Rzeszów** nieprawidłowo umieszczono w ankiecie zadanie w zakresie budowy kanalizacji deszczowej.

Ujawniono także przypadki nieuwzględnienia przez KZGW w projekcie AKPOŚK 2017 zmian zgłaszanych przez gminy na etapie jego przygotowania. W odniesieniu do aglomeracji Reszel w KZGW nie usunięto z AKPOŚK 2017 zadania dotyczącego budowy poś – pomimo rezygnacji zgłoszonej przez gminę w maju 2017 r. (na formularzu uwag do AKPOŚK 2017), a w aglomeracji Wiązownica nie zaktualizowano danych w oparciu o poprawione dane ujęte w ankiecie przesłanej drogą elektroniczną w listopadzie 2016 r.

Podawane w ankietach do AKPOŚK 2017 dane dotyczące liczby mieszkańców w aglomeracji oraz przyrostu mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnych i wynikające z takich danych wskaźniki zbierania ściecia, stanowiące podstawowy warunek spełniania dyrektywy 91/271/EWG, wynikały, jak wyjaśniano w skontrolowanych urzędach: z uwzględniania danych przekazanych przez gminy wchodzące w skład aglomeracji, z własnej ewidencji ludności oraz z danych pozyskiwanych od pwk. Kontrolerom NIK nie przedstawiano jednak dokumentów potwierdzających wykonywanie stosownych analiz.

Jedynie w 2 urzędach⁶³ wykonywano analizy na podstawie danych geoprzestrzennych, uwzględniając zasięg planowanych inwestycji w zakresie sieci kanalizacyjnych. Ponadto w 4 urzędach⁶⁴ wskazano na opracowania sporządzone przez firmy zewnętrzne dotyczące koncepcji rozwoju infrastruktury kanalizacyjnej, w tym modernizacji oczyszczalni ścieków, albo strategii rozwoju gminy.

Gminy wiodące przekazały w październiku 2019 r. do PGW Wody Polskie ankiety na potrzeby opracowania projektu VI AKPOŚK. PGW Wody Polskie w trakcie ich weryfikacji zażądało wprowadzenia poprawek do ankiety albo wyjaśnienia podanych danych lub informacji w przypadku 39 skontrolowanych aglomeracji⁶⁵. Do dnia zakończenia kontroli NIK (29 kwiet-

Przekazanie ankiet
dot. VI AKPOŚK

⁶³ W m.st. Warszawie i w Bielsko-Białej.

⁶⁴ W Czechowicach-Dziedzicach, w Poraju, w Warcie i w Stęszewie.

⁶⁵ Z wyjątkiem aglomeracji: Augustów, Gdynia, Tomaszów Mazowiecki, Jelcza-Laskowice i Zielona Góra.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

nia 2021 r.) Wójt Gminy Piekoszów nie przekazał poprawionej ankiety mimo stosownego wezwania wystosowanego przez PGW Wody Polskie w styczniu 2020 r.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że część danych i informacji podanych w ankietach przekazanych w październiku 2019 r. stała się nieaktualna po przyjęciu w 2020 r. nowych uchwał w sprawie obszarów i granic aglomeracji – szczególnie w zakresie planowanych do budowy sieci kanalizacyjnych i przyrostu liczby mieszkańców korzystających z takich sieci oraz ustalonego wskaźnika zbierania siecią (stanowiącego 1 z elementów decydujących o zgodności z dyrektywą 91/271/EWG).

Struktura pwk i zarządzanie urządzeniami kanalizacyjnymi

Spośród 44 skontrolowanych pwk 11 było gminnymi jednostkami organizacyjnymi nieposiadającymi osobowości prawnej, pozostałe zaś były przedsiębiorcami w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców⁶⁶, działającymi w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (32) albo spółki akcyjnej (3). Tylko w przypadku AQUA S.A. w Bielsku-Białej jednostka samorządu gminnego nie miała 100% udziałów w pwk⁶⁷.

Skontrolowane pwk zarządzały, wg stanu na 30 września 2020 r., 10 077 km sieci kanalizacyjnych, z tego 9436 km sieci położone było na terenach aglomeracji. Przedsiębiorstwa zarządzały także innymi urządzeniami kanalizacyjnymi, takimi jak przepompownie ścieków, punkty zlewne nieczystości ciekłych oraz oczyszczalnie ścieków. Urządzenia kanalizacyjne stanowiły własność pwk, bądź były eksploatowane na podstawie umów dzierżawy, albo przekazane w trwałe zarząd. W 2 przypadkach stwierdzono, że przedsiębiorstwa nie miały uregulowanego stanu prawnego części użytkowanych sieci kanalizacyjnych. Dotyczyło to Zielonogórskich Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Zielonej Górze, które zarządzały bez tytułu prawnego odcinkami sieci kanalizacyjnej o długości 1,2 km w aglomeracji oraz 1,2 km poza aglomeracją (stanowiło to łącznie 0,8% kanalizacji sanitarnej zarządzanej przez tę spółkę), a także 4 przepompowniami ścieków (stanowiło to 4,9% wszystkich przepompowni zlokalizowanych poza oczyszczalnią ścieków).

Z kolei w Komunalnym Zakładzie Budżetowym w Czosnowie nie dysponowano wiedzą w zakresie – wymaganego przepisami uPB – dopuszczenia do użytkowania eksploatowanych 142,6 km sieci kanalizacyjnej i przyłączy, a także użytkowano 5,94 km sieci kanalizacyjnej i pompownię sieciową ścieków, pomimo tego, że nie posiadano dokumentu potwierdzającego końcowy odbiór robót budowlanych tych obiektów.

Zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków

Zgodnie z art. 16 ust. 1 i ust. 3 uzzw prowadzenie działalności w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków dozwolone było po uzyskaniu zezwolenia wydawanego przez wójta w formie decyzji. Z obowiązku posiadania takiego zezwolenia zwolnione były gminne jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, prowadzące działalność w tym zakresie na obszarze własnej gminy.

⁶⁶ Dz. U. z 2021 r. poz. 162.

⁶⁷ Gmina Bielsko-Biała była posiadaczem 51% akcji, 33% akcji było w posiadaniu firmy Veolia Voda (Sofia) B.V., zaś 16% akcji posiadali pozostali akcjonariusze.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Żadna z gminnych jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej nie prowadziła działalności w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie innej gminy niż gmina własna. Tym samym żadne z tych pwk nie było zobowiązane do uzyskania zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków.

Wszystkie pwk działające jako przedsiębiorca (35) posiadały wymagane zezwolenia, jednakże nie wszystkie posiadały zezwolenia obejmujące cały obszar działania przedsiębiorstwa.

Przykłady

Wodociągi i Kanalizacje Miejskie sp. z o.o. w Augustowie, które prowadziły działalność w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie Miasta Augustowa oraz Gminy Augustów nie posiadały zezwolenia Wójta Gminy Augustów.

Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Gdyni eksploatowało 6,4 km sieci kanalizacyjnej znajdującej się poza obszarem objętym posiadanymi zezwoleniami. Stosowne zezwolenia spółka uzyskała dopiero w trakcie kontroli NIK.

Podstawą działań pwk w zakresie rozwoju sieci kanalizacyjnej były wieloletnie plany rozwoju i modernizacji urządzeń kanalizacyjnych i urządzeń wodociągowych. Do przedkładania wójtowi projektów takich planów (a także ich aktualizacji) – zgodnie z art. 21 uzzw – zobowiązane były wszystkie pwk (bez względu na ich formę własności), które planowały budowę urządzeń wodociągowych lub urządzeń kanalizacyjnych. W związku z realizacją zadań zmierzających do wypełnienia przez Polskę wymagań dyrektywy 91/271/EWG, w wieloletnich planach powinny zostać uwzględnione przedsięwzięcia oraz niezbędne do ich realizacji środki finansowe wykazane w uchwale o wyznaczeniu aglomeracji oraz w AKPOŚK 2017.

W wyniku kontroli ustalono, że pwk będące gminnymi jednostkami organizacyjnymi nieposiadającymi osobowości prawnej (11) nie były zobowiązane do prowadzenia działalności w zakresie rozbudowy sieci kanalizacyjnej, albo takiej działalności nie planowały. Tym samym te pwk nie sporządzały wieloletnich planów. Takich planów nie sporządziły także 2 pwk działające jako przedsiębiorcy⁶⁸, ponieważ prowadzenie działalności inwestycyjnej w zakresie rozbudowy sieci kanalizacyjnej nie należało do zakresu ich działalności statutowej.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że wprawdzie postępowanie tych pwk było zgodne z art. 21 ust. 7 uzzw, w myśl którego obowiązek opracowania planu nie dotyczy pwk, które nie planują budowy urządzeń wodociągowych lub urządzeń kanalizacyjnych, to jednak zgodnie z ust. 2 tego artykułu plan określa w szczególności *przedsięwzięcia rozwojowo-modernizacyjne w poszczególnych latach*. Tym samym, zgodnie z treścią art. 21 ust. 2 uzzw wieloletni plan nie powinien ograniczać się do działań związanych tylko z budową nowych urządzeń, ale także obejmować działania modernizacyjne, a więc działania polegające na podniesieniu standardu istniejących urządzeń.

W przypadku pwk działających w formie spółki nieprawidłowości dotyczące sporządzania wieloletnich planów stwierdzono w 7 przedsiębiorstwach, z których 3 nie opracowały wieloletniego planu rozwoju sieci

Opracowywanie
wieloletnich planów

⁶⁸ EkoGłóg sp. z o.o. w Głogowie Małopolskim oraz Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z o.o. w Starym Kurowie.

kanalizacyjnej. Jako przyczyny stwierdzonych nieprawidłowości polegających na nieopracowaniu wieloletniego planu wskazywano przede wszystkim brak zapewnienia środków finansowych na realizację niezbędnych zadań.

Przykłady

AQUA S.A. w Bielsku-Białej nie opracowała na rok 2020 wieloletniego planu. W konsekwencji spółka nie dysponowała jednolitym dokumentem określającym w szczególności: planowany zakres usług wodociągowo-kanalizacyjnych, przedsięwzięcia rozwojowo-modernizacyjne, przedsięwzięcia racjonalizujące zużycie wody, nakłady inwestycyjne oraz sposoby finansowania planowanych inwestycji na rok 2020.

Miejski Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Nowym Targu w wieloletnim planie nie zaplanował wydatków na poziomie odpowiadającym założeniom finansowym ujętym w AKPOŚK 2017. Dotyczyło to wydatków na modernizację i rozbudowę oczyszczalni ścieków, w odniesieniu do których zaplanowano 6,7 mln zł, podczas gdy w AKPOŚK 2017 przewidziano 30 mln zł, z czego 27 mln zł na inwestycje w sieć kanalizacyjną oraz oczyszczalnię ścieków miało pochodzić z dotacji wfośigw.

Pozostałe skontrolowane pwk opracowały i przedłożyły wójtom wieloletnie plany, które zostały przyjęte, z jednym wyjątkiem, przez organy stanowiące gmin. Jedynie wieloletni plan opracowany przez **Miejski Zakład Wodociągów i Kanalizacji p. z o.o. w Kole** nie został przyjęty. W spółce tej opracowano i przedłożono Burmistrzowi Miasta Koła wieloletni plan na lata 2018–2020, z którego Rada Miejska Koła, na sesji 28 lutego 2018 r., wykreśliła inwestycję pn. *Przebudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków dla aglomeracji Koło* i uchwałą z 28 lutego 2018 r. przyjęła wieloletni plan w innym brzmieniu niż opracowany w spółce, zweryfikowany przez Burmistrza Miasta Koła. W wyniku zaskarżenia ww. uchwały przez Wojewodę Wielkopolskiego Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu, w wyroku z 5 września 2019 r., orzekł, że zaskarżona uchwała została wydana z naruszeniem prawa. Zgodnie z wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z 5 września 2019 r.⁶⁹ na podstawie art. 21 ust. 5 uzzw rada gminy jest władna uchwalić przedłożony jej wieloletni plan (jeśli spełnia on warunki określone art. 21 ust. 3 uzzw) albo odmówić jego uchwalenia (jeżeli warunków tych nie spełnia). Według orzeczenia rada gminy nie ma kompetencji do władczej ingerencji w treść przedłożonego jej planu, w tym do wprowadzenia do niego zmian i uchwalenia go w tak zmienionym kształcie, a wymaganych zmian (poprawek) – tak jak i opracowania nowego planu – może dokonać jedynie pwk (w szczególności w reakcji na negatywną uchwałę rady gminy).

W wyniku kontroli ujawniono, że w planach opracowanych przez 4 pwk nie uwzględniono celów lub środków przewidzianych w AKPOŚK 2017. Tym samym już na etapie planowania założono, że cele przewidziane w AKPOŚK 2017 nie zostaną zrealizowane. W konsekwencji mogło to skutkować dalszym niewywiązywaniem się Polski w wymagań dyrektywy 91/271/EWG.

⁶⁹ Sygn. akt IV SA/Po 405/19.

Przykłady

W przypadku **Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej i Mieszkańcowej sp. z o.o. w Antoniowie**, w AKPOŚK 2017 przewidziano realizację zadania pn. *Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Antoniowie* od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2020 r., a nakłady (w latach 2019–2020) na poziomie 15 000 tys. zł; natomiast w wieloletnim planie, uchwalonym 28 grudnia 2020 r., przewidziano realizację tego zadania w latach 2021–2024, a łączne nakłady w wysokości 23 062 tys. zł. Prezes Zarządu spółki jako przyczyny powyższych rozbieżności wskazał m.in. na: kilkuletni cykl i procedurę zatwierdzania aktualizacji KPOŚK; zmiany aktualnych i prognozowanych możliwości finansowanych, w tym w zakresie pozyskania środków zewnętrznych, wpływające na modyfikację i aktualizację planów pod względem rzeczowym i finansowym oraz harmonogramów realizacji zadań; rozbieżne dane dotyczące zadań, nakładów i terminów realizacji przewidzianych w aktualizacji KPOŚK, które nie pokrywają się z danymi obejmowanymi wieloletnimi planami.

Zakład Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. Jelcz-Laskowice przekazał Burmistrzowi Miasta i Gminy Jelcz-Laskowice dane o wysokości środków finansowych, które zamierzał przeznaczyć na przedsięwzięcie dotyczące modernizacji części mechanicznej i osadowej oczyszczalni ścieków – przewidziane do realizacji w AKPOŚK 2017. Środki te były niższe od faktycznie planowanych o 3850,0 tys. zł. Wskutek powyższego w załączniku nr 2 pn. *Wykaz aglomeracji oraz przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017* wskazano błędne wartości nakładów inwestycyjnych planowanych na realizację ww. zadania (zamiast 4050,0 tys. zł podano 200,0 tys. zł).

Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Sławie we wszystkich opracowanych projektach wieloletnich planów zawarł dane niezgodne z danymi dotyczącymi obszaru aglomeracji zawartymi w uchwale o jej wyznaczeniu. W ww. projektach wskazano brak sieci kanalizacyjnej oraz jej niezbędnego wyposażenia w miejscowościach niewchodzących w skład aglomeracji, co wg wyjaśnień Prezes Zarządu spółki było przeoczeniem. Jednocześnie w wieloletnim planie na lata 2016–2021, obowiązującym od 28 lutego 2018 r. do 27 maja 2020 r., nie ujęto budowy nowej oczyszczalni ścieków w Krążkowie pomimo tego, że jej budowa została przewidziana w AKPOŚK 2017 – w okresie od 30 marca 2017 r. do 28 lutego 2019 r. W wykazie inwestycji i modernizacji planowanych na lata 2016–2021 ujęto zadanie pn. *Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie aglomeracji Sława* o wartości 109 455,4 tys. zł netto, nie uwzględniając w nim budowy oczyszczalni ścieków w Krążkowie. W związku z przeoczeniem na etapie zgłaszania przedsięwzięć inwestycyjnych do IV aktualizacji KPOŚK oczyszczalnia ścieków w Krążkowie nie znalazła się w Master Planie. Przeoczenie to skorygowano w AKPOŚK 2017 i oczyszczalnia w Krążkowie znalazła się w wykazie przedsięwzięć inwestycyjnych. W 2018 r. zaktualizowano *Wieloletni Plan Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Kanalizacyjnych na lata 2016–2021* ujmując w nim ww. zadania jako jedno przedsięwzięcie inwestycyjne.

Wprowadzie we wszystkich powyższych przypadkach projekty wieloletnich planów opracowane zostały przez pwk, jednakże nie zostały one we właściwy sposób zweryfikowane przez organy wykonawcze gmin przed ich przyjęciem przez rady gmin.

5.1.4. Monitorowanie realizacji zadań w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych

Monitorowanie przez ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej realizacji zadań

Efekty wdrażania AKPOŚK 2017, w tym poziom spełnienia warunków dyrektywy 91/271/EWG, monitorowane były przez Ministra GMiŻŚ w ramach corocznej sprawozdawczości z realizacji KPOŚK przedkładanej, zgodnie z art. 91 uPW, przez Prezesa PGW Wody Polskie ministrowi właściwemu do spraw gospodarki wodnej.

W listopadzie 2018 r. Minister GMiŻŚ został poinformowany przez dyrektora DGWiŻŚ, że dotychczasowa realizacja KPOŚK nie zapewniła osiągnięcia celów pośrednich określonych w Traktacie akcesyjnym, a przyczyną takiego stanu rzeczy był m.in. niewystarczający poziom dofinansowania działań. Dlatego też aglomeracje ujęte w AKPOŚK 2017 zostały podzielone na priorytety według znaczenia inwestycji oraz pilności zapewnienia środków.

W MGMiŻŚ nie zapewniono zgodności danych w zakresie m.in. istniejącej w aglomeracjach długości sieci kanalizacyjnej, przedstawionych w sporządzonych przez PGW Wody Polskie dokumentach sprawozdawczych z realizacji KPOŚK za lata 2018–2019.

Minister GMiŻŚ przedłożył Radzie Ministrów sprawozdania z wykonania KPOŚK: w latach 2016-2017 oraz w latach 2018–2019. Rada Ministrów przyjęła powyższe sprawozdania, odpowiednio, 27 marca 2019 r. oraz 4 maja 2021 r. Zostały one opublikowane na stronie Biuletynu Informacji Publicznej MGMiŻŚ.

16 grudnia 2020 r. Minister Infrastruktury przekazał do KE, zgodnie z obowiązkiem wynikającym z art. 16 dyrektywy 91/271/EWG, sprawozdanie pn. *Gospodarka ściekowa w Polsce w latach 2017–2018*. W sprawozdaniu tym nie zapewniono zgodności danych ze sprawozdaniem z realizacji KPOŚK w 2018 r. w zakresie ilości wytworzonych koś oraz liczby poś.

Monitorowanie przez PGW Wody Polskie realizacji zadań ujętych w AKPOŚK 2017

Monitorowanie postępu we wdrażaniu dyrektywy 91/271/EWG przez aglomeracje odbywało się w ramach corocznej sprawozdawczości z realizacji KPOŚK. W tym celu PGW Wody Polskie corocznie przekazywało ankiety sprawozdawcze do gmin wiodących i zamieszczało je na stronie internetowej. PGW Wody Polskie otrzymało i przanalizowało 1573 sprawozdań za 2018 r. oraz 1576 sprawozdań za 2019 r. W wyniku tych analiz stwierdzono, że uzupełnienia wymaga 1105 sprawozdań za 2018 r. oraz 1169 – za 2019 r. Uzupełnienia w sprawozdaniach wymagały m.in. dane dotyczące: osadów ściekowych, przepustowości oczyszczalni, długości systemów kanalizacyjnych w aglomeracji, liczby mieszkańców w granicach aglomeracji korzystających z poszczególnych systemów oczyszczania ścieków, różnicy pomiędzy RLM wskazaną w uchwale o utworzeniu aglomeracji a RLMrz, poniesionych nakładów.

W okresie objętym kontrolą dokonano zmniejszenia obszaru 61 aglomeracji oraz zwiększenia obszaru 90 aglomeracji, a także w 200 aglomeracjach dokonano zmian w zakresie RLM. Wyznaczono także 3 nowe aglomeracje. Liczba aglomeracji wyniosła: 1573 w 2018 r. i 1576 w 2019 r.; łączna RLMrz aglomeracji: 38 477 405 w 2018 r. i 38 665 473 w 2019 r., a łączna liczba mieszkańców aglomeracji: 28 821 833 w 2018 r. i 28 761 976 w 2019 r.

PGW Wody Polskie przedłożyło Ministrowi GMiŻŚ sprawozdanie z realizacji KPOŚK za 2018 r. i sprawozdanie z realizacji KPOŚK za 2019 r. w terminie określonym w art. 91 uPW.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Zgodnie ze sprawozdaniem z realizacji KPOŚK w 2018 r. nakłady poniesione na zbiorcze systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków w aglomeracjach wyniosły 3 717 515,1 tys. zł, natomiast nakłady poniesione według źródeł ich pochodzenia – 3 670 176,6 tys. zł.

W sprawozdaniu z realizacji KPOŚK w 2019 r. wykazano wydatki na zbiorcze systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków w aglomeracjach, w wysokości 5 563 999,8 tys. zł, a wydatki według źródeł ich pochodzenia – w wysokości 5 295 642,6 tys. zł. Prezes PGW Wody Polskie wyjaśnił, że KZGW przygotowuje sprawozdanie na podstawie danych otrzymanych z gmin. W związku z powyższym, mimo weryfikacji informacji, brak dodatkowych wyjaśnień ze strony gmin może skutkować pojawieniem się rozbieżności w tym zakresie. Ponadto wartości te mogą się różnić ze względu na wykazywanie kosztów po ich wydatkowaniu (uwzględniając rozliczenia roczne), albo dopiero po zakończeniu inwestycji (tj. w następnym roku sprawozdawczym).

Sprawozdanie za 2019 r. zawierało rozbieżne dane w zakresie ilości ścieków komunalnych powstających w aglomeracjach i ilości oczyszczanych ścieków komunalnych. Wykazana w sprawozdaniu łączna ilość ścieków oczyszczanych była 87 razy większa niż ilość ścieków powstających w aglomeracjach. Wyrażony w procentach stosunek wykazanych w sprawozdaniu ilości oczyszczanych ścieków komunalnych ogółem w ciągu roku [tys. m³/r] do ilości ścieków komunalnych powstających w aglomeracji ogółem [tys. m³/r] wyniósł w aglomeracjach: Warszawa 85 469%; Drobin 100 000%; Terespol 94 029%; Lubniewice 100 004%; Wielowieś 100 000%; Zasole Bielańskie 71 980%; Zakrzewo 337 400%. Z wyjaśnień Prezesa PGW Wody Polskie wynikało, że przyczyną rozbieżności było błędne wpisanie danych. Wyjaśnił, że: *W obu tych kolumnach gminy przekazujące sprawozdanie powinny wpisać wartości w tysiącach metrów sześciennych na rok. Rozbieżności w tym zakresie wynikają zatem najczęściej z błędnie zastosowanych jednostek. W roku 2018 tak duża różnica wyniknęła w głównej mierze z nieprawidłowo wpisanych danych z największej oczyszczalni w naszym kraju – warszawskiej 'Czajki'. Niemniej jednak, ilość ścieków wytworzonych na terenie aglomeracji może się różnić od ilości ścieków odprowadzonych z oczyszczalni ścieków do odbiornika m.in. dlatego, że oczyszczalnia ścieków w aglomeracji może przyjmować ścieki również spoza jej granic.*

Ze sprawozdań przedłożonych Ministrowi GMiŻŚ przez PGW Wody Polskie z realizacji KPOŚK za 2018 r. i za 2019 r. wynikało, że w 2018 r. wymagany stopień obsługi zbiorczymi sieciami kanalizacyjnymi osiągnięto w 747 aglomeracjach, co stanowiło zaledwie 47,2% wszystkich aglomeracji. Wszystkie warunki dyrektywy 91/271/EWG zostały spełnione w 591 aglomeracjach (37,5% wszystkich aglomeracji) o RLMrz równym 20 725 926, co stanowiło 53,1% całości RLM wykazanego w KPOŚK.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa jednak, że osiągnięcie ww. stopnia zbierania ścieków siecią kanalizacyjną oceniono w oparciu o ustalone kryteria spełniania wymagań dyrektywy 91/271/EWG – niezgodne ze stanowiskiem KE.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

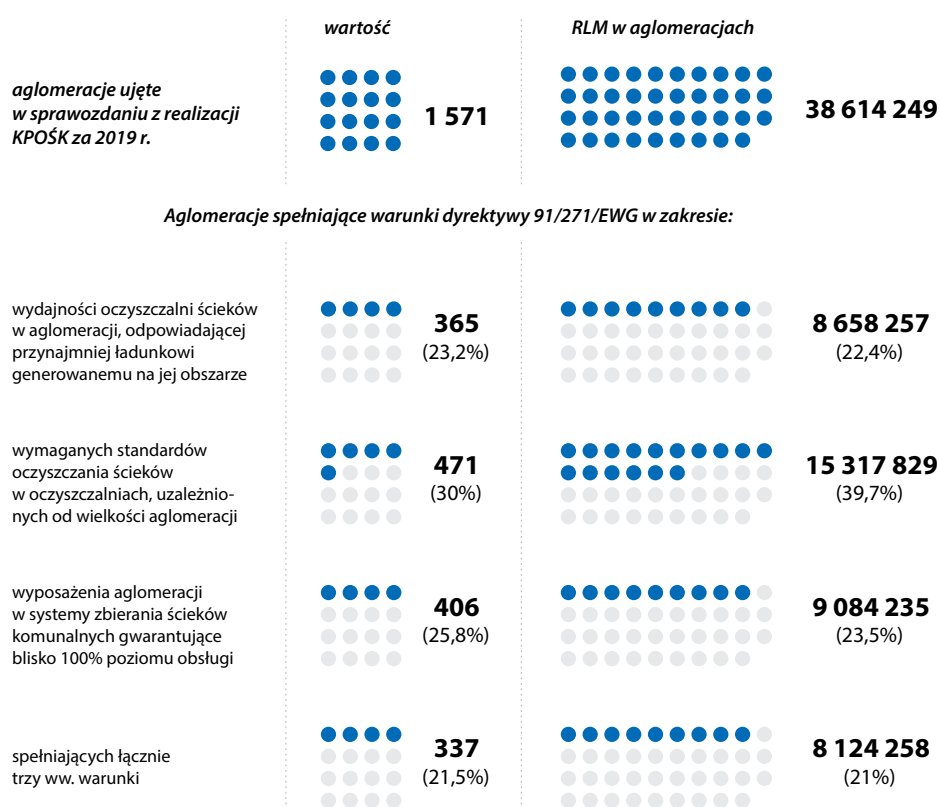
Uwzględnienie stanowiska KE dla sprawozdań za 2019 r. wykazało, że na koniec 2019 r. poszczególne warunki zgodności z dyrektywą 91/271/EWG spełniało:

- 365 aglomeracji o wartości 8 658 257 RLM w zakresie wydajności oczyszczalni ścieków w aglomeracji, odpowiadającej przynajmniej ładunkowi generowanemu na jej obszarze;
- 337⁷⁰ oraz 134⁷¹ aglomeracje o wartości, odpowiednio, 8 124 258 RLM oraz 7 193 571 RLM w zakresie wymaganych standardów oczyszczania ścieków w oczyszczalniach, uzależnionych od wielkości aglomeracji;
- 406 aglomeracji o wartości 9 084 235 RLM w zakresie wyposażenia aglomeracji w systemy zbierania ścieków komunalnych gwarantujące blisko 100% poziomu obsługi.

Wszystkie ww. warunki zgodności z dyrektywą 91/271/EWG spełniało na koniec 2019 r. 337 aglomeracji o 8 124 258 RLM spośród 1571 aglomeracji o 38 614 249 RLM, co stanowiło 21,5% RLM aglomeracji ujętych w KPOŚK.

Infografika nr 2

Spełnienie warunków dyrektywy 91/271/EWG na 31 grudnia 2019 r.

Źródło: materiały własne NIK.

⁷⁰ Zgodnie z art. 4 dyrektywy 91/271/EWG, tj. zastosowanie odpowiednich technologii oczyszczania ścieków gwarantujących osiągnięcie wymaganych standardów oczyszczania ścieków.

⁷¹ Zgodnie z art. 5 dyrektywy 91/271/EWG, tj. stosowanie podwyższonego usuwania biogenów we wszystkich oczyszczalniach ścieków komunalnych w aglomeracjach powyżej 10 000 RLM.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Stan realizacji zadań zaplanowanych w AKPOŚK 2017 wynikający ze sprawozdań z lat 2018–2019 w stosunku do efektów na koniec 2021 r. wynosił w zakresie:

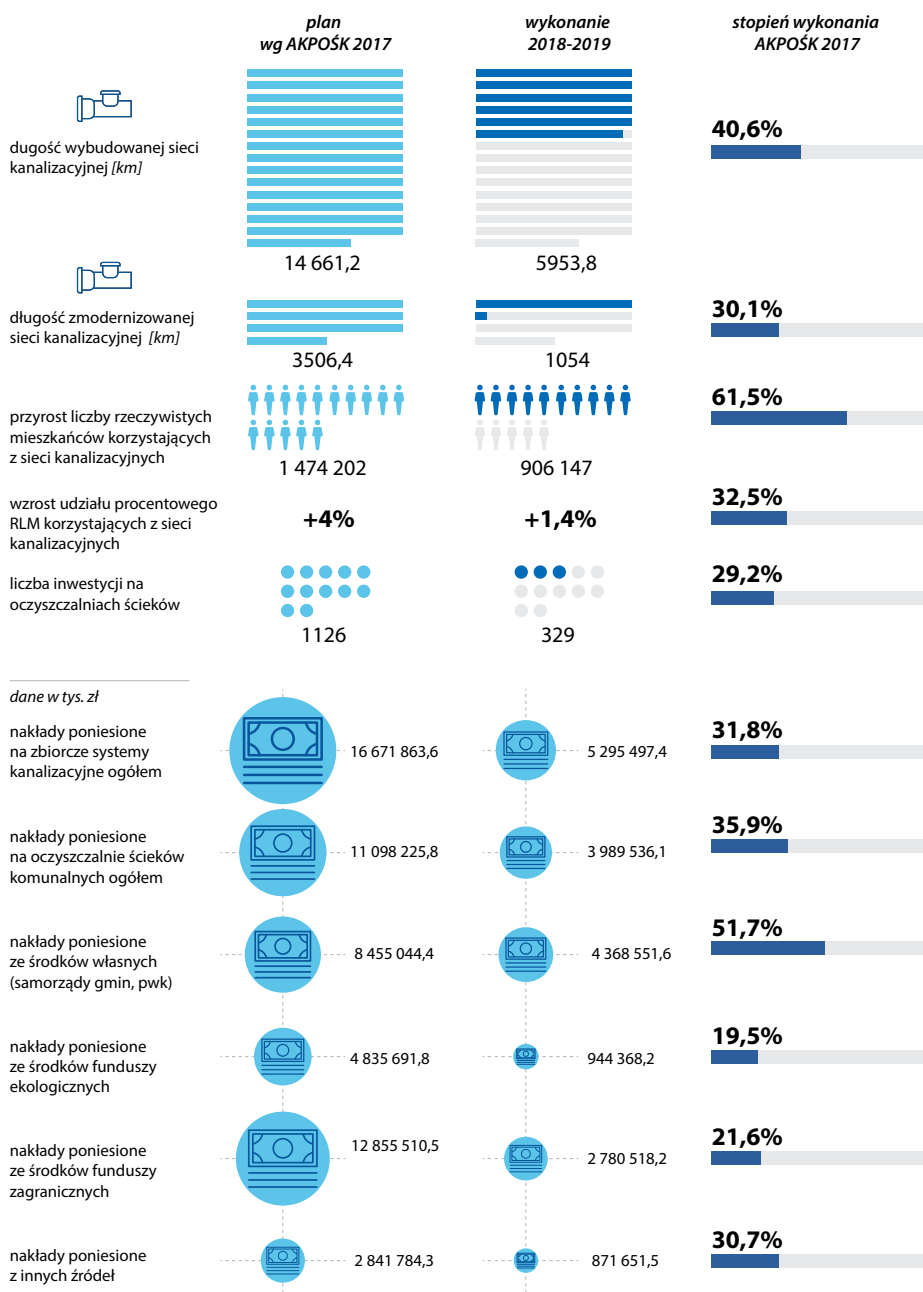
- długości wybudowanej sieci kanalizacyjnej – 5953,8 km, co stanowiło 40,6% planu (14 661,2 km);
- długości zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej – 1054,0 km, co stanowiło 30,1% planu (3506,4 km);
- przyrostu liczby rzeczywistych mieszkańców korzystających z usług kanalizacyjnych w wyniku wybudowania sieci kanalizacyjnej⁷² – 906 147, co stanowiło 61,5% planu (1 474 202);
- udziału procentowego RLM korzystających z sieci kanalizacyjnych – 94,7% (wzrost o 1,3%), co stanowiło 32,5% planu (planowany wzrost o 4,0%);
- inwestycji na oczyszczalniach ścieków: 170 w 2018 r.; 159 w 2019 r., co stanowiło 29,2% planu (1126);
- nakładów poniesionych na zbiorcze systemy kanalizacyjne ogółem – 5 295 497,4 tys. zł, co stanowiło 31,8% planu (16 671 863,6 tys. zł);
- nakładów poniesionych na oczyszczalnie ścieków komunalnych ogółem – 3 989 536,1 tys. zł, co stanowiło 35,9% planu (11 098 225,8 tys. zł);
- nakładów poniesionych ze środków własnych samorządów gmin oraz środków pwk – 4 368 551,6 tys. zł, co stanowiło 51,7% planu (8 455 044,4 tys. zł);
- nakładów poniesionych ze środków funduszy ekologicznych (NFOŚiGW i wfośigw) – 944 368,2 tys. zł, co stanowiło 19,5% planu (4 835 691,8 tys. zł);
- nakładów poniesionych ze środków funduszy zagranicznych – 2 780 518,2 tys. zł, co stanowiło 21,6% planu (12 855 510,5 tys. zł);
- nakładów poniesionych z innych niż ww. źródeł – 871 651,5 tys. zł, co stanowiło 30,7% planu (2 841 784,3 tys. zł).

⁷² Według wzoru ankiety sprawozdawczej z wykonania KPOŚK za 2019 r. ilość mieszkańców rzeczywistych podłączonych do sieci kanalizacyjnej w roku sprawozdawczym oznaczała ilość mieszkańców zameldowanych w aglomeracji, którzy zostali podłączeni do kanalizacji w roku sprawozdawczym (nie wliczając przemysłu i miejsc noclegowych).

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Infografika nr 3

Stan realizacji zadań zaplanowanych w AKPOŚK 2017 wynikający ze sprawozdań z okresu 2018–2019

Źródło: materiały własne NIK.

Głównymi zidentyfikowanymi przez PGW Wody Polskie przyczynami braku pełnej i terminowej realizacji w latach 2018–2019 zadań ujętych w AKPOŚK 2017 były sygnalizowane przez samorządy w ramach sprawozdawczości: brak uzyskania dofinansowania, przedłużające się procedury przetargowe oraz zwiększenie kosztów inwestycji na etapie wdrożenia AKPOŚK 2017, a w 2020 r. – sytuacja epidemiczna. Ponadto Prezes PGW Wody Polskie wskazał na niewłaściwe wyznaczenie obszarów i granic aglomeracji, w tym źle zaplanowane długości sieci kanalizacyjnych oraz wydajności oczyszczalni.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Wsparcie gmin w procesie aktualizacji KPOŚK polegało m.in. na przygotowaniu w PGW Wody Polskie materiałów pomocniczych dla samorządów, udziale w spotkaniach z gminami oraz współpracy związanej z uzgadnianiem aglomeracji.

Do końca listopada 2021 r. PGW Wody Polskie nie opublikowało sprawozdania z realizacji KPOŚK za 2020 r., które pozwoliłyby dokonać bardziej rzeczywistej oceny stopnia wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG w poszczególnych aglomeracjach, z uwzględnieniem dokonanych w 2020 r. zmian w zakresie wielkości aglomeracji.

W PGW Wody Polskie nie dysponowano informacjami o liczbie gmin, liczbie mieszkańców korzystających z systemu kanalizacyjnego, liczbie systemów indywidualnych oraz obsługiwanych przez tabor asenizacyjny na obszarach nieobjętych KPOŚK, jak również informacjami w zakresie ilości ścieków powstających i oczyszczanych na tych obszarach⁷³.

W ramach opracowanej w 2019 r., na zlecenie KZGW, *Identyfikacji presji w regionach wodnych i na obszarach dorzeczy – Część II: Opracowanie bazy danych o presjach antropogenicznych* pozyskano informacje o presjach antropogenicznych, dotyczących poborów i przerzutów wód oraz zrzutów (m.in. ścieków komunalnych, bytowych oraz przemysłowych). Dane o pozostałych presjach antropogenicznych obejmowały m.in.: punktowe oraz rozproszone (obszarowe) źródła presji. Wynikiem prac było również pozyskanie informacji dotyczących ludności niepodłączonej do sieci kanalizacyjnej oraz koncentracji poś.

W 2020 r. na zlecenie PGW Wody Polskie sporządzono *Opracowanie bilansu ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych rzekami do Morza Bałtyckiego – PLC 7*. W ramach opracowania pozyskano m.in. dane o ładunkach zanieczyszczeń ścieków sanitarnych z terenów nieskanalizowanych.

W 40 skontrolowanych gminach stan zadań realizowanych w ramach KPOŚK i uzyskiwane efekty określano głównie na potrzeby sporządzania sprawozdań z realizacji KPOŚK za dany rok. W tym celu pozyskiwano dane od gmin wchodzących w skład aglomeracji, a z obszaru własnej gminy zbierano dane i informacje od pwk lub od związku komunalnego gmin działającego na terenie aglomeracji, a ponadto uwzględniano dane z własnych rejestrów ewidencyjnych.

W Urzędzie Miejskim w Augustowie nie pozyskiwano danych z gminy Augustów, pomimo iż w skład aglomeracji Augustów wchodziła oprócz miasta także miejscowość Białostrzeż.

Analizy w zakresie stanu realizacji zadań prowadzono tylko na etapie sporządzania sprawozdań oraz przy działaniach w zakresie weryfikacji obszaru i granic aglomeracji dla sporządzenia projektu uchwały w sprawie aglomeracji. W urzędach gmin wskazywano także na analizowanie sprawozdań otrzymywanych od pwk w ramach sprawowania przez gminę nadzoru właścicielskiego, a także omawianie stanu realizacji przedsięwzięć na spotkaniach roboczych z pracownikami pwk. Nie przedłożono jednak kontrolerom NIK dokumentów potwierdzających prowadzenie udokumentowanego monitoringu stanu, postępu i efektów realizacji przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017, w tym wskaźników zbierania ścieków i przyrostu liczby rzeczywistych mieszkańców podłączonych do sieci, oraz analiz w tym zakresie.

Posiadanie informacji nt. gospodarki ściekowej na terenach nieskanalizowanych

Monitorowanie przez gminy realizacji zadań ujętych w AKPOŚK 2017

⁷³ Na koniec 2019 r. oraz na 30 września 2020 r.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Miarą sprawności monitorowania stanu i efektów realizacji przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017 było przedstawienie w trakcie kontroli NIK osiągniętego według stanu na 30 września 2020 r. wskaźnika zbierania siecią w aglomeracji (lub w gminie wiodącej – w przypadku aglomeracji składającej się z kilku gmin), który związany jest m.in. z określeniem rzeczywistej liczby mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnych, a więc także uwzględnia przyrost w trakcie 2020 r. liczby mieszkańców w wyniku oddania do użytku wybudowanych odcinków sieci kanalizacyjnych i zrealizowanych podłączeń nieruchomości do sieci. Powyższy wskaźnik ustalono i podano kontrolerom NIK jedynie w 11 gminach – Augustów, Łabiszyn, Gdynia, Skórcz, Poraj, Ostrowiec Świętokrzyski, Łącko, Ozimek, Piła, Koło, Sława.

W 4 gminach⁷⁴ nie posiadano danych dotyczących realizacji zadań ujętych w AKPOŚK 2017, wskazując, że takie dane powinny znajdować się w pwk. W urzędach tych gmin nie sporządzano i nie weryfikowano sprawozdań z realizacji KPOŚK. Sprawozdania sporządzały właściwe pwk lub firma zewnętrzna (w Czechowicach-Dziedzicach).

Zdaniem NIK zapewnienie posiadania danych niezbędnych do oceny stanu i postępów w realizacji przedsięwzięć związanych z realizacją KPOŚK spoczywa na gminie wiodącej, bowiem zgodnie z art. 89 ust. 1 uPW to gmina odpowiada za złożenie sprawozdań z realizacji KPOŚK. O ile więc możliwe jest powierzenie części zadań innym jednostkom gminy, czy nawet firmie zewnętrznej, to gmina powinna zapewnić sobie możliwość weryfikacji danych i informacji podawanych w tych sprawozdaniach.

Jako przykład nieprawidłowego postępowania mogą posłużyć ustalenia w aglomeracji Nowy Targ, w której przyjęto – bez formalnego przekazania tego obowiązku – że dane o realizacji przedsięwzięć w zakresie gospodarki ściekowej zbiera w imieniu gminy wiodącej Miejski Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. Kontrola w tej spółce wykazała jednak, że spółka nie posiadała informacji na temat inwestycji prowadzonych na terenie pozostałych gmin wchodzących w skład aglomeracji oraz nie weryfikowała danych przekazanych przez Podhalańskie Przedsiębiorstwo Komunalne sp. z o.o. na potrzeby sporządzenia sprawozdań z realizacji KPOŚK.

Kontrole pwk dokonywane przez wójtów

W 44 poddanych kontroli NIK gminach wójtowie skontrolowali w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków jedynie 2 przedsiębiorstwa: Prezydent Miasta Rzeszowa dwukrotnie skontrolował MPWiK sp. z o.o. w Rzeszowie nie stwierdzając nieprawidłowości i nie formułując wniosków pokontrolnych; z kolei w wyniku kontroli przeprowadzonej w grudniu 2019 r. w Gminnym Przedsiębiorstwie Komunalnym sp. z o.o. w Postominie, Wójt Gminy Postomino zobowiązał Zarząd tej spółki m.in. do:

- dokonania analizy treści zawartych umów na odbiór ścieków celem wyjaśnienia, czy w umowach precyzyjnie określono rodzaj odprowadzanych ścieków (ścieki bytowe, komunalne, przemysłowe), i ewentualnego dokonania zmian w umowach oraz zobowiązanie dostawców ścieków do zamontowania separatorów tłuszczu oraz urządzeń do podczyszczania ścieków pochodzących z basenów kąpielowych;

⁷⁴ Czechowice-Dziedzice, Piekoszów, Nowy Targ i Ełk.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- przygotowania informacji obejmującej dane o ilości wyprodukowanej i sprzedanej wody w ujęciach wód oraz o ilości sprzedanej wody w poszczególnych miejscowościach obsługiwanych przez stacje uzdatniania wody;
- większej kontroli nad pracą oczyszczalni ścieków w tym: rzetelnego katalogowania ilości przyjmowanych do oczyszczenia ścieków, zainstalowania opomiarowania odbieranych ścieków z obiektu hotelowego, przygotowania punktu zlewnego oraz prowadzenia obsługi punktu zlewnego zgodnie z umową o administrowaniu urządzeniami wodno-kanalizacyjnymi, zamontowania separatora tłuszczu na przepompowni głównej w Jarosławcu oraz przepływomierzy ścieków dopływających do przepompowni, zamontowania sond azotu amonowego i azotanowego;
- przedstawienia koncepcji przyjęcia i zagospodarowania zwiększonej ilości ścieków w okresie sezonu letniego oraz harmonogramu oczyszczenia ścieków przyjętych w nadmiarze w 2019 r.

Spółka przystąpiła do realizacji powyższych działań i o stopniu ich realizacji informowała na bieżąco.

Sprawozdania z realizacji KPOŚK stanowią podstawowe źródło dla oceny stanu wdrożenia w kraju dyrektywy 91/271/EWG. Terminowość ich przekazania do PGW Wody Polskie oraz rzetelność ich sporządzenia umożliwia sprawne sporządzenie krajowego sprawozdania zbiorczego w zakresie spełnienia warunków dyrektywy 91/271/EWG.

Sprawozdania z realizacji KPOŚK za 2018 r. i 2019 r. gminy przekazywały na ogół terminowo, a stwierdzone 3 przypadki niedotrzymania terminów dotyczyły 1–3 dniowych opóźnień. Przekazane do PGW Wody Polskie sprawozdania wymagały jednak uzupełnień i poprawek. Tylko w przypadku 5 gmin⁷⁵ PGW Wody Polskie nie wzywało do uzupełnienia przedkładanych sprawozdań.

PGW Wody Polskie w zbiorczym sprawozdaniu z realizacji KPOŚK podawało dane ujęte w sprawozdaniach jednostkowych. Stwierdzono jednak, że w przypadku:

- Aglomeracji Białystok – KZGW PGW Wody Polskie mailem z 24 czerwca 2020 r. wystąpił o pilne wyjaśnienia kosztów modernizacji 1 km kanalizacji i został 29 czerwca 2020 r. poinformowany o omyłkowym uwzględnieniu w kosztach budowy sieci kanalizacyjnej kosztów budowy kanalizacji deszczowej. Podano, że poprawne wartości powinny wynosić: 150 tys. zł w kol. 117 (koszty dokumentacji projektowej) zamiast 459 tys. zł; 10 858 tys. zł w kol. 118 (koszty wybudowania sieci) zamiast 43 479 tys. zł i 5010 tys. zł w kol. 119 (koszty modernizacji sieci) zamiast 10 767 tys. zł. Jednocześnie w mailu przedstawiciel Miasta zapytał czy ma przedłożyć nowe sprawozdanie, ale nie otrzymał odpowiedzi. W opublikowanym przez KZGW PGW Wody Polskie sprawozdaniu nie uwzględniono podanych prawidłowych nakładów i pozostały w nim wielkości zawyżone.

Terminowość składania sprawozdań z realizacji KPOŚK

Zgodność zbiorczych sprawozdań z realizacją KPOŚK z danymi przekazanymi przez gminy wiodące

⁷⁵ Żnin, Bielsko-Biała, Warta, Jelcz-Laskowice, Bierutów.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- Aglomeracji Jelcz-Laskowice – wystąpiły różnice pomiędzy sprawozdaniem z realizacji KPOŚK za 2019 r. oraz zbiorczym sprawozdaniem sporządzonym w KZGW w zakresie m.in.: liczby mieszkańców podłączonych do sieci kanalizacyjnej w roku sprawozdawczym; nakładów poniesionych w roku sprawozdawczym na zbiorcze systemy kanalizacyjne; źródeł pochodzenia oraz kwot poniesionych na realizację zadań w roku sprawozdawczym w zakresie dotyczącym środków własnych samorządów gmin oraz środków pwk.

Efekty realizacji KPOŚK według sprawozdań z realizacji KPOŚK w 2018 r. i w 2019 r.

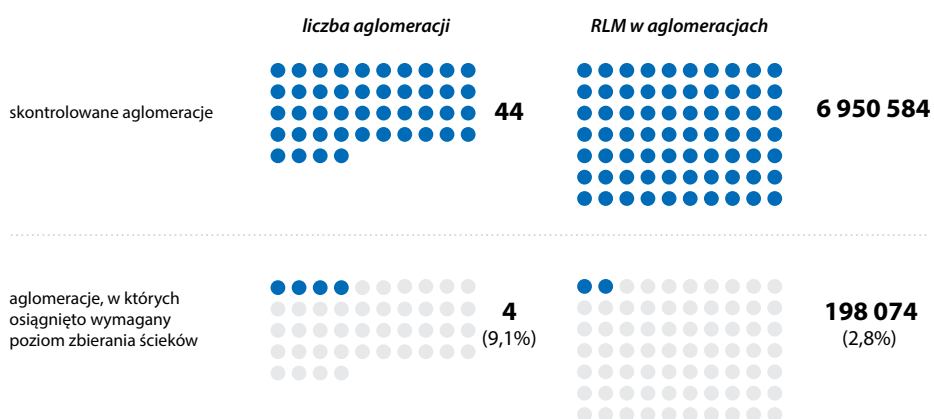
Według sprawozdań za lata 2018–2019 w skontrolowanych aglomeracjach:

- wybudowano i odebrano 613,0 km oraz zmodernizowano 70,2 km sieci kanalizacyjnych, co stanowiło, odpowiednio, 36,5% i 22,0% zakładanych wielkości w AKPOŚK 2017;
- zwiększono liczbę mieszkańców rzeczywistych korzystających z tych sieci o 69 552, co stanowiło 43,5% planów w AKPOŚK 2017;
- na koniec 2019 r. uzyskano RLM korzystających z sieci kanalizacyjnych w wielkości 6 836 975, co w odniesieniu do RLMrż aglomeracji (7 043 658) dało wskaźnik zbierania siecią na poziomie 97,1%;
- na koniec 2019 r. w 16 aglomeracjach osiągnięto zakładany w AKPOŚK 2017 wskaźnik zbierania siecią – 98% w aglomeracjach od 100 000 RLM i 95% w pozostałych aglomeracjach.

Uwzględnienie jednak wymaganego przez KE wskaźnika zbierania siecią na poziomie 98%, z zastrzeżeniem, że pozostałe 2% nie może być większe niż 2000 RLM, spowodowało, że warunek III dyrektywy 91/271/EWG spełniony został tylko w 6 aglomeracjach – Niemodlin, Piekoszów, Piła, Ełk, Giżycko, Widuchowa. Badanie rzetelności sporządzania sprawozdań z realizacji KPOŚK wykazało, że wskaźniki wskazane w sprawozdaniach dotyczących 2 ww. aglomeracji (Piekoszów i Piła) nie odpowiadały danym ustalonym w trakcie kontroli NIK i w tych aglomeracjach nie został osiągnięty wymagany poziom zbierania siecią kanalizacji sanitarnej. Ponadto w Urzędzie Miasta Ełku nie posiadano danych w zakresie liczby mieszkańców/nieruchomości przyłączonych do sieci kanalizacyjnej (takich ewidencji nie prowadziło także pwk).

Infografika nr 4

Spełnienie warunków dyrektywy 91/271/EWG na 31 grudnia 2019 r. w kontrolowanych aglomeracjach

Źródło: materiały własne NIK.

Analiza prawidłowości sporządzenia sprawozdań z realizacji KPOŚK, w tym zgodności podanych danych z danymi posiadanymi przez gminy wiodące wykazała, że sprawozdania dotyczące 28 aglomeracji nie były w pełni rzetelne.

Z kolei w 4 urzędach gmin, tj. w **Czechowicach-Dziedzicach, Nowym Targu, Głogowie Małopolskim i Postominie**, nie posiadano (lub nie przedstawiono) danych umożliwiających ocenę rzetelności danych znajdujących się w sprawozdaniach.

Rzetelność sporządzania przez gminy wiodące sprawozdań z realizacji KPOŚK

Przykłady

W **aglomeracji Warszawa** sprawozdania zawierały dane niepełne, niezgodne ze stanem faktycznym lub niezgodne z danymi zawartymi w ankietach sprawozdawczych: pozostałych 8 gmin wchodzących w skład aglomeracji Warszawa oraz MPWiK w m.st. Warszawie S.A. Ponadto niektóre z przekazanych danych były rozbieżne ze sprawozdaniami SG-01 złożonymi do GUS przez dzielnicę m.st. Warszawy i Urząd m.st. Warszawy. I tak:

- 1) w sprawozdaniu za 2018 r. podano m.in., że:
 - ilość ścieków oczyszczonych systemami indywidualnymi wyniosła 18 tys. m³/r, ale wielkość ta wynikała tylko z danych przekazanych przez gminy wchodzące w skład aglomeracji, bez danych z terenu Warszawy, bowiem dane z MPWiK wskazywały 0 tys. m³/r;
 - ilość oczyszczonych ścieków komunalnych ogółem w ciągu roku wyniosła 155 564 742,7 tys. m³/r, przy czym wskazano również, że ilość ścieków komunalnych odprowadzanych zbiorczym systemem kanalizacyjnym do oczyszczalni wyniosła 155 543,6 tys. m³/r, zaś ilość ścieków dostarczanych do oczyszczalni taborem asenizacyjnym – 215 tys. m³/r. (zawyżono 1000-krotnie ilość ścieków oczyszczonych);
 - liczba poś wynosi 106, pomimo tego, że ze sprawozdań składanych przez dzielnicę m.st. Warszawy do GUS (SG-01) wynikało, że liczba poś wynosiła w 2018 r. 370, a dodatkowo gminy podały 104 poś;
- 2) w sprawozdaniu za 2019 r. podano m.in., że:
 - całkowita długość sieci kanalizacyjnej sanitarnej i ogólnospławnej wynosi 2926,3 km, a z ankiet sprawozdawczych wynikała długość 2926,8 km;
 - całkowita długość sieci kanalizacyjnej wybudowanej i odebranej w roku sprawozdawczym ogółem wyniosła 46,2 km, a z ankiet sprawozdawczych wynikała długość 47,23 km;
 - ilość ścieków oczyszczonych systemami indywidualnymi wyniosła 0 tys. m³/r, a z ankiet sprawozdawczych wynikało, że było to 10,2 tys. m³/r;
 - całkowita długość sieci kanalizacyjnej sanitarnej w aglomeracji wynosi 1546,5 k, a z ankiet sprawozdawczych wynikało, że było to 1547,7 km;
 - liczba zbiorników bezodpływowych wyniosła 8900 szt., a w sprawozdaniach SG-01 za 2019 r., złożonych do GUS przez dzielnicę m.st. Warszawy położone w aglomeracji Warszawa, wskazano, że liczba zbiorników bezodpływowych wyniosła 29 257 szt.;
 - liczba poś wynosi 190 szt., a z ww. sprawozdań SG-01 wynikało, że liczba poś wynosiła 446 szt., a ponadto gminy podały poś w ilości 103 szt.

W **aglomeracji Żnin** nierzetelne dane w sprawozdaniach za 2018 r. i 2019 r. dotyczyły m.in.:

- 1) Zawyżenia liczby mieszkańców w granicach aglomeracji na skutek przyjęcia do wyliczeń liczby mieszkańców całej gminy Żnin, a nie tylko obszaru objętego aglomeracją.
- 2) Wykazania liczby poś z terenu całej gminy Żnin, a nie tylko z obszaru aglomeracji.
- 3) Niewykazania RLM osób czasowo przebywających w aglomeracji obsługiwanych przez tabor asenizacyjny na skutek przyjęcia, że wszystkie zarejestrowane miejsca noclegowe na terenie aglomeracji korzystają z sieci kanalizacyjnej.
- 4) Dwukrotnego zawyżenia RLM osób czasowo przebywających w aglomeracji korzystających z sieci kanalizacyjnej.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- 5) Wykazania w sprawozdaniu za 2019 r. sieci kanalizacyjnej sanitarnej o 3 km dłuższej niż w sprawozdaniu za 2018 r., mimo braku wybudowania i odebrania w roku sprawozdawczym jakiegokolwiek odcinka sieci. Ponadto z uwagi na brak wiarygodnych źródeł nie było możliwe potwierdzenie rzetelności wykazanych w sprawozdaniach danych o długości istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej, ogólnospławnej i ogółem.
- 6) Niewłaściwej kwalifikacji oczyszczalni ścieków jako spełniającej standardy oczyszczania.
- 7) Wykazania za 2018 r. zawyżonych o 127,2 tys. zł nakładów związanych z wykonaniem dokumentacji projektowej sieci kanalizacyjnej oraz kosztów wybudowania tej sieci.
- 8) Niepotrzebnego wykazania za rok 2019 nakładów na dokumentację projektową i budowę kanalizacji deszczowej w wysokościach odpowiednio 1800,0 tys. zł i 33 055,0 tys. zł, a pominięcia kosztów wykonania dokumentacji projektowej i realizacji sieci objętych ww. projektami – łącznie 227 tys. zł.
- 9) Niewykazania za rok 2019 poniesionych przez pwk kosztów związanych z inwestycjami na oczyszczalni (998,0 tys. zł), których spółka nie zgłosiła do sprawozdania.

Dodatkowo w Urzędzie Miejskim w Żninie nie wskazano źródeł danych wykazanych w sprawozdaniach dotyczących liczby mieszkańców rzeczywistych podłączonych do sieci kanalizacyjnej w roku sprawozdawczym.

W aglomeracji Łabiszyn nierzetelne dane związane były:

- 1) z podaniem nieprawidłowej liczby mieszkańców podłączonych do kanalizacji – za 2018 r. podano, że nie podłączono żadnych mieszkańców, a kontrola NIK wykazała, że mieszkańcy 4 ulic, którzy mieli możliwość podłączenia się do sieci zawierali w 2018 r. umowy na odbiór ścieków; za 2019 r. podano, że podłączono 33 mieszkańców podczas gdy ustalono, że podłączono przynajmniej 180 osób;
- 2) ze wskaźnikiem zbierania sieci, który był stały i wynosił 83,5%, podczas gdy w 2019 r. podłączono przynajmniej 180 osób, a więc wskaźnik uległ zmianie.

W aglomeracji Skórcz nierzetelne dane dotyczyły liczby mieszkańców i RLM korzystających z sieci kanalizacyjnej, ze zbiorników bezodpływowych, z systemów indywidualnych, liczby poś oraz ilości ścieków dostarczanych do oczyszczalni taborem asenizacyjnym, oczyszczonych systemami indywidualnymi. Skutkowało to ustaleniem i podaniem niewłaściwych wskaźników zbierania sieci w 2018 r. – 91,6% zamiast 93,9% oraz w 2019 r. – 94,4% zamiast 93,8%.

W aglomeracji Ostrowiec Świętokrzyski w sprawozdaniach:

- 1) Za 2018 r. zawarto niepełne dane dotyczące liczby rzeczywistych mieszkańców gminy, a ponadto zawarto niezgodne ze stanem faktycznym dane dotyczące liczby poś i oszacowane na tej podstawie dane o liczbie mieszkańców z nich korzystających oraz liczbie mieszkańców korzystających ze zbiorników bezodpływowych, obliczonej jako różnica między liczbą mieszkańców ogółem oraz liczbą mieszkańców korzystających z kanalizacji i przydomowych oczyszczalni. Wykazano również niezgodne z wymogami określonymi w ankiecie sprawozdawczej dane o nakładach poniesionych w roku sprawozdawczym na wybudowanie sieci. Łączne nakłady poniesione przez aglomerację na budowę sieci kanalizacyjnych wraz z dokumentacją projektową wyniosły 17 591,5 tys. zł, podczas gdy w sprawozdaniu wykazano 16 378,4 tys. zł.
- 2) Za 2019 r. przedstawiono niezgodne ze stanem faktycznym dane o całkowitej długości sieci kanalizacyjnej wybudowanej i odebranej w roku sprawozdawczym oraz niezgodne z wymogami określonymi w ankiecie sprawozdawczej dane o poniesionych w roku sprawozdawczym nakładach na wybudowanie sieci. Łączne nakłady na budowę sieci w aglomeracji wyniosły 15 820,49 tys. zł, podczas gdy w sprawozdaniu wykazano 18 378 tys. zł. Ponadto zawarto

niezgodne ze stanem faktycznym dane dotyczące liczby poś i oszacowane na tej podstawie dane o liczbie mieszkańców z nich korzystających, a także niezgodne ze stanem faktycznym dane dotyczące liczby zbiorników bezodpływowych. W sprawozdaniu wskazano także błędnie oszacowaną liczbę mieszkańców korzystających ze zbiorników bezodpływowych, określoną jako różnica liczby mieszkańców ogółem i oszacowanej liczby mieszkańców korzystających z kanalizacji oraz przydomowych oczyszczalni.

W aglomeracji Piekosów w sprawozdaniach za 2018 r. i 2019 r. m.in.:

- 1) wpisano liczbę rzeczywistych mieszkańców aglomeracji wynoszącą, odpowiednio, 9506 i 8188, a kontrola wykazała, że liczby te wynosiły, odpowiednio, 8997 i 9 009 oraz liczbę mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej – 8104, podczas gdy takich mieszkańców było, odpowiednio, 8604 i 8704; spowodowało to zawyżenie współczynnika zbierania siecią z 96,6% do 99%;
- 2) zawyżono ilości ścieków odprowadzanych w aglomeracji o 105% (2018 r.) i o 57,9%;
- 3) zawyżono nakłady poniesione w roku sprawozdawczym, odpowiednio, o 658,6 tys. zł i 106,8 tys. zł.

W aglomeracji Niemodlin w sprawozdaniach za 2018 r. i 2019 r. m.in.:

- 1) nieprawidłowo wykazano liczbę mieszkańców podłączonych do sieci kanalizacyjnych (zaniżenie o 65 osób);
- 2) podano 5 km sieci ogólnospławnej pomimo tego, że była ona wyłączona z użytkowania.

W aglomeracji Piła w sprawozdaniach za 2018 r. i 2019 r. zawarto nierzetelne dane dotyczące liczby mieszkańców obsługiwanych taborem asenizacyjnym zaniżając je, odpowiednio, o 48 i 101.

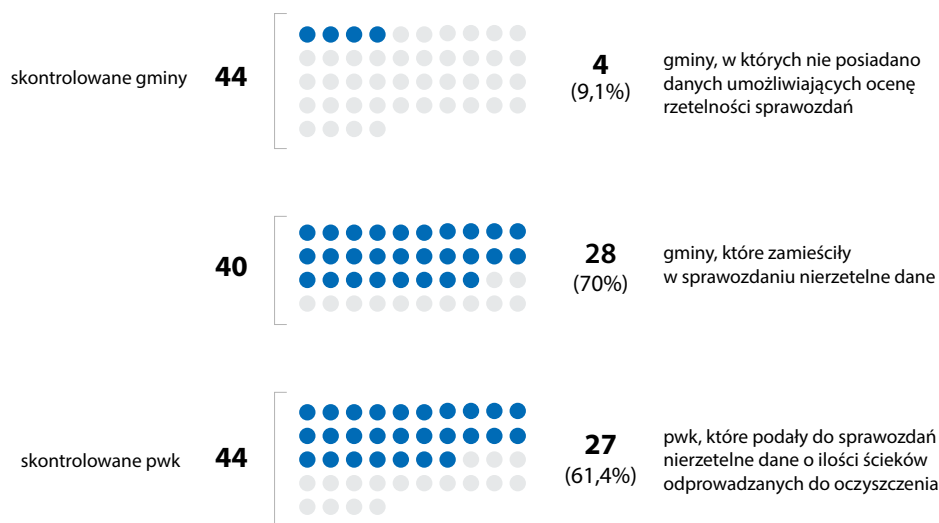
W pozostałych aglomeracjach nierzetelne dane dotyczyły m.in.:

- 1) długości posiadanej lub wybudowanej, czy zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej – Szczuczyn, Czechowice-Dziedzice, Krasnystaw, Wąwolnica, Ełk, Reszel, Rzeszów, Stare Kurowo;
- 2) liczby mieszkańców aglomeracji lub liczby mieszkańców podłączonych do sieci kanalizacyjnych – Łabiszyn, Łącko, Wąwolnica, Tomaszów Mazowiecki, Rzeszów, Ozimek, Stare Kurowo;
- 3) ilości ścieków w aglomeracji – Augustów, Łącko, Wąwolnica, Warta, Giżycko, Strykowo (gmina Stęszew), Sława;
- 4) liczby zbiorników bezodpływowych i/lub poś, a tym samym liczby korzystających z nich mieszkańców – Augustów, Brodnica, Krasnystaw, Wąwolnica, Jelcz-Laskowice, Sława;
- 5) nakładów poniesionych na realizację przedsięwzięć związanych z gospodarką ściekową – Brodnica, Łabiszyn, Warta, Reszel, Jelcz-Laskowice.

Ponadto duże rozbieżności wykazało porównanie sprawozdań z realizacją KPOŚK za 2018 r. i za 2019 r. (opublikowanych przez PGW Wody Polskie), sporządzonych dla **aglomeracji Czechowice-Dziedzice** przez firmę zewnętrzną, z dokumentacją dostępną w Przedsiębiorstwie Inżynierii Miejskiej sp. z o.o. w Czechowicach-Dziedzicach – realizującym przedsięwzięcia w zakresie gospodarki wodno-ściekowej. W sprawozdaniach podano nakłady poniesione w 2018 r. na budowę 0,9 km sieci kanalizacyjnej w wysokości 331,1 tys. zł i na modernizację oczyszczalni – 1378,2 tys. zł oraz zerowe nakłady w 2019 r., podczas gdy w okresie objętym kontrolą NIK poniesiono w aglomeracji nakłady na przedsięwzięcia ujęte w AKPOŚK 2017 w wysokości 7099,7 tys. zł, z tego na budowę sieci kanalizacyjnej 1770,8 tys. zł (w 2018 r. 1709,3 tys. zł, w 2019 r. 60,0 tys. zł), a na modernizację oczyszczalni 5328,9 tys. zł (w 2018 r., w 2019 r. 2228,6 tys. zł).

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Infografika nr 5
Rzetelność sprawozdań z realizacji KPOŚK

Źródło: materiały własne NIK.

Zdaniem NIK opisane wyżej nieprawidłowości były skutkiem braku weryfikacji tych sprawozdań np. we współpracy z powiatami podległymi gminom.

Stan realizacji wydatków na przedsięwzięcia ujęte w AKPOŚK 2017

W okresie objętym kontrolą w 40 aglomeracjach na przedsięwzięcia ujęte w AKPOŚK 2017 poniesiono wydatki w łącznej wysokości 1366,9 mln zł (tj. 30,2% planowanych), z tego na sieci kanalizacyjne 1094,9 mln zł (tj. 34% planowanych), a na oczyszczalnie ścieków 267,4 mln zł (tj. 20,7% planowanych)⁷⁶. Największe nakłady poniesiono w aglomeracjach: Warszawa – 478,5 mln zł, Gdynia – 147,2 mln zł i Wrocław – 112,4 mln zł. Wielkość nakładów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców aglomeracji (liczba mieszkańców ze sprawozdania za 2019 r.), pokazująca poniesiony wysiłek finansowy, wynosiła średnio 278 zł⁷⁷ – przykładowo 17 zł w aglomeracji Poraj, 3174 zł w aglomeracji Widuchowa, 3860 zł w aglomeracji Łącko, 5264 zł w aglomeracji Warta i 7171 zł w aglomeracji Sława.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że powyższe wielkości wskazują, jakie relatywnie znaczne nakłady ponoszone są na te zadania w mniejszych aglomeracjach.

W 4 aglomeracjach⁷⁸ do 30 września 2020 r. nie poniesiono żadnych nakładów na przedsięwzięcia ujęte w AKPOŚK 2017. Ponadto w kolejnych 4 aglomeracjach⁷⁹ nie poniesiono żadnych nakładów na sieci kanalizacyjne lub oczyszczalnie ścieków, pomimo ich ujęcia w AKPOŚK 2017.

⁷⁶ Dane w aglomeracji Nowy Targ tylko z miasta Nowy Targ, w aglomeracji Lublin tylko z miasta Lublin, w aglomeracji Czechowice-Dziedzice dane z powiatu.

⁷⁷ Uwzględniono dane dla aglomeracji, w których poniesiono jakiegokolwiek nakłady na sieci kanalizacyjne lub oczyszczalnie ścieków.

⁷⁸ Szczuczyn, Głogów Małopolski, Krasne, Bierutów.

⁷⁹ Czosnów, Łabiszyn, Niemodlin, Strykowo.

Przykłady

W **aglomeracji Szczuczyn** brak realizacji przedsięwzięć związany był z nieuzyskaniem finansowania planowanych inwestycji od instytucji zewnętrznych. Według wyjaśnień gmina wielokrotnie aplikowała o środki na projekt pn. *Kompleksowe rozwiązanie gospodarki wodno-ściekowej aglomeracji Szczuczyn*, uaktualniając składane wnioski i modyfikując je stosownie do ogłaszanych konkursów przez instytucje zarządzające. Po uzyskaniu w 2020 r. dofinansowania określono nowy termin realizacji przedsięwzięć na sierpień 2023 r. Należy jednak zauważyć, że w gminie ze środków Programu Operacyjnego Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 w ramach projektu pn. *Usprawnienie gospodarki wodno-ściekowej gminy Szczuczyn*, zrealizowano w IV kwartale 2020 r. 686,5 mb kanalizacji sanitarnej oraz wybudowano 46 poś.

W **aglomeracji Krasne** zrezygnowano w 2019 r. z budowy sieci kanalizacyjnej (4 km) na rzecz rozbudowy oczyszczalni ścieków z uwagi na jej małą przepustowość. W budżecie gminy na 2021 r. zarezerwowano 1 mln zł na rozpoczęcie rozbudowy oczyszczalni i zaplanowano do 2023 r. kolejne 6 mln zł (ogólny koszt wyniesie 14 mln zł). Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że przepustowość oczyszczalni wynosi 6000 RLM (według AKPOŚK 2017), co oznacza, że przy zwiększeniu w 2020 r. wielkości aglomeracji do 7798 RLM w aglomeracji nie będzie przez najbliższych kilka lat spełniony warunek dyrektywy 91/271/EWG, tj. posiadanie oczyszczalni o wydajności dostosowanej do wielkości aglomeracji.

W **aglomeracji Bierutów** planowane zadania nie były realizowane z powodu braku środków finansowych, i były przesuwane do realizacji w kolejnych latach. Ostateczny termin budowy 6 km sieci kanalizacyjnej i modernizacji oczyszczalni w zakresie odwadniania koś – rozpoczęcie w 2021 r. i zakończenie w 2026 r. – został określony w załączniku nr 2 do VI AKPOŚK oraz w projekcie nowej uchwały Rady Miejskiej w Bierutowie w sprawie aglomeracji.

W **aglomeracji Czosnów** nie prowadzono rozbudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków w związku z nieuzyskaniem dofinansowania ze środków NFOŚiGW oraz brakiem zdolności kredytowej niezbędnej do uzyskania pożyczki ze środków wfośigw. W konsekwencji zrezygnowano także z budowy części odcinków sieci kanalizacyjnej.

W **aglomeracji Niemodlin** nie poniesiono kosztów na sieci kanalizacyjne oraz poniesiono minimalne koszty na modernizację oczyszczalni ścieków (30,3 tys. zł) z powodu braku naborów wniosków na dofinansowanie oraz niewystarczających środków własnych gminy. Zrealizowano natomiast w 2017 r. (przed okresem objętym kontrolą NIK) zadanie pn. *Ochrona wód powierzchniowych zlewni rzeki Nysy Kłodzkiej oraz Obszaru Chronionego Krajobrazu Bory Niemodlińskie – budowa kanalizacji sanitarnej w Niemodlinie. Etap VII wraz z wymianą sieci wodociągowej na ulicy Brzeskiej, Podgórznej i 700-lecia.*

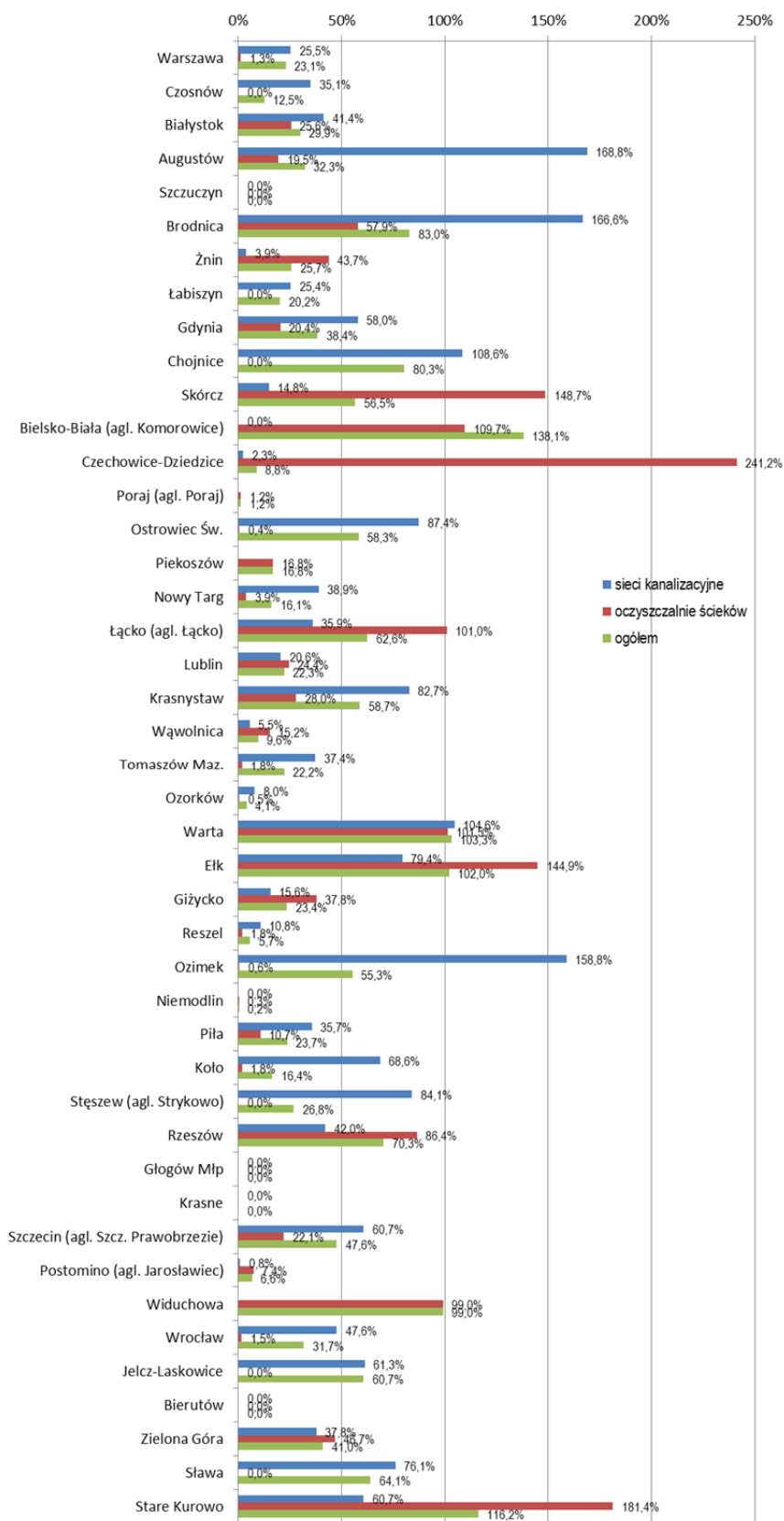
W **aglomeracji Strykowo** nie realizowano modernizacji oczyszczalni ścieków w związku z brakiem środków finansowych wynikającym z rosnących bieżących wydatków związanych z realizowanymi zadaniami oświatowymi, niższymi wpływami do budżetu gminy oraz mniejszymi możliwościami finansowania zewnętrznego oraz koniecznością zakupu specjalistycznego samochodu aseptycznego za ponad 1650 tys. zł dla gminy Stęszew.

Stan poniesionych nakładów w porównaniu do nakładów planowanych w AKPOŚK 2017 (ogółem i w podziale na sieci kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków) przedstawiono na poniższym wykresie.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Wykres nr 1

Zaawansowanie realizacji przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017 w aglomeracjach według poniesionych nakładów na 30 września 2020 r.

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie ustaleń kontroli.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Ponadto w skontrolowanych gminach ponoszono dodatkowo wydatki na inne niż ujęte w AKPOŚK 2017 przedsięwzięcia związane z gospodarką ściekową, w tym dotyczące infrastruktury kanalizacyjnej, oczyszczalni ścieków, taboru asenizacyjnego, czy zarządzania systemem odprowadzania ścieków. Łącznie tego rodzaju nakłady wyniosły 168,9 mln – najwięcej we Wrocławiu (33,4 mln zł), Białymstoku (29,9 mln zł), Warszawie (19,2 mln zł) i Rzeszowie (18,7 mln zł).

Praktycznie bez opóźnień w stosunku do terminów określonych w AKPOŚK 2017 realizowano poszczególne przedsięwzięcia w 7 aglomeracjach⁸⁰. Ponadto pomimo opóźnień w kolejnych 6 aglomeracjach⁸¹ przewidywano realizację do końca 2021 r. zadań umożliwiających osiągnięcie zakładanych efektów.

Terminowość realizacji przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017

W przypadku **aglomeracji Widuchowa**, w wyniku zrealizowanej modernizacji oczyszczalni ścieków osiągnięto jej wydajność na poziomie 2039 RLM, a osiągnięcie docelowego poziomu 3220 RLM miało nastąpić w 2026 r. Obecna wydajność oczyszczalni pozwalała na spełnienie warunku II dyrektywy 91/271/EWG tylko dlatego, że zmieniono – uchwałą w sprawie obszarów i granic aglomeracji – jej wielkość z 2430 RLM na 2019 RLM. Z uwagi na fakt, że gmina Widuchowa liczy nieco ponad 5 tys. mieszkańców to pozostał problem niewystarczającej infrastruktury pozwalającej na realizację zadania gminy, jakim jest zbieranie i oczyszczanie ścieków komunalnych, w tym nieczystości ciekłych odbieranych ze zbiorników bezodpływowych. W gminie nie było rezerw pozwalających na oczyszczanie nieczystości ciekłych od 60% mieszkańców gminy.

Problem niedysponowania w gminach infrastrukturą pozwalającą na przyjęcie wszystkich ścieków wytworzonych na terenach nieskanalizowanych został przedstawiony w informacji NIK o wynikach kontroli P/21/066 *Zabezpieczenie wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniem ściekami komunalnymi pochodzącymi z obszarów nieskanalizowanych*.

Opóźnienia lub brak realizacji harmonogramów prac wynikały, oprócz przyczyn wskazanych w wymienionych wyżej aglomeracjach, głównie z niewystarczających własnych środków finansowych i braku pozyskania dofinansowania ze źródeł zewnętrznych lub uzyskania dofinansowania niższego niż wnioskowane. Ponadto wpływ na powyższe miały: przedłużające się procedury przetargowe lub procedury pozyskiwania terenów dla realizowanych inwestycji; nierozpoczęcie inwestycji mieszkaniowych przez inwestorów zewnętrznych; rozszerzanie zakresu robót drogowych; konieczność realizacji w gminie innych pilnych zadań w zakresie gospodarki ściekowej; przedłużające się realizacje przedsięwzięć z winy wykonawcy.

Skontrolowane pwk dysponowały danymi dotyczącymi ilości ścieków odprowadzanych układem sieci kanalizacyjnej oraz nieczystości ciekłych dowożonych taborami asenizacyjnymi.

Dane o ilości ścieków w pwk

⁸⁰ Chojnice, Ełk, Warta, Brodnica, Łącko, Widuchowa, Zielona Góra.

⁸¹ Warszawa, Białystok, Bielsko-Biała, Krasnystaw, Rzeszów, Sława.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Jednak w przypadku 11 przedsiębiorstw, prowadzących działalność w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków na obszarze aglomeracji i poza jej obszarem, posiadane dane nie umożliwiały wyodrębnienia ilości ścieków odprowadzanych z obszaru aglomeracji i z obszaru położonego poza aglomeracją, co wynikało z braku potrzeb prowadzenia takiej ewidencji przez pwk.

Przykłady

Menedżer Działu Inżynieryjnego w **Miejskim Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji S.A. we Wrocławiu** wyjaśnił, że w ramach prowadzonej działalności i oczyszczania ścieków ewidencjonowanie ścieków w podziale na pochodzące z terenu aglomeracji i te spoza aglomeracji nie jest konieczne, ani istotne. Wskazał, że wartości danych przygotowanych w tym zakresie na potrzeby kontroli NIK mogą być obciążone błędem ze względu na brak informacji mogących dokładnie wskazać miejsce pochodzenia ścieków.

W **Przedsiębiorstwie Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. w Krasnymstawie** nie prowadzono ewidencji ścieków dowożonych z obszaru aglomeracji oraz odrębnie – z obszarów poza aglomeracją.

Metodyka określania ilości ścieków doprowadzanych do oczyszczalni ścieków albo dowożonych do punktów zlewnych nieczystości ciekłych nie była jednolita. Ilości te określano np. na podstawie: pojemności pojazdów asenizacyjnych, a nie pomiarów (Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji S.A. we Wrocławiu), odczytów z przepływomierza na oczyszczalni dla stacji zlewnej oraz dokumentów potwierdzających przyjęcie określonej ilości ścieków (Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Giżycku), szacowania ilości przyjętych nieczystości ciekłych na podstawie ilości sprzedanej wody właścicielom nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe na terenie gminy (Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Ełku), ilości zużytej wody przez poszczególnych odbiorców – mierzonej na podstawie wskazań wodomierzy (Ozorkowskie Przedsiębiorstwo Komunalne sp. z o.o.).

Zdaniem NIK taka różnorodność sposobów ustalania ilości ścieków, a zwłaszcza nieczystości ciekłych dostarczanych do oczyszczalni ścieków powoduje, że wiarygodność danych uzyskanych w trakcie kontroli w tym zakresie należy określić jako niską. Brak wiarygodności przekazanych danych potwierdzają również stwierdzone nieprawidłowości polegające na nierzetelnym ewidencjonowaniu ilości przyjmowanych nieczystości ciekłych (Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. Krasnystaw) lub wręcz na braku prowadzenia takiej ewidencji (Zakład Gospodarki Komunalnej w Wąwolnicy) – pomimo tego, że obowiązek prowadzenia takiej ewidencji wynikał z umów zawartych przez te pwk z dostawcami nieczystości ciekłych. Brak możliwości wyodrębnienia, z ogólnej ilości ścieków doprowadzanych do oczyszczalni, ścieków odbieranych z terenu aglomeracji podważa wiarygodność danych dotyczących ilości tych ścieków przekazywanych wójtom w celu zamieszczenia ich w sprawozdaniach z realizacji KPOŚK.

Realizacja przedsięwzięć z zakresu gospodarki ściekowej w pwk

Spośród 44 skontrolowanych pwk 31 realizowało przedsięwzięcia z zakresu gospodarki ściekowej. Przedsięwzięć takich nie realizowały pwk będące gminnymi jednostkami organizacyjnymi oraz 4 pwk działające jako przed-

siębiorky⁸². Nierealizowanie przedsięwzięć z zakresu gospodarki ściekowej przez pwk będące gminnymi jednostkami organizacyjnymi wynikało z ich umiejscowienia w strukturze gminy oraz z nadanych statutów, natomiast w przypadku pwk działających jako przedsiębiorcy wynikało z dokumentów statutowych spółek (umowy spółki albo statutu spółki).

W latach 2018–2020 (do 30 września) skontrolowane pwk realizowały 296 przedsięwzięć z zakresu gospodarki ściekowej (przy czym wiele z tych przedsięwzięć składało się nawet z kilkudziesięciu zadań inwestycyjnych) z czego 184 przedsięwzięcia (62%) ujęte były w AKPOŚK 2017.

Spśród przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017 162 (88%) realizowane były bez opóźnień, albo z opóźnieniami niemającymi wpływu na zrealizowanie przedsięwzięcia w okresie obowiązywania AKPOŚK 2017 (do 31 grudnia 2021 r.). W przypadku 3 przedsięwzięć ustalono, że opóźnienia w ich realizacji mogą spowodować nieosiągnięcie celu AKPOŚK 2017 w założonym terminie, a w przypadku 19 przedsięwzięć – że opóźnienia mają wpływ (9 przedsięwzięć), albo będą miały wpływ (10 przedsięwzięć), na osiągnięcie celu AKPOŚK 2017.

Pomimo stosunkowo niewielkiej liczby przedsięwzięć – w przypadku realizacji których opóźnienie spowodowało, albo spowoduje, nieosiągnięcie celu AKPOŚK 2017 – należy zwrócić uwagę, że były wśród nich przedsięwzięcia o istotnym znaczeniu dla aglomeracji.

Przykłady

Wodociągi Białostockie sp. z o.o. nie zrealizowały 1 z 4 przedsięwzięć przewidzianych w AKPOŚK 2017. Dotyczyło to projektu pn. *Optymalizacja gospodarki wodno-ściekowej na terenie Miasta Białegostoku i Gminy Wasilków – II etap*. Przyczyną braku realizacji projektu i wpisania go do kolejnej aktualizacji KPOŚK był brak środków finansowych umożliwiających jego realizację. Z wyjaśnień Prezes Zarządu spółki wynika, że *Nabór, w ramach którego Wodociągi złożyły w lutym 2017 r. wniosek o dofinansowanie pierwszego etapu, był ostatnim naborem w obecnej perspektywie finansowej. Kolejne konkursy nie były ogłaszane ze względu na wyczerpanie puli przeznaczonych środków*.

Osiem z 21 zadań realizowanych przez **Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Lublinie sp. z o.o.** – w ramach przedsięwzięcia pn. *Rozbudowa i modernizacja systemu zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków w Lublinie – etap III*⁸³ – nie zostanie ukończonych w terminie, tj. do końca 2021 r. Dotyczy to m.in. przebudowy systemu napowietrzania oczyszczalni ścieków *Hajdów* oraz zadań związanych z budową, rozbudową lub modernizacją sieci kanalizacyjnej o łącznej długości 34,8 km.

Wielobranżowe Przedsiębiorstwo Komunalne sp. z o.o. w Reszlu nie zrealizowało przebudowy i rozbudowy oczyszczalni ścieków w Reszlu oraz jedno z 2 przedsięwzięć polegających na modernizacji sieci sanitarnej. W przypadku oczyszczalni ścieków przewidziano, że jej modernizacja zostanie ukończona do końca 2022 r., natomiast nie określono terminu modernizacji sieci kanalizacyjnej. W obu przypadkach przyczyną niezrealizowania przedsięwzięcia był brak środków finansowych.

⁸² Wielobranżowe Przedsiębiorstwo Komunalne sp. z o.o. w Szczuczynie, PORECO sp. z o.o., w Poraju, EkoGłóg sp. z o.o. w Głogowie Małopolskim, Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z o.o. w Starym Kurowie.

⁸³ Finansowanego ze środków PO IIŚ.

Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z o.o. Antoniów planowało zakończyć do 31 października 2022 r. zadanie pn. *Modernizacja oczyszczalni ścieków* (realizowane w ramach przedsięwzięcia pn. *Budowa kanalizacji sanitarnej w Aglomeracji Ozimek wraz z usprawnieniem zarządzania majątkiem sieciowym i wykorzystaniem OZE⁸⁴*) pomimo tego, że zgodnie z AKPOŚK 2017 powinno ono zostać zakończone do 31 grudnia 2020 r. Z ustaleń kontroli wynika, że przyczynami opóźnienia były: brak możliwości finansowania kolejnego projektu z jednoczesnym utrzymaniem płynności finansowej spółki; potrzeba spłacania uprzednio zaciągniętych pożyczek na realizację projektu w ramach poprzedniej perspektywy 2007–2013; rozszerzenie projektu kanalizacyjnego o kolejne zadanie związane z modernizacją oczyszczalni ścieków, a także potrzeba przeprowadzenia analizy finansowej potwierdzającej wykonalność finansową i korzystny dla kondycji finansowej charakter planowanego przedsięwzięcia (analiza czynników ryzyka).

Zakład Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. w Jelczu-Laskowicach nie wywiązał się z realizacji przedsięwzięcia dotyczącego modernizacji części mechanicznej i osadowej oczyszczalni ścieków, które zgodnie z założeniami określonymi w AKPOŚK 2017 oraz w *Wieloletnim Planie Rozwoju Urzędzeń Wodociągowych i Urzędzeń Kanalizacyjnych na lata 2018–2021* powinno zostać ukończone do 31 grudnia 2020 r. Do czasu zakończenia kontroli nie nastąpiło rozpoczęcie modernizacji oczyszczalni, a proces inwestycyjny był w fazie prac projektowych i przygotowawczych. Realizację przedsięwzięcia ujęto w kolejnym *Wieloletnim Planie Rozwoju i Modernizacji Urzędzeń Wodociągowych i Kanalizacyjnych w latach 2021–2024* oraz w projekcie VI AKPOŚK. Prezes Zarządu spółki wyjaśnił, że na etapie opracowywania planów spółka nie przeprowadziła rozpoznania rynkowych cykli projektowania prac w zakresie rozbudowy i modernizacji podobnych przedsięwzięć, wskutek czego błędnie określono terminy realizacji prac projektowych.

Przekazywanie przez pwk danych do sprawozdań z realizacji KPOŚK

Zgodnie z art. 89 ust. 1 uPW gminy miały obowiązek przedkładać do PGW Wody Polskie, corocznie, sprawozdanie z realizacji KPOŚK za rok ubiegły – za 2018 r. do 31 stycznia, a za 2019 r. do 28 lutego⁸⁵. Pwk powinny więc przekazywać rzetelne dane i informacje niezbędne do sporządzenia ww. sprawozdań, w terminach umożliwiających terminowe sporządzenie i przekazanie przez gminy sprawozdań do PGW Wody Polskie.

W trakcie kontroli nieprawidłowości w tym zakresie ujawniono aż w 27 pwk (61%). Z ustaleń wynika, że 13 pwk w 17 sprawozdaniach za lata 2018–2019 zawyżyło ilości odprowadzanych ścieków łącznie o 308,7 tys. m³, a w 11 sprawozdaniach tę ilość zaniżono łącznie o 497,9 tys. m³.

Przykłady

Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w m.st. Warszawie S.A. przekazało Prezydentowi m.st. Warszawy – w celu sporządzenia przez ten organ sprawozdania z realizacji KPOŚK za rok 2019 – informację, że oczyszczalnia ścieków *Południe* nie obsługuje innej aglomeracji pomimo tego, że do oczyszczalni tej były dostarczane i oczyszczane ścieki z aglomeracji Lesznowola. W sprawozdaniu z realizacji KPOŚK za 2018 r. – przekazanym Prezydentowi m.st. Warszawy – wartości wskazane dla oczyszczalni ścieków komunalnych *Czajka* w kolumnie pn. *Ilość ścieków komunalnych odprowadzanych zbiorczym systemem kanalizacyjnym do oczyszczalni* wykazano 155 543,6 tys. m³/r., zaś w kolumnach: *Ilość*

⁸⁴ Finansowanego ze środków PO liŚ.

⁸⁵ Zmiana terminu na podstawie art. 1 pkt 11 ustawy z dnia 11 września 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2170).

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

ścieków oczyszczonych odprowadzonych do odbiornika oraz Ilość oczyszczanych ścieków komunalnych ogółem w ciągu roku wykazano 155 543 634 tys. m³/r., tj. ilość 1000-krotnie większą.

Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Rzeszowie pomimo tego, że dysponowało informacjami o ilościach ścieków zbieranych w ramach aglomeracji i spoza jej terenu, to w sprawozdaniu wykazywało całkowitą ilość ścieków jako pochodzącą z obszaru aglomeracji.

Pwk przekazywały także nierzetelne dane dotyczące długości sieci kanalizacyjnej.

Przykłady

Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. w Krasnymstawie przekazało Burmistrzowi Krasnegostawu nierzetelne informacje na potrzeby sporządzenia sprawozdań z realizacji zadań KPOŚK za lata 2018–2019. Dotyczyło to informacji o długości sieci kanalizacyjnej, która w sprawozdaniach za 2018 r. i za 2019 r. została zaniżona, odpowiednio, o 0,4 km oraz o 0,2 km.

Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji S.A. we Wrocławiu w informacjach o długości sieci kanalizacyjnej ogółem (sanitarnej i ogólnospławnej), oddanej do użytku w 2018 r. i w 2019 r., podało całkowitą długość sieci kanalizacyjnej – uwzględniającą odcinki sieci leżącej poza obszarem aglomeracji Wrocław – o łącznej długości, odpowiednio, 6,4 km i 6,5 km.

Zielonogórskie Wodociągi i Kanalizacja sp. z o.o. w Zielonej Górze w sprawozdaniach z realizacji KPOŚK za lata 2018–2019 wykazały na koniec 2018 r. 281 km sieci kanalizacji sanitarnej w aglomeracji, a na koniec 2019 r. – 293,6 km sieci kanalizacji sanitarnej w aglomeracji, podczas gdy całkowita długość sieci kanalizacji sanitarnej na obszarze aglomeracji wynosiła na koniec roku sprawozdawczego, odpowiednio, 280,2 km i 295,7 km; ponadto spółka wykazała, odpowiednio: 133 266 i 133 346 mieszkańców korzystających z systemu kanalizacyjnego, 3374 i 3294 mieszkańców obsługiwanych przez tabor asenizacyjny oraz 330 mieszkańców obsługiwanych przez systemy indywidualne (poś), podczas gdy nie posiadała danych (ewidencji) w tym zakresie.

W przypadku 2 pwk⁸⁶ nie było możliwe ustalenie, czy i jak spółka wywiązała się z obowiązku gromadzenia i przekazywania do gminy danych na potrzeby sporządzenia sprawozdań z realizacji KPOŚK.

Dane do sprawozdań z realizacji AKPOŚK 2017 przekazywane były wójtom przez pwk w wyznaczonych terminach, umożliwiającym ich weryfikację. W przypadku 13 pwk wójtowie albo PGW Wody Polskie wystąpili do przedsiębiorstw o wyjaśnienia albo skorygowanie przekazanych danych.

5.1.5. Nadzór i koordynacja realizacji zadań publicznych w gospodarce wodnej w zakresie oczyszczania ścieków komunalnych

Minister GMiŻS zainicjował proces weryfikacji prawidłowości wyznaczania istniejących aglomeracji poprzez weryfikację uchwał przyjętych w 2018 r. i w 2019 r. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami podsekretarz stanu w MGMiŻS 12 maja 2020 r. polecił dokonanie weryfikacji przez PGW Wody Polskie wszystkich uchwał wydanych na podsta-

Nadzór i koordynacja przez ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej

⁸⁶ Zakład Usług Komunalnych sp. z o.o. w Piekoszowie i EkoGłog sp. z o.o. w Głogowie Małopolskim.

wie uPW. Polecenie to obejmowało także wprowadzenie comiesięcznego monitoringu dotyczącego ilości uchwał wpływających do PGW Wody Polskie w ramach procesu uzgodnienia. W celu wyeliminowania błędów w ich uzgadnianiu polecono także przeprowadzenie szkolenia pracowników PGW Wody Polskie odpowiedzialnych za ten proces i wprowadzenie wewnętrznych standardów przeprowadzania weryfikacji w celu ujednoczenia sposobu wydawania decyzji.

W ramach prac nad projektem VI AKPOŚK MGMiŻŚ współpracowało z PGW Wody Polskie przy opracowywaniu dokumentu pn. *Wytyczne do wyznaczenia, zmiany lub likwidacji obszarów i granic aglomeracji*. W dniach: 23 lipca 2020 r. i 10 sierpnia 2020 r. MGMiŻŚ zorganizowało webinaria dotyczące gospodarki ściekowej w aglomeracjach o RLM \geq 10 000 dla przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego oraz powiatów. Na podstawie problemów najczęściej zgłaszanych przez uczestników opracowano w MGMiŻŚ dokument pn. *Poradnik dla samorządów wyznaczających aglomeracje*, który został udostępniony na stronie internetowej MGMiŻŚ⁸⁷.

W ramach identyfikacji potencjalnych projektów, które mogłyby zostać zakwalifikowane do programu pn. *Od papierowej do cyfrowej Polski* (realizowanego przez Ministerstwo Cyfryzacji), zgłoszono m.in. propozycję włączenia do tego programu elektronicznego systemu dla sprawozdawczości z realizacji KPOŚK w ramach strumienia *e-Sprawozdawczość*.

W MGMiŻŚ zapewniono również:

- uczestnictwo w opracowaniu materiału informacyjnego dla rzgw dotyczącego uzgadniania uchwał w sprawie wyznaczenia obszarów i granic aglomeracji, w którym wskazano cel główny tego działania i cele szczegółowe;
- działania wyjaśniające, zarówno o charakterze merytorycznym jak i prawnym, w odniesieniu do zgłoszonych przez PGW Wody Polskie problemów interpretacyjnych;
- analizę ponad 100 uchwał wyznaczających aglomeracje pod kątem ich ważności po 31 grudnia 2020 r. (w związku z art. 565 ust. 2 uPW) w związku z wątpliwościami zgłoszonymi przez PGW Wody Polskie.

Zarządzeniem nr 30 z 5 września 2018 r. Minister GMiŻŚ powołał zespół doradczy do spraw zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków. Do zadań tego zespołu należała identyfikacja problemów w zakresie m.in. zbiorowego odprowadzania ścieków.

9 sierpnia 2019 r. MGMiŻŚ skierowało prośbę do Ministra Środowiska o podjęcie działań umożliwiających uczestnictwo przedstawicieli MGMiŻŚ w sprawowaniu nadzoru w strukturach NFOŚiGW oraz wfośigw, wskazując na konieczność umożliwienia MGMiŻŚ współdecydowania o sposobie alokacji środków finansowych pochodzących z tych funduszy. Minister Środowiska wyraził gotowość powołania przedstawiciela MGMiŻŚ do składu rady nadzorczej NFOŚiGW.

⁸⁷ <https://www.gov.pl/web/gospodarkamorska/poradnik-dla-samorzadow-wyznaczajacych-aglomeracje>

W celu zapewnienia finansowania inwestycji w zakresie gospodarki ściekowej w aglomeracjach poniżej 2000 RLM MGMiŻŚ, pismem z 26 marca 2018 r.⁸⁸, zwróciło się do Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi z prośbą o włączenie przedstawiciela resortu gospodarki wodnej do Komitetu Monitorującego Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

5 października 2020 r. DGWiŻŚ w MGMiŻŚ zgłosił do Ministerstwa Klimatu i Środowiska propozycję zmian do ucpg, dotyczących m.in.:

- poprawy skuteczności sprawowanego przez gminy nadzoru nad funkcjonowaniem zbiorników bezodpływowych i poś;
- wprowadzenia kontroli gmin przez wioś w zakresie realizacji obowiązków związanych z opróżnianiem zbiorników i poś;
- uzupełnienia katalogu zasad utrzymania czystości i porządku na terenie gminy o przepisy dotyczące osadów ściekowych z instalacji poś⁸⁹.

Na etapie prac Stałego Komitetu Rady Ministrów została podjęta decyzja o rezygnacji z ww. zmian ze względu na pilność uchwalenia innych regulacji zawartych w tym projekcie. Uregulowanie powyższych kwestii miało nastąpić w terminie późniejszym.

Jak wynika z opracowanej w 2018 r. przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, będącej w posiadaniu Ministra Infrastruktury, ekspertyzy pn. *Ocena zapotrzebowania obszarów wiejskich w niezbędną rozbudowę sieci kanalizacyjnej i oczyszczalnie ścieków w 2017 r.* ponad 8,2 mln mieszkańców obszarów gmin wiejskich nadal nie było podłączonych do sieci kanalizacyjnej, a równocześnie na obszarach tych zlokalizowanych było łącznie ok. 1,8 mln bezodpływowych zbiorników na ścieki, 1,5 tys. stacji zlewnych oraz blisko 214,6 tys. oczyszczalni przydomowych. Z wyjaśnień dyrektor DGWiŻŚ w Ministerstwie Infrastruktury wynika m.in., że ekspertyza *...była wykorzystana w ramach ustalenia przyszłej perspektywy finansowej oraz jakie są potrzeby w zakresie gospodarki ściekowej i zaopatrzenia ludności w wodę.*

Dokumenty dotyczące terenów nieskanalizowanych

5.2. Zbieranie ścieków komunalnych w gminach

W skontrolowanych gminach, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości w zakresie przeprowadzania kontroli stanu technicznego sieci kanalizacyjnych oraz 2 poważnych awarii układu przesyłowego ścieków w Warszawie, na ogół zapewniono prawidłowe zbieranie ścieków komunalnych.

W 19 z 44 skontrolowanych pwk brak było danych o liczbie i udziale procentowym mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej obsługiwanej przez dane przedsiębiorstwo, jak również o liczbie mieszkańców i nieruchomości korzystających ze zbiorników bezodpływowych. W niektórych z tych przypadków posiadane dane obejmowały jedynie liczbę mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej, ale brak było informacji, jaki jest jej udział procentowy w liczbie mieszkańców terenu obsługiwanego przez pwk.

Dysponowanie przez pwk danymi o liczbie osób korzystających z sieci kanalizacyjnych

⁸⁸ Znak: DGWiZS.WOW.071.17.2018.MD.

⁸⁹ Pismo, znak: DGWiZS.WLO.0220.1.25.2020.AL.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Przedsiębiorstwa dysponowały natomiast danymi dotyczącymi liczby nieruchomości podłączonych do sieci kanalizacyjnej oraz liczby zawartych umów na odprowadzanie ścieków do kanalizacji sanitarnej.

Z 25 pwk dysponujących danymi o liczbie mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej tylko 15 posiadało informacje, jaki jest udział procentowy tej liczby w ogólnej liczbie mieszkańców. Jako przyczynę braku posiadania powyższych danych powszechnie wskazywano na brak obowiązku ich posiadania i możliwość skorzystania z danych będących w dyspozycji właściwego urzędu gminy, albo z danych statystycznych dostępnych na stronie internetowej GUS.

Działania w celu zwiększenia liczby osób korzystających z sieci kanalizacyjnych

Tylko 12 pwk występowało do wójta o podjęcie działań w celu zapewnienia podłączenia wszystkich nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej.

Przykłady

W **AQUA sp. z o.o. w Bielsku-Białej** działał Zespół ds. Kontroli Rynku, którego celem było przygotowanie i prowadzenie działań związanych z wyszukiwaniem i pozyskiwaniem nowych klientów spółki w zakresie istniejącej i projektowanej sieci kanalizacyjnej, i wykrywaniem nielegalnych podłączeń do sieci kanalizacyjnej. W latach 2018–2020 do Urzędu Miasta Bielska-Białej oraz do jednostek samorządowych w Buczkowicach, Wilkowicach i Szczyrku wysłano wykazy zawierające ponad 150 niepodłączonych posesji na terenie nowo wybudowanych odcinków kanalizacji. W przypadkach, gdy działania urzędów nie doprowadziły do podłączenia do sieci kanalizacyjnej nieruchomości, dane przekazywano do Straży Miejskiej. Po pierwszym kwartale 2020 r. pojawiły się ograniczenia działalności Zespołu wynikające z rekomendacji przez podmiot zewnętrzny dokonujący audytu spraw związanych z RODO. Zgodnie z tą rekomendacją dane mogą być przekazywane jedynie na każdorazowy wniosek kierowany do **AQUA sp. z o.o.** przez właściwy podmiot w związku z wykonywaniem przez niego zadań i zamiarem prowadzenia kontroli lub wszczęcia postępowania administracyjnego lub w sprawach o wykroczenia. Interpretacja powyższa uniemożliwiła podejmowanie przez spółkę z własnej inicjatywy działań zmierzających do zapewnienia podłączenia do istniejącej sieci kanalizacyjnej wszystkich nieruchomości w aglomeracji Bielsko-Biała Komorowice.

Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. w Krasnymstawie prowadziło działania promocyjne polegające m.in. na organizowaniu spotkań z mieszkańcami oraz kolportażu ulotek, a także zamieszczanie w lokalnej prasie artykułów dotyczących prowadzonych inwestycji. W latach 2018–2020 spółka kierowała do mieszkańców niepodłączonych nieruchomości pisma przypominające o obowiązku przyłączenia nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej. Spółka sporządzała i przysyłała również do Urzędu Miasta w Krasnymstawie pisma wraz z wykazami właścicieli nieruchomości niepodłączonych do istniejącej sieci kanalizacyjnej.

Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Rzeszowie w wyniku analizy i porównania danych dotyczących ilości dostarczanej wody w stosunku do ilości ścieków oddanych ze zbiorników bezodpływowych typowało gospodarstwa, które należy poddać szczegółowej kontroli przez Urząd Miasta Rzeszowa w zakresie odprowadzania ścieków sanitarnych zgodnego z obowiązującymi przepisami prawa.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W okresie objętym kontrolą w 41 powiaty wystąpiło łącznie 11 361 awarii sieci kanalizacyjnych, przepompowni ścieków lub stacji zlewnych. W powyższej liczbie awarii zawarte są awarie kolektorów ściekowych transportujących ścieki do oczyszczalni ścieków komunalnych *Czajka* w Warszawie. Ewidencji awarii nie prowadzono w 4 powiaty⁹⁰:

Awarie sieci
kanalizacyjnych

Najczęstszymi przyczynami awarii była niedrożność sieci kanalizacyjnej na skutek dostania się do niej piasku i innych zanieczyszczeń z ulic oraz niewłaściwego użytkowania przez mieszkańców (wrzucanie materiałów sanitarnych itp.). Na kolejnym miejscu podawano zużycie materiałowe, uszkodzenia sieci spowodowane wrastaniem korzeni roślin oraz użytkowanie dróg.

Najistotniejsze były 2 awarie układu przesyłowego dostarczającego ścieki do oczyszczalni ścieków komunalnych *Czajka*⁹¹. Każda z tych awarii skutkowałą wyłączeniem tego układu z eksploatacji i kontrolowanym, interwencyjnym zrzutem ścieków do Wisły. W obu przypadkach, w celu ograniczenia skutków awarii dla stanu i jakości wód Wisły, wybudowano awaryjny rurociąg przesyłający ścieki z części lewobrzeżnej Warszawy do oczyszczalni ścieków komunalnych *Czajka*. Pomimo powyższego, w związku z awarią z 2019 r. do odbiornika zostało odprowadzonych bez oczyszczenia 3 703 180 tys. m³ ścieków⁹², a w związku z awarią z 2020 r. – 5 701 008 tys. m³ ścieków⁹³.

W wyniku awarii kanalizacji na terenie działania Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji S.A. we Wrocławiu doszło dwukrotnie do odprowadzania nieoczyszczonych ścieków do odbiornika. W 2019 r. doszło do awarii rurociągu tłoczego przy ul. Fieldorfa, skutkującej zrzutem 50 m³ ścieków do gruntu; 2 awarii kanalizacji sanitarnej (2 miejsca), skutkujących zrzutem ścieków do kanalizacji deszczowej i dalej wylotem w ul. Czeskiej do Odry (nie oszacowano ilości nieoczyszczonych ścieków, które trafiły do środowiska) oraz awarii syfonu kanału ogólnospławnego pod rzeką na wysokości Mostów Mieszczkańskich, skutkującej zrzutem 280 m³ ścieków do Odry. W 2020 r. awarii uległ rurociąg tłoczny z pompowni Brochów II przy ul. Sygnałowej, co skutkowało zrzutem 150 m³ ścieków do gruntu, a także rurociąg tłoczny z pompowni Sołtysowice przy ul. Lekcyjnej, co skutkowało zrzutem 50 m³ ścieków do gruntu.

Pomimo wynikającego z art. 62 ust. 1 pkt 2 uPB obowiązku przeprowadzania co najmniej raz na 5 lat okresowych kontroli sieci kanalizacyjnych (polegających na sprawdzeniu stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego, estetyki obiektu budowlanego oraz jego otoczenia, instalacji elektrycznej i piorunochronnej w zakresie stanu

Okresowe kontrole
sieci kanalizacyjnych

⁹⁰ W: Wielobranżowym Przedsiębiorstwie Komunalnym sp. z o.o. w Szczuczynie, Zakładzie Wodociągów i Kanalizacji w Warcie sp. z o.o., Zakładzie Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Stęszewie, Zakładzie Gospodarki Komunalnej w Bierutowie (brak awarii).

⁹¹ Zagadnienie to było przedmiotem kontroli NIK I/19/001 – *Projektowanie, budowa i eksploatacja kolektora podziemnego transportującego ścieki z lewobrzeżnej Warszawy do oczyszczalni ścieków komunalnych 'Czajka'*.

⁹² Przez łącznie 424 h.

⁹³ Przez łącznie 627 h, w okresie do 30 września 2020 r.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

sprawności połączeń, osprzętu, zabezpieczeń i środków ochrony od porażenia, oporności izolacji przewodów oraz uziemień instalacji i aparatów) aż w 27 pwk nie przeprowadzono takich kontroli. Jako przyczyny podawano m.in.: codzienne dokonywanie przeglądów sieci; błędną interpretację prawa i nietraktowanie sieci kanalizacyjnej jako obiektu budowlanego; brak wiedzy o takim obowiązku.

W Gminnym Przedsiębiorstwie Komunalnym sp. z o.o. w Postominie przeglądy te wykonywane były przez osoby, które nie posiadały uprawnień budowlanych, o których mowa w art. 62 ust. 4 uPB.

Ponadto w wyniku przeprowadzonych kontroli w 6 pwk ujawniono nieprawidłowości dotyczące prowadzenia dokumentacji obiektów budowlanych, jakimi są sieci kanalizacyjne.

W wyniku kontroli sieci kanalizacyjnych przeprowadzonych w 7 pwk sformułowano zalecenia związane z dalszą eksploatacją sieci kanalizacyjnych.

Przykłady

W **Wodociągach i Kanalizacji sp. z o.o. w Augustowie** w wyniku przeglądów przeprowadzonych w latach 2018–2019 uznano, że stan techniczny przepompowni przy ul. Nad Nettą oceniono w 2018 r. jako zły i zalecono remont kapitalny budynku. W 2019 r. kosztem 67,7 tys. zł wykonano remont kapitalny tej przepompowni, a 16,4 tys. zł przeznaczono na wymianę orurowania na przepompowni ścieków. W wyniku przeprowadzonego remontu stan obiektu został oceniony jako dobry.

W **Miejskim Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji w Lublinie sp. z o.o.** na podstawie przeglądów rocznych i pięcioletnich dokonanych w latach 2020–2021 zalecono przebudowę kanału zbiorczego oraz modernizację przepompowni ścieków zlokalizowanej w Zemborzycach. Stwierdzono także konieczność wykonania ekspertyzy określającej stan kolektora sanitarnego, głównego rurociągu odprowadzającego ścieki z terenu Miasta Lublin do oczyszczalni ścieków *Hajdów*. W 2019 r. wykonano remont 2 komór oraz odcinka kanału średnicy 1600 mm o długości 40 metrów. Remont kolejnych komór planowany jest do wykonania sukcesywnie w następnych latach. Na podstawie przeglądów wykonanych przed 2018 r. przebudowano – w ramach realizacji planu inwestycji na 2019 r. – odcinek kolektora sanitarnego A o średnicy 530 mm i o długości 31 m przy Al. Unii Lubelskiej. Poza tym, w oparciu o wyniki przeprowadzonych przeglądów eksploatacyjnych i inspekcji telewizyjnych, wykonano renowacje sieci kanalizacji sanitarnej metodą bezwykopową na łącznej długości: 2,25 km w 2018 r., 1,3 km w 2019 r. oraz 1,85 km w 2020 r. (do końca września). W przypadku 3 wybranych odcinków sieci kanalizacyjnej, o długości 0,5 km każdy, przeprowadzono inspekcje telewizyjne i uszkodzeń nie stwierdzono.

Niektóre pwk planowały i przeprowadzały także remonty sieci kanalizacyjnych niezależnie od zaleceń wynikających z kontroli tych sieci.

Przykłady

Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Gdyni w każdym z badanych lat planowało i przeprowadzało gruntowne i bieżące remonty sieci kanalizacyjnej oraz przepompowni ścieków zlokalizowanych poza obszarem oczyszczalni ścieków. Planowane wydatki wynosiły łącznie 4600,0 tys. zł, z tego 950,0 tys. zł w 2018 r., 1900,0 tys. zł w 2019 r. oraz 1750,0 tys. zł w 2020 r. Poniesiono wydatki w łącznej wysokości 3896,0 tys. zł (odpowiednio:

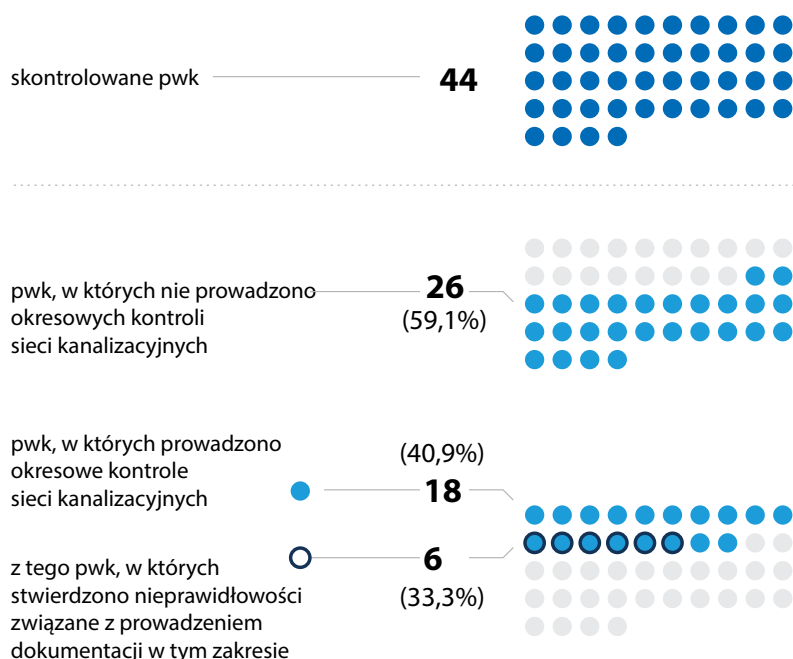
WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

1336,0 tys. zł, 1550,0 tys. zł i 1010,0 tys. zł). Badanie 5 wybranych przepompowni ścieków wykazało, że w okresie poddanym kontroli spółka przeprowadziła łącznie 35 prac remontowych i modernizacyjnych w tych obiektach, z tego: 17 w 2018 r., 5 w 2019 r. i 13 w 2020 r. (do 30 września). W odpowiedzi: 2, 2 i 3 przypadkach prace remontowe obejmowały realizację zaleceń po kontrolach okresowych stanu technicznego.

Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Elku zaplanowało i przeprowadziło remonty sieci kanalizacyjnej i stacji zlewnych zlokalizowanych poza terenem oczyszczalni ścieków. Koszty zaplanowanych remontów w poszczególnych latach wynosiły: 35 tys. zł w 2018 r., 345 tys. zł w 2019 r. i 320 tys. zł w 2020 r. Zaplanowano m.in. takie prace jak: inspekcje telewizyjne, renowacja studni kanalizacyjnych, naprawy punktowe, wymiana odpowiedników i zasuw na kolektorach tłocznych, wymiana pomp i osprzętu na przepompowniach, iniekcje ciśnieniowe na przepompowni ścieków gospodarczych. Koszty poniesione na remonty w poszczególnych latach badanego okresu wynosiły 140 tys. zł w 2018 r., 150 tys. zł w 2019 r. i 182 tys. zł w 2020 r. (III kwartały).

Infografika nr 6

Okresowe kontrole stanu sieci kanalizacyjnych

Źródło: materiały własne NIK.

Zgodnie z art. 15 ust. 4 uzzw przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne jest obowiązane przyłączyć do sieci nieruchomość osoby ubiegającej się o przyłączenie nieruchomości do sieci, jeżeli są spełnione warunki przyłączenia określone w regulaminie, o którym mowa w art. 19, oraz istnieją techniczne możliwości świadczenia usług. Zgodnie z art. 6 ust. 2 uzzw przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne jest obowiązane do zawarcia umowy o odprowadzanie ścieków z osobą, której nieruchomość została przyłączona do sieci i która wystąpiła z pisemnym wnioskiem o zawarcie umowy.

Wnioski o podłączenie do sieci kanalizacyjnych

Do 43 skontrolowanych w tym zakresie pwk wpłynęło łącznie 45 905 wniosków o podłączenie nieruchomości do sieci kanalizacyjnej. W Zakładzie Usług Komunalnych sp. z o.o. w Piekoszowie nie dysponowano danymi i dokumentami dotyczącymi złożonych i rozpatrywanych wniosków o podłączenie nieruchomości do sieci kanalizacyjnej, a tym samym o liczbie wniosków złożonych, rozpatrzonych pozytywnie oraz o liczbie i przyczynach odmów podłączenia. Spośród złożonych wniosków 35 594 zostało rozpatrzonych pozytywnie (77,5%). Dokonana w toku kontroli analiza przyczyn odmowy udzielenia zgody na przyłączenie nieruchomości do sieci kanalizacyjnej wykazała, że poza jednostkowymi przypadkami (wynikającymi z tego, że nieruchomość znajdowała się na terenie działania innego pwk, wniosek był niekompletny, ukształtowanie terenu uniemożliwiało podłączenie nieruchomości) przyczynami odmów był brak sieci kanalizacyjnej w odległości umożliwiającej to podłączenie.

W 2 przypadkach jako przyczyny odmowy podłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej podano brak możliwości oczyszczenia zwiększonej ilości ścieków przez istniejące oczyszczalnie ścieków. Komunalny Zakład Budżetowy w Czosnowie odmówił w okresie poddanym kontroli podłączenia 21 nieruchomości, a Zakład Usług Komunalnych w Krasnem – 136. Oba te pwk są gminnymi jednostkami organizacyjnymi nieposiadającymi osobowości prawnej, a więc ich możliwości działań mających na celu rozbudowę oczyszczalni ścieków wynikają z decyzji organów gminy.

W Zielonogórskich Wodociągach i Kanalizacji sp. z o.o. ustalono, że w przypadku jednego z pięciu objętych badaniem wniosków spółka nie wydała warunków przyłączenia do sieci kanalizacyjnej pomimo tego, że posiadała techniczną możliwość świadczenia usług związanych z odbiorem ścieków. W odpowiedzi na ww. wniosek spółka poinformowała jedynie o możliwości wydania warunków przyłączenia do sieci kanalizacyjnej lub możliwości wykorzystania zrealizowanego przez właściciela sąsiedniej nieruchomości przyłącza kanalizacyjnego za jego zgodą, przy czym do zakończenia kontroli NIK wniosek nie został wycofany, a nieruchomość nie została przyłączona do sieci, co wyjaśniono dotychczasowym brakiem zajęcia stanowiska przez wnioskodawcę odnośnie do sposobu podłączenia tej nieruchomości do sieci kanalizacyjnej oraz podjętej decyzji w sprawie podłączenia do sieci wodociągowej.

Nie we wszystkich przypadkach podłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej pwk łączyły się z zawarciem umowy na odbiór ścieków z właścicielami tych nieruchomości. W 9 z 39 zbadanych w tym zakresie pwk stwierdzono przypadki niezawarcia umów. Przyczynami niezawarcia umów były m.in.: wykonanie dla nieruchomości jednego przyłącza wodociągowego oraz 2 przyłącza kanalizacyjnych, w związku z czym zawarta została jedna umowa na usługi wodociągowe i kanalizacyjne; brak dla nieruchomości przyłącza wodociągowego opomiarowanego wodomierzem głównym – nieruchomość zaopatrywana była w wodę poprzez istniejącą instalację wewnętrzną za pośrednictwem przyłącza wodociągowego wybudowanego dla nieruchomości sąsiedniej, pomimo wybudowania przyłącza kanalizacyjnego dla obu nieruchomości. Jednakże najczęstszą przyczyną niezawarcia umowy w formie pisemnej było nieodesłanie podpisanego egzemplarza przez wnioskodawcę.

Jednocześnie ustalono, że w Wielobranżowym Przedsiębiorstwie Komunalnym – Towarzystwie Budownictwa Społecznego sp. z o.o. w Szczuczynie nie egzekwowano od osób ubiegających się o przyłączenie do sieci kanalizacyjnej złożenia wniosku w tej sprawie wg ustalonego wzoru i ustalano warunki techniczne ich przyjęcia, a następnie zawierano umowy, nie dysponując takim wnioskiem, co było sprzeczne z obowiązującym w tej gminie od 10 lipca 2018 r. *Regulaminem dostarczania wody i odprowadzania ścieków*.

5.3. Oczyszczanie ścieków komunalnych i zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych

W skontrolowanych gminach – pomimo stwierdzonych nieprawidłowości w zakresie dotrzymywania warunków pozwolenia wodnoprawnego, stanu technicznego urządzeń do oczyszczania ścieków oraz postępowania z koś – zapewniano na ogół prawidłowe oczyszczanie ścieków i zagospodarowanie koś.

5.3.1. Zapewnienie właściwego oczyszczania ścieków komunalnych

Zgodnie z art. 389 pkt 1 i 2 uPW uzyskanie pozwolenia wodnoprawnego jest wymagane na usługi wodne i szczególne korzystanie z wód. Zgodnie z art. 35 ust. 3 pkt 4 tej ustawy usługi wodne obejmują m.in. odbiór i oczyszczanie ścieków. Natomiast szczególnym korzystaniem z wód jest korzystanie z wód wykraczające poza powszechne korzystanie z wód oraz zwykłe korzystanie z wód, obejmujące wprowadzanie do urządzeń kanalizacyjnych będących własnością innych podmiotów ścieków przemysłowych zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego (art. 34 ust. 3 uPW). Obejmuje ono również wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi. Z kolei według art. 392 uPW ww. pozwolenia są wydawane z uwzględnieniem przepisów rozdziałów 1–4 w dziale IV, w tytule III POŚ.

Z wyjątkiem 2 przypadków kontrolowane pwk posiadały przez cały okres objęty kontrolą pozwolenia wodnoprawne na wprowadzanie ścieków do wód. Ponadto w 1 pwk nie zapewniono ciągłości obowiązywania pozwolenia po 31 grudnia 2020 r.

Posiadanie przez pwk pozwoleń wodnoprawnych

Przykłady

Zakład Usług Komunalnych w Piekoszowie sp. z o.o. do 1 listopada 2018 r. nie posiadał ważnego pozwolenia wodnoprawnego w związku z niespełnieniem warunków pozwolenia – wydanego w maju 2016 r. na wykonanie wylotu ścieków komunalnych na lewym brzegu ciekłu Babia – polegających na wykonaniu umocnienia koryta tego ciekłu (w obrębie wylotu) materacami siatkowo-kamiennymi, a dna – narzutem z kamienia.

Zakład Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. w Jelczu-Laskowicach od 1 stycznia 2021 r. nie posiadał pozwolenia wodnoprawnego na wprowadzanie ścieków do wód. Posiadane wcześniej pozwolenie wygasło z dniem 31 grudnia 2020 r. Spółka złożyła 29 lipca 2020 r. wniosek o wydanie nowego pozwolenia wodnoprawnego na usługę wodną – wprowadzanie ścieków do wód na okres 10 lat (do 31 grudnia 2031 r.). Pomimo wezwania do uzupełnienia braków formalnych pełnomocnik spółki nie uzupełnił wymaganych dokumentów i w konsekwencji dyrektor Zarządu Zlewni we Wrocławiu poinformował spółkę (8 października 2020 r.) o pozostawieniu wniosku bez rozpoznania.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Kolejny wniosek złożony przez pełnomocnika spółki wpłynął do Zarządu Zlewni 4 listopada 2020 r. Do dnia zakończenia czynności kontrolnych przez NIK (3 lutego 2021 r.) spółka nie uzyskała pozwolenia wodnoprawnego.

Kontrola w **Gminnym Przedsiębiorstwie Komunalnym sp. z o.o. w Postominie** wykazała, że dyrektor Zarządu Zlewni w Koszalinie decyzją z 9 grudnia 2019 r. stwierdził cofnięcie z urzędu pozwolenia wodnoprawnego. Przyczyną cofnięcia pozwolenia były stwierdzone naruszenia jego warunków polegające na wielokrotnym, znacznym przekraczaniu dopuszczalnych stężeń wskaźników zanieczyszczeń i ustaleń dotyczących planu gospodarowania na obszarze dorzecza, nierealizowaniu ustaleń KPOŚK oraz niespełnieniu wymagań ochrony środowiska. Spółka oraz Wójt Gminy Postomino wnieśli odwołanie od tej decyzji. Do dnia zakończenia kontroli NIK nie wpłynęło rozstrzygnięcie w sprawie wniesionego odwołania. 13 lutego 2020 r. spółka złożyła wniosek o wydanie nowego pozwolenia wodnoprawnego na szczególne korzystanie z wód do 31 grudnia 2022 r., tj. do czasu zakończenia przebudowy i rozbudowy oczyszczalni ścieków.

Zgodność pozwoleń z wymaganiami przepisów

Analiza 39 pozwoleń wodnoprawnych posiadanych przez objęte kontrolą pwk, dokonana przez wioś⁹⁴ wykazała, że 2 z tych pozwoleń nie odpowiadały wymaganiom rozporządzenia w sprawie warunków wprowadzania ścieków z 2019 r.

Przykłady

W **Zakładzie Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Stęszewie** Wielkopolski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska stwierdził, że określone w pozwoleniu wodnoprawnym warunki precyzujące jakość odprowadzanych ścieków komunalnych są niezgodne z aktualnie obowiązującymi warunkami wynikającymi z § 4 ust. 2 w zw. z załącznikiem nr 3 do rozporządzenia w sprawie warunków wprowadzania ścieków z 2019 r., a także z art. 81 uPW, albowiem – co do zasady – niedopuszczalne jest jednoczesne określanie w pozwoleniu wodnoprawnym najwyższych dopuszczalnych wartości wskaźników zanieczyszczeń i minimalnego procentu redukcji zanieczyszczeń. Ponadto w pozwoleniu nie wskazano miejsca prowadzenia pomiarów ilości i jakości ścieków surowych dopływających do oczyszczalni, które są obowiązkowe w przypadku określenia minimalnego procentu redukcji zanieczyszczeń, co zostało wskazane w § 5 ust. 3 ww. rozporządzenia.

W przypadku **Zakładu Usług Komunalnych w Krasnem** Podkarpacki Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska uznał, że organ właściwy w sprawach pozwoleń wodnoprawnych, ustalając warunki wprowadzania do wód lub do ziemi ścieków bytowych lub komunalnych, nie określił minimalnego procentu redukcji substancji zanieczyszczających, o którym mowa w art. 81 uPW.

Stan urządzeń technologicznych oczyszczalni ścieków

W ramach kontroli – na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK – IOŚ przeprowadziła we wszystkich kontrolowanych pwk kontrole prawidłowości eksploatacji oczyszczalni ścieków komunalnych wraz z pobraniem średniej dobowej próbki ścieków komunalnych wprowadzanych do wód lub do ziemi z tych oczyszczalni i oznaczeniem wartości substancji zanieczyszczających lub procentu redukcji substancji zanieczyszczających zgodnie z warunkami określonymi w rozporządzeniu w sprawie warunków wprowadzania ścieków z 2019 r. W wyniku kontroli IOŚ zgłosiła uwagi do stanu technicznego 2 oczyszczalni ścieków.

⁹⁴ W ramach przeprowadzonych w kontrolowanych przez NIK pwk kontroli doraźnych zleconych na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy o NIK.

Przykłady

W wyniku kontroli **Komunalnego Zakładu Budżetowego w Czosnowie** Mazowiecki Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska skierował zarządzenie pokontrolne do Wójta Gminy Czosnów⁹⁵, w którym wnioskował m.in. o zapewnienie prawidłowej eksploatacji oczyszczalni polegającej w szczególności na podejmowaniu odpowiednich działań w celu wyeliminowania wprowadzania niedostatecznie oczyszczonych ścieków do odbiornika. W trakcie oględzin ujawniono także ubytki w ścianach betonowych poletek do czasowego magazynowania osadów ściekowych. Wylot kolektora ścieków oczyszczonych z oczyszczalni do odbiornika był podtopiony, a wypływające ścieki tworzyły rozlewisko. Teren wokół miejsca wprowadzania ścieków był podmokły.

W przypadku **Wielobranżowego Przedsiębiorstwa Komunalnego sp. z o.o. w Reszlu** stan techniczny oczyszczalni wskazywał na konieczność podjęcia prac remontowych, tj. stwierdzono ślady korozji elementów metalowych konstrukcji zbiorników reaktora osadu czynnego CBR-FOS oraz ubytki w betonowych obmurówkach zbiornika retencyjnego i zbiornika reaktora. Powyższe usterki nie wpływały na prawidłowy proces oczyszczania ścieków.

Ponadto w wyniku kontroli NIK ustalono, że na skutek nieuregulowania dostępu do urządzeń będących we władaniu 2 pwk nie dokonano ich napraw, co skutkowało zanieczyszczeniem środowiska.

Przykłady

W **Zakładzie Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. Jelcz-Laskowice** ustalono, że pomimo posiadania, co najmniej od 2018 r., informacji o uszkodzeniu rurociągu tłoczego, którym transportowano oczyszczone ścieki komunalne do Odry, spółka nie podjęła do 5 lutego 2021 r. skutecznych działań mających na celu naprawę uszkodzenia. W miejscu uszkodzenia część oczyszczonych ścieków komunalnych przedostawała się na powierzchnię ziemi i do stawu. W trakcie kontroli NIK stwierdzono, że wokół studni odpowietrzającej, przy której występuje uszkodzenie, zalegały ścieki wypływające przy tej studni na powierzchnię terenu, grunt przy studni był zapadnięty, właz (wypełnionej ściekami studni) był częściowo odsunięty od ściany studni, a obszar ten nie był zabezpieczony przed dostępem osób trzecich. W związku z powyższym skierowano do Prezesa Zarządu spółki – w trybie art. 51 ust. 1 ustawy o NIK – informację o stwierdzeniu bezpośredniego zagrożenia dla życia i zdrowia ludzkiego. Poinformowano również o stwierdzeniu zagrożenia dla środowiska. Prezes Zarządu spółki poinformował, że miejsce wycieku ścieków zostało wygrindowane 5 lutego 2021 r., a 8 lutego 2021 r. uzgodniono z właścicielem gruntu możliwość wejścia na grunt w celu dokonania naprawy. Właściciel gruntu zobowiązał się do ustanowienia na rzecz spółki nieodpłatnej i bezterminowej służebności przesyłu polegającej na prawie do budowy, utrzymania urządzenia kanalizacyjnego oraz korzystania z nieruchomości w celu konserwacji i naprawy tego urządzenia. 9 lutego 2021 r. spółka wystąpiła do Urzędu Miasta i Gminy Jelcz-Laskowice o udostępnienie pompy powodziowej do wypompowania wody ze stawu usytuowanego w pobliżu studni.

W **Zakładzie Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Stęszewie** stwierdzono niedostateczny stan techniczny lub niewłaściwą eksploatację urządzeń oczyszczalni ścieków – polegające na tym, że 27 października 2020 r. wskazanie przepływomierza ścieków oczyszczonych na monitorze komputera w sterowni nie korespondowało z odczytem na czytniku przepływomierza,

⁹⁵ Pozwolenie wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód polegające na wprowadzeniu z oczyszczalni gminnej ścieków do Wisły udzielone zostało gminie Czosnów.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

nierównomierny był na całym obwodzie korytka odpływ ścieków oczyszczonych w jednym z osadników wtórnych, występowała silna korozja części wyposażenia komory pomiarowej ścieków oczyszczonych, nieczynne było wyposażenie stacji zlewnej ścieków dowożonych. Stanowiło to naruszenie art. 145 pkt 3 POŚ, zgodnie z którym prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia są obowiązani do zapewnienia prawidłowej ich eksploatacji. Wskutek powyższego wystąpiły negatywne zmiany w odbiorniku ścieków (rowie melioracyjnym STR-12) w postaci tworzenia się na powierzchni wody cienkiego kożucha flotującego osadu, a także ciemnego osadu widocznego na dnie przy wylocie, co stanowiło naruszenie art. 78 pkt 2 lit. c uPW, zgodnie z którym ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi w ramach zwykłego korzystania z wód albo usług wodnych nie mogą powodować w tych wodach formowania się osadów lub piany.

Do zanieczyszczenia środowiska doszło także w **gminie Krasne**.

Przykład

W wyniku kontroli **Zakładu Usług Komunalnych w Krasnem** ustalono, że w maju 2020 r. mieszkanka Strażowa zgłosiła skargę na działanie oczyszczalni ścieków w Krasnem, przekazując, że jej zdaniem na skutek działań Zakładu do Starego Wisłoka odprowadzane są nieoczyszczone ścieki, co doprowadziło do degradacji wód tej rzeki. Również w maju 2020 r. w lokalnej prasie (*Nowiny, Super Nowości, Gazeta Wyborcza*) pojawiły się artykuły opisujące sytuację i działania w oczyszczalni ścieków w Krasnem. Z wyjaśnień udzielonych przez Wójta Gminy Krasne wynika, że w oczyszczalni ścieków doszło do awarii spowodowanej usterkami mechanicznymi, jak i ponadnormalnym dopływem mieszaniny ścieków i wód opadowych do oczyszczalni, do którego przyczyniły się intensywne opady deszczu. W dniach: 29 kwietnia 2020 r. oraz 6 maja 2020 r. Nadzór Wodny w Łańcucie oraz Zarząd Zlewni w Krośnie przeprowadzili przegląd koryta potoku Stary Wisłok przy wylocie z oczyszczalni ścieków stwierdzając lekkie zanieczyszczenie w kolorze jasno brązowym. a po przeglądzie 7 maja 2020 r. – zmianę zabarwienia i mętność cieku oraz formowanie się białego osadu. Stwierdzono również nieprzyjemny zapach charakterystyczny dla ścieków. 6 maja 2020 r. i 7 maja 2020 r. PGW Wody Polskie skierowało pismo do Wójta Gminy Krasne w sprawie uzyskania informacji o przyczynach zanieczyszczenia. Zobowiązano również gminę Krasne do niezwłocznego poinformowania o przyczynach wystąpienia kolejnego zanieczyszczenia wód oraz o podjętych czynnościach zmierzających do wyeliminowania zaistniałej sytuacji oraz poprawy eksploatacji oczyszczalni ścieków w Krasnem. Zastępca Wójta Gminy Krasne pismem z 15 maja 2020 r. poinformował Zarząd Zlewni w Krośnie, że przyczyną wystąpienia awarii w oczyszczalni ścieków w Krasnem była awaria zasowy na rurociągu recyrkulacji osadu oraz ponadnormalny napływ ścieków surowych do oczyszczalni. Z ww. pisma wynikało, że awaria zasowy została usunięta oraz trwały prace związane z udrożnieniem poziomego rurociągu czerpania osadu z komory reaktora. Wykonano również czyszczenie zbiornika ścieków oczyszczonych po jego uprzednim opróżnieniu. Poinformował także, że bardzo istotny wpływ na zwiększoną ilość ścieków dopływających do oczyszczalni miały intensywne opady deszczu i nieszczelności sieci kanalizacyjnej.

Wykonywanie kontroli stanu technicznego obiektów oczyszczalni ścieków

Zgodnie z art. 62 ust 1 pkt 1 lit b oraz pkt 2 i pkt 4 uPB obiekty budowlane powinny być w czasie ich użytkowania poddawane przez właściciela lub zarządcę kontroli okresowej:

- co najmniej raz w roku, polegającej na sprawdzeniu stanu technicznego instalacji i urządzeń służących ochronie środowiska;

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- co najmniej raz na 5 lat, polegającej na sprawdzeniu stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego;
- w zakresie bezpiecznego użytkowania każdorazowo w przypadku wystąpienia czynników zewnętrznych oddziałujących na obiekt budowlany, związanych z działaniem człowieka lub sił natury, takich jak: wyładowania atmosferyczne, wstrząsy sejsmiczne, silne wiatry, intensywne opady atmosferyczne, osuwiska ziemi, zjawiska lodowe na rzekach i morzu oraz jeziorach i zbiornikach wodnych, pożary lub powódzie, w wyniku których następuje uszkodzenie obiektu budowlanego lub bezpośrednio zagrożenie takim uszkodzeniem, mogące spowodować zagrożenie życia lub zdrowia ludzi, bezpieczeństwa mienia lub środowiska.

W 6 pwk kontrole okresowe urządzeń służących do oczyszczania ścieków komunalnych nie były przeprowadzane, zaś w 15 pwk kontrolami nie obejmowano wszystkich obiektów budowlanych lub kontrole nie spełniały wymagań wynikających z przepisów prawa, bądź też stwierdzono nieprawidłowości w prowadzeniu dokumentacji obiektów budowlanych.

Przyczynami stwierdzonych nieprawidłowości były: brak wiedzy o obowiązku przeprowadzania kontroli okresowych; traktowanie przeglądów gwarancyjnych jako kontroli okresowych zmiany osób odpowiedzialnych za nadzór nad obiektami budowlanymi; trudności w przeprowadzaniu kontroli okresowych ze względu na charakter i ciągłą pracę urządzeń oczyszczalni ścieków.

Przykłady

W Przedsiębiorstwie Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. w Krasnymstawie wyjaśniono m.in., że oczyszczalnię ścieków traktowano jako obiekt budowlany będący budowlą, ale – z uwagi na złożoność ww. obiektu oraz wyposażenie w wiele specjalistycznych elementów technologicznych zlokalizowanych w różnych budynkach, studzienkach, komorach, korytach o różnej funkcji i przeznaczeniu przy jednoczesnym ich ruchu ciągłym – wykonywanie okresowych przeglądów zgodnie z wymaganiami uPB było niemożliwe. Ponadto wyjaśniono, że komory reaktorów (ściany żelbetowe) były stale wypełnione ściekami i osadami, a większość urządzeń, instalacji technologicznych pracowała w zatopieniu, co dodatkowo uniemożliwiało ich regularne przeglądy. Wyjaśniono również, że przegląd okresowy wykonywany zgodnie z ww. ustawą ograniczałaby się jedynie do oceny stanu otoczenia oraz elementów pomostów.

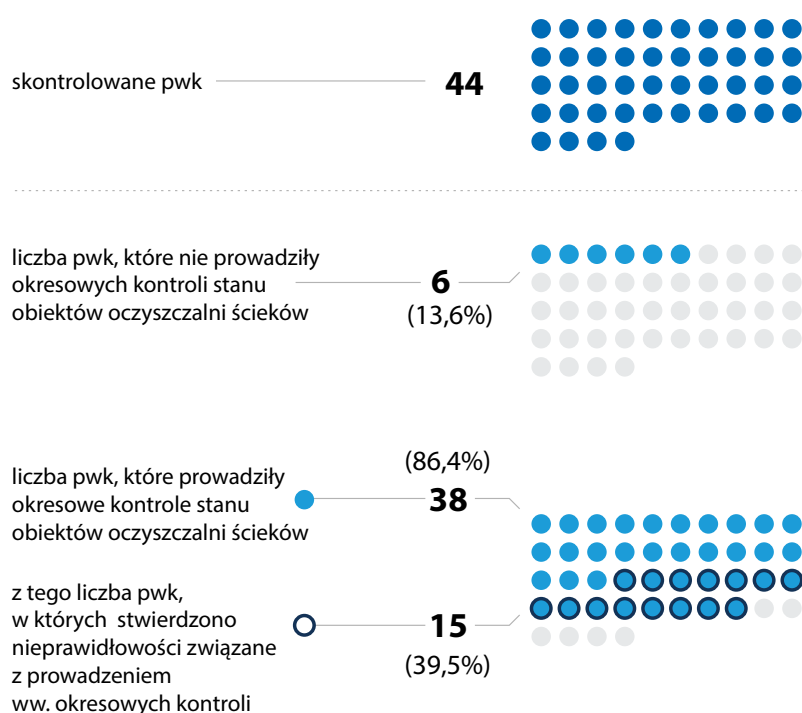
W Ozorkowskim Przedsiębiorstwie Komunalnym sp. z o.o. wyjaśniono m.in., że z uwagi na szczególny charakter obiektów liniowych i wykorzystywanych w nim urządzeń przesyłowych (przepompownie ścieków) oraz obiektów służących oczyszczaniu ścieków (zbiornik procesowy) trudno byłoby dokonać pełnego przeglądu na dany dzień ze względu na trwający proces technologiczny, jak i usytuowanie tych obiektów pod ziemią. Ponadto wyjaśniono, że spółka wykorzystuje jako podstawową ocenę stanu technicznego inspekcje wzrokowe oraz w sposób ciągły monitoruje wykorzystywane obiekty i urządzenia. Wyjaśniono także, że szczegółowe uwarunkowania zastosowanych rozwiązań w procesie oczyszczania ścieków narzucają częstotliwość prowadzonych przeglądów i dlatego nie można wprost przenosić wymagań stawianych budynkom w myśl obowiązujących przepisów do obiektów liniowych w oczyszczaniu ścieków (przeprowadzane przeglądy mają zakres stały bez względu na termin jego wykonania; roczny, czy pięcioletni).

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W 32 pwk, w których przeprowadzono okresowe kontrole⁹⁶ obiektów budowlanych oczyszczalni ścieków (wszystkich, albo niektórych) nie stwierdzono nieprawidłowości dotyczących stanu technicznego obiektów technologicznych oczyszczalni ścieków. Zalecenia wynikające z tych przeglądów dotyczyły przede wszystkim wykonania prac konserwacyjnych i technicznych napraw obiektów budowlanych (np. uszczelnienia dachu, prac malarskich, usunięcia korozji). Jedynie w wyniku przeglądów przeprowadzonych na terenie oczyszczalni ścieków komunalnych *Czajka* w Warszawie oraz oczyszczalni ścieków w Łabiszynie sformułowano zalecenia dotyczące urządzeń technologicznych.

Infografika nr 7

Okresowe kontrole stanu obiektów oczyszczalni ścieków

Źródło: materiały własne NIK.

Planowanie i przeprowadzanie remontów oczyszczalni ścieków

W wyniku przeprowadzonego w 2018 r. przeglądu stacji odwadniania osadów na terenie oczyszczalni ścieków komunalnych *Czajka* zalecono i wykonano remonty II stopnia (prace konserwacyjne i remontowe do wykonania w okresie roku od daty przeglądu) i III stopnia (prace konserwacyjne i remontowe do wykonania w okresie 3 lat od daty przeglądu).

W wyniku 14 przeprowadzonych w latach 2018–2020 (do 30 września) okresowych kontroli stanu technicznego 10 obiektów **oczyszczalni ścieków w Łabiszynie** stwierdzono nieprawidłowości dotyczące stanu technicznego 7 obiektów oczyszczalni i wydano zalecenia w celu ich usunięcia. W 12 przypadkach zalecone remonty nie zostały wykonane w terminach wskazanych w protokołach z kontroli tych obiektów lub zostały wykonane częściowo. Dotyczyło to m.in. takich prac jak:

⁹⁶ Roczne i pięcioletnie, albo tylko roczne, albo tylko pięcioletnie.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- zabezpieczenie antykorozyjne konstrukcji wsporczej i krat podestowych lub ich wymiana w przepompowni ścieków surowych;
- oczyszczenie i odtworzenie warstw powłoki zabezpieczenia antykorozyjnego konstrukcji stalowej; uzupełnienie spoin chemoodpornych płytek tacy stacji dozowania preparatu PIX;
- oczyszczenie i uzupełnienie zabezpieczenia antykorozyjnego balustrad i pomostu na zgarniaczu osadnika wtórnego nr 1;
- uzupełnienie, po wcześniejszym oczyszczeniu powłoki zabezpieczenia antykorozyjnego, powierzchni wrót stacji dmuchaw;
- wykonanie renowacji zabezpieczenia antykorozyjnego konstrukcji stalowych reaktora biologicznego.

Według wyjaśnień ww. prace nie zostały wykonane głównie z powodu braku środków finansowych, niesprzyjających warunków atmosferycznych oraz niewystarczającej liczby pracowników niezbędnych do realizacji prac.

Niezależnie od prac wynikających z zaleceń kontroli okresowych w 27 pwk planowano i prowadzono prace remontowe i modernizacyjne oczyszczalni ścieków.

Przykłady

Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Warcie sp. z o.o. przeprowadził gruntowną rozbudowę i przebudowę oczyszczalni ścieków, która była współfinansowana ze środków Unii Europejskiej i została zakończona 29 grudnia 2020 r. Remont oczyszczalni ścieków dotyczył głównie rozbudowy i przebudowy gospodarki osadowej, których celem było zmniejszenie ilości powstających osadów ściekowych.

Zakład Gospodarki Komunalnej w Wąwolnicy od 5 grudnia 2019 r. prowadził rozbudowę i przebudowę oczyszczalni ścieków w Wąwolnicy. Do dnia zakończenia kontroli NIK (8 lutego 2021 r.) wykonano część budowlaną zadania inwestycyjnego, a oczyszczalnia ścieków pracowała z wykorzystaniem istniejących urządzeń i obiektów budowlanych.

Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Gdyni zrealizowało: modernizację instalacji transportu polielektrolitu, modernizację wymiennika E-5 w instalacji spalania osadu, modernizację piaskownika i wyposażenia technologicznego. Spółka przeprowadziła także remonty obiektów oczyszczalni ścieków, w tym remonty w celu realizacji zaleceń zawartych w wynikach kontroli okresowych. Wykonano m.in.: remont piaskownika, remont kanałów odprowadzających wody deszczowe z zadaszenia składowiska osadów, konserwację instalacji wentylacyjnej, remont przykrycia kanałów technologicznych, renowację barierek ochronnych, naprawę torów jezdnych napędu zgarniacza mechanicznego, malowanie ścian wewnętrznych, remont ciągów komunikacyjnych, remont pokrycia dachowego przepływomierza, remont schodów stalowych i pomostów roboczych, konserwację rynien dachowych oraz elewacji budynków.

W wyniku oceny analiz odprowadzanych ścieków (przeprowadzonych w okresie objętym kontrolą NIK) ustalono, że warunki pozwoleń wodnoprawnych w zakresie jakości odprowadzanych ścieków nie były dotrzymywane przez 8 pwk.

Dotrzymywanie warunków odprowadzania ścieków

Przykłady

Zakład Wodociągów i Kanalizacji WIK sp. z o. o. w Żninie w latach 2018–2020 nie dotrzymał warunków w zakresie: azotu ogólnego, dla którego średnia roczna wartość wyniosła od 27,39 mg/l do 52,09 mg/l, a średnia redukcja od 30,4% do 76,82%, przy dopuszczalnych parametrach wynoszących maksimum 15 mg/l lub minimum 80% redukcji; fosforu ogólnego, dla którego wartości wyniosły, odpowiednio, od 2,28 mg/l do 6,77 mg/l i od 51,52% do 77,0%, przy wymaganych maksimum 2 mg/l albo minimum 85% redukcji; BZT₅, bowiem w wypadku 3 badań w 2019 r. i w 2020 r. przekroczono dozwoloną wartość 15 mg O₂/l oraz nie osiągnięto wymaganego 90% stopnia redukcji; fosforu ogólnego, dla którego wartości wyniosły, odpowiednio, 3,97 mg/l i 64,1%; zawiesiny ogólnej, gdzie w wypadku 5 badań przekroczono wymaganą wartość 35 mg/l oraz nie osiągnięto wymaganego 90% stopnia redukcji. Z wyjaśnień Prezesa Zarządu spółki wynikało, że już pod koniec 2015 r. spółka miała świadomość, że urządzenia pracujące na terenie oczyszczalni ścieków są w bardzo dużym stopniu wyeksploatowane, i że będzie coraz trudniej oczyszczać ścieki dopływające do oczyszczalni, tym bardziej, że ładunki w ściekach surowych są z roku na rok wyższe. Dlatego podjęto starania o pozyskanie środków na kompleksową modernizację oczyszczalni ścieków, która obecnie trwa.

PORECO sp. z o.o. w Poraju nie dotrzymywało określonych w pozwoleniach prawnych warunków odprowadzania ścieków w zakresie ich jakości z oczyszczalni Żarki Letnisko, gdyż w 29 z 34 próbek (85%) z lat 2018–2020 (III kwartały) stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych norm w zakresie stężenia azotu ogólnego, a w 10 z 34 ww. próbek (29%) stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych norm w zakresie stężenia fosforu ogólnego. Prezes Zarządu spółki wyjaśnił m.in., że jedną z przyczyn przekroczeń były duże ilości ścieków dowożonych, co mogło powodować czasowe problemy z redukcją azotu ogólnego i fosforu, oraz że podjęto działania zmierzające do poprawy wyników ścieków oczyszczonych. Wyjaśnił również, że 4 września 2020 r. podpisano umowę na budowę II etapu kanalizacji w Żarkach Letnisku, oraz że w związku z powyższym – po przeanalizowaniu procesu oczyszczania ścieków – planowano w 2020 r. prace mające poprawić efekt redukcji wskaźników; realizacja tych zamierzeń nastąpi w 2021 r.

W Zakładzie Gospodarki Komunalnej w Łącku od 12 października 2019 r. do 1 października 2020 r. odprowadzono łącznie 251 895 m³ ścieków oczyszczonych (tj. średniodobowo ok. 688 m³), co oznacza, że przekroczono dopuszczalną roczną ilość odprowadzanych ścieków określoną w pozwoleniu wodnoprawnym o 1140 m³. Na podstawie wyników badań próbki ścieków oczyszczonych, pobranej w oczyszczalni w Łącku, nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń określonych w pozwoleniu wodnoprawnym z 20 września 2019 r. Pracownicy wioś w sierpniu 2019 r. przeprowadzili kontrolę oczyszczalni ścieków w Łącku, w związku z otrzymanym zgłoszeniem, że z wylotu oczyszczalni odprowadzane są ścieki zawierające duże ilości piany, co potwierdziły wykonane w trakcie tej kontroli oględziny. W wyniku kontroli wioś stwierdzono naruszenie warunków określonych w pozwoleniu wodnoprawnym w zakresie przekroczeń we wskaźnikach BZT₅, zawiesiny ogólnej oraz wprowadzanie do wód Dunajca ścieków powodujących formowanie się piany. Zażądane zdarzenie wystąpiło z powodu podłączenia do sieci kanalizacyjnej miejscowości Wola Kosnowa przy działającej *starej* oczyszczalni ścieków w Łącku, która 26 września 2019 r. została wyłączona z eksploatacji, a całość ścieków dopływających kolektorem kanalizacji sanitarnej skierowano na nowy ciąg technologiczny przebudowanej mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków będącej w fazie rozruchu.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W Komunalnym Zakładzie Budżetowym w Czosnowie w 2020 r. ilość ścieków odprowadzanych z oczyszczalni do odbiornika wyniosła 958,1 m³/d, a tym samym przekroczono zaprojektowaną przepustowość hydrauliczną oczyszczalni wynoszącą 800 m³/d. Jednocześnie ustalono, że od 6 grudnia 2018 r. do 5 grudnia 2020 r. Zakład nie dotrzymywał warunków pozwolenia wodnoprawnego w zakresie dobowych dopuszczalnych wartości azotu ogólnego.

W ramach kontroli spełniania przez pwk wymogów pozwoleń wodnoprawnych wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska przeprowadzili – na zlecenie NIK⁹⁷ – kontrole doraźne wszystkich pwk objętych kontrolą NIK. W ramach tych kontroli wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska pobrali średnie dobowe próbki ścieków komunalnych wprowadzanych do wód lub do ziemi z oczyszczalni ścieków komunalnych prowadzonych przez pwk poddane kontroli, oznaczyli wartości substancji zanieczyszczających lub procent redukcji substancji zanieczyszczających, a następnie ocenili, czy wartości substancji zanieczyszczających lub procent redukcji substancji zanieczyszczających w odprowadzanych ściekach nie przekraczają najwyższych dopuszczalnych wartości substancji zanieczyszczających albo minimalnego procentu redukcji substancji zanieczyszczających dla ścieków z oczyszczalni ścieków w aglomeracjach wprowadzanych do wód lub do ziemi. Przekroczenie dopuszczalnych wartości zanieczyszczeń w odprowadzanych ściekach stwierdzono w 4 pwk⁹⁸.

Przykłady

W Zakładzie Gospodarki Komunalnej w Wąwolnicy dwukrotnie przekroczono dopuszczalne normy zanieczyszczeń BZT₅ (290 mg/l i 150 mg/l wobec dopuszczalnego stężenia do 40 mg/l), ChZTcr (1400 mg/l i 643 mg/l wobec dopuszczalnego stężenia do 150 mg/l), zawiesiny ogólnej (1023 mg/l i 455 mg/l wobec dopuszczalnego stężenia do 50 mg/l). Jak wynika z wyjaśnień kierownika Zakładu przyczynami przekroczeń były: skrócenie cyklu oczyszczania w reaktorze nr 1, w procesie nitryfikacji ścieków, z zaprogramowanych 360 minut do 240 minut, co skutkowało niedostateczną sedimentacją osadu i zrzutem ścieków razem z osadem oraz – w drugim przypadku – nieprawidłowe działanie systemu sterującego oczyszczalnią wywołane przerwami w dostawie energii. W trakcie kontroli NIK ustalono, że wcześniejsza kontrola Lubelskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska⁹⁹ wykazała negatywny wpływ odprowadzanych ścieków na jakość wody rzeki Bystrej. Woda z tej rzeki w zakresie wskaźnika BZT₅ zmieniła klasyfikację z I klasy czystości – przed wylotem ścieków z oczyszczalni, na III klasę czystości – poniżej tego wylotu¹⁰⁰.

⁹⁷ Na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK.

⁹⁸ Jednorazowe stwierdzenie przekroczenia wartości stężeń zanieczyszczeń w odprowadzanych ściekach nie oznacza niedotrzymywania warunków pozwolenia wodnoprawnego.

⁹⁹ Przeprowadzona w dniach 7–20 lipca 2020 r.

¹⁰⁰ Klasy czystości ustalono na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 11 października 2019 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. poz. 2149).

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W **Wielobranżowym Przedsiębiorstwie Komunalnym sp. z o.o. w Reszlu** stwierdzono, że odprowadzane ścieki przekraczały dopuszczalne stężenia dla wskaźników: BZT₅ – o 57 mg O₂/l (przekroczenie o 228%), ChZTcr – o 137 mg O₂/l (przekroczenie o 109,6%), zawiesiny ogólnej – o 85 mg/l (przekroczenie o 242,9%). Przyczyną przekroczeń, wg Prezesa Zarządu spółki, było złe funkcjonowanie strumienicy w CBR II. Kolejne badania ścieków wykonane w styczniu i w lutym 2021 r. wykazały, że jej naprawa przyniosła spodziewany efekt, ścieki były oczyszczane skutecznie, a wszystkie parametry określone w pozwoleniu wodnoprawnym były dotrzymane.

W **Zakładzie Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Niemodlinie** stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych stężeń w zakresie 5 z 6 wskaźników wskazanych w pozwoleniu wodnoprawnym. I tak, zawartość zawiesiny ogólnej przekroczone o 657,14%, BZT₅ – o 268,0%, ChZTcr – o 396,8%, fosforu ogólnego – o 362,0%, a azotu ogólnego – o 126,67%. Jako przyczynę zwiększonego stężenia zanieczyszczeń kierownik Działu Produkcji Wody wskazał nieodpowietrzenie dyfuzorów napowietrzających ścieki podczas sedimentacji wynikające z tego, że operator oczyszczalni, aby nie przeszkadzać podczas kontroli, nie wykonał swojego zadania – spustu powietrza z dyfuzorów napowietrzających. To spowodowało poderwanie osadu czynnego i zmętnienie ścieków odpływających. Po zwróceniu uwagi pracownikowi kolejne próby pobierane w ciągu doby były klarowne, nie zawierały cząstek osadu czynnego. Wyjaśnił także, że w nowym projekcie przebudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków w Gościejowicach Małych układ ten będzie działał automatycznie i do podobnych zdarzeń nie będzie dochodziło.

W **Gminnym Przedsiębiorstwie Komunalnym sp. z o.o. w Postominie** stwierdzono przekroczenie stężenia fosforu ogólnego o 0,79 mg/l.

Prawidłowość oczyszczania i odprowadzania ścieków

Zdecydowana większość pwk, bo 36 z 44 objętych kontrolą, wypełniała obowiązek przekazywania do wioś wyników pomiarów ilości i jakości wprowadzonych ścieków do wód lub do ziemi – zgodnie z warunkami określonymi w pozwoleniu wodnoprawnym, a w przypadku gdy w decyzji nie określono tych warunków – zgodnie z art. 304 uPW i przepisami rozporządzeń w sprawie warunków wprowadzania ścieków.

W przypadku 2 pwk – tj.: **PORECO sp. z o.o. w Poraju**, które nie przekazywało wyników pomiarów, oraz **Zakładu Usług Komunalnych w Krasnem**, który przekazał wyniki pomiarów za okres od stycznia 2018 r. do maja 2020 r. dopiero 23 czerwca 2020 r. – wskazano jako przyczynę tych nieprawidłowości niewłaściwą interpretację przepisów prawa i zapisów pozwolenia wodnoprawnego.

W przypadku 6 pwk stwierdzono, że wyniki pomiarów były przekazywane nieterminowo¹⁰¹. Opóźnienia wynosiły od 7 dni (Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z o.o. w Antoniowie) do ponad 2 lat (Zakład Wodociągów i Kanalizacji *WIK* sp. z o. o., w Żninie). Opóźnienia w przekazywaniu wyników analiz odprowadzanych ścieków wyjaśniano przeoczeniem.

¹⁰¹ Zakład Wodociągów i Kanalizacji *WIK* sp. z o.o., w Żninie, Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z o.o. w Antoniowie, Gminne Przedsiębiorstwo Komunalne sp. z o.o. w Postominie, Zakład Gospodarki Komunalnej w Widuchowej, Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Łabiszynie, Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Stęszewie.

Wszystkie analizy odprowadzanych ścieków, zgodnie z art. 147a ust. 1 POŚ, wykonywane były przez akredytowane laboratorium w rozumieniu ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności¹⁰² lub przez certyfikowane jednostki badawcze, o których mowa w art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach¹⁰³, w zakresie badań, do których wykonywania te podmioty były obowiązane. Jednakże w toku kontroli stwierdzono 2 przypadki nieregularnego pobierania próbek¹⁰⁴ oraz 1 przypadek poboru próbek ścieków oczyszczonych od 30 czerwca 2020 r. do 14 września 2020 r. w miejscu niereprezentatywnym dla całości ścieków odprowadzanych z oczyszczalni¹⁰⁵, co było niezgodne z § 5 ust. 1 pkt 1 i 2 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego¹⁰⁶, a także rozporządzenia w sprawie warunków wprowadzania ścieków z 2019 r.

Nie stwierdzono przypadków zakwestionowania przez wioś przekazanych wyników analiz odprowadzanych ścieków, natomiast 2 pwk otrzymały od PGW Wody Polskie decyzje o opłacie podwyższonej za korzystanie z usług wodnych polegających na wprowadzaniu ścieków bez wymaganego pozwolenia wodnoprawnego¹⁰⁷

W przypadku **Zakładu Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. w Jelczu-Laskowicach** Dolnośląski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska wymierzył spółce karę pieniężną za rok 2017 r. w wysokości 495,6 tys. zł za odprowadzanie ścieków z przekroczeniem warunków pozwolenia wodnoprawnego.

¹⁰² Dz. U. z 2021 r, poz. 1344.

¹⁰³ Dz. U. z 2020 r. poz. 2289.

¹⁰⁴ Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Stęszewie i Zakład Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. w Jelczu-Laskowicach.

¹⁰⁵ Gminne Przedsiębiorstwo Komunalne sp. z o.o. w Postominie.

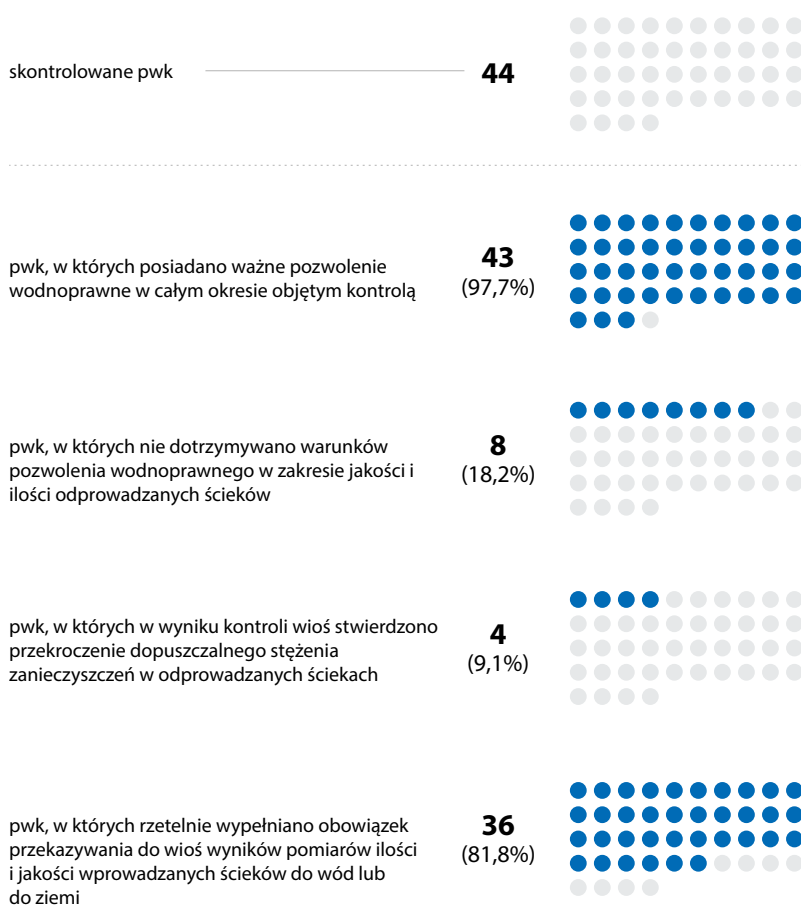
¹⁰⁶ Dz. U. poz. 1800 – obowiązywało do 1 lipca 2019 r.

¹⁰⁷ W przypadku Zakładu Usług Komunalnych sp. z o.o. w Piekoszowie – opłata podwyższona za 2018 r. wyniosła 92 770 zł, a w przypadku Miejskiego Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji S.A. we Wrocławiu – 1710 zł.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Infografika nr 8

Prawidłowość oczyszczania i odprowadzania ścieków

Źródło: materiały własne NIK.

5.3.2. Zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych

Posiadanie pozwoleń na wytwarzanie odpadów

Spośród 44 skontrolowanych pwk 21 zobowiązanych było do posiadania pozwolenia na wytwarzanie odpadów – wszystkie taką decyzję posiadały¹⁰⁸. Pozwolenie zintegrowane na prowadzenie instalacji do składowania odpadów (z wyłączeniem odpadów obojętnych) o zdolności przyjmowania ponad 10 ton odpadów na dobę lub o całkowitej pojemności ponad 25 000 ton, zlokalizowanej w miejscowości Dębnik-Worplawki, wydane **Wielobranżowemu Przedsiębiorstwu Komunalnemu sp. z o.o. w Reszlu** straciło ważność 5 marca 2020 r.¹⁰⁹. W tym samym terminie wygasła decyzja Starosty Ełckiego zezwalająca **Przedsiębiorstwu Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Ełku** na przetwarzanie odpadów innych niż niebezpieczne: osadów z zakładowych oczyszczalni ścieków oraz osadu ściekowego przetwarzanego na nawóz. Spółka ta złożyła stosowny wniosek 2 lipca 2020 r., ale do dnia zakończenia kontroli (19 kwietnia 2021 r.) nie otrzymało ww. zezwolenia¹¹⁰.

¹⁰⁸ Decyzję – pozwolenie na wytwarzanie odpadów wydaną na podstawie art. 180a POŚ, albo decyzję – pozwolenie zintegrowane wydaną na podstawie art. 201 POŚ.

¹⁰⁹ Zgodnie z art. 10 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1592, ze zm.).

¹¹⁰ Spółka otrzymała od Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego zawiadomienie o przesunięciu terminu załatwienia sprawy do 11 maja 2021 r.

Skontrolowane 43 pwk (bez EkoGłóg sp. z o.o.¹¹¹) wytworzyły łącznie 1 186 699 Mg koś¹¹² – po odwodnieniu 298 901 Mg s.m.¹¹³. W żadnym przypadku koś nie zostały zakwalifikowane jako odpady niebezpieczne ze względu na zawartość jednej z substancji wymienionej w załączniku nr 4 do uoo. W 5 pwk stwierdzono niewłaściwe prowadzenie ewidencji wytworzonych koś i sposobu postępowania z nimi¹¹⁴. Ponadto w Zakładzie Gospodarki Komunalnej w Widuchowej brak było danych o masie koś wytworzonych w 2019 r., a w Przedsiębiorstwie Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. w Krasnymstawie masę wytworzonych i przekazanych do wykorzystania koś ustalano – z uwagi na nieposiadanie własnych urządzeń wagowych – metodą szacunkową, dzieląc liczbę godzin pracy prasy służącej do odwadniania koś w danym miesiącu przez średni czas napełnienia naczepy samochodu, a następnie mnożąc otrzymaną wartość przez masę załadunku na ww. pojeździe ustaloną podczas ważeń kontrolnych dokonywanych raz do roku poza terenem spółki, na wadze stanowiącej własność firmy zewnętrznej.

Najwięcej, bo 361 333 Mg, tj. 30% koś (82 516 Mg s.m.), zagospodarowano w procesie R3 – recycling lub odzysk substancji organicznych, które nie są stosowane jako rozpuszczalniki (w tym kompostowanie i inne biologiczne procesy przekształcania. Proces ten stosowano w 14 pwk¹¹⁵.

Natomiast w procesie D10 – termiczne przekształcenie na łądzie unieszkodliwiono 344 396 Mg, tj. 29% koś (88 373 Mg s.m.) unieszkodliwiono. Proces ten stosowano w 4 pwk¹¹⁶.

Najwięcej pwk (28) przekazało wytworzone koś do obróbki na powierzchni ziemi przynoszącej korzyści dla rolnictwa lub poprawę stanu środowiska (proces R10) – łącznie 201 437 Mg, tj. 17% (42 442 Mg s.m.).

Ponadto koś zagospodarowano w procesach: R11 i R12 – wykorzystanie lub wymiana osadów (przeróbka w instalacji) z wyjątkiem przekazania do innej oczyszczalni ścieków – 6831 Mg (3255 Mg s.m.)¹¹⁷; D9 – obróbka fizyczno-chemiczna, w wyniku której powstają ostateczne związki lub mieszaniny

¹¹¹ Spółka ta nie wyodrębniała koś jako odpadu.

¹¹² W 2018 r. – 437 757 Mg, w 2019 r. – 426 328 Mg i w 2020 r. (do 30 września) – 322 614 Mg.

¹¹³ W 2018 r. – 110 223 Mg, w 2019 r. – 106 316 Mg i w 2020 r. (do 30 września) – 82 362 Mg.

¹¹⁴ Wodociągi i Kanalizacja Miejskie sp. z o.o. w Augustowie, Wielobranżowe Przedsiębiorstwo Komunalne – Towarzystwo Budownictwa Społecznego sp. z o.o. w Szczuczynie, Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Łabiszynie, Zakład Gospodarki Komunalnej w Wąwolnicy, Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z o.o. w Starym Kurowie.

¹¹⁵ Komunalny Zakład Budżetowy w Czosnowie, Miejskie Wodociągi sp. z o.o. w Chojnicach, Zakład Gospodarki Miejskiej w Skórczu, AQUA sp. z o.o. w Bielsku-Białej, Zakład Gospodarki Komunalnej w Łącku, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Lublinie, Wielobranżowe Przedsiębiorstwo Komunalne sp. z o.o. w Reszlu, Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z o.o. w Antoniowie, GWDA sp. z o.o. w Pile, Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Stęszewie, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Rzeszowie, Zakład Usług Komunalnych w Krasnem, Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Szczecinie, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji S.A. we Wrocławiu, Zielonogórskie Wodociągi i Kanalizacja sp. z o.o. w Zielonej Górze, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w m.st. Warszawie S.A.

¹¹⁶ Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Gdyni, Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Szczecinie, Zielonogórskie Wodociągi i Kanalizacja sp. z o.o. w Zielonej Górze, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w m.st. Warszawie S.A.

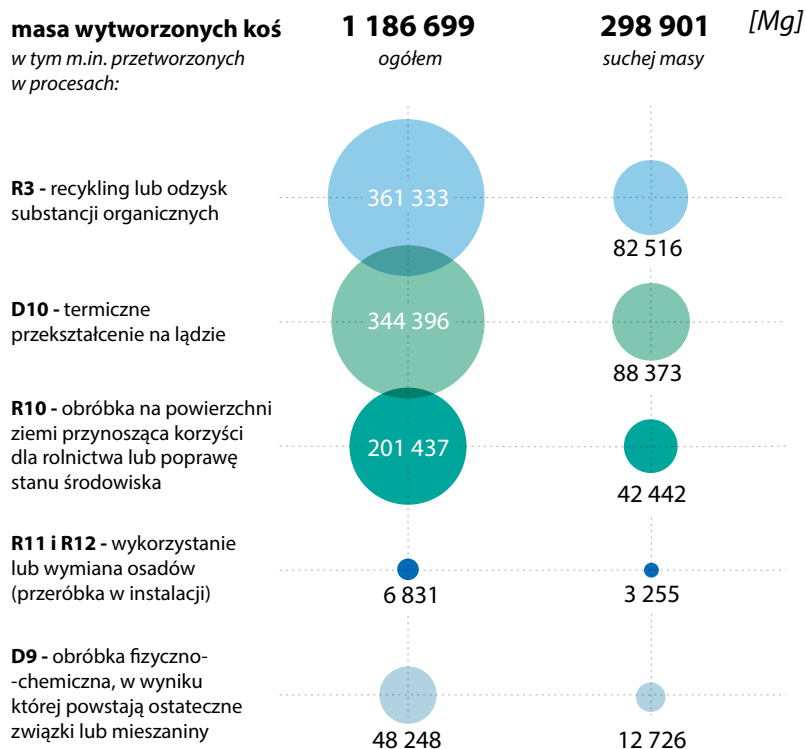
¹¹⁷ Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w m.st. Warszawie S.A.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

– 48 248 Mg (12 726 Mg s.m.)¹¹⁸. Zmagazynowane w celu unieszkodliwiania pozostawało 173 728 Mg (53 560 Mg s.m.), a 97 648 Mg (45 494 Mg s.m.) zostało przekazane w celu ich unieszkodliwienia odbiorcom zewnętrznym.

Infografika nr 9

Postępowanie z komunalnymi osadami ściekowymi

Źródło: materiały własne NIK.

Nieprawidłowości w postępowaniu z koś stwierdzono w 23 skontrolowanych pwk, przy czym w 13 pwk¹¹⁹ nieprawidłowości związane były z postępowaniem z koś przeznaczonymi do wykorzystania w procesie R10. Polegały one przede wszystkim na:

- niewłaściwym lub nieterminowym prowadzeniu badań koś¹²⁰, co stanowiło naruszenie § 5 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2015 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych¹²¹;

¹¹⁸ Wodociągi Białostockie sp. z o.o. w Białymstoku, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Lublinie sp. z o.o., Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Rzeszowie.

¹¹⁹ Wodociągi i Kanalizacje Miejskie sp. z o.o. w Augustowie, Wielobranżowe Przedsiębiorstwo Komunalne – Towarzystwo Budownictwa Społecznego sp. z o.o. w Szczuczynie, Zakład Wodociągów i Kanalizacji WIK sp. z o.o. w Żninie, Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Łabiszynie, AQUA S.A. Bielsko-Biała, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Czechowicach-Dziedzicach sp. z o.o., Zakład Usług Komunalnych sp. z o.o. w Piekoszowie, Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. w Krasnymstawie, Wielobranżowe Przedsiębiorstwo Komunalne sp. z o.o. w Reszlu, Zakład Usług Komunalnych w Krasnem, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji S.A. we Wrocławiu, Zakład Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. w Jelczu-Łaskowicach, Zakład Gospodarki Komunalnej w Bierutowie.

¹²⁰ Wodociągi i Kanalizacje Miejskie sp. z o.o. w Augustowie, Zakład Wodociągów i Kanalizacji WIK sp. z o.o. w Żninie, Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Łabiszynie, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji S.A. we Wrocławiu.

¹²¹ Dz. U. poz. 257.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- przekazywaniu koś w celu ich obróbki w procesie R10 podmiotom pośredniczącym w przekazaniu ich władającemu powierzchnią ziemi¹²², co stanowiło naruszenia art. 96 ust. 2 uoo;
- przekazaniu władającym gruntami, w celu rekultywacji gruntów na cele rolne, koś, które przekraczały dopuszczalne wielkości określone w § 3 ust. rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2015 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych¹²³ oraz przekazanie koś w celu zastosowania w miejscu niedozwolonym, tj. na terenach szczególnego zagrożenia powodziowego¹²⁴, co stanowiło naruszenie art. 96 ust 12 pkt 4 uoo;
- nieprzekazywaniu, wraz z koś, władającemu powierzchnią ziemi informacji o dawkach tego osadu, które mogą być stosowane na poszczególnych gruntach oraz wyników badań koś, a także gruntów, na których mają być zastosowane¹²⁵, co stanowiło naruszenie art. 96 ust. 7 uoo;
- niepowiadomianiu wioś o zamiarze przekazania koś władającemu powierzchnią ziemi, na której mają być stosowane, co najmniej na 7 dni przed przekazaniem¹²⁶, co stanowiło naruszenie art. 96 ust. 8 uoo.

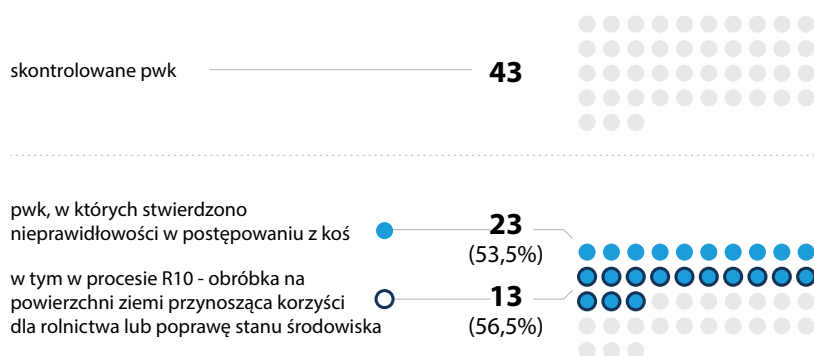
Ponadto w **Zakładzie Gospodarki Komunalnej i Mieszaniowej w Niemodlinie** stwierdzono, że niezgodnie z art. 25 ust. 4 uoo przetrzymywano koś przez okres ponad 3 lat, nie przekazując tego odpadu do rolniczego wykorzystania bądź innym uprawnionym podmiotom.

W **Zakładzie Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Sławie** w 2019 r. wytworzono o 1,06 Mg skratek więcej niż było dopuszczalne w pozwoleniu na wytworzenie odpadów niebezpiecznych oraz innych niż niebezpieczne powstających w wyniku prowadzonej działalności spółki (limit roczny 5,0 Mg).

Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie unieszkodliwiania koś w procesie R3 oraz D10.

Infografika nr 10

Nieprawidłowości w postępowaniu z komunalnymi osadami ściekowymi

Źródło: materiały własne NIK.

¹²² Zakład Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. w Jelczu-Laskowicach, Zakład Gospodarki Komunalnej w Bierutowie.

¹²³ Wodociągi i Kanalizacje Miejskie sp. z o.o. w Augustowie.

¹²⁴ Zakład Usług Komunalnych w Krasnem.

¹²⁵ Zakład Wodociągów i Kanalizacji WIK sp. z o.o. w Żninie.

¹²⁶ Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Łabiszynie, Zakład Wodociągów i Kanalizacji WiK sp. z o.o. w Żninie, AQUA S.A. w Bielsku-Białej, Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. w Krasnymstawie, Zakład Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. w Jelczu-Laskowicach.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

We wszystkich pwk zagospodarowujących koś w procesie R10 badania laboratoryjne osadów wykonywane były, zgodnie z art. 147a POŚ, przez laboratoria akredytowane w zakresie badania koś, albo przez certyfikowana jednostkę badawczą.

Przekazywanie danych o ilości wytworzonych koś

Pwk przekazywały wójtom dane dotyczące ilości wytworzonych koś oraz sposobu ich zagospodarowania w celu wykazania w sporządzanych przez wójtów sprawozdaniach z realizacji AKPOŚK 2017 za 2018 r. i 2019 r. Spośród 31 skontrolowanych w tym zakresie pwk dane zgodne ze stanem faktycznym przekazały 24 pwk. W przypadku pozostałych 7 pwk¹²⁷ zawyżono ilość s.m. wytworzonych koś łącznie o 14 213 Mg, a zaniżono – łącznie o 44 Mg, a także podano nieprawidłowe dane o masie unieszkodliwionych koś.

Stan techniczny urządzeń służących do zagospodarowania koś

Wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska, w wyniku kontroli doraźnych przeprowadzonych w skontrolowanych pwk na zlecenie NIK¹²⁸, dokonali oceny stanu technicznego urządzeń służących do zagospodarowania koś. W wyniku tych kontroli stwierdzono, że stan tych urządzeń zapewniał właściwą gospodarkę koś.

Z 32 skontrolowanych w tym zakresie pwk w 9 wystąpiło w badanym okresie 127 awarii urządzeń służących do zagospodarowania koś.

Najpoważniejsze awarie wystąpiły na terenie oczyszczalni ścieków komunalnych *Czajka* w Warszawie. Wystąpiły tam 4 awarie urządzeń służących do zagospodarowania koś. Dwukrotnie awarii uległa węzownica kotła na linii spalania nr 1, w związku z czym w okresie – 8–24 sierpnia 2018 r. oraz od 24 października 2018 r. do 2 listopada 2018 r. wstrzymane było podawanie odpadów na tę linię. Jak wyjaśniono awaria wynikała z zużycia eksploatacyjnego, z tego też względu założono systematyczną kontrolę stanu podczas okresowych przeglądów oraz wymianę najbardziej zużytych elementów. Ponadto od 29 listopada 2018 r. do 16 grudnia 2019 r. miała miejsce awaria rekuperatora linii spalania nr 2, a od 10 grudnia 2018 r. do 9 marca 2020 r. – awaria rekuperatora linii spalania nr 1. Do uszkodzenia rekuperatorów doszło na skutek błędów projektowych oraz błędów przy doborze odpowiedniego materiału, jak również błędów wykonawczych. Powyższe potwierdziła również wykonana na zlecenie NFOŚiGW ekspertyza dotycząca przyczyn awarii stacji termicznej utylizacji osadów ściekowych (STUOŚ), zgodnie z którą przyczyną awarii rekuperatorów był błąd konstrukcyjno-projektowy stanowiący wadę ukrytą, niemożliwą do wychwycenia na etapie przetargu na projekt i budowę STUOŚ realizowanego w systemie *projektuj i buduj*. 29 listopada 2018 r., po wyłączeniu linii technologicznej nr 2 w STUOŚ, zostało wstrzymane przyjmowanie na oczyszczalnię ścieków komunalnych *Czajka* odpadów (osady ściekowe, skratki) z oczyszczalni ścieków: *Południe*, *Pruszków*, *Dębe*, oraz z pompowni zlokalizowanych na sieci kanalizacyjnej. Zakłady: *Czajka*, *Pruszków*, *Dębe*, *Południe* i Sieci Kanalizacyjnych rozpoczęły przekazywanie tych odpadów do zagospodarowania firmom zewnętrznym na podstawie posiadanych

¹²⁷ Wodociągi i Kanalizacje Miejskie sp. z o.o. w Augustowie, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Brodnicy, Przedsiębiorstwo Inżynierii Miejskiej w Czechowicach-Dziedzicach sp. z o.o., Zakład Gospodarki Wodno-Kanalizacyjnej w Tomaszowie Mazowieckim, Ozorkowskie Przedsiębiorstwo Komunalne sp. z o.o., Zakład Gospodarki Komunalnej w Widuchowej, Zakład Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. w Jelczu-Laskowicach.

¹²⁸ Na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK.

umów. Ponadto, z uwagi na to, że na jednej linii technologicznej możliwe było spalanie tylko części produkcji osadów powstających w oczyszczalni ścieków komunalnych *Czajka* (do 80% produkcji bieżącej), również ten zakład rozpoczął przekazywanie nadwyżki osadów firmom zewnętrznym w celu ich zagospodarowania na podstawie posiadanych umów. Po zatrzymaniu linii technologicznej nr 1 10 grudnia 2018 r. cała produkcja koś zakładu została skierowana do zagospodarowania przez firmy zewnętrzne. Po uruchomieniu 16 grudnia 2019 r. pierwszej linii technologicznej (po naprawie rekuperatora) rozpoczęto spalanie większości, tj. do 80% osadów powstających w oczyszczalni ścieków komunalnych *Czajka*. Pozostała część osadów była przekazywana firmom zewnętrznym lub czasowo magazynowana na terenie zakładu. Po zakończeniu rozruchu drugiej linii technologicznej 9 marca 2020 r. rozpoczęto podawanie całej bieżącej produkcji osadów powstających w oczyszczalni ścieków komunalnych *Czajka* do procesu spalania. Po ustabilizowaniu procesu spalania odpadów na linii technologicznej nr 2 rozpoczęto sukcesywne przyjmowanie osadów z pozostałych oczyszczalni ścieków eksploatowanych przez spółkę. Według stanu na 21 stycznia 2021 r. wszystkie osady ściekowe powstające w procesie oczyszczania ścieków na terenie MPWiK w m.st. Warszawie S.A. spalane były w STUOŚ.

Awarie urządzeń służących do spalania koś wystąpiły także w Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Gdyni. W 2018 r. wystąpiło 6 awarii, w 2019 r. – 12, a w 2020 r. (do 30 września) – 3. Przyczyną były m.in. awarie pomp, zanik napięcia, zatarcie łożysk, co skutkowało przerwaniem jej pracy. Na czas usuwania awarii koś były czasowo magazynowane na placach składowych, co było zgodne z pozwoleniem na wytwarzanie odpadów.

Z kolei w Zielonogórskich Wodociągach i Kanalizacji sp. z o.o. w Zielonej Górze występowały awarie węzła termicznego przeróbki osadów, które były usuwane na bieżąco m.in. poprzez: wymianę matrycy peletyzatora; remont: sprzęgła suszarki, tulei wału suszarki; naprawę: systemu monitorowania spalin, przenośnika kubełkowego peletu oraz filtra workowego. W grudniu 2019 r. nastąpiła awaria łożyskowania bębna suszarki oraz uszkodzenie łopat bębna suszarki – od tego czasu suszarnia nie była użytkowana. W czasie napraw oraz od momentu unieruchomienia węzła termicznego koś były odbierane i zagospodarowywane w procesie R10 i R3 przez firmę zewnętrzną w ramach podpisanych umów. Kierownik oczyszczalni wyjaśnił m.in., że ze względu na wysokie koszty naprawy oraz dużą awaryjność suszarki planowana jest wymiana na nową.

W pozostałych przypadkach awarie były usuwane w ciągu kilku dni i nie powodowały zakłóceń w prowadzeniu gospodarki koś.

5.4. Sprawowanie nadzoru nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi na obszarze gminy

Do zadań własnych gminy należy m.in. utrzymanie czystości i porządku w gminie, z którym to obowiązkiem wiąże się także zapewnienie aby wszystkie ścieki komunalne, w tym nieczystości ciekłe, powstające na jej terenie były zbierane, a następnie we właściwy sposób oczyszczane. W celu prawidłowego funkcjonowania stworzonego przez przepisy ucpg systemu, zdaniem NIK, niezbędne jest aby gminy:

Zadania związane z nadzorowaniem gospodarki ściekowej w gminie

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- uchwałyły regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy określający m.in. częstotliwość i sposób pozbywania się nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości i terenów przeznaczonych do użytku publicznego;
- prowadziły ewidencję zbiorników bezodpływowych oraz ewidencję poś na nieczystości ciekłe, które powinny służyć możliwości kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników lub częstotliwości i sposobu pozbywania się koś oraz być pomocne przy opracowywaniu planu rozwoju sieci kanalizacyjnej;
- nadzorowały realizację przez właścicieli nieruchomości obowiązku przyłączenia się do istniejącej sieci kanalizacyjnej i egzekwowały realizację tego obowiązku poprzez prowadzenie odpowiednich kontroli oraz wydawanie stosownych decyzji i wszczynanie postępowania egzekucyjnego;
- nadzorowanie wyposażenia nieruchomości w zbiornik bezodpływowy, czy poś, oraz gromadzenia i pozbywania się nieczystości ciekłych w sposób wymagany przepisami, w tym posiadania umów na opróżnianie zbiorników i poś oraz dowodów uiszczenia opłat za te usługi;
- egzekwowały realizację tych obowiązków poprzez prowadzenie kontroli oraz zastępcze opróżnianie zbiorników bezodpływowych i wydawanie stosownych decyzji w tym zakresie;
- nadzorowały realizację podmiotów prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych poprzez wydawanie zezwoleń oraz egzekwowanie terminowego i rzetelnego składania kwartalnych sprawozdań z tej działalności.

Wymagania w zakresie sprawowaniem skutecznego nadzoru nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi

Zadania te powinny być w ramach organizacji gminy (urzędu i jednostek komunalnych) przypisane do zadań pracowników.

Skuteczna realizacja tych zadań musi się wiązać także z:

- posiadaniem i analizą danych o sposobie zbierania i pozbywania się (oczyszczania) nieczystości ciekłych przez wszystkich mieszkańców gminy – o liczbie mieszkańców (i nieruchomości) korzystających (podłączonych) z sieci kanalizacji sanitarnej, o liczbie mieszkańców (i nieruchomości) korzystających (podłączonych) z poś oraz o liczbie mieszkańców (i nieruchomości) zbierających nieczystości ciekłe w zbiornikach bezodpływowych;
- posiadaniem i analizą danych o wybudowanych odcinkach sieci kanalizacji sanitarnej i nieruchomościach, które powinny zostać do nich podłączone;
- prowadzeniem kontroli podłączenia nieruchomości do kanalizacji sanitarnej, a w przypadku nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe lub poś – prawidłowości zbierania i pozbywania się nieczystości ciekłych lub koś, a także posiadania przez właścicieli stosownych umów z podmiotem prowadzącym działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych oraz dokumentów potwierdzających opróżnianie zbiorników lub poś z wymaganą częstotliwością;

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- posiadaniem i analizą danych o ilości powstających na terenie gminy ścieków komunalnych, w tym nieczystości ciekłych;
- weryfikowaniem terminowości i rzetelności danych w sprawozdaniach kwartalnych składanych przez podmioty prowadzące działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych;
- bilansowaniem ilości zbieranych i oczyszczanych ścieków komunalnych w gminie, uwzględniając dane podawane przez pwk (sieci kanalizacyjne), dane zawarte w ww. kwartalnych sprawozdaniach, a także dane o ilości odebranych ścieków komunalnych przez stacje zlewne – dla identyfikacji, po uwzględnieniu danych i ilości ścieków komunalnych powstających w gminie, ilości ścieków (głównie nieczystości ciekłych) pozostających poza ewidencją;
- identyfikowaniem nieruchomości, z których nie są lub są bardzo rzadko opróżniane zbiorniki bezodpływowe i dokonywanie kontroli sposobu pozbywania się nieczystości ciekłych.

Dopiero kompleksowe i rzetelne wypełnianie przez gminę wskazanych wyżej czynności i działań umożliwi osiągnięcie głównego celu jakim jest zapewnienie aby wszystkie powstające na terenie gminy ścieki komunalne, w tym nieczystości ciekłe, były poddawane oczyszczeniu i nie zachodziło niebezpieczeństwo pozbywania się ich w niekontrolowany sposób i tym samym stwarzania ryzyka zanieczyszczenia wód lub powierzchni ziemi.

5.4.1. Sprawowanie nadzoru nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi na obszarze gminy

W skontrolowanych gminach liczba mieszkańców zawierała się w przedziale od 3,6 tys. (Skórcz) do 1,7 mln (Warszawa). Z 44 gmin 8 miało powyżej 100 tys. mieszkańców (I grupa), a 10 – poniżej 10 tys. mieszkańców (III grupa). Z pozostałych 26 gmin (II grupa) 6 miało powyżej 30 tys. mieszkańców.

Liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnych w 2020 r. (ew. na koniec 2019 r.) w miastach z grupy I wynosiła od 92,8% (Bielsko-Biała) do 99,4% (Rzeszów), a korzystających w 2020 r. (ew. na koniec 2019 r.) ze zbiorników bezodpływowych w tych miastach, odpowiednio, 5,4% i 0,54%. W przypadku miast z grupy II liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnych oraz ze zbiorników bezodpływowych wynosiła, odpowiednio, od 27,0% i 67,9% (Warta¹²⁹) do 99,3% i 0,7% (Giżycko), a w gminach z grupy III – odpowiednio od 27,5% i 69,4% (Stare Kurowo) do 97,6% i 1,9% (Skórcz).

O ile kontrolowane gminy wskazywały na łączną liczbę mieszkańców z ewidencji ludności (choć jak wskazano np. w Urzędzie Miasta Bielsko-Biała w związku z brakiem obowiązku meldunkowego dane mogą nie odpowiadać rzeczywistej liczbie mieszkańców gminy), to nie posiadały rzeczywistych danych o liczbie mieszkańców korzystających z sieci kana-

Korzystanie mieszkańców gmin z form zbierania i odprowadzania ścieków i dysponowanie taką wiedzą przez wójtów

¹²⁹ Po uwzględnieniu liczby mieszkańców, co do których w urzędzie nie posiadano wiedzy o sposobie zbierania ścieków.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

lizacyjnej, poś oraz ze zbiorników bezodpływowych. Na potrzeby kontroli NIK gminy dokonywały szacowania danych na podstawie: informacji uzyskiwanych od pwk (liczba zawartych umów, wskaźnik skanalizowania) oraz liczby poś znajdujących się w ewidencji. Liczbę mieszkańców korzystających ze zbiorników bezodpływowych określano szacunkowo na podstawie liczby zbiorników znajdujących się w ewidencji albo przyjmowano, jako pozostałych mieszkańców gminy (w związku z niepełną ewidencją zbiorników bezodpływowych). W gminach, w których nie dysponowano informacją o korzystaniu z ww. form zbierania ścieków przez 100% mieszkańców, częściowy brak takich danych (dot. od 2,0% mieszkańców w gminie Szczuczyn do 47,1% mieszkańców w gminie Wąwolnica) wyjaśniano tym, że nie posiadano wiedzy o sposobie postępowania z nieczystościami ciekłymi na terenach nieskanalizowanych, oraz że prawdopodobnie mieszkańcy korzystają ze zbiorników bezodpływowych. Ponadto Burmistrz Szczuczyna wyjaśniła m.in., że na terenie miasta i gminy nadal znajdują się nieruchomości zabudowane bardzo starymi budynkami dotychczas jeszcze niewyposażonymi w wodociąg i kanalizację, lub tylko bez infrastruktury kanalizacyjnej, których mieszkańcy i właściciele, zazwyczaj osoby w podeszłym wieku, nie odczuwają potrzeby posiadania takich urządzeń lub nie dysponują środkami finansowymi na ich wykonanie. Wyjaśniła również, że czasami stan techniczny budynków jest tak zły, że nie jest uzasadnione ponoszenie nakładów na podniesienie ich standardu ponieważ docelowo planowane są do rozbiórki.

Przykłady

W **Urzędzie Miasta Nowy Targ** nie dysponowano wiedzą o liczbie mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej, zbierających i oczyszczających ścieki w poś oraz zbierających nieczystości ciekłe w bezodpływowych zbiornikach. Zastępca Burmistrza Miasta Nowy Targ wyjaśnił, że danymi takimi dysponuje MZWiK sp. z o.o., która na terenie miasta Nowy Targ realizuje zadania związane z gospodarką komunalną. Z kolei Prezes Zarządu MZWiK sp. z o.o. w wyjaśnieniu podał, że nie posiada danych dotyczących poś oraz zbiorników bezodpływowych zlokalizowanych na terenie miasta Nowy Targ, gdyż ewidencję tę posiada i aktualizuje urząd miasta.

W **Urzędzie Gminy Widuchowa** nie dysponowano ww. danymi. Wójt gminy Widuchowa poinformował, na podstawie danych od pwk, że liczba podmiotów posiadających umowy na odbiór ścieków ze zbiorników bezodpływowych wynosi 669, a liczba podmiotów objętych dostawą wody, niepodłączonych do sieci kanalizacyjnej oraz nieobjętych odbiorem ścieków, wynosi 366, co do których w gminie nie posiadano informacji, czy podmioty te posiadają zbiorniki bezodpływowe/przydomowe oczyszczalnie, oraz nie posiadał informacji ilu mieszkańców posiadających zbiorniki nie zawarło umów na ich opróżnianie.

W **Urzędzie Miejskim w Żnieniu** wykazano, że ze 104 analizowanych nieruchomości w odniesieniu do 79 (76,0%) nie posiadano wiedzy odnośnie do ich wyposażenia w zbiorniki bezodpływowe, poś lub podłączenia do sieci kanalizacyjnej.

W **Urzędzie Miasta Szczecin** nie posiadano szczegółowych danych nt. sposobu zbierania ścieków przez mieszkańców.

Brak wiedzy w przedmiotowym zakresie wynikał także z braku rzetelnego prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych, co opisano w dalszej części tego rozdziału.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W gminach, które w całości lub prawie w całości wchodziły w skład aglomeracji, posiadano dane o formach zbierania i odprowadzania ścieków uzyskane/analizowane: na potrzeby opracowania projektu uchwały w sprawie wyznaczenia aglomeracji lub po przeprowadzeniu przeglądu obszaru i granic aglomeracji, albo na podstawie rzetelnie prowadzonych ewidencji.

Przykład

W **Urzędzie Miasta Bielsko-Biała** na potrzeby weryfikacji granic 2 aglomeracji znajdujących się na terenie miasta dokonano analizy warstw informacyjnych dot. ludności, nieruchomości oraz przebiegu sieci kanalizacyjnych w ramach systemu informacji geograficznej (GIS).

Z kolei na terenie Miasta Gdyni – w związku z faktem, że koordynowanie zadań w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych, w tym prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych i poś, realizowane było przez Komunalny Związek Gmin – urząd miasta przekazywał i pozyskiwał odpowiednie dane z tego Związku.

Kontrolowane gminy nie posiadały rzeczywistych danych w zakresie ilości zbieranych i kierowanych do oczyszczenia ścieków komunalnych, w tym nieczystości ciekłych, według sposobów ich zbierania. Dane o ilości ścieków odprowadzanych systemem kanalizacyjnym uzyskiwano od pwk, z tym że były to wielkości ogółem zawierające także ścieki przemysłowe, co uniemożliwiało wyznaczenie wielkości wskaźnika odbioru ścieków na jednego mieszkańca w roku, który można zastosować do określenia ilości ścieków powstających na terenach nieskanalizowanych. Nie posiadano danych o ilości zbieranych i oczyszczalnych ścieków w poś, a na potrzeby kontroli szacowano je uwzględniając liczbę poś znajdujących się w prowadzonej, zwykle nierzetelnie, ewidencji lub liczbę mieszkańców korzystających z poś (jeżeli takie dane posiadano). Ilości ścieków z opróżniania zbiorników bezodpływowych odprowadzanych do oczyszczenia podawano zwykle jako sumę ilości ścieków podanych w sprawozdaniach kwartalnych przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych.

W skontrolowanych gminach nie posiadano także danych nt. ilości ścieków powstających na terenie gminy i dopiero na potrzeby kontroli NIK dokonywano określenia takich wielkości na podstawie liczby mieszkańców i średniego zużycia wody na jednego mieszkańca (dane GUS) lub uzyskanego od pwk zużycia wody wodociągowej na cele bytowe w roku. Zwykle jednak podawano kontrolerom tylko sumy ilości ścieków wynikające z ilości odebranych do oczyszczenia ścieków siecią kanalizacyjną oraz taborem asenizacyjnym, co nie odpowiadało rzeczywistej ilości powstających ścieków na terenie gminy.

Obowiązek prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz poś był realizowany w 39 gminach. Takich ewidencji nie prowadzono w Urzędzie Gminy Wąwolnica i w Urzędzie Miasta Szczecin, a w Urzędzie Miasta Lublin rejestrów nie prowadzono do 2019 r. i dopiero w 2020 r. rozpoczęto tworzenie takich ewidencji (w Urzędzie m.st. Warszawy przekazano prowadzenie ewidencji dzielnicom). Natomiast w Urzędzie Miasta w Ostrowcu Świętokrzyskim nie prowadzono odrębnej ewidencji zbiorników bezodpływowych, wymaganej art. 3 ust. 3 pkt 1 ucp, natomiast prowadzony był

Dysponowanie wiedzą
o ilości ścieków w gminie

Prowadzenie ewidencji
poś i zbiorników
bezodpływowych

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

wykaz posesji, których właściciele zawarli umowę o dostarczanie wody, a które nie były podłączone do kanalizacji sanitarnej, traktowany jako źródło danych o zbiornikach bezodpływowych.

Kompletność prowadzonych ewidencji i zbiorników bezodpływowych

Badanie szczegółowe kompletności prowadzonych ewidencji wykazało, że w 9 gminach¹³⁰ wszystkie poddane badaniu nieruchomości posiadające zbiorniki bezodpływowe lub poś ujęte były w ewidencji.

Przykłady

W **Urzędzie Miejskim w Chojnicach** ewidencja prowadzona była z wykorzystaniem oprogramowania przeznaczonego do gromadzenia informacji związanych z gospodarowaniem odpadami komunalnymi. Ewidencja uzupełniana była przede wszystkim w oparciu o dane z systemu *IntraEwid*, do którego dostęp Urzędowi zapewniło Starostwo Powiatowe w Chojnicach, i który zawierał dane dotyczące przebiegu przewodów kanalizacji sanitarnej na wybranej działce oraz na działce drogowej, przewodów przydomowej oczyszczalni wraz z lokalizacją wywietrzników oraz przewodów zbiorników bezodpływowych wraz z lokalizacją zbiornika.

W **Urzędzie Miasta Gdyni** ewidencja prowadzona w Komunalnym Związku Gmin na podstawie jego statutu dostępna była drogą elektroniczną pracownikom Urzędu i straży miejskiej. Porównanie wykazu ilościowego nieruchomości położonych przy nieskanalizowanej ul. Rybaków (od nr 1 do nr 36) w Gdyni z ewidencją zbiorników bezodpływowych i poś wykazało, że w ewidencji ujęto wszystkie nieruchomości wyposażone w takie zbiorniki.

W 32 gminach ewidencje nie były kompletne. Badanie szczegółowe wykazało największe braki w następujących gminach:

- Krasne – 20 z 23 badanych nieruchomości na terenach nieskanalizowanych nie ujęto w ewidencjach (86,9%);
- Nowy Targ – 57 ze 108 nieruchomości niepodłączonych do sieci kanalizacyjnej nie było ujętych w ewidencji (52,7%);
- Łącko – 21 z 75 zamieszkałych nieruchomości na terenie nieskanalizowanym nie było ujęte w ewidencjach (28,0%);
- Ostrowiec Świętokrzyski – w ewidencji poś zawierającej 22 takie urządzenia nie wykazano kolejnych 8 zidentyfikowanych w 2020 r.: 6 w ramach kontroli straży miejskiej i 2 z badania szczegółowego NIK (26,6%);
- Żnin – w ewidencji znajdowało się 614 zbiorników bezodpływowych, natomiast nie ujęto w ewidencji: 140 nieruchomości, z których od 1 stycznia do 30 września 2020 r. wywożono nieczystości ciekłe; 4 nieruchomości zaopatrzonych w zbiorniki bezodpływowe, pomimo otrzymywania przez urząd kwartalnych sprawozdań o odbiorze z ich terenu nieczystości ciekłych; 4 nieruchomości, na których wybudowano w latach 2019–2020 (do 30 września) zbiorniki bezodpływowe (22,0%);
- Czosnow – 24 ze 112 nieruchomości niepodłączonych do sieci kanalizacyjnej nie ujęto w ewidencji (21,4%);

¹³⁰ Gdynia, Chojnice, Miasto Ozorków, Miasto Tomaszów Mazowiecki, Giżycko, Stęszew, Wrocław, Bierutów, Sława.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- Białystok – ze zidentyfikowanych 59 nieruchomości posiadających zbiorniki bezodpływowe na koniec 2018 r. nie było w ewidencji 24, a na koniec 2019 r. – 10 (16,9%);
- Poraj – z przeanalizowanych 42 nieruchomości ewidencja nie obejmowała 5 nieruchomości, a ewidencja poś – 7 poś (16,6%);
- Krasnystaw – 7 z 44 badanych nieruchomości niepodłączonych do sieci kanalizacyjnych nie było ujętych w żadnej ewidencji (15,9%);
- Czechowice-Dziedzice – 4 z 28 nieruchomości na terenie nieskanalizowanym nie zostały uwzględnione w ewidencji pomimo wystąpienia w 3 zużycia wody (14,3%); ponadto brak było w ewidencjach 9 nieruchomości niepodłączonych do sieci kanalizacyjnej z kolejnych 4 ulic.

W gminach Widuchowa i Łabiszyn ewidencja nie była aktualizowana, odpowiednio, od 2014 r. i od lipca 2015 r., natomiast w Zielonej Górze mimo połączenia Miasta Zielona Góra z Gminą Zielona Góra, które nastąpiło 1 stycznia 2015 r., przez ponad 6 lat brak było zweryfikowanej i aktualnej ewidencji zbiorników bezodpływowych i poś, a w przypadku 3 miejscowości brak było danych o ilości poś.

Analiza zakresu i rodzaju informacji gromadzonych w ewidencji zbiorników bezodpływowych wykazała, że ewidencja umożliwiała wprowadzanie takich danych jak:

- lokalizacja nieruchomości (adres, nr działki) i/lub jej właściciel – w 41 gminach;
- objętość zbiornika – w 13 gminach;
- objętość powstających nieczystości ciekłych lub na jednostkę czasu albo dane umożliwiające określenie tej objętości, np. zużycie wody w gospodarstwie, liczba mieszkańców – w 14 gminach, z tym że w gminie Augustów wprowadzono takie dane dla 5 z 41 nieruchomości;
- wymagana częstotliwość opróżniania zbiornika – w 10 gminach, w gminie Miasto Gdynia wpisy dotyczyły 434 na 1118 nieruchomości;
- aktualność umowy na opróżnianie zbiornika – w 13 gminach, z tym, że w gminie miejskiej Tomaszów Mazowiecki zaczęto wprowadzać dane przedsiębiorcy z którym zawarto umowę od 2019 r., a w gminie Giżycko prowadzono odrębną ewidencję umów.

Wskazany wyżej pełny zakres danych uwzględniono w całości w ewidencjach prowadzonych w 5 gminach¹³¹.

Z kolei analiza zakresu i rodzaju informacji gromadzonych w ewidencji poś wykazała, że ewidencja umożliwiała wprowadzanie takich danych jak:

- lokalizacja nieruchomości (adres, nr działki) i/lub jej właściciel – w 40 gminach;
- wielkość i ew. rodzaj oczyszczalni (np. m³/dobę) – w 9 gminach;
- inne dane, np. częstotliwość opróżniania poś (wywozu koś), liczba mieszkańców, zużycie wody, data ostatniego usunięcia osadu – w 6 gminach.

Zakres prowadzonej ewidencji poś

¹³¹ Skórcz, Piekoszów, Stęszew, Postomino, Sława.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Wskazany wyżej zakres danych uwzględniono w całości w ewidencjach prowadzonych w 5 gminach¹³².

W żadnej ewidencji poś nie przewidziano informacji o wielkości stopnia redukcji zanieczyszczeń w oczyszczalni pomimo tego, że zgodnie z dyrektywą 91/271/EWG indywidualne systemy oczyszczania ścieków (ISA) powinny posiadać zdolność oczyszczania ścieków wymaganą dla wielkości aglomeracji, w której są zlokalizowane.

Powyższe ustalenia wskazują, że tylko w nielicznych przypadkach dane gromadzone w ewidencjach (pod warunkiem, że były kompletne) umożliwiały ustalenie wymaganej częstotliwości opróżniania zbiornika bezodpływowego na nieczystości ciekłe, co dawało możliwość zweryfikowania tego faktu u właściciela nieruchomości (poprzez przeprowadzenie kontroli na miejscu lub w siedzibie urzędu).

Najwyższa Izba Kontroli podziela opinię prezentowaną w trakcie kontroli przez kierujących urzędami gmin, że przepisy art. 3 ust. 3 pkt 1 i 2 ucpg nie precyzują, jakie dane powinny być ujmowane w ewidencjach. Należy przy tym podkreślić, że dla osiągnięcia celów wskazanych w tym przepisie (kontrola częstotliwości opróżniania oraz opracowanie planu rozwoju sieci kanalizacyjnej) niewystarczające jest tylko zamieszczenie adresu nieruchomości i ew. danych jej właściciela. W takich przypadkach, dla rzetelnej kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników, gmina musiałaby corocznie (albo kilka razy w roku) przeprowadzić kontrolę wszystkich nieruchomości, na których użytkowane są zbiorniki bezodpływowe, co jest w praktyce niewykonalne. Zdaniem NIK, organy wykonawcze gmin w celu dołożenia należytej staranności w omawianym zakresie powinny dążyć do pozyskania danych umożliwiających identyfikowanie z poziomu urzędu (a nie tylko w trakcie kontroli na miejscu) nieruchomości, których właściciele nie wypełniają prawidłowo obowiązków w zakresie zbierania i usuwania nieczystości ciekłych. W tym celu konieczne jest doprecyzowanie wskazanego wyżej przepisu, ale także poszerzenie zakresu danych przekazywanych w kwartalnych sprawozdaniach przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych. Obecnie istnieje możliwość identyfikowania na podstawie ww. sprawozdań nieruchomości, dla których zawarto umowę na opróżnianie zbiorników bezodpływowych, lub dla których taka umowa wygasła lub została rozwiązana.

Rzetelność sprawozdawania danych o liczbie zbiorników bezodpływowych oraz poś

Dane o liczbie zbiorników bezodpływowych oraz poś gminy zobowiązane były przekazywać do GUS w ramach sprawozdania SG-01 *Gospodarka mieszkaniowa i komunalna (załącznik do sprawozdania)*. Kontrola zgodności ww. sprawozdań za 2018 i za 2019 r. wykazała, że dane podane w sprawozdaniach w 18 gminach wynikały z prowadzonych ewidencji. Kontrola rzetelności prowadzonych ewidencji wykazała jednak, że w przypadku 9 gmin liczba zbiorników bezodpływowych oraz poś nie była zgodna ze stanem rzeczywistym. Tym samym tylko 9¹³³ z 43 gmin (20,9%) podało do GUS rzetelne dane w omawianym zakresie.

¹³² Piekoszów, Ozimek, Postomino, Bierutów, Sława.

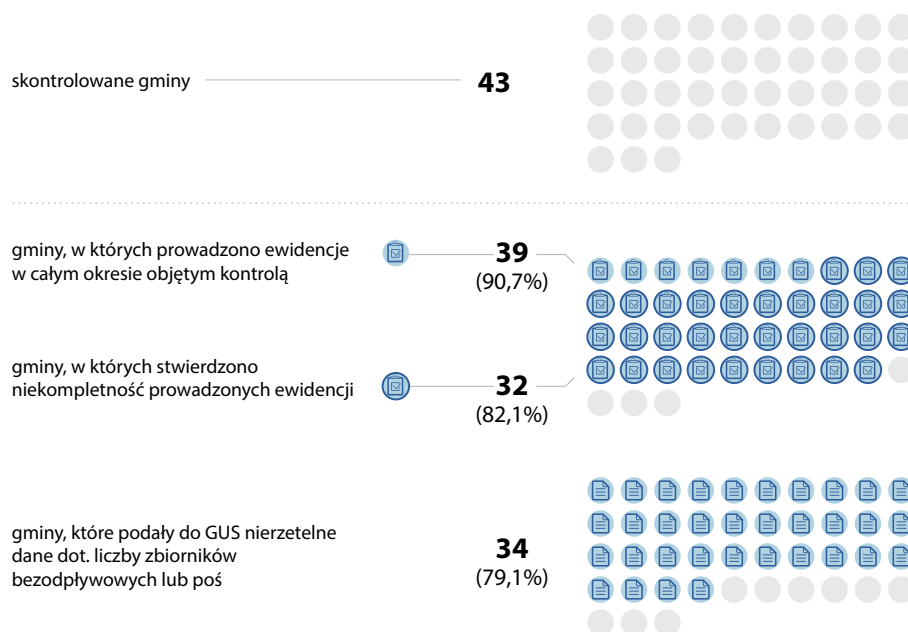
¹³³ Gminy: Białystok (gmina podała jednak niezrzetelną ilość nieczystości ciekłych odprowadzanych poza siecią kanalizacyjną), Chojnice, Bielsko-Biała, Czechowice-Dziedzice, Miasto Ozorków, Stęszew, Bierutów, Wrocław, Sława.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W Urzędzie Miasta Szczecin, w związku z nieprowadzeniem ewidencji zbiorników bezodpływowych i poś, w sprawie źródeł informacji, na podstawie których sporządzano sprawozdania SG-01, podano, że gmina nie posiada danych potwierdzających informacje w zakresie zbiorników bezodpływowych i poś zawartych w sprawozdaniach SG-01 za 2018 r. i za 2019 r.

Infografika nr 11

Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków

Źródło: materiały własne NIK.

Tylko w 13 skontrolowanych gminach posiadano wiedzę nt. właścicieli nieruchomości nieposiadających podpisanych umów na opróżnianie zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe – wynikającą z prowadzonych ewidencji. Jednak ze względu na niekompletność prowadzonych ewidencji zbiorników bezodpływowych i poś w większości tych gmin, tylko w 4 posiadano kompletne dane¹³⁴, z czego w 2 wszyscy właściciele nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe lub poś posiadali przedmiotowe umowy¹³⁵.

W 18 gminach (41,9%) prowadzono kontrole prawidłowości opróżniania zbiorników bezodpływowych lub poś oraz posiadania wymaganych umów i dowodów uiszczenia opłaty za te usługi, z tym że w 5 były to tylko kontrole interwencyjne urzędu i/lub straży miejskiej, wynikające ze zgłoszonych skarg¹³⁶.

Posiadanie umów na opróżnianie zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe

Kontrole prawidłowości opróżniania zbiorników bezodpływowych i posiadanie umów na ich opróżnianie

Przykłady

W **Urzędzie Miejskim w Białymstoku** – w 2020 r. w ewidencji były ujęte 1292 zbiorniki bezodpływowe. Straż miejska przeprowadziła 1064 kontrole w ramach procedury *Metodyka przeprowadzania kontroli nieruchomości, utrzymania*

¹³⁴ Gminy: Gdynia, Stęszew, Bierutów, Sława.

¹³⁵ Gminy: Gdynia, Bierutów.

¹³⁶ Gminy: Łabiszyn, Żnin, Niemodlin, Krasne, Jelcz-Laskowice.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

zwierząt i w zakresie ochrony środowiska oraz związanego z tym obiegu dokumentów w Straży Miejskiej – głównie z własnej inicjatywy, w tym 21 na zlecenie Urzędu. Stosowano pouczenia, postępowanie mandatowe lub kierowano wnioski o ukaranie do sądu.

W **Gdyni** (1118 zbiorników) straż miejska przeprowadziła łącznie 1215 kontroli – w jednym przypadku stwierdzono przepełniony zbiornik, w związku z czym nałożono mandat karny w wysokości 200 zł, w jednym przypadku powiadomiono wioś o wycieku substancji z terenu jednej firmy oraz w jednym przypadku ujawniono zanieczyszczenie rzeki *Kaczej* i powiadomiono odpowiednie służby.

W **Czechowicach-Dziedzicach** (3045 zbiorników) – pracownicy urzędu wraz z funkcjonariuszami straży miejskiej przeprowadzili kontrole 839 nieruchomości w zakresie m.in. gospodarki wodno-ściekowej.

W **Lublinie** (2337 zbiorników) – pracownicy urzędu i funkcjonariusze straży miejskiej przeprowadzali kontrole interwencyjne i planowe posesji niepodłączonych do miejskiej sieci kanalizacji sanitarnej mimo, że znajdowały się w jej zasięgu. Poprzedzano je uzyskaniem z MPWiK sp. z o.o. informacji o ilości wody zużytej na tych posesjach i ilości ścieków dostarczonych z nich do stacji zlewnej (z powodu zagrożenia epidemicznego w 2020 r. ograniczono do minimum liczbę takich kontroli). Kontrolami interwencyjnymi objęto 489 takich posesji (najwięcej 337 w 3 kwartałach 2020 r.). Nieprawidłowości polegające na braku aktualnych rachunków za wywóz nieczystości ciekłych stwierdzono na 55 posesjach, brak właściwych urządzeń do gromadzenia ścieków – na 17 posesjach, odprowadzanie ścieków do ziemi – na 4 posesjach. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami ukarano mandatami karnymi 47 właścicieli łącznie na 10,85 tys. zł. Ponadto w 2020 r. skierowano 1 wniosek do sądu o ukaranie właściciela nieruchomości za pozbywanie się nieczystości ciekłych niezgodnie z przepisami. Ponadto właściceli jednej nieruchomości wyposażonej w zbiornik bezodpływowy – leżącej w zasięgu miejskiej sieci kanalizacyjnej – zobowiązano do przyłączenia do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej decyzją z listopada 2019 r.

W **Krasnymstawie** (783 zbiorniki) – na 114 kontroli przeprowadzonych przez straż miejską zidentyfikowano 5 przypadków nieposiadania umów – wystawiono 4 mandaty, łącznie na 0,5 tys. zł, a w jednym przypadku zastosowano pouczenie.

We **Wrocławiu** (2312 zbiorników) – w kontrolach straż miejska za brak dowodów opłacania usługi opróżniania zbiornika w terminach określonych regulaminem nakładała na właścicieli nieruchomości mandaty karne. W kontrolowanym przez NIK okresie wystawiono 175 takich mandatów, łącznie na 50,55 tys. zł.

W **Sławie** (2295 zbiorników) straż miejska została wyposażona w lokalizator nielegalnych przyłączy, pozwalający na wykrycie nieuszczelności rurociągów bądź nielegalnych odprowadzeń nieczystości ciekłych ze zbiorników bezodpływowych. W pwk analizie (porównaniu) poddawano ilość zużytej wody z danymi dotyczącymi wielkości oraz częstotliwości opróżniania przez właścicieli zbiorników bezodpływowych, a w przypadku zastrzeżeń w tym zakresie zawiadamiano straż miejską celem podjęcia wspólnych kontroli z pracownikami pwk. W okresie objętym kontrolą NIK ujawniono 109 nieprawidłowości związanych z wywozem nieczystości ciekłych, co skutkowało: 22 mandatami karnymi, 67 pouczeniami oraz 4 wnioskami o ukaranie do sądu.

W gminie Chojnice (w ewidencji 256 zbiorników) nadzorowano wykonywanie obowiązku pozbywania się przez właścicieli nieruchomości nieczystości ciekłych ze zbiorników bezodpływowych poprzez analizę częstotliwości opróżniania tych zbiorników w okresie roku kalendarzowego. Analizie poddawano 30 nieruchomości. Ponadto dokonano ww. weryfikacji w ramach 13 postępowań administracyjnych o przyłączenie do sieci kanalizacji sanitarnej.

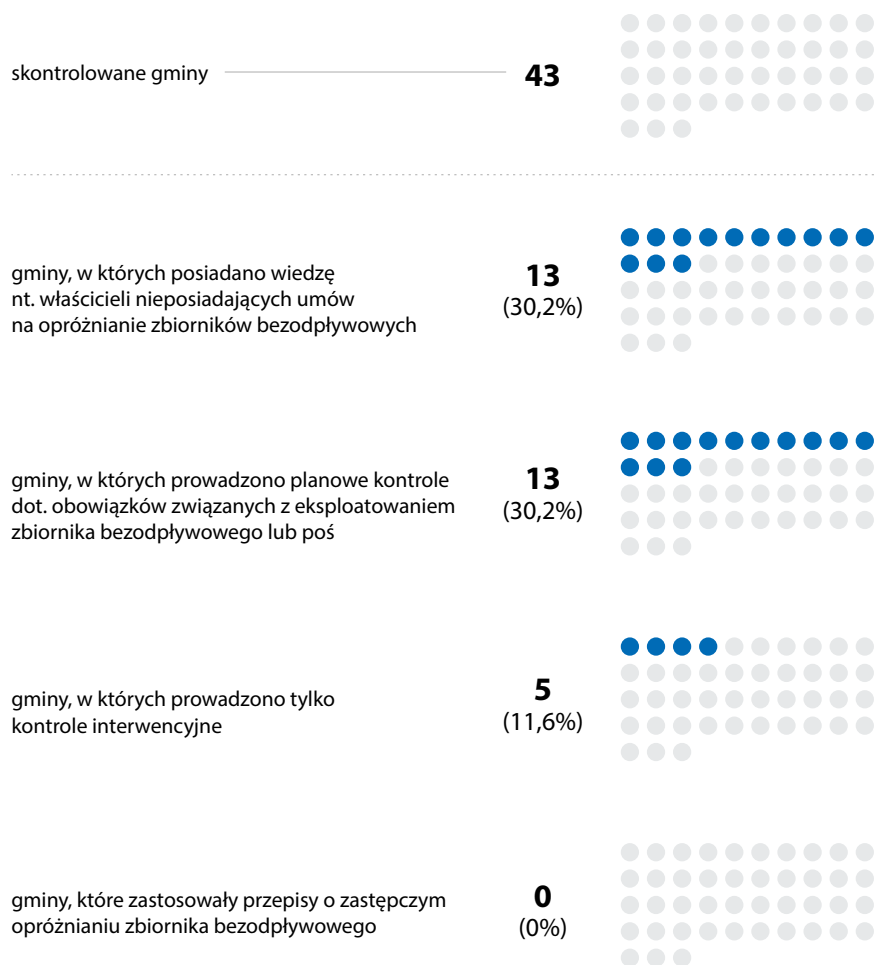
WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W gminie Bielsko-Biała, w celu weryfikacji prawidłowości opróżniania zbiorników pozyskiwano dane w oparciu o prowadzone postępowania wyjaśniające, w trakcie których ustalano: średnią miesięczną ilość pobranej wody w roku (wynikającą z odczytów pwk) lub ilość zużycia wody – wynikającą z iloczynu liczby osób zamieszkujących budynek (według oświadczenia właściciela) i normy zużycia wody na mieszkańca na miesiąc; ilość wywiezionych ścieków na podstawie przedłożonych przez właścicieli nieruchomości rachunków za wywóz nieczystości ciekłych lub wykazów wykonanych usług przekazywanych razem ze sprawozdaniami kwartalnymi podmiotów prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.

Żadna z gmin – pomimo posiadania informacji o braku zawarcia przez właścicieli nieruchomości umów na opróżnianie zbiorników bezodpływowych – nie zastosowała przepisów art. 6 ust. 6 i 7 ucpg pozwalających na zorganizowanie opróżniania zbiorników bezodpływowych i wydanie związanej z tym decyzji o wysokości opłaty.

Infografika nr 12

Prowadzenie kontroli prawidłowości opróżniania zbiorników bezodpływowych lub poś

Źródło: materiały własne NIK.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W wyjaśnieniach przyczyn niepodjęcia ww. działań wskazywano m.in., że: wszystkie nieruchomości, z których są opróżniane ścieki w ramach usługi świadczonej przez jakiegokolwiek przedsiębiorcę, są objęte co najmniej umową jednorazową na wywóz nieczystości ciekłych; fakt braku umowy jest uchybieniem formalnym i nie jest równoznaczny z brakiem opróżniania zbiornika; mieszkańcy kwestionowali konieczność posiadania umów; nie wszczynano postępowań ze względów społecznych, a także z uwagi na niewielkie szanse wyegzekwowania kosztów poniesionych przez gminę.

Ponadto w urzędach: w Szczuczynie i w Nowym Targu stwierdzono, że nie było potrzeby podejmowania takich działań. Podkreślenia wymaga jednak fakt, że na, odpowiednio, 788 i 537 zaewidencjonowanych w tych miastach zbiornikach bezodpływowych w Szczuczynie tylko 24,2% właścicieli posiadało stosowne umowy, a w Nowym Targu tylko w przypadku 2,8% zbiorników zamieszczono w ewidencji informacje o zawartej umowie.

W gminie Wrocław na podstawie zapisów w regulaminie utrzymania czystości i porządku w urzędzie przyjęto, że w przypadku, gdy zbiorniki były regularnie, tzn. co najmniej jeden raz na kwartał, opróżniane – a właściciel nie posiadał umowy z przedsiębiorcą – zapewnienie przez urząd opróżniania zbiorników byłoby bezprzedmiotowe i niegospodarne. Zgodnie z obowiązującymi procedurami w trakcie kontroli nieruchomości właściciel był pouczany o obowiązku posiadania takiej umowy.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że przepisy art. 6 ust. 1, 5a i 6 ucpg jednoznacznie wskazują na obowiązek posiadania przez właściciela nieruchomości, który pozbywa się nieczystości ciekłych zbieranych w zbiorniku bezodpływowym, umowy na wykonywanie takiej usługi oraz dowodów uiszczenia za nią opłat. Wójt jest zobowiązany do kontrolowania czy właściciel nieruchomości posiada ww. dokumenty, a w przypadku ich braku, do zorganizowania zastępczego opróżniania zbiorników bezodpływowych.

Jedynie w gminie Rzeszów rada miasta wykorzystała możliwości jakie daje art. 6 ust. 1a ucpg i określiła inne sposoby udokumentowania wykonania obowiązków pozbywania się nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości.

Prowadzenie ewidencji zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych

W 4 gminach¹³⁷ nie realizowano ustawowego obowiązku prowadzenia ewidencji udzielonych i cofniętych zezwoleń na prowadzenie przez przedsiębiorców działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych. W pozostałych gminach prowadzona ewidencja była zgodna z posiadanymi danymi o podmiotach prowadzących taką działalność lub składanymi sprawozdaniami.

W 5 gminach stwierdzono brak nadzoru nad prawidłowością prowadzenia przez przedsiębiorców działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.

¹³⁷ Niemodlin, Głogów Małopolski, Widuchowa, Stare Kurowo.

Przykłady

W Augustowie – jeden podmiot prowadzący działalność nie posiadał aktualnego zezwolenia.

W Szczuczynie – jeden podmiot posiadał od 2010 r. zezwolenie na czas nieoznaczony, co było niezgodne z obowiązującymi uregulowaniami art. 9 ust. 1b ucpg dopuszczającymi wydanie zezwolenia na okres 10 lat, a burmistrz nie podjął działań w celu dostosowania tego zezwolenia do aktualnych wymogów.

W Krasnymstawie – dopuszczono do sytuacji, w której jeden z przedsiębiorców wykonywał działalność jeszcze w II kwartale 2019 r. i składał sprawozdania, podczas gdy zezwolenie wygasło we wrześniu 2018 r.

W Mieście Ozorków – 3 podmioty dostarczały nieczystości ciekłe do innych stacji zlewnych, niż wskazane w zezwoleniu.

W Pile – w całym okresie objętym kontrolą, tj. przez blisko 3 lata, w Urzędzie Miasta Piły nie kontrolowano zgodności prowadzonej przez przedsiębiorców działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych z warunkami wydanych im zezwoleń, co istotnie zwiększało ryzyko przeoczenia okoliczności uzasadniających m.in. obligatoryjne cofnięcie tych zezwoleń w ramach przysługujących Prezydentowi Miasta Piły kompetencji nadzorczych. Jak ustalono bowiem w kontroli dane ze sprawozdań 3 przedsiębiorców wskazały na przekazywanie nieczystości do innych stacji zlewnych niż wskazane w zezwoleniu.

Z kolei w gminie Warta 7 na 10 zezwoleń było niezgodnych z wymaganiami uchwalonymi przez radę miasta w zakresie warunków, jakie powinien spełniać przedsiębiorca ubiegający się o uzyskanie zezwolenia, tj. przekazywania nieczystości ciekłych do punktu zlewnego Zakładu Wodociągów i Kanalizacji w Warcie sp. z o.o. Spośród 88 złożonych sprawozdań w 57 przypadkach podmioty prowadzące działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych wskazały inną stację zlewną niż punkt zlewny, do którego zgodnie z ww. uchwałą powinni dostarczać nieczystości ciekłe zebrane z terenu gminy. Zezwolenie wydane przez burmistrza określało dodatkową stację zlewną i według wyjaśnień burmistrza, wynikało z wniosku podmiotu potwierdzającego gotowość do przyjęcia nieczystości przez inną stację zlewną.

Liczba działających w gminach podmiotów prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych zawierała się w roku w przedziałach od kilku (2–10) w 24 gminach, kilkunastu (11–19) w 13 gminach, kilkudziesięciu (21–45) w 6 gminach oraz od 122 do 132 w Warszawie. W 18 gminach przedmiotową działalnością zajmowały się także jednostki gminne, niewymagające posiadania przedmiotowego zezwolenia.

Przedsiębiorcy prowadzący działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych mieli, zgodnie z art. 9o ust. 1 i 2 ucpg, obowiązek sporządzania i przekazywania wójtowi kwartalnych sprawozdań z prowadzonej działalności. W skontrolowanych gminach przedsiębiorcy przekazali 5920 kwartalnych sprawozdań. Z kolei w 9 gminach przedsiębiorcy nie przekazali 116 sprawozdań, a liczba niezłożonych sprawozdań stanowiła od 0,2% i 0,8%, odpowiednio, w Warszawie i w Gdyni do 30,4% i 32,3%, odpowiednio, w Zielonej Górze i w Widuchowej – w odniesieniu do liczby sprawozdań, które powinny być złożone.

Egzekwowanie obowiązków przekazywania sprawozdań w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W Ełku przedsiębiorcy składali kwartalne sprawozdania ze swojej działalności Związkowi Międzygminnemu, który realizował na rzecz miasta zadania w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi. Jednak zgodnie ze statutem Związku (§ 7 ust. 1 pkt 9) prowadzona przez niego sprawozdawczość obejmowała gospodarowanie odpadami, a nie ściekami. Urząd nie udokumentował przekazania Związkowi zadań w zakresie gromadzenia oraz weryfikacji kwartalnych sprawozdań z opróżniania zbiorników bezodpływowych, ani podstaw zaliczenia nieczystości ciekłych do odpadów komunalnych. Według wyjaśnień weryfikacja sprawozdań polegała na kontroli terminu ich złożenia i sprawdzeniu bilansowania się ilości nieczystości odebranych i przekazanych do stacji zlewnych, po czym kopie tych sprawozdań przekazywane były do poszczególnych gmin. Przedsiębiorcy złożyli wszystkie wymagane sprawozdania (78), wszystkie złożono w wymaganym terminie, były kompletne i poprawne, zweryfikowano ich prawidłowość i terminowość (ślady rewizyjne).

W 3 gminach¹³⁸ egzekwowano obowiązek przekazania sprawozdania, natomiast w urzędach 6 gmin¹³⁹ nie podejmowano czynności administracyjnych do wyegzekwowania tego obowiązku.

W tym zakresie wyjaśniano m.in., że:

- Organ nie widział podstaw do podejmowania działań w przypadku niezłożenia przez przedsiębiorców kwartalnych sprawozdań oraz, że datę rozpoczęcia działalności nie można utożsamiać z datą wydania zezwolenia, czy jego uprawnomocnienia, jak również, że ustawodawca w ucpg nie precyzuje wszystkich pojęć, przez co przepisy ww. ustawy są mało czytelne i pozwalają na różne interpretacje. Ma to miejsce np. w przypadku art. 9o ucpg. (Warszawa).
- Dwa podmioty nie prowadziły działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych od właścicieli nieruchomości położonych na terenie gminy. Pierwszy z przedsiębiorców odbiór nieczystości realizował wyłącznie w ramach prowadzonej ubojni, a drugi podmiot zaniechał w ogóle prowadzenia takiej działalności na terenie gminy i złożył w urzędzie oświadczenie. Najwyższa Izba Kontroli wskazuje jednak, że powyższe oświadczenie złożono dopiero w trakcie kontroli (Warta).
- Z pracownikiem wykonującym ten zakres czynności rozwiązano umowę o pracę; zadeklarowano, że wobec przedsiębiorcy nieskładającego sprawozdań (11 sprawozdań z kontrolowanego okresu) zostanie przeprowadzone postępowanie administracyjne (Piła).
- Brak podejmowania czynności wynikał z nieprowadzenia ewidencji zezwoleń i braku wiedzy, że jeden przedsiębiorca od kwietnia 2019 r. posiada zezwolenie (Stare Kurowo).
- Przez nieuwagę nie zidentyfikowano braku sprawozdań (Zielona Góra).

Zgodnie z treścią art. 9u ucpg wójt sprawuje kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów ustawy. Zatem zobowiązany jest do egzekwowania przekazania przedmiotowych sprawozdań, posiadając jednocześnie możliwość zastosowania sankcji w postaci administracyjnych kar pieniężnych. Sformułowanie zawarte w art. 9o ust. 1 ucpg może być interpretowane, że obowiązek

¹³⁸ Żnin, Gdynia, Niemodlin.

¹³⁹ Warszawa, Warta, Piła, Widuchowa, Stare Kurowo, Zielona Góra.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

sporządzania kwartalnych sprawozdań nie obejmuje przedsiębiorców, którzy w danym kwartale nie prowadzili działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych. Jednak, zdaniem NIK, uzyskanie zezwolenia i spełnienie wskazanych w nim warunków do prowadzenia przedmiotowej działalności wskazuje na potrzebę uzyskiwania przez wójta od przedsiębiorcy informacji o prowadzeniu w danym kwartale takiej działalności lub jej nieprowadzeniu. Takie postępowanie dałoby możliwość uzyskania przez wójta pełnej informacji niezbędnej dla sprawowania efektywnego nadzoru nad zbieraniem i kierowaniem do oczyszczenia nieczystości ciekłych powstających na terenach nieskanalizowanych gminy. Zdaniem NIK celowe jest więc doprecyzowanie ww. przepisu.

Szczegółowe badanie 1995 kwartalnych sprawozdań wykazało, że w 23 skontrolowanych gminach wszystkie sprawozdania zawierały wymagane informacje i wykazy. Z kolei w 30 gminach dokonywano weryfikacji terminowości i/lub rzetelności złożonych sprawozdań, z tym że w przypadku 7 gmin ujawniono w tym zakresie nieprawidłowości. I tak:

- W gminach Żnin, Chojnice, Mieście Tomaszów Mazowiecki, Niemodlin i Jelcz -Laskowice weryfikację prawidłowości lub terminowości złożenia sprawozdań prowadzono nierzetelnie.
- W gminie Czosnów weryfikację terminowości sprawozdań przeprowadzono w trakcie kontroli NIK.
- W gminie Lublin weryfikację prawidłowości składanych sprawozdań przeprowadzono w 2020 r. w odniesieniu do sprawozdań kwartalnych za lata 2018–2019 oraz I, II i III kwartał 2020 r., wyjaśniając, że art. 9taa ucpg dopuszcza możliwość weryfikacji ww. sprawozdań w ciągu 2 lat od terminu przekazania. W wyniku tej weryfikacji, w październiku 2020 r., do 23 przedsiębiorców skierowano wezwania do skorygowania sprawozdań. Do 18 grudnia 2020 r. postępowania w tej sprawie nie zostały zakończone. Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że ww. przepis wskazuje maksymalny termin na złożenie korekty sprawozdania.

Zdaniem NIK, weryfikacja sprawozdań służy pozyskiwaniu aktualnych i rzetelnych informacji dotyczących gospodarki ściekowej w gminie, w tym aktualizacji prowadzonych w gminie ewidencji zbiorników bezodpływowych i poś oraz bilansowania ilości nieczystości ciekłych odbieranych i przekazywanych do oczyszczenia. Takie postępowanie pozwala na zidentyfikowanie nieprawidłowości związanych z gospodarką ściekową na terenach nieskanalizowanych, np. nielegalne pozbywanie się nieczystości ciekłych przez właścicieli nieruchomości lub przedsiębiorców prowadzących przedmiotową działalność (prowadzące do zanieczyszczenia wód lub powierzchni ziemi). Z tego względu rzetelne nadzorowanie przez wójta gospodarki ściekowej w gminie wymaga niezwłocznej weryfikacji sprawozdań.

Wyniki weryfikacji sprawozdań wykorzystywano w ramach bieżącego nadzoru nad gospodarką ściekową.

Przykłady

Burmistrz Czechowic-Dziedzic w 2019 r. wystosował jedno wezwanie do zaniechania naruszenia warunków zezwolenia w związku z przekazaniem nieczystości ciekłych do stacji zlewnej, która nie była wskazana w zezwoleniu.

Weryfikacja terminowości i rzetelności składanych sprawozdań w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych

W **Urzędzie Miasta Białystok** sprawozdania kwartalne weryfikowano w stosunku do warunków zezwoleń oraz w oparciu o kwartalne zestawienia ze stacji zlewnej.

W **Urzędzie Miejskim w Łabiszynie** bieżąco aktualizowano zestawienie pn. *Ilość ścieków odbieranych z terenu gminy Łabiszyn – analiza na podstawie sprawozdań kwartalnych przedsiębiorców*, w którym – dla porównania – uwzględniano dane uzyskane w pwk dotyczące ilości nieczystości ciekłych przekazanych do stacji zlewnej.

W 19 skontrolowanych urzędach gmin, w toku kontroli NIK, ujawniono, że łącznie 379 przekazanych sprawozdań było nierzetelnych, w tym 273 w 13 gminach, w których nie weryfikowano prawidłowości sprawozdań¹⁴⁰. Sprawozdania nie zawierały jednej lub kilku następujących informacji/danych: wykazu właścicieli nieruchomości, z którymi w okresie objętym sprawozdaniem zawarto umowy; wykazu właścicieli nieruchomości, z którymi umowy uległy rozwiązaniu lub wygasły; ilości odebranych z terenu gminy nieczystości ciekłych i ilości tych nieczystości przekazanych do stacji zlewnych; liczby właścicieli nieruchomości, od których zostały odebrane nieczystości ciekłe; wyjaśnień dotyczących różnicy między ilością nieczystości ciekłych odebranych z obszaru gminy, a ilością tych nieczystości przekazanych do stacji zlewnych, jeżeli taka różnica występowała. W 3 gminach¹⁴¹ wzywano przedsiębiorców do uzupełnienia lub poprawienia sprawozdań (odpowiednio 27 i 2 wezwania), z tym że w Lublinie wezwania dotyczące rzetelności sprawozdań z okresu 2018–2020 (3 kwartał) skierowano do 23 przedsiębiorców w październiku 2020 r. W jednym przypadku – w gminie Niemodlin – nałożono karę 0,5 tys. zł za niezastosowanie się przez przedsiębiorcę do wezwania do złożenia poprawionego sprawozdania.

Egzekwowanie terminowości składania sprawozdań

W 18 skontrolowanych gminach 111 kwartalnych sprawozdań przekazano po wymaganym terminie. W związku z brakiem weryfikacji terminowości przekazania sprawozdań w 3 gminach¹⁴² nie wszczęto postępowań i nie naliczono kary pieniężnej. Dotyczyło to 40 sprawozdań kwartalnych. W pozostałych gminach dokonano takiej weryfikacji oraz nałożono, łącznie w 30 decyzjach kary pieniężne w wysokości 176,2 tys. zł, z tego jedną karę w wysokości 147,0 tys. zł nałożono w gminie Krasnystaw. Powyższa kara pieniężna została nałożona po wszczęciu postępowania, po ponad 16 miesiącach od upływu terminu złożenia pierwszego sprawozdania objętego tym postępowaniem (przedmiotowych sprawozdań przedsiębiorca nie złożył za I, II, III i IV kwartał 2018 r., I i II kwartał 2019 r.).

Zdaniem NIK, powyższy przypadek wskazuje, że bieżąca weryfikacja i egzekwowanie realizacji przez przedsiębiorców obowiązku przekazywania sprawozdań pozwoliłaby na bieżąco otrzymywać dane i informacje potrzebne do nadzorowania gospodarki ściekowej w gminie, ale także ograniczyłaby nakładanie na przedsiębiorców znacznych obciążeń finansowych.

¹⁴⁰ Augustów, Szczuczyn, Brodnica, Łabiszyn, Żnin, Wąwolnica, Miasto Ozorków, Warta, Ozimek, Koło, Piła, Stare Kurowo, Zielona Góra.

¹⁴¹ Lublin, Niemodlin, Sława.

¹⁴² Ozimek, Stare Kurowo, Zielona Góra.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W 7 gminach¹⁴³ naliczono kary za wszystkie nieterminowo złożone sprawozdania, lub postępowania były w toku.

Z kolei w 3 gminach nie wydawano decyzji w sprawie kary pieniężnej.

Przykłady

Prezydent Ostrowca Świętokrzyskiego nie wszczynał postępowań administracyjnych w przedmiocie nałożenia kar pieniężnych na 2 przedsiębiorców świadczących usługi opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, którzy w okresie objętym kontrolą NIK przedłożyli w Urzędzie Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego łącznie 5 sprawozdań kwartalnych z naruszeniem wymaganego terminu, określonego w art. 9o ust. 2 ucpg. Prezydent wyjaśnił, że przedsiębiorcy świadczący usługi opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych byli informowani o obowiązku składania sprawozdań kwartalnych. Opóźnienie w złożeniu 3 sprawozdań wynikało z konieczności sprawowania opieki nad członkiem rodziny oraz pobytem w szpitalu, w związku z powyższym kary pieniężne nie zostały nałożone na przedsiębiorcę. Sprawozdania za I kwartał 2020 r. zostały złożone z opóźnieniem przez 2 przedsiębiorców z uwagi na wprowadzone ograniczenia związane z pandemią COVID-19 i nie powinny być dodatkowo obwarowane karą pieniężną. Ponadto Prezydent wyjaśnił, że usługę odbioru i transportu nieczystości ciekłych na terenie gminy świadczy tylko 3 przedsiębiorców. W przypadku zaprzestania prowadzenia przez nich działalności istnieje realne ryzyko pozostawienia mieszkańców bez możliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych.

W **Nowym Targu** poza jednym złożonym nieterminowo sprawozdaniem przedsiębiorca składał sprawozdania w terminie, stąd nie podjęto wobec niego żadnych działań określonych przepisami prawa.

W **Sławnie**, w przypadku niedotrzymania przez przedsiębiorców wymaganego terminu na złożenie sprawozdań nie wzywano ich pisemnie o dopełnienie tego obowiązku, natomiast w przypadku przekroczeń powyżej 5 dni starano się każdorazowo kontaktować się z nimi telefonicznie przypominając o tym obowiązku, przy czym na tę okoliczność nie sporządzono pisemnych adnotacji (notatek służbowych). W kwestii zaniechania nałożenia na przedsiębiorców kar pieniężnych kierowano się zarówno nieznacznym okresem opóźnienia (z reguły do 5 dni), jak i dbałością o dobrą współpracę z przedsiębiorcami. Dodatkowo w naszej ocenie nie została wyrządzona szkoda ani zagrożenie dla innych osób oraz nie ucierpiało środowisko naturalne, w związku z przekazaniem sprawozdań po terminie.

W 4 gminach prowadzono postępowania i naliczono kary pieniężne jednak nie we wszystkich przypadkach.

Przykłady

W **Gminie Czosnów** dopiero w marcu 2021 r. nałożono na 2 przedsiębiorców kary pieniężne łącznie na 10,8 tys. zł, nie nałożono natomiast kar w przypadku pozostałych 7 przedsiębiorców, którzy także nieterminowo przedłożyli omawiane sprawozdania (wszczęto postępowania).

W **Gminie Żnin** wydano 2 decyzje, naliczając kary, ale nie nałożono kary pieniężnej w wysokości 146 000 zł na przedsiębiorcę prowadzącego działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, który nie złożył do 15 grudnia 2020 r. sprawozdań za I, II, III i IV kwartał 2018 r.

¹⁴³ Białystok, Gdynia, Czechowice-Dziedzice, Lublin, Krasnystaw, Reszel, Postomino, Wrocław.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

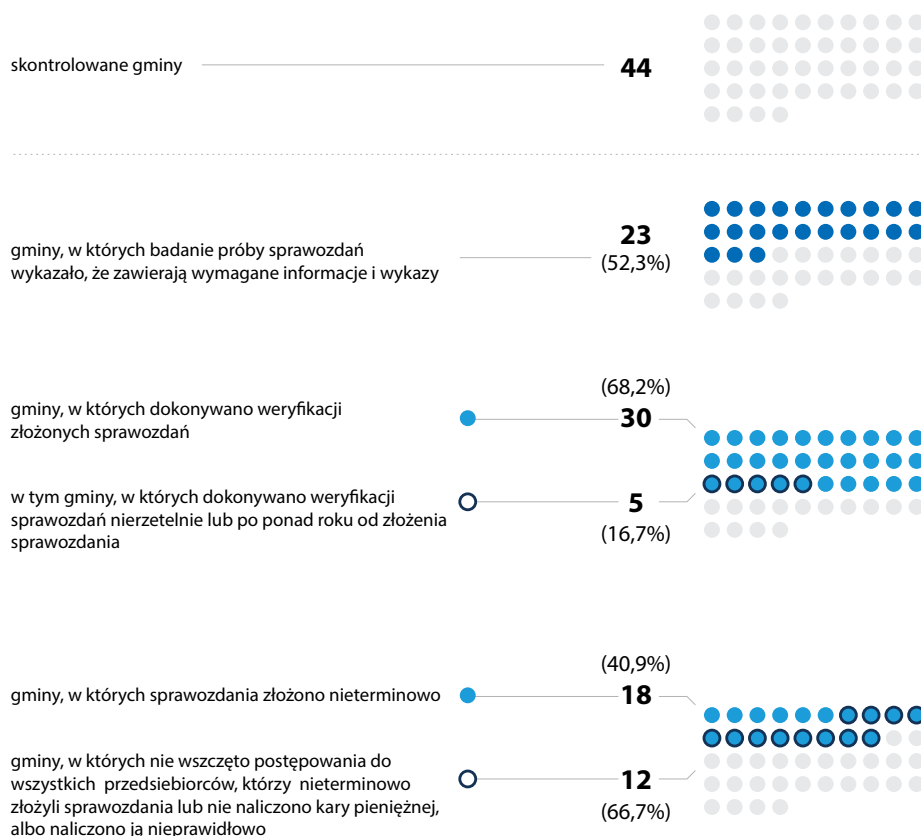
W **Gminie Poraj** nie podjęto czynności wobec przedsiębiorcy, który przekazał sprawozdanie 4 dni po terminie.

W **Gminie Lublin** wysokość kary została naliczona nieprawidłowo, w związku z nieprawidłowym określeniem liczby dni opóźnienia (w każdym przypadku o 1 dzień). Ponadto nie wszczęto postępowania wobec przedsiębiorcy, który sprawozdanie za I kwartał 2019 r. złożył z sześciodniowym opóźnieniem ponieważ wyjaśnił, że w I kwartale 2019 r. nie odbierał nieczystości ciekłych z terenu miasta. Zgodnie zaś z orzecznictwem wojewódzkich sądów administracyjnych podmiot, który w danym kwartale nie prowadzi działalności nie jest zobowiązany do złożenia tzw. sprawozdania zerowego.

Ponadto w gminie Wąwolnica w trakcie postępowania przygotowawczego zmierzającego do nałożenia kary na 2 przedsiębiorców, którzy złożyli 4 sprawozdania nieterminowo, odstąpiono od dalszego procedowania z uwagi na to, że były to sprawozdania zerowe i wystąpiły przesłanki zawarte w wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie dotyczącego obowiązku składania takich sprawozdań¹⁴⁴.

Infografika nr 13

Weryfikacja rzetelności i terminowości składania kwartalnych sprawozdań przez przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych

Źródło: materiały własne NIK.

¹⁴⁴ Z 14 stycznia 2020 r., sygn. akt II SA/Kr 133.

Przedstawione wyżej ustalenia wskazują na to, że w gminach w niewielkim stopniu wykorzystywana jest analiza danych i informacji zawartych w kwartalnych sprawozdaniach przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, pomimo możliwości jakie ta analiza daje w procesie nadzorowania gospodarki ściekowej w gminie. Wynika to przede wszystkim z niewielkiej skali egzekwowania od przedsiębiorców terminowego składania sprawozdań oraz ich rzetelności. Zdaniem NIK, obecne rozwiązania prawne w omawianym zakresie nie są jednoznaczne, co nie sprzyjało szczelności systemu nadzoru nad postępowaniem z nieczystościami ciekłymi na terenach nieskanalizowanych i zapewnieniu jednolitości działań gmin. Wynikało to z następujących przyczyn:

- Wraz z wprowadzeniem obowiązku prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych i poś (art. 3 ust. 3 ucpg) nie określono minimalnego zakresu danych służących realizacji celów prowadzenia tych ewidencji, w tym umożliwiających identyfikowanie z poziomu urzędu gminy właścicieli nieruchomości, którzy nie zapewniają prawidłowego zbierania i przekazywania do oczyszczenia nieczystości ciekłych.
- Nie wprowadzono obowiązku weryfikacji przez wójta prawidłowości sporządzenia i terminowości przekazania kwartalnych sprawozdań przedstawianych przez przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych. Treść art. 9p ucpg wprowadzająca możliwość żądania od ww. przedsiębiorcy okazania dokumentacji (ust. 1), a także wezwania do uzupełnienia lub poprawienia sprawozdania, gdy jest ono sporządzone nierzetelnie (ust. 2), wskazuje wprawdzie na potrzebę weryfikacji sprawozdań, ale nie sformułowano w tym względzie bezwzględnego obowiązku. Zdaniem NIK weryfikacja kwartalnych sprawozdań i wykorzystanie informacji w nich zawartych jest kluczowym elementem sprawowania nadzoru nad gospodarką ściekową w gminie na terenach nieskanalizowanych, pozwalającym na aktualizowanie prowadzonych ewidencji oraz analizowanie poziomu zbierania nieczystości ciekłych i przekazywania ich do oczyszczenia w celu m.in. identyfikowania potencjalnych nieprawidłowości oraz precyzyjnego typowania potrzeb w zakresie kontroli poszczególnych nieruchomości, w tym w zakresie sposobu zbierania i pozbywania się nieczystości ciekłych na terenach nieskanalizowanych.
- Obecny zakres sprawozdania kwartalnego (art. 9o ust. 3 i 4 ucpg) nie daje możliwości identyfikowania nieruchomości, których właściciele nie zapewniają wymaganej częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych – np. podawana jest w nich tylko liczba właścicieli nieruchomości, od których odebrano nieczystości ciekłe (a nie punkty odbioru nieczystości ciekłych), a także dołączane są wykazy dotyczące zawieranych oraz rozwiązanych lub wygasłych umów na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych. Zdaniem NIK właściwym rozwiązaniem byłby jeden wykaz nieruchomości, z których odebrano nieczystości ciekłe, zawierający dane właściciela nieruchomości oraz datę usługi i informację, czy usługę wykonano na podstawie zawartej umowy, czy na jednorazowe zlecenie. Pozwoliłoby to – poprzez ana-

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

lizę przyjętych od tego przedsiębiorcy nieczystości na stacji zlewnej – na sprawdzanie, czy przedsiębiorca nie pozbywa się nieczystości ciekłych poza stacją zlewną.

- W art. 9o ucpg nie wskazano obowiązku składania przez przedsiębiorców posiadających aktualne zezwolenie na omawianą działalność składania tzw. sprawozdań zerowych – np. tak jak to uregulowano w art. 9nb ust. 3a ucpg w zakresie odpadów komunalnych. Wówczas wójt miałby pełną informację od wszystkich przedsiębiorców posiadających zezwolenie.
- W art. 9xb ucpg są określone kary pieniężne za przekazanie nierzetelnego sprawozdania oraz za nieterminowe przekazanie sprawozdania. Nie ma jednak sankcji za nieprzekazanie takiego sprawozdania.

W związku z powyższym zdaniem NIK celowe jest doprecyzowanie rozwiązań prawnych w powyższych kwestiach.

Stopień zbierania nieczystości ciekłych na terenach nieskanalizowanych

Ze wszystkich złożonych w danym roku sprawozdań kwartalnych przekazywanych do wójta wynikała ilość nieczystości ciekłych zbieranych na obszarach nieskanalizowanych gminy. Odniesienie tej ilości do ilości nieczystości ciekłych powstających na tych terenach pozwalała określić poziom zbierania nieczystości ciekłych w gminie i wskazywała, jaka część powstałych nieczystości znajdowała się poza ewidencją i kontrolą.

Ilości nieczystości ciekłych wytwarzanych w skontrolowanych gminach na terenach nieskanalizowanych ustalone zostały na podstawie:

- Dokumentów źródłowych.
- Oszacowania dokonanego w trakcie kontroli, albo na etapie przygotowywania niniejszej informacji w oparciu o wyznaczone dla gminy wskaźniki ilości wytworzenia ścieków na 1 mieszkańca w roku na terenach nieskanalizowanych przy założeniu, że są to wielkości odpowiadające takiemu wskaźnikowi dla terenów skanalizowanych (ilości odbieranych w roku ścieków siecią kanalizacyjną do ilości mieszkańców) albo w oparciu o publikowany przez GUS wskaźnik zużycia wody na cele bytowe w kontrolowanej gminie za 2019 r. Dodatkowo wyznaczone wskaźniki zmniejszono o 20%, przyjmując – jak dla terenów miejsko-wiejskich – że ok. 20% to tzw. woda bezzwrotnie zużyta.

Stopień zbierania nieczystości ciekłych z terenów nieskanalizowanych kształtował się w skontrolowanych gminach na poziomie:

- poniżej 10% w 6 gminach¹⁴⁵ (13,6%),
- od 10% do 25% w 17 gminach¹⁴⁶ (38,6%),
- od 25% do 50% w 6 gminach¹⁴⁷ (13,6%),
- od 50% do 75% w 6 gminach¹⁴⁸ (13,6%),
- powyżej 75% w 9 gminach¹⁴⁹ (20,5%).

¹⁴⁵ Żnin, Poraj, Łącko, Warta, Głogów Małopolski, Bierutów.

¹⁴⁶ Szczuczyn, Łabiszyn, Bielsko-Biała, Czechowice-Dziedzice, Piekoszów, Wąwolnica, Miasto Ozorków, Miasto Tomaszów Mazowiecki, Giżycko, Reszel, Ozimek, Niemodlin, Koło, Postomino, Widuchowa, Jelcz-Laskowice, Stare Kurowo.

¹⁴⁷ Białystok, Skórcz, Ostrowiec Świętokrzyski, Ełk, Krasne, Rzeszów.

¹⁴⁸ Chojnice, Piła, Warszawa, Wrocław, Sława, Zielona Góra.

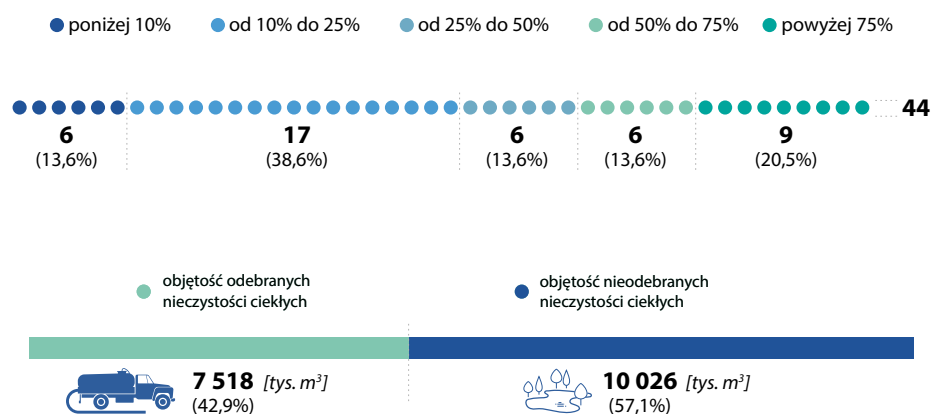
¹⁴⁹ Czosnów, Augustów, Brodnica, Gdynia, Nowy Targ, Krasnystaw, Lublin, Stęszew, Szczecin.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Ogółem, w okresie objętym kontrolą NIK, zebrano w skontrolowanych gminach 7518 tys. m³ nieczystości ciekłych, a oszacowana ilość nieodebranych nieczystości ciekłych wyniosła 10 026 tys. m³, co stanowiło 57,1% ścieków powstających na terenach nieskanalizowanych.

Infografika nr 14

Stopień zbierania nieczystości ciekłych z terenów nieskanalizowanych

Źródło: materiały własne NIK.

Należy zaznaczyć, że ze względu na przyjęty sposób określenia ilości powstających nieczystości ciekłych w gminie¹⁵⁰ wyznaczony wyżej stopień zbierania nieczystości ciekłych z terenów nieskanalizowanych może być zawyżony – szczególnie dla gmin miejskich – a tym samym oszacowana ilość nieodebranych nieczystości ciekłych może być niższa od rzeczywistej.

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że w 2/3 skontrolowanych gmin nie zbiera się z terenów nieskanalizowanych nawet połowy powstających nieczystości ciekłych. Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest powstanie wysokiego ryzyka niekontrolowanego pozbywania się nieczystości ciekłych i zanieczyszczenia wód lub powierzchni ziemi.

5.4.2. Zwiększanie liczby użytkowników sieci kanalizacyjnej

Zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt 2 ucpg właściciele nieruchomości mają obowiązek przyłączenia nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej – po zaistnieniu technicznych możliwości takiego podłączenia, a wójt powinien sprawować nadzór nad realizacją tego obowiązku (ust. 6) i egzekwować jego wykonanie (ust. 7). W celu efektywnego sprawowania tego nadzoru w urzędzie gminy powinny być zidentyfikowane nieruchomości, których właściciele mają do spełnienia powyższy obowiązek.

¹⁵⁰ Zmniejszenie o 20% w stosunku do ilości zużywanej wody w danej gminie oraz uwzględnianie w bilansie nieczystości ciekłych także ścieków przemysłowych odbieranych taborem asenizacyjnym.

Stwierdzenie braku podłączenia się do sieci kanalizacyjnej, mimo istniejących możliwości technicznych¹⁵¹ powinno skutkować wszczęciem postępowania administracyjnego i wydaniem decyzji nakazującej wykonanie obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej, oraz jej egzekwowaniem w trybie ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji¹⁵².

Jednocześnie w gminie powinny być prowadzone działania informacyjno-edukacyjne dla zwiększenia liczby użytkowników wybudowanej sieci kanalizacyjnej, a także, w miarę możliwości finansowych gminy, dofinansowanie realizacji podłączeń nieruchomości do sieci.

Zwiększenie liczby mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnych ma szczególne znaczenie dla gmin, które na budowę lub modernizację sieci pozyskują środki finansowe z funduszy unijnych lub krajowych funduszy ochrony środowiska. Uzyskanie efektów ekologicznych jest bowiem warunkiem rozliczenia wykorzystanych środków dotacyjnych lub ubiegania się o umorzenie ostatnich rat pożyczek uzyskanych z krajowych funduszy.

Posiadanie wiedzy nt. nieruchomości, które powinny być podłączone do sieci kanalizacyjnej

W niemal połowie skontrolowanych gmin¹⁵³ (20) nie dysponowano wiedzą w zakresie liczby nieruchomości, które właściciele powinni podłączyć do istniejących sieci kanalizacyjnych (wybudowanych do końca 2017 r.) oraz liczby nieruchomości niepodłączonych do sieci. W gminach tych nie identyfikowano także nieruchomości, których właściciele nie zapewnili ich podłączenia do sieci, mimo istnienia technicznych możliwości do realizacji tego obowiązku. W przypadku 2 z tych gmin¹⁵⁴ posiadano już takie dane dla nowo wybudowanych sieci (po 2017 r.), w 3¹⁵⁵ kolejnych nie wybudowano nowych sieci.

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że organ wykonawczy gminy powinien posiadać dane i informacje niezbędne do podejmowania działań w celu nadzorowania realizacji przez właścicieli nieruchomości obowiązku podłączania tych nieruchomości do sieci kanalizacyjnej, a w uzasadnionych przypadkach wszczęcia postępowania administracyjnego w celu wyegzekwowania tego obowiązku.

W pozostałych 23 skontrolowanych gminach¹⁵⁶ posiadano informacje w zakresie liczby nieruchomości niepodłączonych do sieci i ewentualnie także liczby nieruchomości, które miały możliwość przyłączenia do sieci. Badania szczegółowe przeprowadzone w trakcie kontroli jednostkowych na wybranych obszarach skanalizowanych gmin potwierdziły kompletność takich danych w 13 gminach¹⁵⁷. Wynikały one z analiz prowadzonych w urzędzie w ramach własnych rejestrów oraz danych uzyskiwanych w ramach bieżącej współpracy z pwk.

¹⁵¹ Na potrzeby kontroli przyjęto, że nieruchomość powinna być podłączona do sieci kanalizacji sanitarnej w ciągu 6 miesięcy od oddania tej sieci do użytkowania.

¹⁵² Dz. U z 2020 r. poz. 1427.

¹⁵³ Czosnów, Białystok, Augustów, Żnin, Skórcz, Nowy Targ, Lublin, Wąwolnica, Miasto Tomaszów Mazowiecki, Warta, Elk, Reszel, Koło, Głogów Małopolski, Krasne, Rzeszów, Szczecin, Widuchowa, Jelcz-Laskowice, Zielona Góra.

¹⁵⁴ Czosnów, Augustów.

¹⁵⁵ Wąwolnica, Krasne, Widuchowa.

¹⁵⁶ Bez Warszawy.

¹⁵⁷ W gminach: Łabiszyn, Gdynia, Chojnice, Bielsko-Biała, Piekoszów, Łącko, Giżycko, Ozimek, Stęszew, Wrocław, Bierutów, Sława, Stare Kurowo.

Przykłady

W **gminie Gdynia**, w 2018 r., we współpracy z pwk opracowano wykaz nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe, które posiadają techniczną możliwość przyłączenia do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej.

W **gminie Łącko** właściciele, którzy zobowiązani byli do podłączenia ich do istniejącej kanalizacji sanitarnej niezależnie od czasu oddania jej do użytkowania, identyfikowano na podstawie opracowanych dokumentacji projektowych, w których projektant, po przeanalizowaniu warunków terenowych oraz możliwości technicznych, określał obszar i liczbę budynków, które mają możliwość podłączenia się do kanalizacji sanitarnej, a następnie w oparciu o ewidencję gruntów i budynków identyfikowano budynki. Weryfikacja przyłączy do nowopowstałych sieci kanalizacyjnych była realizowana głównie poprzez kontrolę protokołów przyłączenia nieruchomości do kanalizacji sanitarnej, przedłożonych przez wykonawcę inwestycji.

W **gminie Wrocław** urząd otrzymywał od pwk informacje o liczbie nieruchomości niepodłączonych do kanalizacji, która była identyfikowana w oparciu o rejestr zawartych umów na zaopatrzenie w wodę.

W **gminie Stare Kurowo** podstawą identyfikacji nieruchomości, których właściciele byli zobowiązani do podłączenia ich do sieci kanalizacyjnej był wykaz adresowy mieszkańców posiadających zameldowanie stałe w miejscowości Stare Kurowo oraz dane na temat postępu w zwiększaniu się liczby nieruchomości podłączonych do sieci oraz mieszkańców korzystających z sieci zbiorczych otrzymywanych od pwk w ramach bieżącej współpracy.

W 10 gminach¹⁵⁸ badania szczegółowe ujawniły nieruchomości niepodłączone do sieci kanalizacyjnej, które nie były zidentyfikowane przez gminę.

Według danych przedstawionych przez gminy lub na podstawie analizy dokumentów uzyskanych przez kontrolerów NIK z pwk, ustalono, że w 26 gminach, w kolejnych latach okresu objętego kontrolą, znajdowało się od 5088 do 6360 nieruchomości niepodłączonych do sieci wybudowanych do końca 2017 r. oraz od 866 do 1152 nieruchomości niepodłączonych do sieci wybudowanych po 2017 r.

Zdaniem NIK, skala nieprowadzenia działań w zakresie identyfikowania nieruchomości – które powinny być podłączone do istniejących, modernizowanych oraz oddawanych do użytkowania nowych sieci kanalizacyjnych – jest bardzo niepokojąca, szczególnie w kontekście opisanych wyżej nieprawidłowości w zakresie zbierania i kierowania do oczyszczenia nieczystości ciekłych oraz wysokiego ryzyka niekontrolowanego ich pozbywania się. Skutkiem braku omawianych działań było nieposiadanie odpowiednich danych, umożliwiających egzekwowanie obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci – co opisano w dalszej części tego rozdziału.

W 32 gminach prowadzono działania edukacyjno-informacyjne mające na celu informowanie właścicieli nieruchomości o możliwości oraz obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci. W 21 gminach były one prowadzone bezpośrednio przez urzędy gmin, w tym we współpracy z pwk, a w 10 gminach działania realizowały pwk. Omawiane działania realizowano poprzez: strony internetowe urzędów i/lub pwk oraz lokalną prasę (informujące o prowadzonych inwestycjach), kampanie informacyjne (w tym

Działania edukacyjno-informacyjne służące zwiększeniu liczby mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej

¹⁵⁸ Szczuczyn, Brodnica, Czechowice-Dziedzice, Poraj, Ostrowiec Świętokrzyski, Miasto Ozorków, Krasnystaw, Niemodlin, Piła, Postomino.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

rozpowszechnianie ulotek i materiałów), spotkania z mieszkańcami (zebrania, festyny, uroczystości gminne), w tym spotkania informacyjne przed i w trakcie realizowanych przedsięwzięć w zakresie budowy sieci kanalizacyjnej. Ponadto podawano takie informacje w ramach rozpowszechnia informacji o możliwości uzyskania dofinansowania na wykonanie przyłącza kanalizacyjnego.

W 11 gminach wysyłano także bezpośrednio do właścicieli nieruchomości znajdujących się w sąsiedztwie realizowanych sieci kanalizacyjnych zawiadomienia o obowiązku dokonania przyłączenia nieruchomości.

Przykład

We **Wrocławiu** działania informacyjno-promocyjne MPWiK S.A. we Wrocławiu obejmowały m.in.: ulotki informacyjne zachęcające do przyłączenia, dyżury informacyjne pracowników MPWiK S.A. na osiedlach w czasie trwania inwestycji, wizyty w domach mieszkańców po ukończeniu inwestycji, stworzenie zakładki na stronie internetowej z wszystkimi informacjami i wzorami niezbędnych dokumentów.

W 12 gminach działań edukacyjno-informacyjnych nie prowadzono z tym, że w 7 wyjaśniono, że nie było takiej potrzeby w związku z brakiem budowy nowych odcinków sieci oraz niezwłocznym przyłączeniem nieruchomości do dotychczasowych sieci, lub bieżącym nadzorem nad niewielką liczbą mieszkańców korzystających ze zbiorników bezodpływowych. W pozostałych gminach wyjaśniano m.in., że: ucpg nie zobowiązuje ich do prowadzenia takich działań, przekonaniem o ich małej efektywności; brakiem możliwości technicznych rozbudowy sieci kanalizacyjnej.

Dofinansowanie budowy przyłączy kanalizacyjnych

Jednym z rozwiązań zwiększających skalę przyłączania nieruchomości do sieci kanalizacyjnych było dofinansowanie wykonania przyłączy do budynków. Takie działania wprowadzono w 9 gminach¹⁵⁹ w postaci dofinansowania kosztów przyłączenia – zwykle 50% kosztów poniesionych, ale nie więcej niż 3–4 tys. zł; albo 100–150 zł za mb przyłącza, jednak nie więcej niż 5,0 tys. zł¹⁶⁰. Źródłem finansowania były środki własne, w tym z opłat za korzystanie ze środowiska oraz z administracyjnych kar pieniężnych, a także dotacje z wfośigw¹⁶¹. W przypadku gminy Głogów Małopolski opracowywano projekt budowlany sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami do istniejących budynków mieszkalnych. Mieszkańcy tych budynków podpisywali z gminą umowę na wykonanie przyłącza o ryczałtowym koszcie wykonania przyłącza 1,5 tys. zł; pozostałe koszty ponosiła gmina.

Łącznie w skontrolowanych gminach, w okresie objętym kontrolą, dofinansowano wykonanie 2492 przyłączeń nieruchomości do sieci kanalizacyjnej kwotą 8370,1 tys. zł, w tym: dla 1076 nieruchomości – kwotą 3633,0 tys. zł (w Warszawie) oraz dla 646 nieruchomości – kwotą 2504,4 tys. zł (w Bielsku-Białej). Odnotować także należy duży wysiłek finansowy poniesiony w stosunkowo niewielkiej gminie Czosnów, gdzie dofinansowano przyłączenia 220 nieruchomości kwotą 955,8 tys. zł.

¹⁵⁹ Warszawa, Czosnów, Białystok, Gdynia, Bielsko-Biała, Miasto Tomaszów Mazowiecki, Warta, Wrocław, Zielona Góra.

¹⁶⁰ W przypadku gminy Bielsko-Biała w sytuacji konieczności budowy przepompowni ścieków od 2019 r. kwota ta wzrosła do 7,5 tys. zł.

¹⁶¹ W gminach: Tomaszów Mazowiecki i Warta.

Brak przyłączenia nieruchomości do sieci, pomimo istnienia warunków technicznych do wykonania tego obowiązku, powinien skutkować wszczęciem postępowania administracyjnego i wydaniem decyzji w sprawie nałożenia obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej oraz egzekwowaniem jego wykonania.

Egzekwowanie obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej

Kontrola wykazała, że tylko w 6 gminach¹⁶² prowadzono regularnie postępowania w sprawie nałożenia obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej – najwięcej w gminach: Wrocław (180), Bielsko-Biała (144) i Czechowice-Dziedzice (83). Łącznie w tych gminach wszczęto w kontrolowanym okresie 459 postępowań administracyjnych. Ponadto w gminie Bierutów, w związku z niestwierdzeniem przypadków niepodłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej, oraz w gminie Łącko, w związku z podłączeniem wszystkich nieruchomości w trakcie realizacji przedsięwzięć, nie było potrzeby wszczynania takich postępowań.

W 7 kolejnych gminach¹⁶³ wszczynano przedmiotowe postępowania, czasem tylko w pojedynczych przypadkach, na podstawie zawiadomień o niewłaściwym postępowaniu z nieczystościami ciekłymi złożonych przez straż miejską, w wyniku skarg mieszkańców lub otrzymania informacji od pwk. Łącznie w tych gminach wszczęto 53 omawiane postępowania.

W latach 2018–2020 (do 30 września) w 13 spośród 43 skontrolowanych gmin¹⁶⁴ wszczęto łącznie 512 postępowań w sprawie nałożenia obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że takie postępowanie zastosowano jedynie do około 7% nieruchomości niepodłączonych do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej, zidentyfikowanych w tych gminach według stanu na 30 września 2020 r.

W pozostałych gminach brak wszczynania postępowań w sprawie przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej wyjaśniano brakiem danych i nieprowadzeniem ewidencji lub analiz dla identyfikacji właścicieli nieruchomości, na których ciążył przedmiotowy obowiązek. Wskazywano także, że nie otrzymywano takich informacji od pwk. Ponadto w gminach wskazywano w wyjaśnieniach, że:

- Przepisy ucpg nie stanowią, w jakim terminie właściciel nieruchomości powinien spełnić obowiązek przyłączenia nieruchomości do sieci (Brodnica, Łabiszyn).
- Zgodnie z istniejącą wykładnią prawa w zakresie decyzji nakazujących przyłączenie do sieci kanalizacyjnej nie można skutecznie nakazać przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej – a w razie braku wykonania takiej decyzji – zlecić wykonanie zastępcze. Na podstawie obecnie obowiązujących przepisów prawa nie można określić terminu, w jakim taka decyzja ma zostać wykonana. W takiej sytuacji prawnej taka decyzja nie wywołuje żadnego skutku i niepotrzebnie angażuje i tak obciążony innymi zadaniami korpus urzędniczy (Ozimek).

¹⁶² Chojnice, Bielsko-Biała, Czechowice-Dziedzice, Niemodlin, Stęszew, Wrocław.

¹⁶³ W Piekoszowie, Lublinie, Szczecinie, Augustowie, Krasnem, Białymstoku, Nowym Targu.

¹⁶⁴ Z wyjątkiem m.st. Warszawy.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- W wyniku wstępnego rozeznania sytuacji ustalono, że część z nieruchomości, mimo zameldowania osób, faktycznie nie była zamieszkiwana, bo znajdowała się w trakcie długotrwałych remontów lub właściciele przebywali za granicą; pozostali właściciele nie dysponowali wystarczającymi środkami finansowymi na ten cel i deklarowali konieczność sprzedaży nieruchomości (Szcuczyn).
- Nie prowadzono postępowań w sposób systemowy z uwagi na brak precyzności i przejrzystości przepisów prawa, szczególnie w zakresie terminu, w jakim powinno być dokonane przyłączenie nieruchomości do sieci (Poraj).
- Nie przypisano tego zadania pracownikom lub występowały braki kadrowe (Krasnystaw, Wąwolnica, Zielona Góra).
- Nie było możliwości wyegzekwowania obowiązku od właścicieli o niskich dochodach (Miasto Ozorków, Giżycko).
- Występowały wysokie koszty budowy indywidualnych pompowni oraz rurociągu ciśnieniowego (Czosnów).
- Przyjęto strategię polegającą na zachęcaniu mieszkańców do przyłączania się do sieci kanalizacyjnej, głównie poprzez współfinansowanie ze środków wfośigw budowy przyłączy. Przyjęto, że droga nakazowo-administracyjna była ostatecznym rozwiązaniem, mniej skutecznym w przypadku uboższych mieszkańców (Miasto Tomaszów Mazowiecki, Piła, Postomino).
- W urzędzie przez szereg lat analizowano postępowania prowadzone przez inne gminy, które ostatecznie nie przyniosły zamierzonych efektów (Piła).
- Wójt gminy nie chciała, aby początek sprawowania przez nią tej funkcji (listopad 2018 r.) kojarzył się mieszkańcom z prowadzeniem postępowań, nakładaniem decyzji, czy ich ewentualną egzekucją. Planowano na początku poinformować właścicieli nieruchomości o możliwości podłączenia do sieci, a dopiero w przypadku ich uporczywego uchylania się od tego obowiązku wszczynać postępowania w tym zakresie (Stare Kurowo).

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że to na organie wykonawczym gminy spoczywał obowiązek egzekwowania przepisów dotyczących podłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej. Zatem organ ten powinien dołożyć należytej staranności, aby bez zbędnej zwłoki zidentyfikować wszystkie takie nieruchomości, a następnie wszcząć wobec ich właścicieli postępowanie administracyjne w celu ustalenia zasadności nałożenia obowiązku przyłączenia tych nieruchomości do sieci kanalizacyjnej. Ustawodawca nie wskazał w ucpg terminu podłączenia nieruchomości do sieci kanalizacji sanitarnej. Tym samym obowiązek ten istnieje od momentu oddania do użytkowania konkretnej sieci. Z kolei decyzja nakazująca wykonanie tego obowiązku staje się wykonalna w dniu, w którym się uprawomocniła. Właściciele nieruchomości często już w trakcie projektowania sieci oraz jej budowy są informowani – m.in. poprzez organizowane spotkania, przekazywane materiały informacyjne, a nawet bezpośrednio zawiadomienia z urzędu gminy – o obowiązku przyłączenia nieruchomości do nowo wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej. Skuteczność postępowań administracyjnych w sprawie wyegzekwowania obowiązku podłączenia nieruchomości do kanalizacji sanitarnej uwarunkowana jest ich niezwłocznym wszczynaniem oraz rzetelnym prowadzeniem przez organy wykonawcze gmin. Uzyskane w gminach wyjaśnienia w sprawie przy czyn braku takich działań świadczą, zdaniem NIK, m.in. o nieznanomości prawa

lub o świadomym jego niestosowaniu motywowanym obawą przed utratą poparcia społecznego. Podkreślenia wymaga fakt, że wszczynanie przedmiotowych postępowań jest obowiązkiem wójta gminy i nie może zależeć od oceny jak ten fakt będzie odbierany przez jej mieszkańców.

W wyniku wszczętych postępowań w 134 przypadkach podjęto decyzję o ich umorzeniu w związku z przyłączeniem nieruchomości do sieci kanalizacyjnej lub w wyniku zaistnienia innych obiektywnych przyczyn (np. zmiana właściciela, pożar lub inne zdarzenie losowe). Ponadto wydano 311 decyzji dotyczących 306 nieruchomości, nakazujących wykonanie obowiązku ich przyłączenia do sieci kanalizacji sanitarnej. Z tego 304 decyzje stały się prawomocne, a 2 zostały uchylone.

Wyniki postępowań egzekucyjnych

Uchylenie 2 decyzji Prezydenta Miasta Białegostoku wynikało z odmiennej interpretacji przez Samorządowe Kolegium Odwoławcze w Białymstoku (SKO) definicji przyłącza. Wodociągi Białostockie sp. z o.o., jako strona w postępowaniu, zaskarżyły decyzję SKO do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Białymstoku, a następnie do Naczelnego Sądu Administracyjnego (sprawa jest w toku). Ponadto w sprawie tej Prezydent Miasta Białegostoku wystąpił do Prokuratury Rejonowej w Białymstoku wskazując, że w rozstrzygnięciach SKO narzuca organowi interpretację definicji przyłącza kanalizacyjnego, odbiegając od uchwały Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2017 r., i zawniósł o wniesienie sprzeciwu od ostatecznej decyzji SKO. W odpowiedzi Prokuratura wskazała, że w decyzji SKO nie nastąpiło rażące naruszenie prawa, a tym samym nie ma podstaw do wniesienia sprzeciwu.

W 9 decyzjach Burmistrza Chojnic w sprawie nałożenia obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej wskazano termin 6–7 miesięcy na wykonanie obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci pomimo tego, że przepisy ucpg nie zawierały unormowań stanowiących podstawę do określenia terminu na wykonanie tego obowiązku.

W 90 przypadkach właściciele wykonali ostateczne decyzje – najwięcej 52 decyzje w gminie Bielsko-Biała (96 wydanych decyzji). W związku z niewykonaniem wszystkich decyzji w 8 gminach¹⁶⁵, w 7 z nich (bez Lublina) wystosowano 82 upomnienia – najwięcej 36 w gminie Czechowice-Dziedzice, z tym, że tylko jedno upomnienie wystosowano w terminie miesiąca od uprawomocnienia się decyzji, co wskazuje na opieszale prowadzenie działań egzekucyjnych. Stwierdzono ponadto, że w gminie Białystok w upomnieniach wyznaczono kilkumiesięczny (6–8 miesięcy) termin na wykonanie decyzji.

Po otrzymaniu upomnienia właściciele nieruchomości wykonali nałożone obowiązki w odniesieniu do 21 decyzji przyłączając nieruchomości do kanalizacji sanitarnej. W celu przymuszenia do wykonania przedmiotowego obowiązku w 2 gminach nałożono grzywny. W Urzędzie Miasta Czechowicach-Dziedzicach nałożono na właścicieli nieruchomości 23 grzywny w łącznej wysokości 66,0 tys. zł (w Urzędzie Miasta w Szczecinie 1 grzywnę w wysokości 3,0 tys. zł), których do zakończenia kontroli NIK nie uiszczono. W gminie Czechowice-Dziedzice po nałożeniu grzywny w 13 przypadkach dokonano przyłączenia nieruchomości. Z kolei w gminie Szczecin powyższego obowiązku nie wykonano, a w Urzędzie Miasta w Szczecinie podjęto czynności dla wyegzekwowania grzywny.

¹⁶⁵ Białystok, Chojnice, Bielsko-Biała, Czechowice-Dziedzice, Lublin, Niemodlin, Szczecin, Wrocław.

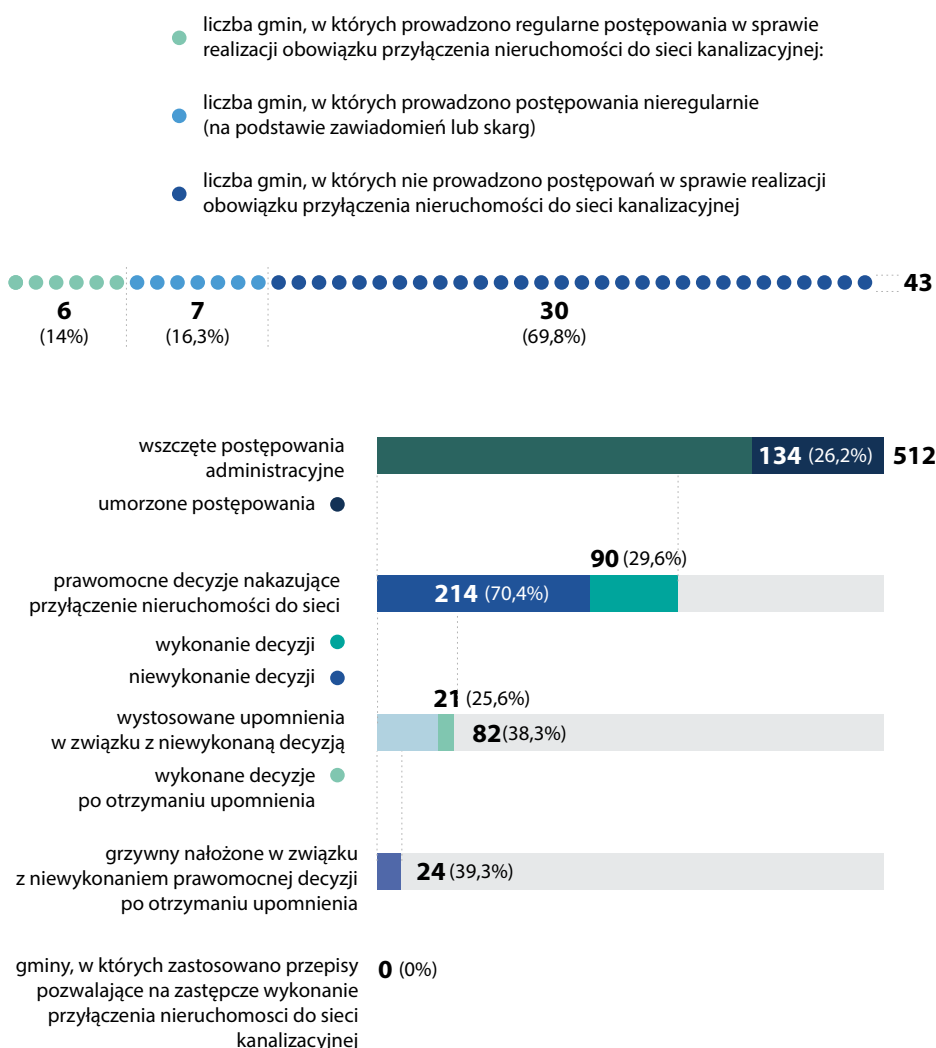
WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Tylko w Urzędzie Miejskim w Białymstoku wykorzystano przepisy ucpg i dokonano – w 4 przypadkach – zawiadomienia organów właściwych do nałożenia grzywny w drodze mandatu karnego, natomiast w 3 przypadkach wystąpiono do sądu o nałożenie grzywny w związku z niepodłączeniem nieruchomości do sieci kanalizacji sanitarnej.

W żadnej ze skontrolowanych gmin nie skorzystano z możliwości wynikających z przepisów ustawy z dnia 15 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji¹⁶⁶ w zakresie wykonania zastępczego przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej.

Infografika nr 15

Egzekwowanie przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej

Źródło: materiały własne NIK.

Zdaniem NIK opisany wyżej brak bądź niewielka skala działań skontrolowanych gmin w zakresie egzekwowania od właścicieli nieruchomości obowiązku ich przyłączenia do sieci kanalizacyjnej (sanitarnej) wskazuje na bierność organów wykonawczych gmin w stosowaniu obowiązujących przepisów ucpg.

¹⁶⁶ Dz. U. z 2020 r. poz. 1427, ze zm.

5.5. Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych

Zgodnie z AKPOŚK 2017 nakłady inwestycyjne niezbędne do realizacji przewidzianych przedsięwzięć, obejmujące wydatki na: sieci kanalizacyjne, oczyszczalnie ścieków wraz z przeróbką osadu i jego zagospodarowaniem oraz indywidualne systemy oczyszczania (poś) zaplanowano w wysokości 27,9 mld zł. Jednocześnie w AKPOŚK 2017 wykazano, że z poszczególnych źródeł finansowania planowane było pozyskanie 29,0 mld zł, z tego: 8,5 mld zł miały stanowić środki własne samorządów gmin oraz środki pwk, 4,8 mld zł – środki krajowe NFOŚiGW i wfośigw, 12,8 mld zł – środki zagraniczne (przede wszystkim PO IiŚ i regionalne programy operacyjne), 1,5 mld zł – kredyty i pożyczki krajowe (w tym bankowe) oraz 1,4 mld zł – inne źródła finansowania.

W NFOŚiGW oraz wfośigw na realizację przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017 przewidywano: NFOŚiGW – 2984,9 mln zł, wfośigw – 1850,8 mln zł oraz fundusze zagraniczne – 12 855,5 mln zł (Fundusz Spójności, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, fundusze norweskie i Europejskiego Obszaru Gospodarczego). Stanowiło to odpowiednio 10,3%, 6,4% i 44,3% kosztów realizacji przedsięwzięć.

5.5.1. Planowanie i wydatkowanie środków finansowych na finansowanie zadań z zakresu gospodarki ściekowej

W okresie objętym kontrolą NIK zadania związane z gospodarką ściekową ujęto w NFOŚiGW w strategiach jego działania na lata 2017–2020 oraz na lata 2021–2024, a także we wspólnych strategiach działania NFOŚiGW i wfośigw na lata 2017–2020 oraz na lata 2021–2024. Wspólna strategia stanowiła podstawę tworzenia, wynikających z niej, strategii działania poszczególnych funduszy.

Zarówno w strategiach działania, jak i we wspólnych strategiach działania uwzględniono dane wynikające z czwartej aktualizacji KPOŚK. Przez 2 lata nie dokonano jednak w NFOŚiGW aktualizacji strategii działania oraz wspólnych strategii działania mimo zidentyfikowania przez Zarząd NFOŚiGW już w 2017 r. takiej potrzeby, wynikającej z zatwierdzenia AKPOŚK 2017, przyjęcia w 2017 r. przez Radę Ministrów *Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030)* oraz z wejścia w życie uPW powołującej od 1 stycznia 2018 r. nową państwową osobę prawną – PGW Wody Polskie. Zmiany prawa miały wpływ na działanie krajowych funduszy ochrony środowiska – według Prezesa Zarządu NFOŚiGW spowodowały już od 2019 r. zmniejszenie przychodów wfośigw o ok. 200 mln zł (w niektórych wfośigw zmniejszenie przychodów nawet o 50%). Zarząd NFOŚiGW nie opracowywał rocznych planów wdrażania wspólnych strategii działania, które w założeniach miały umożliwiać bieżące monitorowanie stanu realizacji tych strategii. W efekcie nie zostały także opracowane coroczne sprawozdania z realizacji planów wdrażania.

Podstawą do przyjmowania i rozpatrywania wniosków o dofinansowanie ze środków krajowych NFOŚiGW były programy priorytetowe zatwierdzane corocznie przez Radę Nadzorczą NFOŚiGW. W programach priorytetowych szczegółowo określono m.in. terminy i sposób składania wniosków, formę,

Planowanie działań i wysokości środków finansowych w NFOŚiGW

intensywność i warunki dofinansowania, a także beneficjentów i rodzaj przedsięwzięć, koszty kwalifikowane oraz szczegółowe kryteria wyboru. Procedurę wyboru przedsięwzięć określał regulamin naboru wniosków. W okresie poddanym kontroli NIK podstawą opracowania programów priorytetowych NFOŚiGW w zakresie zadań gospodarki ściekowej był KPOŚK. W ramach uzgodnień do AKPOŚK 2017 NFOŚiGW nie zgłosił uwag.

W kontrolowanym okresie NFOŚiGW wdrażał projekty z zakresu gospodarki ściekowej w ramach działania 2.3 PO IiŚ¹⁶⁷, w ramach którego realizowano inwestycje wodno-kanalizacyjne na terenie aglomeracji wymienionych w KPOŚK. NFOŚiGW pełnił funkcję Instytucji Wdrażającej PO IiŚ dla II osi priorytetowej *Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu*. W 2015 r. wysokość alokacji środków na działanie 2.3 PO IiŚ wynosiła 1 621 148 040 euro. Ze względu na potrzeby zgłaszane przez NFOŚiGW budżet został zwiększony o 301 324 703 euro, tj. do 1 922 472 743 euro (w 2020 r.) – tj. 8 699 189,2 tys. zł. Stanowiło to 67,7% potrzeb finansowych ze środków funduszy zagranicznych wskazanych w AKPOŚK 2017. Dofinansowania udzielano w formie dotacji do wysokości 85% wydatków kwalifikowanych. NFOŚiGW, w latach 2015–2017, prowadził nabór i ocenę wniosków o dofinansowanie. Nabór wniosków prowadzono w trybie konkursowym (odbyły się 3 konkursy). Ocenę wniosków przeprowadzono według kryteriów wyboru umieszczonych w dokumentacji konkursowej. Załącznikiem do regulaminu konkursu był regulamin pracy Komisji Oceny Projektów¹⁶⁸, który określał sposób powoływania, zadania oraz zasady pracy członków tej Komisji. Ocena projektów oparta była na zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący PO IiŚ kryteriach wyboru projektów, które dzieliły się na kryteria formalne i kryteria merytoryczne I i II stopnia. Proces zatwierdzenia kryteriów regulowały przepisy ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020¹⁶⁹. Założeniem oceny projektów było wybranie do dofinansowania tylko tych, które spełniają kryteria wyboru i przyczynią się do realizacji dyrektywy 91/271/EWG, a jednocześnie są uzasadnione ekonomicznie.

Dla wsparcia projektów finansowanych w ramach działania 2.3 PO IiŚ w NFOŚiGW realizowano program priorytetowy pn. *Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach*, składający się z 2 części:

1. *Gospodarka ściekowa w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych.*
2. *Współfinansowanie projektów Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.*

Plan wdrażania ww. programu priorytetowego zatwierdzono dla obydwu części łącznie, w celu umożliwienia przesuwania środków z jednej części do drugiej. Budżet programu ustanowiony na 1 700 000,0 tys. zł został

¹⁶⁷ Dla aglomeracji powyżej 10 tys. RLM, a w woj. mazowieckim dla aglomeracji powyżej 2 tys. RLM.

¹⁶⁸ Komisja, o której mowa w art. 44 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (Dz. U. z 2020 r. poz. 818), tj. komisja dokonująca oceny spełnienia kryteriów wyboru projektów uczestniczących w konkursie.

¹⁶⁹ Dz. U. z 2020 r. poz. 818.

zwiększony w 2018 r. do 2 800 000,0 tys. zł, a w 2020 r. – do 3 300 000,0 tys. zł. Zwiększenia budżetu wprowadzano dla dostosowania do aktualnych potrzeb wnioskodawców, jak również w celu umożliwienia zbilansowania inwestycji zgłaszanych do PO IiŚ. Finansowanie wkładu własnego z pożyczki umożliwiało wykorzystanie środków europejskich przeznaczonych na inwestycje wodno-kanalizacyjne. W ramach 1. części NFOŚiGW finansował w formie pożyczki inwestycje wodno-kanalizacyjne na terenie aglomeracji umieszczonych w KPOŚK, finansowane ze środków krajowych i zagranicznych. Pożyczka mogła być umorzona w wysokości 10% lecz nie więcej niż 1 mln zł. Intensywność dofinansowania ustalono do 100% kosztów kwalifikowanych. W ramach 2. części NFOŚiGW udzielał dofinansowania w formie pożyczki bez umorzeń na dofinansowanie różnicy między wartością kosztów kwalifikowanych przedsięwzięć, a kwotą dofinansowania ze środków Funduszu Spójności oraz na zachowanie płynności finansowej – do wysokości niewypłaconych środków Funduszu Spójności.

Regulamin naboru wniosków w ramach ww. programu priorytetowego określał m.in.: czas i sposób rozpatrywania wniosków w ramach kolejnych etapów (ocena formalna, merytoryczna, podjęcie decyzji przez zarząd lub radę nadzorczą i podpisanie umowy) od momentu ich wpływu do kancelarii NFOŚiGW do momentu zawarcia umowy o dofinansowanie, a także listę załączników wymaganych w ramach programu. Szczegółowe kryteria wyboru przedsięwzięć zostały określone w programie priorytetowym jako: kryteria dostępu¹⁷⁰; kryteria jakościowe punktowe odrębne dla poszczególnych rodzajów inwestycji, np. oczyszczalni ścieków, kanalizacji sanitarnej; kryteria jakościowe punktowe dotyczące zasadności realizacji przedsięwzięcia, wykonalności przedsięwzięcia, efektywności kosztowej, w tym ocena finansowa i ocena dopuszczalności pomocy publicznej.

W 2019 r. NFOŚiGW przyjął program priorytetowy pn. *Ogólnopolski program gospodarki wodno-ściekowej poza granicami aglomeracji ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych*. Potrzebę utworzenia takiego programu zgłaszały m.in. władze gmin, które nie mogły skorzystać ze środków przeznaczonych na realizację zadań ujętych w KPOŚK. Utworzenie omawianego programu miało przeciwdziałać zjawisku nieuzasadnionego rozszerzania terenów aglomeracyjnych, stwarzając równo-

¹⁷⁰ W programie zdefiniowano 12 kryteriów dostępu, m.in: wniosek złożony w terminie określonym w programie priorytetowym; wniosek złożony na obowiązującym formularzu i w wymaganej formie; wniosek kompletny i prawidłowo podpisany; wnioskodawca musiał mieścić się w katalogu beneficjentów, określonym w programie priorytetowym; w roku złożenia wniosku oraz w ciągu ostatnich 3 lat przed jego złożeniem NFOŚiGW nie wypowiedział wnioskodawcy umowy z przyczyn leżących po stronie wnioskodawcy; wnioskodawca wywiązuje się z zobowiązań publicznoprawnych na rzecz NFOŚiGW, właściwych organów, czy też podmiotów; wnioskodawca wywiązuje się z zobowiązań cywilnoprawnych na rzecz NFOŚiGW; cel i rodzaj przedsięwzięcia jest zgodny z programem priorytetowym; realizacja przedsięwzięcia nie jest zakończona przed dniem złożenia wniosku; okres realizacji przedsięwzięcia i wypłaty dofinansowania są zgodne z programem priorytetowym; forma i intensywność wnioskowanego dofinansowania powinna być zgodna ze szczegółowymi zasadami udzielania dofinansowania, zawartymi w programie priorytetowym; aglomeracja, na terenie której realizowane jest przedsięwzięcie, uwzględniona jest w obowiązującej aktualizacji KPOŚK albo wskazana została przez marszałka województwa jako konieczna do uwzględnienia w kolejnej aktualizacji KPOŚK w celu realizacji wymogów dyrektywy 91/271/EWG; ścieki komunalne oczyszczane na oczyszczalni będącej przedmiotem dofinansowania są odprowadzane z terenu wyznaczonej aglomeracji.

częśnie możliwości uregulowania gospodarki ściekowej na obszarach nią nieobjętych. Beneficjentami programu były wfośigw¹⁷¹, które zawierały z NFOŚiGW umowy udostępniania środków z przeznaczeniem na pożyczki w ramach realizacji ww. programu, a następnie udzielały pożyczek jednostkom samorządu terytorialnego i ich związkom lub podmiotom świadczącym usługi publiczne w ramach realizacji zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego (beneficjenci końcowi). Nabór wniosków od wfośigw prowadzony był przez NFOŚiGW w trybie ciągłym do wyczerpania alokacji środków. Wnioski o dofinansowanie przedsięwzięć miały być rozpatrywane przez wfośigw, które podpisywały z beneficjentami końcowymi umowy o dofinansowanie, prowadziły rozliczenia finansowe realizowanych projektów, kontrole na miejscu i sprawozdawczość, a także działania informacyjne i promocyjne związane z programem. Terminy oraz sposób składania i rozpatrywania wniosków określały indywidualnie wfośigw. Zawierały one także umowy pożyczek w imieniu własnym, ponosząc odpowiedzialność za ich prawidłową realizację. Udzielona przez wfośigw pożyczka mogła być umorzona w zależności od wskaźnika dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie w wysokości 30% lub 50%, lecz nie więcej niż 5 mln zł. Intensywność dofinansowania została ustalona do 100% kosztów kwalifikowanych. Budżet programu został zwiększony w 2019 r. do 590 000,0 tys. zł, a następnie w I półroczu 2020 r. do 710 000,0 tys. zł.

Planowanie działań i wysokości środków finansowych w wfośigw

Zadania związane z gospodarką wodno-ściekową uwzględniono w strategiach działania wfośigw oraz w listach przedsięwzięć priorytetowych. W dokumentach przyjmowanych przez rady nadzorcze wskazywano na potrzebę finansowania zadań dotyczących m.in. budowy i modernizacji istniejących sieci kanalizacyjnych oraz oczyszczalni ścieków, dla wspomaganie wypełnienia przez Polskę zobowiązań określonych w przepisach prawa krajowego i prawa Unii Europejskiej, w tym dyrektywy 91/271/EWG oraz KPOŚK. W planach działalności wfośigw uwzględniano ww. priorytety, a w planach finansowych wyodrębniano środki finansowe w ramach priorytetów w dziedzinach: gospodarka wodno-ściekowa, ochrona wód, ochrona wód i gospodarka ściekowa, ochrona wód i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi, ochrona czystości wód i gospodarka wodna, ochrona środowiska, technologia. W wfośigw w Poznaniu nie dokonywano podziału środków na priorytety według dziedzin¹⁷², a planowano limity finansowania ogółem zapewniające niezwiększenie kosztów powyżej przychodów wfośigw i nieprzekroczenia wielkości aktywów wynikających z posiadanego majątku.

W planach finansowych nie uwzględniano wielkości środków wskazanych bezpośrednio dla każdego wfośigw w AKPOŚK 2017, a projekt tej aktualizacji nie był konsultowany z zarządami wfośigw.

¹⁷¹ Do programu nie przystąpił Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi.

¹⁷² W strategii działania wfośigw na lata 2017–2020 zawarto prognozy dotyczące finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej według priorytetów.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W kilku wfośigw przed ustalaniem wielkości środków na dofinansowanie uwzględniano sporządzone dodatkowe opracowania lub konsultacje z potencjalnymi beneficjentami:

- W wfośigw w Gdańsku w opracowaniu własnym pt. *Analiza potrzeb i identyfikacji przedsięwzięć w zakresie energetyki i środowiska dla województwa pomorskiego na lata 2014–2020* została ujęta m.in. analiza stanu realizacji KPOŚK w województwie pomorskim w podziale na wielkości aglomeracji. Ponadto planując wydatki zarząd wfośigw korespondował również z prezesami zarządów lokalnych spółek komunalnych oraz z wójtami.
- W wfośigw: w Olsztynie, w Rzeszowie i w Zielonej Górze wielkość zapotrzebowania na środki funduszu uzyskiwano w ramach korespondencji lub ankietowania gmin i innych potencjalnych beneficjentów (pwk).

Ponadto w wfośigw w Łodzi priorytety wynikały ze zidentyfikowanej w województwie ponad 3-krotnej różnicy pomiędzy długością sieci wodociągowej i sieci kanalizacyjnej.

Dofinansowanie przedsięwzięć w zakresie gospodarki ściekowej odbywało się w ramach corocznie uruchamianych tzw. naborów ciągłych w zakresie danej dziedziny. Główną formą dofinansowania były pożyczki, z możliwością ich częściowego umorzenia od 10% do nawet 55% w zależności od rodzaju naboru i typu beneficjenta (8 wfośigw). W wfośigw w Katowicach zastosowano dodatkowo od 2018 r. rozwiązanie polegające na możliwości umorzenia 35% lub 45% wykorzystanej pożyczki pod warunkiem przeznaczenia umorzonej kwoty na inne zadania proekologiczne. W 7 wfośigw¹⁷³ planowano także udzielanie dotacji – od 0,1% (w Białymstoku) do 21,4% (w Gdańsku) wielkości środków przeznaczonych na dofinansowanie zadań w dziedzinach, w ramach których przewidywano dofinansowanie zadań z zakresu gospodarki ściekowej.

W 5 wfośigw¹⁷⁴ planowano ze środków własnych udzielanie w ramach lokalnych programów priorytetowych dofinansowania takich przedsięwzięć jak: budowa przydomowych lub lokalnych oczyszczalni ścieków, wykonanie podłączeń kanalizacyjnych, a także udzielanie dofinansowania w formie pożyczek dla przedsięwzięć, które uzyskały bezzwrotne wsparcie środkami zagranicznymi, w tym w formie dotacji stanowiącej od 20% (wfośigw w Zielonej Górze) do 100% (wfośigw w Łodzi – program dot. wykonania podłączeń budynków do sieci kanalizacyjnych) zaplanowanych środków finansowych (w wfośigw we Wrocławiu nie przewidywano dotacji).

Oprócz ww. programów/naborów w 3 wfośigw¹⁷⁵ rozdysponowywano pożyczki (bez możliwości ich umorzenia) w ramach programu priorytetowego pn. *SYSTEM – wsparcie działań ochrony środowiska i gospodarki wodnej realizowanych przez partnerów zewnętrznych. Część 2) REGION* (dalej: REGION), pozyskane w formie pożyczki ze środków NFOŚiGW.

¹⁷³ W Białymstoku, Gdańsku, Katowicach, Lublinie, Łodzi, Opolu, Rzeszowie.

¹⁷⁴ W Katowicach, Łodzi, Rzeszowie, Wrocławiu, Zielonej Górze.

¹⁷⁵ W Białymstoku, Lublinie, Olsztynie.

Ponadto 15 wfośigw przystąpiło do programu NFOŚiGW pn. *Ogólnopolski program gospodarki wodno-ściekowej poza granicami aglomeracji ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych*. W ramach tego programu środki własne uruchomił także wfośigw w Warszawie. Do ww. programu nie przystąpił wfośigw w Łodzi ze względu, jak wyjaśniono, na brak wniosków o dofinansowanie. Najwyższa Izba Kontroli zauważa jednak, że fundusz ten ogłosił przyjmowanie wniosków w okresie lipiec–sierpień 2019 r., co mogło być zbyt krótkim okresem na zgłoszenie się potencjalnych beneficjentów. Tym bardziej, że jak wskazano wyżej w strategii działania funduszu wskazano na problem braku sieci kanalizacyjnych na terenach posiadających sieć wodociągową. Zdaniem NIK, nie dano więc samorządom – w omawianym przypadku – wystarczającej ilości czasu na ocenę potrzeb w zakresie poprawy gospodarki ściekowej na terenach gmin nieobjętych obszarem aglomeracji, która – co wynika z prezentowanych wyników kontroli (rozdział 5.4) – nie jest zadowolająca.

W wfośigw przyjęte zasady przyznawania dofinansowania uregulowano w ramach ogólnych uregulowań wfośigw lub w ramach przyjętych warunków danego programu. W wfośigw w Poznaniu, w regulaminie naboru wniosków na przedsięwzięcia w zakresie ochrony środowiska gruntowo-wodnego (trwającym od 11 marca do 15 kwietnia 2019 r.) zawarto postanowienie, że wniosek niespełniający któregokolwiek z kryteriów formalnych nie podlega dalszemu rozpatrywaniu i jest odrzucany, przy jednoczesnym wyeliminowaniu możliwości złożenia przez wnioskodawców korekty wniosku na tym etapie, tj. usunięcia błędów lub uzupełnienia dokumentacji. To skrajnie formalistyczne rozwiązanie nie sprzyjało rzetelnemu rozpoznawaniu wniosków i mogło prowadzić do przedwczesnego wyeliminowania wniosków spełniających merytoryczne kryteria oceny, których realizacja pozwoliłaby na osiągnięcie efektu ekologicznego. Zarząd wfośigw zdecydował, aby w kolejnych naborach powrócić do wcześniej praktykowanych rozwiązań i umożliwić wnioskodawcom składanie korekty wniosku również na etapie oceny formalnej.

Wskazanie w strategiach działania i w planach działalności wfośigw potrzeby dofinansowania zadań mających na celu wdrożenie dyrektywy 91/271/EWG nie przekładało się na uruchamianie programów dedykowanych dofinansowaniu przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017. Nie wprowadzono także preferencji dla tych przedsięwzięć w zasadach dofinansowania dla poszczególnych programów lub naborów w dziedzinach – np. wprowadzając zwiększone możliwości umarzania pożyczek lub udzielanie dodatkowo dotacji. Jedynie w wfośigw w Warszawie uruchomiono w 2018 r. program pn. *Realizacja przedsięwzięć z zakresu gospodarki ściekowej realizowanych w aglomeracjach ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych (OW-1)*, w którym ustalono poziom częściowego umorzenia do 30% wypłaconej kwoty pożyczki. Ponadto w realizowanym w latach 2018–2020 programie pn. *Zadania z zakresu ochrony wód (OW-2)* wprowadzono do zasad selekcji wniosków dodatkowe kryterium merytoryczne, w ramach którego wnioskodawca mógł uzyskać dodatkowo 5 punktów, w przypadku gdy zadanie było realizowane w co najmniej 90% na terenie aglomeracji ujętej w KPOŚK.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Zasady kontroli realizacji umów o dofinansowanie przedsięwzięć regulowały zarządzenia wewnętrzne dotyczące sposobu rozliczania umów oraz przeprowadzania kontroli, w tym: kontroli zewnętrznych, realizacji zakresu objętego umową. Wymóg kontroli w miejscu realizacji przedsięwzięcia uzależniony był od wielkości dofinansowania, np. w wfośigw w Białymstoku powyżej 0,5% przychodów funduszu w poprzednim roku, a w wfośigw w Gdańsku od 300 tys. zł w przypadku dotacji i od 500 tys. zł w przypadku pożyczek. W wfośigw sporządzano plany kontroli (roczne, kwartalne lub miesięczne).

Dla potencjalnych beneficjentów dofinansowanie ze środków wfośigw było często jednym z elementów montażu finansowego realizowanych przedsięwzięć i możliwości przeprowadzenia postępowań w sprawie zamówienia publicznego na wykonanie poszczególnych etapów przedsięwzięcia. Dlatego istotną dla nich informacją było, w jakich terminach rozpatrywane będą ich wnioski o dofinansowanie lub rozliczenie częściowe, czy końcowe, a także terminy podpisywania umów o dofinansowanie oraz przekazania przyznanych środków finansowych. Najbardziej kompleksowe rozwiązania organizacyjne w tym zakresie funkcjonowały w wfośigw we Wrocławiu, w którym wprowadzono *Instrukcję regulującą procedurę i terminy rozpatrywania wniosków o pomoc finansową ze środków wfośigw we Wrocławiu oraz wniosków o zmianę warunków zawartych umów* określającą:

- 21-dniowy termin na rozpatrzenie wniosku, tj. na dokonanie weryfikacji i oceny pod względem kompletności i zgodności wnioskowanego do dofinansowania zadania z obowiązującymi kryteriami i zasadami udzielania pomocy ze środków wfośigw (tworzenie tzw. karty informacyjnej);
- 60-dniowy termin na podjęcie decyzji o udzieleniu lub odmowie przyznania pomocy finansowej, licząc od daty wpływu kompletnego wniosku do wfośigw¹⁷⁶,
- 5-dniowy termin na poinformowanie wnioskodawcy o podjętej decyzji w sprawie dofinansowania;
- 30-dniowy termin na podpisanie umowy o dofinansowanie, licząc od daty wpływu kompletnych dokumentów;
- 14-dniowy termin na sporządzenie umowy (od podjęcia przez zarząd wfośigw ostatecznej decyzji o przyznaniu dofinansowania);
- 90-dniowy termin na podpisanie umowy (od otrzymaniem przez wnioskodawcę ostatecznego zawiadomienia o otrzymaniu pomocy finansowej);
- 14-dniowy na przygotowania stosownych informacji wraz z propozycjami do decyzji organów w przypadku wniosków o zmianę warunków podpisanej umowy.

Z pozostałych wfośigw w 10 określono terminy na rozpatrzenie wniosku – od 20 do 60 dni¹⁷⁷, a w 9 – terminy na podpisanie umowy o dofinansowaniu – od 30 do 120 dni od decyzji o przyznaniu dofinansowania¹⁷⁸.

Zasady kontroli realizacji umów w wfośigw

Zasady rozpatrywania wniosków o dofinansowanie i podpisywania umów w wfośigw

¹⁷⁶ W wyjątkowych przypadkach wymagających zebrania dodatkowych informacji o zadaniu lub zaopiniowania przez Radę Nadzorczą wfośigw wniosku, którego rozpatrzenie leży w kompetencjach Zarządu wfośigw oraz, gdy propozycje Zarządu wfośigw wymagają zatwierdzenia przez Radę Nadzorczą wfośigw, termin ten może być wydłużony do 90 dni.

¹⁷⁷ W Białymstoku, Bydgoszczy, Kielcach, Łodzi, Lublinie, Olsztynie, Opolu, Poznaniu, Szczecinie, Zielonej Górze.

¹⁷⁸ W Białymstoku, Kielcach, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Opolu, Poznaniu, Szczecinie, Zielonej Górze.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Należy jednak zwrócić uwagę, że w wfośigw w Opolu, w wyniku aktualizacji w lipcu 2020 r. procedur, zniesiono ww. terminy. Ponadto w wfośigw w Zielonej Górze uszczegółowiono termin na rozpatrzenie wniosku o płatność – 14 dni, oraz na rozliczenie końcowe – 60 dni; w wfośigw w Lublinie określono termin na wprowadzenie umowy do systemu – 7 dni, oraz termin 14 dni na przekazanie środków po rozliczeniu częściowym lub końcowym. W pozostałych wfośigw nie określano ww. terminów, ale np. w wfośigw w Gdańsku i w wfośigw w Opolu przyjęto, że wnioski powinny być rozpatrywane na bieżąco. W wfośigw w Katowicach określono termin na poinformowanie wnioskodawcy o wyniku weryfikacji wniosku. W wfośigw w Opolu obowiązywały terminy na: sporządzenie projektu umowy na udzielenie dofinansowania, sporządzenie dyspozycji wypłaty i wypłatę pożyczki po pozytywnym rozpatrzeniu wniosku o wypłatę pożyczki, sporządzenia karty rozliczenia końcowego po rozpatrzeniu wniosku o rozliczenie końcowe.

Zdaniem NIK wprowadzenie w wfośigw wewnętrznych procedur lub zasad, w tym terminów dotyczących poszczególnych etapów rozpatrywania wniosków o dofinansowanie, wniosków o płatność oraz wniosków o rozliczenie końcowe, sprzyjałoby przejrzystości w postępowaniu wfośigw. Jako dobrą praktykę w tym zakresie można wskazać rozwiązania organizacyjne stosowane w NFOŚiGW.

Wydatki NFOŚiGW na finansowanie gospodarki ściekowej w gminach

Według stanu na 30 września 2020 r. wydatki na działanie 2.3 PO IiŚ¹⁷⁹ zrealizowano w NFOŚiGW w wysokości 4 798 298,3 tys. zł, w tym w latach 2018–2020 (3 kwartały) – 4 384 710,8 tys. zł (37,3% założonego w AKPOŚK 2017 ogółu finansowania ze środków zagranicznych). Ponadto w latach 2015–2017 została zrealizowana pomoc bezzwrotna na realizację przedsięwzięć związanych z gospodarką ściekową w NFOŚiGW, w ramach PO IiŚ 2013–2017 – w wysokości 1 432 407,0 tys. zł, oraz w ramach programów funduszy ISPA/FS – w wysokości 367 018,0 tys. zł.

NFOŚiGW, realizując program priorytetowy pn. *Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach*, wypłacił do 30 września 2020 r. pożyczki w łącznej wysokości 1 416 693,0 tys. zł, w tym w latach 2018–2020 (do 30 września) – 932 612,0 tys. zł, oraz dotacje w łącznej wysokości 113 625,3 tys. zł (7,4% łącznej kwoty dofinansowania), w tym w latach 2018–2020 (do 30 września) – 59 562,6 tys. zł (4,6%). Kwoty z lat 2018–2020 (do 30 września) stanowiły 33,2% wielkości środków NFOŚiGW wskazanych w AKPOŚK 2017.

Z kolei na realizację *Ogólnopolskiego programu gospodarki wodno-ściekowej poza granicami aglomeracji ujętymi w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych* NFOŚiGW przekazał do wfośigw w kontrolowanym okresie 30 189,6 tys. zł.

Ponadto w ramach finansowania w formie dopłat do oprocentowania kredytów dla przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017 zrealizowano w kontrolowanym okresie dotacje w wysokości 16 333,3 tys. zł.

Wydatki wfośigw na finansowanie gospodarki ściekowej w gminach

W latach 2018–2020 (do 30 września) na finansowanie zadań związanych z gospodarką ściekową zrealizowano ze środków wfośigw wydatki:

¹⁷⁹ Pierwsza wypłata nastąpiła w IV kwartale 2016 r.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- w ramach naborów ciągłych: 1 706 448,5 tys. zł, w tym dotacje 36 846,5 tys. zł (2,2%); na zadania ujęte w AKPOŚK 2017 – 847 262,0 tys. zł, w tym dotacje 13 426,9 tys. zł (1,6%);
- w ramach programów priorytetowych lokalnych: 74 388,8 tys. zł, w tym dotacje 20 562,0 tys. zł (27,6%); na zadania ujęte w AKPOŚK 2017 – 20 779,9 tys. zł, w tym dotacje 554,0 tys. zł (2,6%);
- w ramach ogólnopolskiego programu gospodarki ściekowej poza granicami aglomeracji: 4732,7 tys. zł (środki wfośigw w Warszawie).

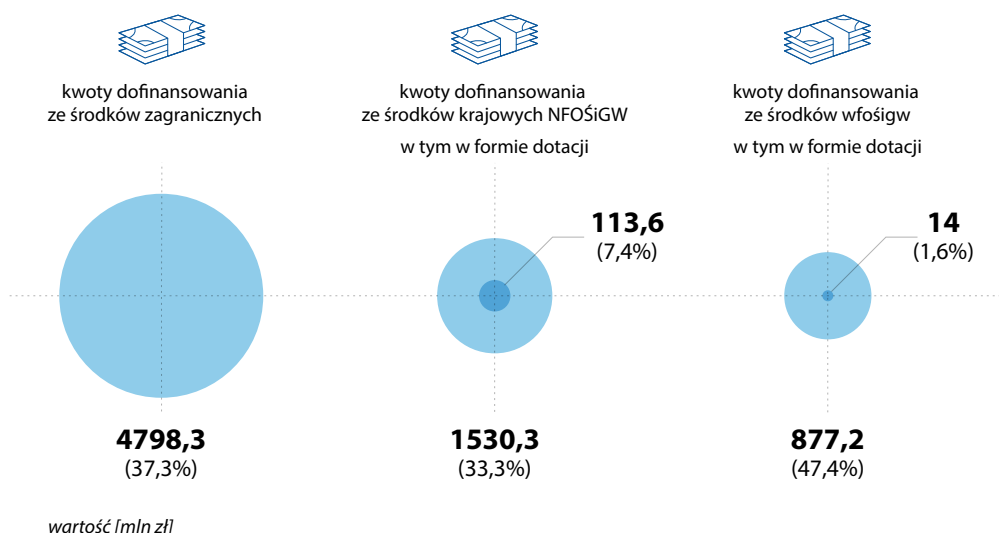
Ponadto zrealizowano wydatki w formie pożyczek ze środków NFOŚiGW w ramach:

- programu REGION – 12 779,1 tys. zł, w tym na zadania ujęte w AKPOŚK 2017 – 9169,1 tys. zł;
- ogólnopolskiego programu gospodarki ściekowej poza granicami aglomeracji – 37 186,4 tys. zł.

Łącznie na zadania ujęte w AKPOŚK 2017 przekazano środki w wysokości 877 210,0 tys. zł, co stanowiło 47,4% środków wfośigw przewidywanych w AKPOŚK 2017. W formie dotacji przekazano 13 980,9 tys. zł, tj. 1,6% łącznych wydatków.

Infografika nr 16

Finansowanie przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017 przez fundusze ekologiczne w okresie 2018–2020 (3 kwartały)

Źródło: materiały własne NIK.

Stan ten potwierdza fakt przeznaczania przez wfośigw stosunkowo niewielkich środków na finansowanie bezwrotne zadań w zakresie gospodarki ściekowej, w tym zadań ujętych w AKPOŚK 2017, które decydują o spełnieniu przez Polskę warunków wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG. Taka forma dofinansowania ma szczególne znaczenie w przypadku gmin, które nie są w stanie sprostać wymogom uzyskania finansowania zwrotnego.

Rozpatrywanie
wniosków
o dofinansowanie zadań
w NFOŚiGW

5.5.2. Dofinansowanie zadań z zakresu gospodarki ściekowej

W okresie objętym kontrolą w NFOŚiGW rozpatrywano łącznie 303 wnioski o dofinansowanie zadań z zakresu gospodarki ściekowej ze środków krajowych i środków zagranicznych łącznie na 5 306 115,3 tys. zł.

W ramach działania 2.3 PO LiŚ w NFOŚiGW rozpatrzono 124 wnioski o dofinansowanie w formie dotacji (łącznie na 2 047 228,1 tys. zł) przedsięwzięć, których koszty realizacji wynosiły 3 921 718,9 tys. zł. Badanie dokumentacji 7 wniosków, które zostały zakończone podpisaniem umowy, wykazało m.in., że rzeczywisty okres oceny wniosków (suma poszczególnych etapów oceny) wyniósł od 89 dni do 179 dni¹⁸⁰. Wszystkie badane wnioski miały zgodę Ministra Środowiska jako Instytucji Pośredniczącej na przedłużenie oceny wniosków o 60 dni. Czas od zatwierdzenia wniosku do podpisania umowy wyniósł od 41 do 57 dni¹⁸¹.

Sześć spośród omawianych wniosków zostało odrzuconych z przyczyn merytorycznych. Szczegółowa analiza dokumentacji 5 z nich wykazała, że wszystkie otrzymały ocenę negatywną z powodu niespełnienia kryteriów merytorycznych II stopnia¹⁸². W przypadku wszystkich analizowanych spraw zidentyfikowano braki formalne we wnioskach lub studium wykonalności, niespójność przedstawianych danych/informacji lub błędy w zakresie analizy finansowej. Dwóch wnioskodawców, których wnioski odrzucono, złożyło protesty do Ministra Środowiska, który potwierdził prawidłowość rozstrzygnięć NFOŚiGW. Jeden z tych wnioskodawców wniósł skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie, a następnie skargę kasacyjną do Naczelnego Sądu Administracyjnego, który tę skargę oddalił.

Ponadto 6 wnioskodawców wycofało złożone wnioski – 4 jako powód wycofania wniosków podało przyczyny finansowe; w jednym przypadku inwestor zmienił plany związane z zakresem modernizacji oczyszczalni, a w jednym przypadku inwestor ocenił, że nie ma możliwości czasowych do poprawienia wniosku.

W związku z rozpatrywanymi wnioskami NFOŚiGW zgłaszał problem źle wyznaczanych aglomeracji, co wiązało się z koniecznością weryfikacji zasadności realizacji inwestycji pod kątem analizy opcji, wskaźnika koncentracji, ekonomicznego uzasadnienia, wysokości taryf itp. W efekcie, inwestycje realizowane w obszarze aglomeracji niejednokrotnie nie spełniały kryteriów wyboru projektów i nie uzyskiwały dofinansowania, pomimo tego, że znajdowały się na terenie aglomeracji.

W ramach programu priorytetowego pn. *Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach* rozpatrywano 153 wnioski o dofinansowanie przedsięwzięć w formie pożyczki, z tego w ramach:

¹⁸⁰ Zgodnie z regulaminem naboru wniosków okres ten nie powinien przekroczyć 120 dni, lub 180 dni po uzyskaniu zgody Ministra Środowiska.

¹⁸¹ Według regulaminu naboru wniosków czas ten nie powinien przekroczyć 60 dni.

¹⁸² Obszar oceny to m.in: ocena formalno-prawna, techniczna; procedury ocen oddziaływania na środowisko z elementami adaptacji do zmian klimatu; analiza finansowo-ekonomiczna, w tym analiza kosztów i korzyści.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- Części 1. – 40 wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć łącznie na 360 936,0 tys. zł, o kosztach realizacji w wysokości 720 270,4 tys. zł. Dwa spośród rozpatrywanych wniosków, dotyczące budowy kolektorów kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami w Pyrzycach, zostały odrzucone z przyczyn merytorycznych, m.in. z powodu niespełnienia przez beneficjenta kryteriów: zbilansowania źródeł finansowania projektu oraz wykonalności i trwałości finansowej przedsięwzięcia; 4 wnioski zostały przez wnioskodawców wycofane.
- Części 2. – 113 wniosków o pożyczki na współfinansowanie z wnioskowaną kwotą dofinansowania łącznie na 1 861 565,4 tys. zł. Dwunastu wnioskodawców wycofało złożone wnioski.

Analiza 7 wniosków złożonych w ramach ww. części 1. programu priorytetowego (łącznie na 63 700,4 tys. zł), których rozpatrzenie skutkowało podpisaniem umów (o łącznej wartości 52 540,6 tys. zł), oraz 7 wniosków złożonych w ramach ww. części 2. programu priorytetowego (łącznie na 688 206,5 tys. zł), których rozpatrzenie skutkowało podpisaniem umów (o łącznej wartości 703 614,3 tys. zł), wykazała, że w NFOŚiGW nie w pełni przestrzegano wewnętrznych regulacji w zakresie terminów rozpatrywania wniosków – w przypadku 9 spośród 14 objętych badaniem szczegółowym wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć z zakresu gospodarki ściekowej w ramach programu priorytetowego pn. *Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach* (części: 1. i 2.) nie przestrzegano wewnętrznych regulacji dotyczących maksymalnej liczby dni roboczych przeznaczonych na poszczególne etapy rozpatrywania wniosków o dofinansowanie w zakresie oceny.

W okresie objętym kontrolą dofinansowanie realizacji zadań z zakresu gospodarki ściekowej realizowane było przez NFOŚiGW w ramach 547 umów o łącznej wartości 11 756 886,9 tys. zł. W okresie tym NFOŚiGW zawarł 245 umów o dofinansowanie przedsięwzięć z zakresu zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych o łącznej wartości 4 604 238,4 tys. zł, z tego: 113 umów dotacji o łącznej wartości 1 996 183,9 tys. zł oraz 132 umowy pożyczek o łącznej wartości 2 608 054,5 tys. zł.

W ramach działania 2.3 PO IiŚ NFOŚiGW realizował 355 umów związanych z dofinansowaniem¹⁸³ (łącznie na 8 401 853,2 tys. zł) przedsięwzięć z zakresu gospodarki ściekowej – przy wartości całkowitej tych przedsięwzięć wynoszącej 17 026 000,0 tys. zł. W ramach programu priorytetowego pn. *Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach* NFOŚiGW realizował 176 umów o dofinansowanie w formie pożyczki o łącznej wartości 2 652 901,5 tys. zł. Ponadto w ramach programu priorytetowego pn. *Ogólnopolski program gospodarki wodno-ściekowej poza granicami aglomeracji ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych (środki krajowe)* NFOŚiGW zawarł z wfośigw 15 umów na udostępnienie im środków w łącznej wys. 700 932,2 tys. zł.

Dodatkowo w ramach programu priorytetowego pn. *Wsparcie Ministra Klimatu w zakresie realizacji polityki klimatycznej Część 1) Ekspertyzy, opracowania, realizacja zobowiązań międzynarodowych*, NFOŚiGW zawarł

Realizacja umów
dofinansowanie zadań
przez NFOŚiGW

¹⁸³ W formie dotacji ze środków europejskich.

umowę z Ministrem GMiZŚ na 1200,0 tys. zł, na realizację zadania pn. *Przygotowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla szóstej aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych*, której wartość została zmniejszona aneksem do umowy – do 129,2 tys. zł (po rozstrzygnięciu przetargu).

W związku z realizacją przedsięwzięć z zakresu zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych, złożono do NFOŚiGW 3 898 wniosków o płatność, łącznie na 5 002 003,0 tys. zł. Szczegółowa analiza dokumentacji 10 wniosków o płatności na podstawie umów zawartych w ramach działania 2.3 PO IiŚ oraz 15 wniosków o płatność złożonych na podstawie umów zawartych w ramach programu priorytetowego pn. *Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach* nie wykazała nieprawidłowości w ich rozpatrywaniu.

Dofinansowanie zadań w wfośigw

W okresie objętym kontrolą w wfośigw rozpatrywano łącznie 1989 wniosków o dofinansowanie zadań obejmujących gospodarkę ściekową, w tym 272 wnioski o dotacje oraz 1840 wniosków o pożyczkę (część wniosków dotyczyła jednocześnie dotacji i pożyczki). Wnioskowana kwota dofinansowania wynikająca z rozpatrywanych wniosków wynosiła dla dotacji 93 845,8 tys. zł, a dla pożyczek 3 803 013,1 tys. zł. Planowany koszt przedsięwzięć objętych wnioskami wynosił 6 731 514,9 tys. zł. W wfośigw odrzucono łącznie 118 wniosków – 101 ze względów formalnych i 17 ze względów merytorycznych. Wnioskodawcy wycofali łącznie 336 wniosków. W wyniku rozpatrzenia wniosków zawarto 183 umowy dotacji oraz 1117 umów pożyczki o wartości odpowiednio 50 769,7 tys. zł i 1 913 845,1 tys. zł.

W ramach poszczególnych programów/naborów:

- Nabory ciągłe: rozpatrywano 1546 wniosków, w tym 145 wniosków o dotacje oraz 1507 wniosków o pożyczkę. Wnioskowana kwota dofinansowania wynosiła dla dotacji 71 341,3 tys. zł, a dla pożyczek 2 826 131,8 tys. zł, przy planowanym koszcie przedsięwzięć objętych wnioskami 5 549 771,6 tys. zł. Odrzucono 92 wnioski – 78 ze względów formalnych¹⁸⁴ i 14 ze względów merytorycznych. Wnioskodawcy wycofali łącznie 259 wniosków. W wyniku rozpatrzenia wniosków zawarto 97 umów dotacji oraz 993 umowy pożyczki o wartości odpowiednio 42 631,0 tys. zł i 1 681 433,9 tys. zł.
- Programy priorytetowe lokalne: rozpatrywano 164 wnioski, w tym 127 wniosków o dotacje oraz 53 wnioski o pożyczkę. Wnioskowana kwota dofinansowania wynosiła dla dotacji 22 504,5 tys. zł, a dla pożyczek 75 912,7 tys. zł, przy planowanym koszcie przedsięwzięć objętych wnioskami 201 020,1 tys. zł. Odrzucono łącznie 15 wniosków – 13 ze względów formalnych i 2 ze względów merytorycznych. Wnioskodawcy wycofali łącznie 26 wniosków. W wyniku rozpatrzenia wniosków zawarto 86 umów dotacji oraz 33 umowy pożyczki o wartości odpowiednio 8138,7 tys. zł i 36 307,1 tys. zł.

¹⁸⁴ W tym 20 wniosków w związku z brakiem lub wyczerpaniem się środków w danym naborze lub środków przeznaczonych na dotacje: 12 w Rzeszowie, po 3 w Szczecinie i Zielonej Górze, po 1 w Białymstoku i Lublinie.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- Program REGION (środki udostępnione przez NFOŚiGW): rozpatrywano 8 wniosków o pożyczkę. Wnioskowana kwota dofinansowania wynosiła 7865,0 tys. zł, przy planowanym koszcie przedsięwzięć objętych wnioskami 16 218,2 tys. zł. Żaden wniosek nie został odrzucony, a wycofano 1 wniosek. W wyniku rozpatrzenia wniosków zawarto 5 umów pożyczki o wartości 4539,0 tys. zł.
- Ogólnopolski program gospodarki wodno-ściekowej poza granicami aglomeracji ujętych w KPOŚK (środki udostępnione przez NFOŚiGW oraz wfośigw w Warszawie): rozpatrywano 271 wniosków o pożyczkę łącznie na 893 103,7 tys. zł, przy planowanym koszcie przedsięwzięć – 964 505,1 tys. zł. Odrzucono łącznie 11 wniosków – 10 ze względów formalnych i 1 ze względów merytorycznych. Wnioskodawcy wycofali łącznie 50 wniosków. W wyniku rozpatrzenia wniosków zawarto 86 umów pożyczki o łącznej wartości 191 565,0 tys. zł.

Analiza 84 odrzuconych wniosków wykazała, że przyczynami ich odrzucenia ze względów formalnych było m.in.: niespełnienie kryteriów dostępu określonych dla danego programu/naboru, braki formalne i ich nieuzupełnienie lub nieuzupełnienie w wymaganym terminie, złożenie wniosku po terminie określonym w ogłoszeniu o naborze. Przyczynami odrzucania wniosków ze względów merytorycznych było m.in.: brak zdolności kredytowej wnioskodawcy do spłaty pożyczki, brak zabezpieczenia pożyczki, brak wykazania efektu ekologicznego zadań wskazanych we wniosku, zakończenie realizacji przedsięwzięcia. Nie stwierdzono nieprawidłowości w rozpatrywaniu wniosków, które zostały odrzucone.

Zasadność
odrzuconia wniosków
o dofinansowanie
w wfośigw

Wycofanie wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć nie wymagało od wnioskodawcy podania ich przyczyn. Niemniej ci wnioskodawcy, którzy informowali o przyczynach wycofania 99 wniosków wskazywali na brak możliwości uzupełnienia dokumentacji według wymagań wfośigw, zmianę planów inwestycyjnych, negatywną opinię regionalnej izby obrachunkowej, brak pełnego montażu finansowego do realizacji przedsięwzięcia i/lub przesunięcie wniosku na następny nabór, ale także pozyskanie dofinansowania z innego programu NFOŚiGW, czy Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich lub Regionalnego Programu Operacyjnego. W znacznej liczbie wniosków (29) oraz przekazywanych ustnie informacjach wnioskodawcy wskazywali, jako przyczynę wycofania wniosku znalezienie innego źródła dofinansowania lub korzystniejszej formy dofinansowania.

Przyczyny wycofywania
lub odrzucenia wniosków

Zdaniem NIK, świadczy to o małej atrakcyjności dla potencjalnych beneficjentów warunków pożyczek oferowanych przez wfośigw.

W wfośigw w Łodzi dokonana w trakcie kontroli analiza 13 przypadków odrzucenia lub wycofania wniosków wykazała, że ich główną przyczyną był brak możliwości spełnienia przez wnioskodawców, w wyznaczonym terminie, licznych wymogów formalnych wskazanych przez ten fundusz, a szczególnie pozyskanie opinii i pozwoleń zależnych od innych instytucji (regionalna izba obrachunkowa, izba skarbową, PGW Wody Polskie). Obowiązujące zasady udzielania dofinansowania pod wieloma względami różniły się od warunków oferowanych przez NFOŚiGW, szczególnie pod względem

katalogu kosztów kwalifikowanych, w którym nie uwzględniono kosztów projektowych, robót geodezyjnych i nadzoru inwestorskiego. Sposób naliczania kosztów efektu ekologicznego preferował w praktyce przedsięwzięcia mniej skomplikowane. Przyjęte wskaźniki kosztu efektu ekologicznego wyłączały możliwość uznania za koszty kwalifikowane całości wydatków przeznaczonych na zakup droższych technologii lub wydatków przeznaczonych na zadania realizowane w trudnych warunkach terenowych. Tego typu prace generowały wyższe koszty, których wysokość przekraczała przyjęty wskaźnik kosztów efektu ekologicznego, co w efekcie skutkowało zmniejszeniem kwoty dofinansowania. Przykładem może być:

- Wycofanie wniosku przez **gminę Aleksandrów Łódzki** w związku z oceną wójta gminy, że wnioskowana pożyczka 518 tys. zł na krajowy wkład własny – przy rocznym koszcie obowiązkowego badania przez 5 lat ścieków oczyszczonych z każdej z 214 planowanych do budowy poś¹⁸⁵ wynoszącym 30 tys. zł – stawała się nieopłacalna. Akta sprawy w funduszu nie zawierały odpowiedzi na prośbę wójta gminy o ograniczenie wymogu corocznego badania jakości ścieków oczyszczonych do 5% próby (z 214).
- Negatywna ocena wniosku **gminy Rząśnia** o dofinansowanie budowy poś (pożyczka w wysokości 317,7 tys. zł) ze względu na brak umowy z wykonawcą projektów budowlanych, co było niezasadne, ponieważ gmina starała się o dofinansowanie programu a nie pojedynczego przedsięwzięcia.

Prawidłowość
i terminowość
rozpatrywania wniosków
o dofinansowanie
w wfośigw

Badanie szczegółowe 541 rozpatrywanych przez wfośigw wniosków, w tym 463 wniosków, po których została podpisana umowa, wykazało, że wartość podpisanych umów odpowiadała wnioskowi lub jego aktualizacji zmniejszającym kwoty dofinansowania wynikające z wyników przeprowadzonych postępowań przetargowych lub niewłaściwego ustalenia przez wnioskującego kosztów kwalifikowanych. Zmiana kwoty dofinansowania (zwykle zmniejszenie, ale notowano także przypadki zwiększenia) wynikała ze zmian w zakresie kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia, zakresu rzeczowego przedsięwzięcia lub harmonogramu jego realizacji.

Badanie powyższych wniosków pod kątem prawidłowości oraz terminowości ich rozpatrywania i podpisywania stosownych umów wykazało, że:

- W **wfośigw w Białymstoku** zgodnie z obowiązującymi procedurami rozpatrywano wnioski do 15 dni roboczych od ich wpływu oraz podpisywano umowy w terminie do 4 miesięcy, nie później niż do końca roku kalendarzowego, w którym podjęto uchwałę o dofinansowaniu.

¹⁸⁵ Koszt całkowity budowy – 2895 tys. zł.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- W **wfośigw w Gdańsku** kwalifikacja wniosku do dofinansowania przez Zarząd podjęta została w terminie od 6 do 158 dni roboczych od ich wpływu¹⁸⁶. Umowy podpisywano natomiast w terminie od 9 do 304 dni roboczych od wyrażenia zgody na dofinansowanie¹⁸⁷.
- W **wfośigw w Katowicach** termin 30-dniowy był dotrzymany w 22 na 33 badane wnioski, a w pozostałych 11 przypadkach w wfośigw skorzystano z przewidywanej w procedurach możliwości przedłużenia rozpatrywania wniosku do 90 lub 180 dni. Umowy podpisywane były w ciągu 5 miesięcy od decyzji o przyznaniu dofinansowania, a wnioskodawcy byli każdorazowo informowani o terminie obowiązywania uchwały o przyznaniu dofinansowania.
- W **wfośigw w Kielcach** dotrzymano 60-dniowego terminu na rozpatrzenie wniosku i 45-dniowego terminu na podpisanie umowy.
- W **wfośigw w Krakowie** w 9 przypadkach, w których wnioskodawca nie złożył kompletnego wniosku w ramach naboru ciągłego, nie dokonano zgodnego z procedurami, formalnego wezwania do uzupełnienia wniosku wraz z wyznaczeniem terminu na uzupełnienie. W przypadku, gdy beneficjent dostarczył dokumenty niezbędne do podpisania umowy podpisano je w terminie do 4 miesięcy w naborach ciągłych oraz do 3 miesięcy w ramach ogólnopolskiego programu gospodarki ściekowej poza granicami aglomeracji ujętymi w KPOŚK.
- W **wfośigw w Lublinie** przestrzegano terminu na rozpatrzenie wniosku i powiadomienie wnioskodawcy o jego wyniku (od 14 do 30 dni) oraz 3-miesięcznego terminu na podpisanie umowy – umowy podpisywano w terminie od jednego do 58 dni.
- W **wfośigw w Łodzi** rejestracja wniosków następowała niezwłocznie w dniu złożenia lub w kolejnych dniach roboczych, a po wezwaniu wnioskodawcy do uzupełnienia wniosku wstrzymywano postępowanie. Od złożenia wniosku do zawarcia umowy upływało średnio 98 dni (programy) oraz 131 dni (naboru ciągłe). Umowy podpisywano w ciągu 3 miesięcy od podjęcia przez Zarząd uchwały o dofinansowaniu, pod warunkiem złożenia wymaganych dodatkowo dokumentów lub ich aktualizacji.
- W **wfośigw w Olsztynie** wnioski rozpatrywano w terminie 30 dni, a umowy podpisywano w terminie do 3 miesięcy.
- W **wfośigw w Opolu** wystąpił 1 przypadek przekroczenia terminu na rozpatrzenie wniosku (ocena trwała 61 zamiast 20 dni). Należy jednak zaznaczyć, że od lipca 2020 r. procedura nie przewidywała już takich terminów. W przypadku 20 na 22 badane sprawy nie zachowano obowiązującego pięciodniowego terminu na sporządzenie projektu umowy, jej uzgodnienie i przedłożenie beneficjentowi (postępowania trwały od 8 do 22 dni).

¹⁸⁶ W skrajnym przypadku (158 dni) liczba dni wynikała ze złożenia wniosku we wstępnej fazie przygotowania przedsięwzięcia i konieczności dokonania uzupełnień dokumentacji przedsięwzięcia.

¹⁸⁷ W jednym przypadku wydłużenie okresu wynikało z opóźnionym dostarczeniem wymaganych dokumentów, a w drugim z wystąpienia o zwiększenie kwoty pożyczki.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- W **wfośigw w Poznaniu** nie stwierdzono w badanej próbie przypadków przekroczenia maksymalnej liczby dni przeznaczonych na ocenę wniosku, ani przekroczenia terminów pomiędzy zakończeniem rozpatrywania wniosku, a podpisaniem umowy o dofinansowanie. W jednym przypadku zidentyfikowano skierowanie na nieprawidłowy adres poczty elektronicznej (na adres osoby do kontaktów roboczych), co według odwołania wnioskodawcy spowodowało znaczne skrócenie czasu na uzupełnienie wniosku, w związku z absencją pracownika wnioskodawcy.
- W **wfośigw w Rzeszowie** nie określono terminów na rozpatrzenie wniosku, a pracownicy podejmowali czynności bezzwłocznie – zidentyfikowano jednak 9 przypadków przewlekłego postępowania (7 wniosków zostało zarejestrowanych po 2 lub 3 miesiącach od wpływu do wfośigw) oraz 1 przypadek dokonania wezwania o uzupełnienie wniosku po ponad 6 miesiącach od zarejestrowania wniosku, a także 1 przypadek podjęcia uchwały o odmowie dofinansowania po ponad 5 miesiącach od sporządzenia karty informacyjnej z oceną negatywną. Obowiązujące procedury nie określały także terminów zawarcia umów o dofinansowanie – umowy były podpisywane w terminie 30 dni od decyzji o przyznaniu dofinansowania z wyjątkiem przypadków, kiedy to wnioskodawca nie dostarczył wymaganych dokumentów lub poprosił o przesunięcie terminu podpisania umowy.
- W **wfośigw w Szczecinie** dotrzymano terminów rozpatrywania wniosków (30 dni z możliwością przedłużenia do 90 dni i niewliczaniem okresu uzupełniania wniosku) oraz terminów na podpisywanie umów (3 miesiące).
- W **wfośigw w Toruniu** dotrzymano obowiązujących terminów na rozpatrzenie wniosku – od 14 do 90 dni, a od czerwca 2020 r. 25 dni, oraz terminu na podpisanie umowy po pozytywnym rozpatrzeniu wniosku – od 3 do 28 dni (z wyjątkiem 2 przypadków podpisania umowy po 134 dniach).
- W **wfośigw w Warszawie** badanie szczegółowe 32 wniosków wykazało, że liczba dni pomiędzy datą wpływu wniosku a datą sporządzenia pierwszego pisma o uzupełnienie/korektę wynosiła od jednego do 283 dni, a w jednym przypadku rejestracji wniosku w systemie informatycznym dokonano po ponad 300 dniach od jego wpływu.
- W **wfośigw we Wrocławiu** dotrzymano terminów rozpatrywania wniosków (do 60 dni) – od 7 do 52 dni oraz terminów na podpisywanie umów (3 miesiące) – od 5 do 90 dni. Stwierdzono jednak, że na 19 badanych wniosków w jednym przypadku nie sporządzono zawiadomienia wnioskodawcy o podjętej decyzji, a w 9 przypadkach nie zastosowano się do terminów wymaganych dla poszczególnych etapów rozpatrywania wniosków.
- W **wfośigw w Zielonej Górze** dotrzymano terminów rozpatrywania wniosków (do 30 dni) – do 21 dni, ale w 17 na 30 zbadanych spraw podpisanie umowy o dofinansowanie nastąpiło w terminie powyżej 30 dni – od 32 do 69 dni.

Badanie szczegółowe postępowań w zakresie rozpatrywania i realizacji 510 wniosków o płatność¹⁸⁸ wykazało, że generalnie przestrzegano zasad i ustalonych terminów (jeżeli były określone). Wnioski rozpatrywano w terminie od jednego do 18 dni (dane z 8 wfośigw), a płatności dokonywano po weryfikacji dokumentacji potwierdzających realizację danego etapu przedsięwzięcia (a w przypadku 3 wfośigw¹⁸⁹ także kontrolę w terenie). Przypadki dłuższych terminów przekazania środków wynikały z konieczności złożenia przez beneficjentów skorygowanych wniosków lub aneksowania umowy o dofinansowanie przedsięwzięcia. W 3 przypadkach (1 w wfośigw w Krakowie, 2 w wfośigw w Łodzi) przekazania środków dokonano z kilkudniowym opóźnieniem w stosunku do terminu określonego w umowie.

Prawidłowość rozpatrywania i realizacji wniosków o płatność w wfośigw

5.5.3. Rozliczanie umów o dofinansowanie zadań z zakresu gospodarki ściekowej

W latach 2018–2020 (do 30 września) zakończono realizację 146 przedsięwzięć dofinansowanych przez NFOŚiGW z zakresu gospodarki ściekowej z tego:

Rozliczanie umów w NFOŚiGW

- 116 przedsięwzięć sfinansowanych w ramach działania 2.3 PO LiŚ łącznie na 670 068,0 tys. zł. W kontrolowanym okresie złożono 116 wniosków o rozliczenie końcowe łącznie na 50 231,0 tys. zł. Pierwotna wartość zawartych umów dotyczących tych 116 przedsięwzięć wynosiła 752 406,0 tys. zł, i była wyższa od wypłaconego dofinansowania o 83 338,0 tys. zł, tj. o 12,8%.
- Dziesięć przedsięwzięć sfinansowanych w ramach programu priorytetowego pn. *Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach*, w części 1. Pierwotna łączna wartość zawartych umów dotyczących tych 10 przedsięwzięć wynosiła 75 571,9 tys. zł. Ostateczna łączna wartość tych umów, objęta rozliczeniem końcowym, wynosiła 73 184,3 tys. zł, i była niższa o 2387,6 tys. zł, tj. o 3,3% od wartości pierwotnej.
- Dwadzieścia przedsięwzięć sfinansowanych w ramach programu priorytetowego pn. *Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach*, w części 2. Pierwotna łączna wartość zawartych umów dotyczących tych 20 przedsięwzięć wynosiła 110 952,6 tys. zł. Ostateczna łączna wartość tych umów, objęta rozliczeniem końcowym, wynosiła 106 373,4 tys. zł, i była niższa o 4 579,2 tys. zł, tj. o 4,1% od wartości pierwotnej.

Zmniejszenie dofinansowania wynikało z oszczędności wygenerowanych w projektach w wyniku rozstrzygnięć przetargów. Beneficjenci 7 przedsięwzięć sfinansowanych w ramach działania 2.3 PO LiŚ uzyskali zgodę Instytucji Pośredniczącej na zwiększenie kwoty ich dofinansowania, w związku z rozszerzeniem zakresu prac lub w wyniku rozstrzygnięć przetargów.

¹⁸⁸ Bez danych z wfośigw w Katowicach.

¹⁸⁹ W Gdańsku, Olsztynie, Toruniu.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Analiza dokumentacji 15 zakończonych umów – 5 w ramach działania 2.3 PO IiŚ, o łącznej wartości realizowanych zadań 219 100,4 tys. zł, wydatkach kwalifikowanych w łącznej wysokości 127 254,2 tys. zł i dofinansowaniu ze środków Unii Europejskiej w łącznej wysokości 108 166,1 tys. zł; oraz 10 w łącznej wysokości dofinansowania 116 218,6 tys. zł – wykazała że w NFOŚiGW przestrzegano zapisów zawartych umów w zakresie warunków końcowego rozliczenia dofinansowania (w tym dotyczących rozliczeń efektów rzeczowych i efektów ekologicznych, jeżeli minął termin ich udokumentowania), a także przestrzegano terminu rozliczenia prawidłowo złożonej wersji wniosku o płatność końcową.

Kontrole realizacji umów o dofinansowanie

W latach 2018–2020 (I kwartał) plan kontroli realizacji umów został w NFOŚiGW zrealizowany w całości. Przeprowadzono 51 kontroli, z tego 43 kontrole na miejscu – w trakcie realizacji, na zakończenie oraz w okresie trwałości – dotyczące projektów finansowanych w ramach działania 2.3 PO IiŚ, oraz 8 projektów finansowanych ze środków krajowych. W 7 przypadkach stwierdzono rozbieżności pomiędzy planowanym a realizowanym zakresem i wydano zalecenia pokontrolne. Natomiast w II kwartale 2020 r. w związku z epidemią SARS-Cov2 kontrole w miejscu realizacji zostały wstrzymane i plan kontroli nie był realizowany.

Ponadto w NFOŚiGW przeprowadzono 361 kontroli przedsięwzięć dofinansowanych w ramach działania 2.3 PO IiŚ oraz w ramach realizowanych w NFOŚiGW programów priorytetowych dotyczących finansowania projektów z zakresu gospodarki ściekowej, z tego 166 kontroli postępowań o udzielenie zamówień oraz 295 kontroli zmian w umowach zawartych z wykonawcami. W wyniku ww. kontroli stwierdzono nieprawidłowości w 22 projektach łącznie na 26 257,5 tys. zł. Na 30 września 2020 r. rozliczenie nieprawidłowości zakończono w przypadku 12 projektów.

Rozliczanie umów w wfośiGW

W kontrolowanym okresie do wfośiGW zgłoszono do rozliczenia 1225 przedsięwzięć związanych z gospodarką ściekową, w tym 476 ujętych w AKPOŚK 2017, z tego, odpowiednio: 1101 i 445 przedsięwzięć dofinansowywanych w wyniku naborów ciągłych; 106 i 18 przedsięwzięć dofinansowanych w ramach programów priorytetowych lokalnych; 7 i 3 przedsięwzięcia dofinansowywane w ramach programu REGION oraz 11 przedsięwzięć dofinansowanych w ramach ogólnopolskiego programu gospodarki wodno-ściekowej poza granicami aglomeracji ujętych w KPOŚK. Wartości rozliczonych umów odpowiadały wartości aktualnych umów (uwzględniając aneksy) lub były do kilku procent niższe. Jedynie w wfośiGW w Kielcach ww. wielkości były niższe o 25%. Różnice te wynikały ze zmniejszenia zakresu rzeczowego przedsięwzięcia, a tym samym jego kosztów, ostatecznych kosztów przedsięwzięć po rozstrzygnięciu postępowań przetargowych oraz kar nakładanych na wykonawców (wynikających z niedotrzymania warunków umowy), zmiany źródeł finansowania. W przypadku jednej umowy zawartej z wfośiGW w Białymstoku niepełne wykorzystanie środków wynikało z rezygnacji beneficjenta z części dofinansowania w związku z możliwością ubiegania się o płatności zaliczkowe ze środków Unii Europejskiej (wartość umowy zmniejszono z 19 353,8 tys. zł do 1542,1 tys. zł). Wnioski o rozliczenie końcowe złożono łącznie na 1 294 370,2 tys. zł, w tym na przedsięwzięcia ujęte w AKPOŚK 2017 – 546 281,1 tys. zł.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Analiza dokumentacji 277 rozliczonych umów wykazała, że w 14 wfośigw przestrzegano pozaterminowych zasad rozliczenia umów, wymaganych obowiązującymi procedurami oraz warunkami określonymi w umowach, dotyczących: rodzaju i formy przedkładanych dokumentów rozliczających realizację poszczególnych zadań, tak pod względem rzeczowym jak i finansowym; dokumentów potwierdzających uzyskanie efektu rzeczowego (pozwolenia na użytkowanie lub przyjęcie zgłoszenia, protokoły przyjęcia na ewidencję środków trwałych); a także potwierdzenia uzyskania efektu ekologicznego w określonym terminie (wyniki badań ścieków oczyszczonych na oczyszczalni ścieków wykonane przez akredytowane laboratorium, poziom zwiększenia przepustowości oczyszczalni, zwiększenie liczby mieszkańców lub nieruchomości korzystających z sieci kanalizacyjnych lub poś, zestawienia lokalizacji i liczby wykonanych podłączeń nieruchomości do sieci kanalizacyjnej, itd.). Ponadto w ramach weryfikacji dokumentacji dokonywane były kontrole na miejscu. Z pozostałych wfośigw:

- w **wfośigw w Białymstoku** stwierdzono brak monitorowania terminów dostarczenia końcowych dokumentów rozliczeniowych przez beneficjentów 4 umów o dofinansowanie przedsięwzięć (z 15 zrealizowanych w latach 2018–2020), co skutkowało przekroczeniem terminu przedłożenia dokumentów potwierdzających uzyskanie efektu ekologicznego o 37 (2 umowy) i 430 dni (2 umowy);
- w **wfośigw w Warszawie** w przypadku 2 z 17 badanych umów nie podjęto do 22 stycznia 2021 r. działań w celu wyegzekwowania od beneficjentów przedłożenia rozliczenia końcowego, których termin minął w I kwartale 2020 r. (31 stycznia i 13 marca).

Badanie terminowości dokonywania rozliczenia końcowego wykazało, że:

- w **wfośigw w Opolu** w przypadku 14 z 20 umów objętych badaniem ocena końcowa realizacji zadania i rozliczenia, w ramach której nastąpiło sporządzenie karty rozliczenia końcowego zadania, trwała od 15 do 236 dni roboczych, co stanowiło naruszenie 10-dniowego terminu na dokonanie takich czynności określonego w uregulowaniach wewnętrznych;
- w **wfośigw w Warszawie** rozliczenie końcowe jednej umowy nie zostało zatwierdzone przez upoważnione do tego osoby i przekazane do zatwierdzenia przez członka Zarządu, mimo pozytywnego zweryfikowania tego rozliczenia ponad pół roku wcześniej przez wydział zamiejscowy tego funduszu;
- w **wfośigw w Zielonej Górze** zatwierdzenie rozliczenia 12 z 16 badanych umów trwało od 95 do 199 dni, licząc od daty złożenia kompletnych dokumentów rozliczeniowych, co stanowiło przekroczenie obowiązującego 60-dniowego terminu na dokonanie takich czynności, określonego w uregulowaniach wewnętrznych.

W związku z realizowanymi przedsięwzięciami związanymi z gospodarką ściekową przeprowadzono w wfośigw, w kontrolowanym przez NIK okresie, łącznie 636 kontroli wykorzystania udzielonego dofinansowania. W związku z sytuacją pandemiczną w kraju ograniczono lub nie prowadzono w 2020 r. kontroli w terenie. W 6 wfośigw kontrole wykazały nieprawidłowości:

Terminowość rozliczeń
końcowych umów

Kontrole realizacji
umów o dofinansowanie
w wfośigw

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- w **wfośigw w Warszawie**: w 5 przypadkach – nieterminowe zakończenie przedsięwzięcia lub uzyskania efektu ekologicznego, a w 1 przypadku – mniejszą liczbę podłączonych budynków do wybudowanej sieci kanalizacyjnej;
- w **wfośigw w Toruniu**: w 13 przypadkach – brak działań promocyjnych, w tym tablic informacyjnych, w 2 przypadkach – nieterminowe przekazanie środków funduszu wystawcy faktury, w 2 przypadkach – niekompletność dokumentacji zrealizowanej inwestycji;
- w **wfośigw w Katowicach**: w 15 przypadkach – zakończenie zadań po terminie lub realizowanie zadań niezgodnie z harmonogramem rzeczowo-finansowym, w 5 przypadkach – nieosiągnięcie lub zagrożenia osiągnięcia zaplanowanego efektu ekologicznego, niewłaściwe rozliczenie środków;
- w **wfośigw w Krakowie**: w jednym przypadku – podłączenie do sieci kanalizacyjnej mniejszej liczby nieruchomości niż określona w umowie;
- w **wfośigw w Olsztynie**: brak właściwego zawiadomienia o zakończeniu budowy, zbyt niska suma ubezpieczenia nieruchomości lub stwierdzone rozbieżności pomiędzy pomiarem geodezyjnym wykonywanych prac a deklaracją gminy – łącznie 10 przypadków.

W wfośigw w Łodzi nie gromadzono w systemie informatycznym danych o kontroli dot. zadań zrealizowanych w poszczególnych programach w podziale na końcowe i częściowe. Wyjaśniono, że z zasady każde z zadań było kontrolowane, co najmniej raz, w celu potwierdzenia jego zakończenia i realizacji zgodnie z umową, czy też złożonym wnioskiem o dofinansowanie. Analiza dokumentacji dotyczącej wniosków i umów potwierdziła wykonywanie funkcji kontrolnych do 20 marca 2020 r., tj. do czasu zawieszenia wykonywania kontroli zewnętrznych. Po tym terminie nie stwierdzono w analizowanych zadaniach kontroli terenowych, które zastąpiono weryfikacją dokumentów i dokumentacją fotograficzną. W wfośigw w dalszym ciągu nie zostały rozwiązane problemy występujące w zakresie gromadzenia i przetwarzania danych, np. w rejestrowaniu zmian kwot dofinansowania we wnioskach i w umowach z beneficjentami, a także danych o składanych wnioskach o dokonanie płatności. Na konieczność poprawy w wfośigw w Łodzi cyfrowego systemu obsługi beneficjentów wskazano w strategii działania wfośigw na lata 2021–2024.

5.5.4. Zapewnienie środków na finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych w gminach

Źródła finansowania w gminach przedsięwzięć w zakresie gospodarki ściekowej

Dwadzieścia sześć spośród skontrolowanych gmin powierzyło działania w zakresie pozyskiwania środków na realizację przedsięwzięć z zakresu gospodarki ściekowej, w tym ujętych w AKPOŚK 2017, pwk działającym na ich terenie. Z pozostałych skontrolowanych gmin, w 3 nie podjęto działań w celu pozyskania środków na realizację zadań ujętych w AKPOŚK 2017.

Przykłady

W **gminie Wąwolnica** nie zapewniono środków finansowych w wysokości umożliwiającej zrealizowanie zaplanowanych przedsięwzięć, ujętych w AKPOŚK 2017. Gmina nie podejmowała działań mających na celu zapewnienie finansowania wszystkich początkowo planowanych przedsię-

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

wzięć, dotyczących gospodarki ściekowej na obszarze aglomeracji, ujętych w AKPOŚK 2017; zapewniono natomiast finansowanie projektu pn. *Poprawa systemu wodno-kanalizacyjnego gminy i przebudowa oczyszczalni ścieków w Wąwolnicy*, w ramach którego przeprowadzono modernizację przepompowni i oczyszczalni ścieków. Ponadto przyczyną niezapewnienia środków finansowych na realizację w terminie zadań planowanych w AKPOŚK 2017 było niepodpisanie, z przyczyn formalnych, umowy o dofinansowanie z funduszy europejskich, w związku ze złożonym wnioskiem w grudniu 2015 r.¹⁹⁰ Gmina powtórzyła aplikację wniosku w kolejnym konkursie, w wyniku którego podpisała 8 czerwca 2018 r. umowę na realizację ww. projektu.

Miasto Jelcz-Laskowice nie zaplanowało środków finansowych na budowę sieci kanalizacji w Brzezinkach, Grędzinie i Mościsku (zadania ujęte w AKPOŚK 2017) oraz zaplanowano środki finansowe dla budowy sieci kanalizacji w Wójcicach i Biskupicach Oławskich z Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich pomimo tego, że Burmistrz Jelcza-Laskowic wiedział, że nie są spełnione warunki uzyskania tego dofinansowania.

W **gminie Krasne** zaplanowano środki finansowe własne w wysokości 800 tys. zł na zrealizowanie zaplanowanego przedsięwzięcia w zakładanych terminach (budowa 4 km sieci kanalizacyjnej), ujętego w AKPOŚK 2017. Następnie gmina zrezygnowała z tego przedsięwzięcia na rzecz rozbudowy oczyszczalni. We wrześniu i w grudniu 2020 r. gmina złożyła wniosek do Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych w ramach Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 dla jednostek samorządu terytorialnego o środki na dofinansowanie przedsięwzięcia ujętego w projekcie VI AKPOŚK, tj. rozbudowy oczyszczalni ścieków – przedsięwzięcia planowanego do realizacji na terenie aglomeracji do końca 2027 r.

W przypadku pozostałych gmin najczęściej występowało o dofinansowanie ze środków regionalnych programów operacyjnych (7 gmin), wfośigw (5 gmin), NFOŚiGW (2 gminy).

Dwie gminy¹⁹¹ nie otrzymały dofinansowania, albo otrzymały dofinansowanie w niższej niż wnioskowana wysokości.

Przykłady

W przypadku **Gminy Czosnów** przyczyną odmowy udzielenia dofinansowania przez NFOŚiGW było niespełnienie wymogu formalnego, a także nierzetelne sporządzenie wniosku. Nieprzyznanie dofinansowania skutkowało brakiem środków finansowych m.in. na rozbudowę oczyszczalni ścieków, a jej niewystarczająca wydajność była jedną z przyczyn odmów podłączenia nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej.

W przypadku **Miasta Szczuczyn** 2 z 4 złożonych wniosków zostały odrzucone, a z 1 zrezygnowano ze względu na niejasne przepisy dotyczące kwalifikowalności VAT.

Miasto Piła uzyskało zewnętrzne współfinansowanie dla 2 z 16 planowanych w latach 2018–2020 (do 30 września) przedsięwzięć dotyczących gospodarki ściekowej.

¹⁹⁰ Wniosek o dofinansowanie projektu w ramach ogłoszonego konkursu nr RPLU.06.04.00-IZ.00-06-001/15 Oś priorytetowa 6 *Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów*, Działanie 6.4 *Gospodarka wodno-ściekowa*.

¹⁹¹ Czosnów, Szczuczyn.

Źródła finansowania przedsięwzięć przez pwk

Wydatki bieżące 11 pwk będących gminnymi jednostkami organizacyjnym nieposiadającymi osobowości prawnej i samorządowymi zakładami budżetowymi w rozumieniu ustawy o gospodarce komunalnej, ujemowane były w planie wydatków budżetu jednostki samorządu terytorialnego, zgodnie z art. 236 ust. 3 pkt 1 oraz ust. 4 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych¹⁹². Osiem zbadanych w tym zakresie pwk będących gminnymi jednostkami organizacyjnym nieposiadającymi osobowości prawnej zaplanowało wydatki w łącznej wysokości 40,3 mln zł¹⁹³.

Spośród pwk będących przedsiębiorcami w rozumieniu przepisów ustawy – Prawo przedsiębiorców w 4 nie zaplanowano wydatków związanych z działalnością w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków, w tym na realizację zadań ujętych w AKPOŚK 2017. Jako przyczyny nieplanowania wydatków na realizację tych zadań podano m.in. brak możliwości sfinansowania z własnych środków celów określonych w AKPOŚK 2017 oraz złą kondycję finansową pwk będącą efektem działania w latach wcześniejszych. W jednym pwk nie realizowano przedsięwzięć z zakresu zbiorowego odprowadzania ścieków.

W pozostałych pwk na realizację zadań związanych ze zbiorowym odprowadzaniem ścieków, w tym realizację przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017 zaplanowano 2,8 mld zł, w tym 1,5 mld zł planowano pozyskać ze środków Unii Europejskiej oraz ze środków krajowych NFOŚiGW i wfośigw. Pozostała kwota, tj. 1,3 mld miała pochodzić ze środków własnych pwk.

Pwk podejmowały działania mające na celu pozyskanie środków finansowych na realizację zadań z zakresu zbiorowego odprowadzania ścieków poprzez składanie wniosków do NFOŚiGW o dofinansowanie ze środków PO IiŚ, jak również ze środków krajowych, w postaci dotacji i pożyczek z NFOŚiGW oraz z wfośigw. W wyniku kontroli ustalono, że 4 pwk nie wykazały należytej inicjatywy i nie dołożyły należytej staranności w tym zakresie.

Przykłady

W **PORECO sp. z o.o. w Poraju** nie podjęto działań w celu zapewnienia środków finansowych na realizację zadań z zakresu gospodarki ściekowej. Spółka nie sporządziła wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych.

W **Miejskim Zakładzie Wodociągów i Kanalizacji w Nowym Targu sp. z o.o.**, gdzie w latach 2018–2019 nie pozyskano, z przyczyn leżących po stronie spółki, środków z wfośigw w Krakowie na inwestycje dotyczące budowy sieci kanalizacyjnych na terenie miasta Nowy Targ. W 2018 r., mimo pozytywnej oceny przez wfośigw przedłożonych 2 Kart Informacyjnych Zadań (etap preselekcji zadań przewidzianych do udzielenia wsparcia finansowego) spółka nie złożyła wniosków o dofinansowanie. Natomiast w 2019 r. odstąpiono od realizacji 2 umów pożyczek zawartych z wfośigw w Krakowie z powodu nieprzedłożenia dokumentów dotyczących zabezpieczenia ich wykonania (cesji praw ubezpieczenia), które były wymagane postanowieniami umownymi. Ponadto w okresie objętym kontrolą spółka nie posiadała koncep-

¹⁹² Dz. U. z 2021 r. poz. 305.

¹⁹³ 12,9 mln zł w 2018 r., 14,5 mln zł w 2019 r. i 12,9 mln zł w 2020 r. (do 30 września).

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

cji oraz programu funkcjonalno-użytkowego dla rozbudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków w Nowym Targu, mimo że zadanie takie przewidziano w AKPOŚK 2017 z planowanymi wydatkami na poziomie 30 000 tys. zł.

W 25 skontrolowanych gminach¹⁹⁴ zapewnione środki finansowe (zewnętrzne, własne gminy i powiaty, itp.) umożliwiały zrealizowanie planowanych przedsięwzięć, w tym ujętych w AKPOŚK 2017, w zakładanych terminach. W gminach, w których nie zapewniono wystarczających środków finansowych na omawiane zadania wśród przyczyn takiego stanu wskazano m.in.: nierzetelność w przygotowaniu wniosku o dofinansowanie; istotny wzrost kosztów inwestycji (np. w mieście Żnin wskazano na wzrost kosztów modernizacji oczyszczalni ścieków w Jaroszowie o ponad 58%, co skutkowało ograniczeniem zakresu realizowanych zadań, w tym zmniejszeniu długości planowanej do budowy sieci kanalizacyjnej); przedłużające się postępowania przetargowe spowodowane brakiem ofert; ceny ofertowe przekraczające przewidzianą wartość zamówienia.

Spśród zbadanych w tym zakresie 24 powiatów będących przedsiębiorcami w rozumieniu przepisów ustawy – Prawo przedsiębiorców ustalono, że zaplanowane środki nie zawsze zapewniały realizację zadań niezbędnych do osiągnięcia celu określonego w AKPOŚK 2017.

Wystarczalność
zapewnionych środków
finansowych

Przykłady

W **Przedsiębiorstwie Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z o.o. w Antoniowie** w planach nie ujęto wydatków na przewidziane w AKPOŚK 2017 zadanie pn. *Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Antoniowie*. Według tego programu przewidywane nakłady wynosiły 15 000 tys. zł, a termin wykonania od 1 stycznia 2018 r. do 31 grudnia 2020 r. Brak realizacji tego zadania, skutkowało brakiem możliwości osiągnięcia celów i efektów określonych w AKPOŚK 2017 w zakresie oczyszczania ścieków o podwyższonym usuwaniu związków azotu i fosforu oraz dobowego zwiększenia przepustowości i wzrostu RLM do 23 000.

W **GWDA sp. z o.o. w Pile** na 2018 r. zaplanowano środki na realizację 2 z 3 przedsięwzięć wpisanych do AKPOŚK 2017 w zakresie oczyszczalni ścieków oraz 1 z 3 przedsięwzięć wpisanych do AKPOŚK 2017 w zakresie sieci kanalizacyjnych na terenie gminy. W związku z rezygnacją z inwestycji nie zaplanowano środków na realizację *Budowy nowej stacji odwadniania osadów* wpisanej do AKPOŚK 2017 w zakresie oczyszczalni ścieków. Zrezygnowano także z inwestycji *Zastąpienie otwartego kanału zrzutowego ścieków oczyszczonych kanałem zamkniętym*. Niezrealizowanie ww. inwestycji nie miało wpływu na spełnianie przez oczyszczalnię Gwda warunku I (wydajność) i warunku II (standardy oczyszczania) określonych w dyrektywie 91/271/EWG, gdyż warunki te oczyszczalnia spełniała już w chwili przyjęcia AKPOŚK 2017. Z przedłożonej przez spółkę dokumentacji oraz z przeprowadzonej przez wioś kontroli wynika natomiast, że warunki te spełnione były również w latach objętych kontrolą NIK.

Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji S.A. we Wrocławiu ze względu na brak środków finansowych zrezygnowało w 2018 r. z rozbudowy oczyszczalni ścieków. Przyczyną, dla której nie uzyskano finansowa-

¹⁹⁴ Warszawa, Białystok, Brodnica, Łabiszyn, Gdynia, Chojnice, Skórcz, Bielsko-Biała, Czechowice-Dziedzice, Poraj, Ostrowiec Świętokrzyski, Łącko, Lublin, Krasnystaw, Miasto Tomaszów Mazowiecki, Warta, Giżycko, Stęszew, Rzeszów, Głogów Małopolski, Szczecin, Widuchowa, Wrocław, Sława, Zielona Góra.

nia dla ww. zadania był brak możliwości uzyskania dodatkowego wsparcia ze środków unijnych. Menadżer Działu Inżynieryjnego wyjaśnił, że po opracowaniu AKPOŚK 2017 ogłoszony został tylko 1 konkurs na udzielenie wsparcia finansowego z PO IiŚ. W latach 2018–2020 nie zostały ogłoszone żadne nowe konkursy na działania w ramach gospodarki wodno-ściekowej, tym samym spółka nie miała możliwości uzyskania dofinansowania na realizację kolejnych zadań.

Pwk podejmowały działania mające na celu pozyskanie środków finansowych na realizację zadań z zakresu zbiorowego odprowadzania ścieków poprzez składanie wniosków do NFOŚiGW o dofinansowanie ze środków PO IiŚ, jak również ze środków krajowych w postaci dotacji i pożyczek z NFOŚiGW oraz z wfośigw.

5.5.5. Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych w gminach

Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków w gminach

Na realizację zadań z zakresu gospodarki ściekowej kontrolowane przez NIK gminy wydatkowały od 1 stycznia 2018 r. do 30 września 2020 r. łącznie 1 221 034,9 tys. zł, z czego 731 624,7 tys. zł (59,9%) na przedsięwzięcia na terenie aglomeracji (bez m.st. Warszawy). Największe wydatki poniosło Miasto Lublin (63 008,8 tys. zł, w całości na przedsięwzięcia na terenie aglomeracji), Miasto Bielsko-Biała (36 412,5 tys. zł, w tym 24 917,0 tys. zł, tj. 68,4%, na przedsięwzięcia na terenie aglomeracji) oraz Gmina Łącko (31 916,6 tys. zł, w tym 24 519,7 tys. zł, tj., 76,8%, na przedsięwzięcia na terenie aglomeracji). Natomiast Miasto Szczuczyn i Miasto Bierutów nie poniosły żadnych nakładów na gospodarkę ściekową.

W m.st. Warszawie, gdzie całość zadań związanych z realizacją gospodarki ściekowej przekazano Miejskiemu Przedsiębiorstwu Wodociągów i Kanalizacji w m.st. Warszawa S.A., brak było danych o poniesionych nakładach pomimo tego, że zgodnie z § 13 regulaminu organizacyjnego Urzędu m.st. Warszawy za monitorowanie i wykonywanie analiz realizacji procesów inwestycyjnych dotyczących rozwoju systemów energetycznych oraz wodociągowo-kanalizacyjnych, realizowanych przez podmioty odpowiedzialne za ich rozwój na obszarze m.st. Warszawy, odpowiadało Biuro Inwestycji będące jednostką organizacyjną Urzędu. Z ustaleń kontroli wynika, że w Miejskim Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji w m.st. Warszawa S.A., w badanym okresie wydatkowano na zadania związane z gospodarką ściekową łącznie 147 246,0 tys. zł.

Największy udział w wydatkach miały środki własne pwk (41,7%) oraz środki Unii Europejskiej (PO IiŚ, regionalne programy operacyjne, inne) – 34,2%. Środki własne skontrolowanych gmin stanowiły 10,2% poniesionych wydatków, a środki własne NFOŚiGW i wfośigw stanowiły zaledwie 8,5%, przy czym jak wykazano wyżej wfośigw (poza wfośigw w Łodzi) udzielały wsparcia finansowego w formie częściowo umarżanych pożyczek.

W 11 urzędach kontrolowanych gmin brak było informacji o wydatkach poniesionych na realizację zadań związanych z gospodarką ściekową, albo o terminowości realizacji zadań. Dotyczyło to m.in. urzędów: m.st. Warszawy, miejskiego w Chojnicach, miejskiego w Czechowicach-Dziedzicach, miasta Nowy Targ, miejskiego w Ozorkowie, miasta Szczecin, w których realizacja tych zadań powierzona została w całości pwk.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że powyższa sytuacja wskazuje na niedochowanie przez organy wykonawcze gmin standardów kontroli zarządczej w zakresie zapewnienia odpowiedniego systemu monitorowania i realizacji celów i zadań przez jednostki podległe lub nadzorowane, o których mowa z pkt B.6 Komunikatu Nr 23 Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2009 r. w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych¹⁹⁵. Potwierdzeniem tego jest nieprzeprowadzanie przez organy wykonawcze gmin kontroli pwk w tym zakresie, co zostało omówione w rozdziale 5.1. niniejszej informacji.

W 7 gminach nie zrealizowano zaplanowanych wydatków i nie osiągnięto założonego celu realizowanych przedsięwzięć z zakresu gospodarki ściekowej, tj.:

- w **Augustowie**, gdzie z zaplanowanych 11 028,6 tys. zł wydatkowano zaledwie 4 155,0 tys. zł – jak podał w wyjaśnieniach kierownik Wydziału Gospodarki Komunalnej Rolnictwa i Ochrony Środowiska Urzędu Miejskiego w Augustowie przyczyną takiego stanu rzeczy było przekierowanie środków na przebudowę i modernizację sieci kanalizacyjnych związaną z budową dróg w ramach innych programów unijnych;
- w **Szczuczynie** nie poniesiono żadnych wydatków pomimo tego, że zaplanowano wydatkowanie 1111,6 tys. zł;
- w **Żniniu** wydatkowano 10 754,6 tys. zł z zaplanowanych 33 040,0 tys. zł, przy czym ok. 88% wydatków poniesiono w 2020 r., co nie pozwalało na zrealizowanie zakresu rzeczowego przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017 w założonym w tym dokumencie terminie;
- w **Głogowie Małopolskim** z zaplanowanych do wydatkowania 23 225,5 tys. zł wydatkowano 16 193,2 tys. zł. Przyczyną niezrealizowania planowanych wydatków było wyczerpanie alokacji w ramach PO IiŚ;
- w **Krasnem** zaplanowano wydatki w wysokości 1084,8 tys. zł zaś wydatkowano 284,9 tys. zł na cele, które nie były bezpośrednio związane z przedsięwzięciami i celami związanymi z AKPOŚK 2017;
- w **Postominie** na realizację zadań z zakresu gospodarki ściekowej zaplanowano 16 066,8 tys. zł, zaś wydatkowano 5743,40 tys. zł na skutek opóźnienia w realizacji przedsięwzięcia *Modernizacja oczyszczalni ścieków w Jarosławcu* spowodowanego brakiem rozstrzygnięcia postępowań przetargowych w 2018 i w 2019 r., w których znacząco został przekroczony budżet na realizację tego przedsięwzięcia;
- w **Sławiu** wydatkowano 62 091,1 tys. zł z zaplanowanych 96 635,9 tys. zł, nie realizując m.in. przedsięwzięcia pn. *Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Sławiu z instalacją użyźniacza gleby*.

Zgodnie z art. 403 ust. 2 POŚ do zadań własnych gmin należało finansowanie ochrony środowiska m.in. w zakresie przedsięwzięć związanych z ochroną wód w wysokości nie mniejszej niż kwota wpływów z tytułu opłat i kar za usuwanie drzew oraz za składowanie i magazynowanie odpadów, stanowiących dochody budżetów gmin pomniejszone o nadwyżkę z tytułu tych dochodów przekazywaną do wfośigw. W trakcie kontroli

Zadania finansowanie
ze środków z opłat i kar

¹⁹⁵ Dz. Urz. MF Nr 15, poz. 84.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

NIK ustalono, że tylko 6 skontrolowanych gmin dofinansowywało zadania z zakresu gospodarki ściekowej z tego źródła, co opisano w rozdziale 5.4.2. niniejszej informacji.

Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków przez pwk

Na realizację zadań w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków skontrolowane pwk poniosły w badanym okresie nakłady w wysokości 2,2 mld zł, przy czym nakłady te obejmowały zarówno wydatki związane z realizacją przedsięwzięć, jak i bieżącą eksploatacją sieci kanalizacyjnych i urządzeń służących do oczyszczania ścieków komunalnych. Nie stwierdzono przypadków wydatkowania zaplanowanych środków i niezyskania wymaganego efektu.

Stwierdzono, że w przypadku 8 pwk¹⁹⁶ kwoty poniesionych wydatków nie zostały prawidłowo podane przez przedsiębiorstwo na potrzeby sporządzenia przez wójta sprawozdania z realizacji KPOŚK, o którym mowa w art. 89 uPW. Łączna kwota zawyżonych wydatków wyniosła 15,3 mln zł, zaś kwota zniżeń – 16,9 mln zł. Przyczyny nieprawidłowości wyjaśniano pomyłkami rachunkowymi oraz niewłaściwym kwalifikowaniem kosztów.

¹⁹⁶ Wodociągi i Kanalizacje Miejskie Sp. z o.o. w Augustowie, Zakład Wodociągów i Kanalizacji WIK sp. z o.o. w Żninie, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Lublinie sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. w Krasnymstawie, Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Warcie sp. z o.o., Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji S.A. we Wrocławiu, Zielonogórskie Wodociągi i Kanalizacja sp. z o.o. w Zielonej Górze, Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Sławie.

6. ZAŁĄCZNIKI

6.1. Metodyka kontroli i informacje dodatkowe

Celem głównym kontroli było udzielenie odpowiedzi na pytanie: czy działania organów administracji publicznej i podległych im podmiotów zapewniają kompleksowe zbieranie ścieków komunalnych i ich prawidłowe oczyszczanie?

Cel główny kontroli

Założono, że badania kontrolne umożliwią udzielenie odpowiedzi na następujące pytania szczegółowe:

Cele szczegółowe

1. Czy prawidłowo planowano, monitorowano, koordynowano i nadzorowano realizację zadań w zakresie gospodarki ściekowej?
2. Czy w gminach zapewniono prawidłowe zbieranie ścieków komunalnych?
3. Czy w gminach zapewniono prawidłowe oczyszczanie ścieków komunalnych i zagospodarowanie kość?
4. Czy organy gminy prawidłowo sprawowały nadzór nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi na obszarze gminy?
5. Czy finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych zapewniało realizację planowanych zadań w zakresie gospodarki ściekowej?

Kontrolą objęto 107 jednostek w tym: Ministerstwo Infrastruktury, PGW Wody Polskie KZGW, NFOŚiGW, 16 wfośigw, 44 urzędy gminy oraz 44 pwk.

Zakres podmiotowy

Kontrolę przeprowadzono w:

Kryteria kontroli

- Ministerstwie Infrastruktury, PGW Wody Polskie KZGW, NFOŚiGW na podstawie art. 2 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o NIK, z uwzględnieniem kryteriów: legalności, rzetelności, celowości i gospodarności;
- wfośigw, urzędach gmin, pwk na podstawie art. 2 ust. 2 w związku z art. 5 ust. 2 ustawy o NIK, z uwzględnieniem kryteriów: legalności, rzetelności i gospodarności.

Od 1 stycznia 2018 r. do 30 września 2020 r. w wykorzystaniu dowodów powstałych przed/po tym okresie.

Okres objęty kontrolą

W 86 jednostkach zasięgnięto informacji w trybie art. 29 ustawy o NIK.

Działania na podstawie art. 29 ustawy o NIK

W 44 pwk organy IOŚ przeprowadziły kontrole doraźne prawidłowości eksploatacji oczyszczalni ścieków komunalnych, zlecone na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy o NIK.

Udział innych organów na podstawie art. 12 ustawy o NIK

Czynności kontrolne przeprowadzono od 7 października 2020 r. do 26 maja 2021 r. Ostatnie wystąpienie zostało podpisane 17 sierpnia 2021 r.

Pozostałe informacje

Wyniki kontroli przedstawiono w 107 wystąpieniach pokontrolnych. Do 14 wystąpień pokontrolnych wniesiono 62 zastrzeżenia, z tego 2 uwzględniono w całości, 13 uwzględniono w części, a 47 oddalono.

W związku ze stwierdzonymi w wyniku kontroli nieprawidłowościami wystosowano 8 zawiadomień:

ZAŁĄCZNIKI

- 3 zawiadomienia do prokuratur rejonowych o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, dotyczące: nieutrzymywania w należyтым stanie technicznym urządzenia zabezpieczającego wodę przed zanieczyszczeniem (1); przekazania danych statystycznych niezgodnie ze stanem faktycznym (2);
- 5 zawiadomień do powiatowych inspektorów nadzoru budowlanego o możliwości popełnienia wykroczenia w związku nieprzeprowadzaniem okresowych kontroli stanu technicznego obiektów budowlanych lub nieprowadzeniem ksiąg obiektu budowlanego.

Stan realizacji wniosków pokontrolnych

W 107 wystąpieniach pokontrolnych sformułowano ogółem 448 wniosków pokontrolnych, z których, według stanu z 3 lutego 2022 r., zrealizowano 291, nie zrealizowano 31, a 126 było w trakcie realizacji.

Finansowe rezultaty kontroli

Na finansowe rezultaty kontroli złożyły się nieprawidłowości stwierdzone w 2 skontrolowanych jednostkach na kwotę ogółem wynoszącą 154,3 tys. zł, z czego:

- 8,3 tys. zł – finansowe lub sprawozdawcze skutki nieprawidłowości wynikające z zaniżenia przez Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Lublinie sp. z o.o. stanowiące kwoty nakładów finansowych poniesionych na realizację inwestycji związanych z gospodarką ściekową w informacji przekazanej przez spółkę Prezydentowi Miasta Lublin na potrzeby sporządzenia sprawozdania z realizacji KPOŚK w 2018 r. w porównaniu do kwoty ujętej w księgach rachunkowych tego pwk za ten rok;
- 146,0 tys. zł – uszczuplenie środków lub aktywów w związku z nienałożonymi przez Burmistrza Gminy Żnin kar na przedsiębiorcę prowadzącego działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych I transportu nieczystości ciekłych, który będąc zobowiązany do składania kwartalnych sprawozdań nie złożył ich za I, II, III IV kwartał 2018 r.

Wykaz jednostek kontrolowanych

Lp.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej
1.	Departament Środowiska	Ministerstwo Infrastruktury	Andrzej Adamczyk
2.		Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej	Przemysław Dąca
3.		Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	Maciej Chorowski
4.		Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie	Marek Ryszka
5.		Urząd miasta stołecznego Warszawy	Rafał Trzaskowski
6.		Urząd Gminy Czosnów	Antoni Krężlewicz
7.		Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w m.st. Warszawa S.A.	Renata Tomusiak
8.		Komunalny Zakład Budżetowy w Czosnowie	Tomasz Jaźwiec

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej
9.	Delegatura NIK w Białymstoku	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku	Maciej Borzyszkowski
10.		Urząd Miejski w Białymstoku	Tadeusz Truskolaski
11.		Urząd Miejski w Augustowie	Mirosław Karolczuk
12.		Urząd Miejski w Szczuczynie	Artur Kuczyński
13.		Wodociągi Białostockie sp. z o.o. w Białymstoku	Beata Wiśniewska
14.		Wodociągi i Kanalizacje Miejskie sp. z o.o. w Augustowie	Bartosz Andrzej Buczyński
15.		Wielobranżowe Przedsiębiorstwo Komunalne – Towarzystwo Budownictwa Społecznego sp. z o.o. w Szczuczynie	Krzysztof Wysocki
16.	Delegatura NIK w Bydgoszczy	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu	Ireneusz Stachowiak
17.		Urząd Miejski w Brodnicy	Jarosław Radacz
18.		Urząd Miejski w Żninie	Robert Luchowski
19.		Urząd Miejski w Łabiszynie	Jacek Idzi Kaczmarek
20.		Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Brodnicy	Jacek Sochacki
21.		Zakład Wodociągi i Kanalizacje WIK sp. z o.o. w Żninie	Jerzy Mączko
22.		Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Łabiszynie	Mirosław Świdurski
23.	Delegatura NIK w Gdańsku	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku	Marcin Osowski
24.		Urząd Miasta Gdyni	Wojciech Szczurek
25.		Urząd Miejski w Chojnicach	Arseniusz Finster
26.		Urząd Miejski w Skórczu	Janusz Kosecki
27.		Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Gdyni	Walery Tankiewicz
28.		Miejskie Wodociągi sp. z o.o. w Chojnicach	Tomasz Klemann
29.		Zakład Gospodarki Miejskiej w Skórczu	Roman Jerkiewicz
30.	Delegatura NIK w Katowicach	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach	Tomasz Bednarek
31.		Urząd Miasta w Bielsku-Białej	Jarosław Klimaszewski
32.		Urząd Miasta w Czechowicach-Dziedzicach	Marian Błachut
33.		Urząd Gminy Poraj	Katarzyna Kaźmierczak
34.		AQUA S.A. w Bielsku-Białej	Krzysztof Michalski
35.		Przedsiębiorstwo Inżynierii Miejskiej sp. z o.o. w Czechowicach-Dziedzicach	Piotr Herczek
36.		PORECO sp. z o.o. w Poraju	Rafał Kępski

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej
37.	Delegatura NIK w Kielcach	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Kielcach	Ryszard Gliwiński
38.		Urząd Miasta w Ostrowcu Świętokrzyskim	Jarosław Górczyński
39.		Urząd Gminy w Piekoszowie	Zbigniew Piątek
40.		Miejskie Wodociągi i Kanalizacja sp. z o. o. w Ostrowcu Świętokrzyskim	Artur Konrad Łakomiec
41.		Zakład Usług Komunalnych w Piekoszowie sp. z o.o.	Marcin Heliosz
42.	Delegatura NIK w Krakowie	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie	Kazimierz Koprowski
43.		Urząd Miasta w Nowym Targu	Grzegorz Watycha
44.		Urząd Gminy Łącko	Jan Dziejna
45.		Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Nowym Targu sp. z o.o.	Dariusz Latawiec
46.		Zakład Gospodarki Komunalnej w Łącku	Paweł Czepielik
47.	Delegatura NIK w Lublinie	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie	Grzegorz Grzywaczewski
48.		Urząd Miasta Lublin	Krzysztof Żuk
49.		Urząd Miasta Krasnystaw	Robert Kościuk
50.		Urząd Gminy Wąwolnica	Marcin Łąguna
51.		Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Lublinie sp. z o.o.	Sławomir Matyjaszczyk
52.		Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. w Krasnymstawie	Andrzej Kmicic
53.		Zakład Gospodarki Komunalnej w Wąwolnicy	Mirosław Lewandowski
54.	Delegatura NIK w Łodzi	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi	Wojciech Miedzianowski
55.		Urząd Miasta w Tomaszowie Mazowieckim	Marcin Witko
56.		Urząd Miejski w Ozorkowie	Jacek Socha
57.		Urząd Miejski w Warcie	Krzystian Krogulecki
58.		Zakład Gospodarki Wodno-Kanalizacyjnej w Tomaszowie Mazowieckim sp. z o.o.	Maria J. Chilińska
59.		Ozorkowskie Przedsiębiorstwo Komunalne sp. z o.o.	Grzegorz Stasiak
60.		Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Warcie sp. z o.o.	Jakub Tworo

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej
61.	Delegatura NIK w Olsztynie	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie	Jarosław Bogusz
62.		Urząd Miasta Elku	Tomasz Andrukiewicz
63.		Urząd Miejski w Giżycku	Wojciech Karol Iwaszkiewicz
64.		Urząd Gminy w Reszlu	Marek Janiszewski
65.		Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Elku	Andrzej Sewastianowicz
66.		Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Giżycku	Tomasz Kulik
67.		Wielobranżowe Przedsiębiorstwo Komunalne sp. z o.o. w Reszlu	Janusz Kozoń
68.	Delegatura NIK w Opolu	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu	Maciej Armin Stefański
69.		Urząd Gminy i Miasta w Ozimku	Mirosław Wieszołek
70.		Urząd Miejski w Niemodlinie	Dorota Koncewicz
71.		Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z o.o. w Antoniowie	Mirosław Wiciak
72.		Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Niemodlinie	Adam Piętka
73.	Delegatura NIK w Poznaniu	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu	Jolanta Ratajczak
74.		Urząd Miasta Piły	Piotr Głowski
75.		Urząd Miejski w Kole	Krzysztof Witkowski
76.		Urząd Miejski Gminy Stęszew	Włodzimierz Pinczak
77.		GWDA sp. z o.o. w Pile	Tomasz Wojciechowski
78.		Miejski Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Kole	Robert Gajda
79.		Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Stęszewie	Zbigniew Grześkowiak
80.	Delegatura NIK w Rzeszowie	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie	Adam Skiba
81.		Urząd Miasta Rzeszowa	Marek Bajdak
82.		Urząd Miejski w Głogowie Małopolskim	Paweł Baj
83.		Urząd Gminy Krasne	Wilhelm Woźniak
84.		Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Rzeszowie	Marek Ustrobiński
85.		EkoGłog sp. z o.o. w Głogowie Małopolskim	Andrzej Sawicki
86.		Zakład Usług Komunalnych w Krasnem	Ilona Mokrzycka-Skiba

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej
87.	Delegatura NIK w Szczecinie	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie	Emilia Niemyt
88.		Urząd Miasta Szczecin	Piotr Krzystek
89.		Urząd Gminy Postomino	Janusz Bojkowski
90.		Urząd Gminy Widuchowa	Paweł Wróbel
91.		Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z. o.o. w Szczecinie	Patrycja Wolińska-Bartkiewicz
92.		Gminne Przedsiębiorstwo Komunalne sp. z o.o. w Postominie	Bogdan Szlowski
93.		Zakład Gospodarki Komunalnej w Widuchowej	Zbigniew Pankiewicz
94.	Delegatura NIK we Wrocławiu	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu	Łukasz Kasztelowicz
95.		Urząd Miejski Wrocławia	Jacek Sutryk
96.		Urząd Miasta i Gminy Jelcz-Laskowice	Bogdan Szczęśniak
97.		Urząd Miejski w Bierutowie	Piotr Sawicki
98.		Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji S.A. we Wrocławiu	Witold Ziomek
99.		Zakład Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. w Jelczu-Laskowicach	Władysław Czubak
100.		Zakład Gospodarki Komunalnej w Bierutowie	Zbigniew Konefał
101.	Delegatura NIK w Zielonej Górze	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze	Mariusz Herbut
102.		Urząd Miasta Zielona Góra	Janusz Kubicki
103.		Urząd Miejski w Sławie	Cezary Sadrakuła
104.		Urząd Gminy Stare Kurowo	Magdalena Szydełko
105.		Zielonogórskie Wodociągi i Kanalizacja sp. z o.o.	Krzysztof Witkowski
106.		Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Sławie	Jarosław Hermaszewski
107.		Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z.o.o Stare Kurowo	Rafał Rokaszewicz

Wykaz ocen kontrolowanych jednostek

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
1.	Ministerstwo Infrastruktury	Negatywna	Wyodrębniono w strukturze organizacyjnej komórki, którym przypisano realizację zadań związanych z wdrażaniem przepisów dyrektywy 91/271/EWG, w tym aktualizację KPOŚK. Podejmowano działania mające na celu zwiększenie poziomu dofinansowania inwestycji w infrastrukturę ściekową.	Nie zapewniono właściwej i terminowej realizacji postanowień Traktatu Akcesyjnego w zakresie wdrożenia do końca 2015 r. Dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych. Nie zapewniono pełnej zgodności danych o realizacji KPOŚK w 2018 r. i w 2019 r., przedstawionych w dokumentach sprawozdawczych sporządzonych w MGMIŻŚ.
2.	PGW Wody Polskie Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie	Negatywna	Wyodrębniono w strukturze organizacyjnej PGW Wody Polskie komórkę organizacyjną, której przypisano koordynację działań związanych z wdrażaniem przepisów dyrektywy 91/271/EWG, w tym aktualizację KPOŚK, Przeprowadzono szkolenia w zakresie wyznaczania, zmiany i likwidacji aglomeracji oraz osiągnięcia zgodności z dyrektywą 91/271/EWG, Opracowano i udostępniono wzory sprawozdań z realizacji KPOŚK i informacjami o sposobie przekazania tych sprawozdań.	Nierzetelnie sporządzono V i VI aktualizację KPOŚK. Prezes PGW Wody Polskie nie zapewnił wystarczającego nadzoru nad koordynacją działań dotyczących dyrektywy 91/271/EWG. Przekazano do MGMIŻŚ, ekspercką projekcję AKPOŚK 2020 nieuwzględniającą wszystkich wyznaczonych aglomeracji powyżej 2000 RLM. Sprawozdanie z realizacji KPOŚK w 2018 r. zawierało rozbieżne dane w zakresie ilości ścieków komunalnych powstających w aglomeracjach i ilości oczyszczanych ścieków komunalnych.
3.	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie	Pozytywna	Podjęto działania w celu objęcia finansowaniem jak największej liczby przedsięwzięć w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych, zaplanowanych do realizacji w AKPOŚK 2017. Dofinansowanie zadań dotyczących zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych przyznawano zgodnie z obowiązującymi procedurami. Prawidłowo prowadzono kontrole prawidłowości wykonania dofinansowanych przedsięwzięć.	Nie dokonano aktualizacji obowiązujących strategii. Brak było dokumentów wymaganych w celu monitorowania realizacji jednej z przyjętych strategii. Nie przestrzegano w pełni wewnętrznych terminów rozpatrywania wniosków o dofinansowanie.
4.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie	W formie opisowej	Dofinansowanie realizacji zadań dotyczących zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych przyznawano zgodnie z obowiązującymi procedurami. Rozliczanie przedsięwzięć prowadzone było na zasadach określonych w umowach o dofinansowanie oraz w instrukcji rozliczania umów pożyczek, opracowanej przez wfośigw. Prawidłowo prowadzono kontrole wykonania dofinansowanych przedsięwzięć.	W regulaminie jednego z realizowanych w 2018 programów, nie zawarto informacji o priorytetowym traktowaniu beneficjentów realizujących przedsięwzięcia w granicach aglomeracji ujętych w AKPOŚK 2017 oraz nie ustalono kryterium dotyczącego realizacji zadania na terenie aglomeracji ujętej w KPOŚK. W regulacjach wewnętrznych nie ustalono, w sposób kompletny, terminów rozpatrywania poszczególnych etapów weryfikacji wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć. W przypadku 2 umów brak było bieżącego monitorowania prawidłowości wywiązywania się przez beneficjentów z obowiązku terminowego przedłożenia rozliczeń końcowych.

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
5.	Urząd Miasta Stołecznego Warszawy	W formie opisowej	<p>Prowadzono ewidencję udzielonych i cofniętych zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.</p> <p>Weryfikowano prawidłowość i terminowość składanych przez przedsiębiorców sprawozdań.</p> <p>Prawidłowo realizowano zadania informacyjno-edukacyjne.</p>	<p>W projekcie uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Warszawa nie zawarto wszystkich wymaganych elementów.</p> <p>Sporządzona ankieta aktualizacyjna na potrzeby opracowania piątej aktualizacji KPOŚK zawierała dane rozbieżne z przekazanymi: przez gminy wchodzące w skład aglomeracji oraz przez pwk.</p> <p>W sprawozdaniach z realizacji KPOŚK zawarto dane niepełne, niezgodne ze stanem faktycznym lub niezgodne z danymi zawartymi w ankietach sprawozdawczych.</p> <p>W Urzędzie nie dysponowano wiedzą w zakresie wydatków MPWiK w m.st. Warszawie S.A. na poszczególne przedsięwzięcia inwestycyjne realizowane w ramach KPOŚK.</p> <p>Prezydent m.st. Warszawy nie sprawował nadzoru nad wykonywaniem przez zarządy dzielnic obowiązku egzekwowania przyłączenia nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej przez ich właścicieli.</p>
6.	Urząd Gminy Czosnów	W formie opisowej	<p>Na terenie aglomeracji realizowane były zadania polegające na budowie i modernizacji sieci kanalizacyjnej, ujęte w piątej aktualizacji KPOŚK.</p> <p>Prowadzono działania promocyjne i informacyjne dotyczące podłączania nieruchomości do sieci kanalizacyjnej.</p>	<p>Nie zapewniono finansowania planowanej rozbudowy oczyszczalni ścieków w aglomeracji.</p> <p>Nie dysponowano danymi o liczbie nieruchomości, których właściciele zobowiązani byli do ich podłączenia do istniejącej sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Nie egzekwowano od właścicieli tych nieruchomości, obowiązku ich podłączenia do sieci kanalizacji sanitarnej.</p> <p>Nie prowadzono kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych, a także kontroli posiadania przez właścicieli nieruchomości umów na opróżnianie takich zbiorników.</p> <p>Ewidencja zbiorników bezodpływowych nie zawierała danych umożliwiających efektywną kontrolę częstotliwości ich opróżniania.</p>
7.	Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w m.st. Warszawie S.A.	W formie opisowej	<p>Prawidłowo realizowano działania związane z monitorowaniem realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej.</p> <p>Dysponowano danymi o ilości ścieków wytworzonych i odprowadzanych z obszaru działania MPWiK.</p> <p>Zapewniono środki finansowe niezbędne do zrealizowania zadań z zakresu gospodarki ściekowej.</p>	<p>Na objętych badaniem szczegółowym odcinkach sieci kanalizacyjnych nie przeprowadzono, okresowych kontroli pięcioletnich.</p> <p>Przekazywano nierzetelnie informacje na potrzeby sporządzenia sprawozdania z realizacji KPOŚK.</p>

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
8.	Komunalny Zakład Budżetowy w Czosnowie	W formie opisowej	<p>Prawidłowo realizowano zadania mające na celu utrzymanie ciągłego zbierania ścieków komunalnych, podłączenia do sieci kanalizacyjnej kolejnych nieruchomości.</p> <p>Prawidłowo wykonywano i przekazywano okresowe wyniki pomiarów ilości i jakości odprowadzanych ścieków.</p> <p>Prawidłowo postępowano z koś.</p>	<p>Nie prowadzono okresowych kontroli stanu technicznego urządzeń kanalizacyjnych i obiektów na oczyszczalni ścieków.</p> <p>Nie dysponowano wiedzą w zakresie dopuszczenia do użytkowania eksploatowanej sieci kanalizacyjnej i przyłączy.</p> <p>Przekazano nierzetelne dane o długości użytkowanej sieci kanalizacyjnej wraz z przyłączami.</p> <p>Sprawozdania z realizacji KPOŚK były przekazywane do PGW Wody Polskie bez odpowiedniego upoważnienia.</p>
9.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku	W formie opisowej	<p>Finansowanie przedsięwzięć z zakresu zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych umożliwiło realizację planowanych zadań w ramach gospodarki ściekowej.</p> <p>Zadania związane z gospodarką ściekową uwzględniano w dokumentach strategicznych, a wysokość środków na udzielanie dofinansowania dostosowywano w planach działalności do potrzeb zgłaszanych we wnioskach.</p> <p>Przestrzegano przyjętych zasad i kryteriów oceny wniosków o dofinansowanie oraz warunków i terminów dotyczących podpisania umowy o dofinansowanie.</p> <p>Zgodnie z przyjętymi regulacjami dokonywano wypłaty przyznanych środków.</p>	<p>W 4 przypadkach nie monitorowano terminu złożenia przez beneficjentów potwierdzenia osiągnięcia efektu ekologicznego.</p>
10.	Urząd Miejski w Białymstoku	W formie opisowej	<p>Zapewniono wymagany poziom zbierania ścieków komunalnych i wymagany stopień ich oczyszczania. Przeprowadzono zmianę obszaru aglomeracji,</p> <p>Urząd był organizacyjnie przygotowany do realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej.</p>	<p>Nie posiadano kompletnych danych o ilości zbiorników bezodpływowych, jak również ich opróżnianiu.</p> <p>Nie prowadzono systematycznych działań w celu zidentyfikowania nieruchomości, które powinny zostać przyłączone do sieci kanalizacyjnej.</p>
11.	Urząd Miejski w Augustowie	Negatywna	<p>Brak działań ocenionych pozytywnie.</p>	<p>Urząd nie był organizacyjnie przygotowany do realizacji niektórych zadań dotyczących gospodarki ściekowej.</p> <p>Przedsięwzięcia określone w AKPOŚK 2017 realizowano z opóźnieniem.</p> <p>Sprawozdania z realizacji KPOŚK z lat 2018–2019 zawierały nierzetelne dane.</p> <p>Nie posiadano kompletnej ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz poś.</p> <p>Nie podejmowano działań, aby zwiększyć liczbę użytkowników sieci kanalizacyjnej,</p> <p>Prowadzone postępowania w sprawach przyłączenia nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej były nieskuteczne.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
12.	Urząd Miejski w Szczuczynie	Negatywna	<p>Urząd był organizacyjnie przygotowany do realizacji niektórych zadań w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.</p> <p>Zaplanowano niezbędne przedsięwzięcia do prawidłowej realizacji gospodarki ściekowej, w tym realizacji KPOŚK.</p>	<p>Z ponad dwuletnim opóźnieniem rozpoczęto realizację infrastruktury kanalizacyjnej, co skutkowało nieosiągnięciem celów określonych w AKPOŚK 2017.</p> <p>Sprawozdania z realizacji KPOŚK zawierały nierzetelne dane dotyczące ilości odprowadzanych ścieków oraz wysokości nakładów.</p> <p>Nierzetelnie prowadzono ewidencję zbiorników bezodpływowych oraz poś.</p> <p>Nie realizowano rzetelnie obowiązku kontroli prawidłowości postępowania z nieczystościami ciekłymi.</p> <p>Nie egzekwowano obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci.</p>
13.	Wodociągi Białostockie sp. z o.o. w Białymstoku	W formie opisowej	<p>Zapewniono prawidłowe zbieranie i oczyszczanie ścieków.</p> <p>Dane zawarte w wieloletnich planach były zgodne z V AKPOŚK.</p> <p>Stan urządzeń technologicznych oczyszczalni ścieków oraz służących zagospodarowaniu koś był dobry.</p> <p>Dotrzymano warunków pozwolenia wodnoprawnego i decyzji określającej sposób postępowania z koś.</p>	<p>Okresowe kontrole stanu technicznego urządzeń kanalizacyjnych oraz urządzeń technologicznych oczyszczalni ścieków oraz służących zagospodarowaniu koś przeprowadzono nieterminowo i nierzetelnie.</p> <p>Koś transportowano z naruszeniem umów.</p>
14.	Wodociągi i Kanalizacje Miejskie sp. z o.o. w Augustowie	W formie opisowej	<p>Zapewniono zbieranie i oczyszczanie ścieków komunalnych z terenu Miasta Augustów i Gminy Augustów.</p> <p>Posiadano wieloletnie plany rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych na lata 2016–2020 i 2020–2024.</p>	<p>Nie zrealizowano wszystkich zadań określonych w AKPOŚK 2017.</p> <p>Nie przeprowadzono okresowych kontroli stanu technicznego i przydatności do użytkowania urządzeń służących do oczyszczania ścieków komunalnych obiektów oraz nie uzupełniano wpisów w książkach budowlanych tych obiektów.</p> <p>Niewłaściwie realizowano niektóre obowiązki dotyczące koś.</p>
15.	Wielobranżowe Przedsiębiorstwo Komunalne – Towarzystwo Budownictwa Społecznego sp. z o.o. w Szczuczynie	W formie opisowej	<p>Zapewniono prawidłowe zbieranie i oczyszczanie ścieków komunalnych.</p> <p>Posiadano zezwolenia na prowadzenie zbiorowego odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych.</p>	<p>Niewłaściwie postępowano z koś.</p> <p>Nie zapewniono przeprowadzenia przeglądów okresowych obiektów budowlanych znajdujących się na terenie oczyszczalni oraz nie przeprowadzono w terminie przeglądów instalacji elektrycznej.</p> <p>Nie prowadzono ewidencji awarii sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Zawierano umowy na podłączenie do sieci kanalizacyjnej bez wniosku o podłączenie.</p> <p>Zarządzano 2,6 km sieci oraz trzema przepompowniami ścieków bez tytułu prawnego.</p>

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
16.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu	W formie opisowej	<p>W planach finansowych wfośigw uwzględniano corocznie środki na dofinansowanie (w formie pożyczek) przedsięwzięć związanych z gospodarką ściekową, w wysokościach odpowiadających zapotrzebowaniu.</p> <p>Przestrzegano zasad oraz obowiązujących terminów procedowania wniosków.</p> <p>Realizację umów, zawartych w wyniku wyboru wniosków, na bieżąco monitorowano, w tym prowadzono w kontrole dotyczące m.in.: wykorzystania udzielonego dofinansowania i uzyskanych efektów.</p> <p>Zakończone przedsięwzięcia były rzetelnie rozliczane pod względem finansowym oraz osiągnięcia efektów rzeczowych i ekologicznych.</p>	Brak nieprawidłowości
17.	Urząd Miejski w Brodnicy	W formie opisowej	<p>Prawidłowo przyporządkowano komórkom organizacyjnym oraz pracownikom obowiązki związane z realizacją zadań w zakresie gospodarki ściekowej oraz w ramach KPOŚK.</p> <p>Zaplanowano i zrealizowano zadania oraz przedsięwzięcia służące prawidłowej realizacji gospodarki ściekowej w aglomeracji Brodnica.</p> <p>Obowiązujący regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków zawierał wymagane postanowienia.</p> <p>Sprawozdania z realizacji KPOŚK oraz ich uzupełnienie przekazano we właściwych terminach. Rzetelnie sporządzono sprawozdanie z realizacji KPOŚK za 2018 r.</p>	<p>Nie prowadzono ewidencji zbiorników bezodpływowych i poś.</p> <p>Nie wzywano przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych do skorygowania przekazanych przez nich nierzetelnie sporządzonych sprawozdań.</p> <p>Nie zidentyfikowano wszystkich nieruchomości, które powinny zostać przyłączone do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej.</p> <p>Nie wszczynano postępowań administracyjnych zmierzających do wydania decyzji nakazującej wykonanie podłączenia nieruchomości do sieci w stosunku do osób, które tego obowiązku nie wykonały.</p>
18.	Urząd Miejski w Żninie	Negatywna	Brak działań ocenionych pozytywnie.	<p>Nie posiadano podstawowych informacji dotyczących przedsięwzięć zgłoszonych do V AKPOŚK.</p> <p>Nie monitorowano inwestycji z zakresu gospodarki ściekowej przekazanych do realizacji Zakładowi Wodociągów i Kanalizacji WIK Sp. z o.o. w Żninie.</p> <p>Nie podejmowano działań w obliczu opóźnień w realizacji przedsięwzięć, jak i stopniowej rezygnacji z poszczególnych części inwestycji.</p> <p>Nie zbierano danych o efektach ekologicznych inwestycji, w tym ich wpływie na spełnienie dyrektywy 91/271/EWG.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
				<p>Nie zapewniono rzetelności sprawozdań z realizacji KPOŚK przekazanych PGW Wody Polskie, w tym ankiety na potrzeby VI aktualizacji tego programu.</p> <p>Projekt uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji nie odpowiadał wymaganiom przepisów i dodatkowo był niespójny wewnętrznie.</p> <p>Ewidencje zbiorników bezodpływowych oraz poś prowadzone były nierzetelnie.</p> <p>Nie prowadzono działań zmierzających do zidentyfikowania nieruchomości niepodłączonych do sieci kanalizacyjnych w celu wyegzekwowania tego obowiązku od ich właścicieli.</p>
19.	Urząd Miejski w Łabiszynie	W formie opisowej	Bez opóźnień realizowano budowę kanalizacji.	<p>Ewidencja zbiorników bezodpływowych i poś była nieaktualna.</p> <p>W sprawozdaniach SG-01 oraz z realizacji KPOŚK wykazano nierzetelne dane w zakresie zbiorników i przydomowych oczyszczalni.</p> <p>Nie weryfikowano prawidłowości kwartalnych sprawozdań składanych przez podmioty prowadzące działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.</p>
20.	Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Brodnicy	W formie opisowej	<p>Posiadano zezwolenie na zbiorowe odprowadzanie ścieków oraz informacje o liczbie i procencie mieszkańców obszaru objętego działalnością przedsiębiorstwa kanalizacyjnego.</p> <p>Zapewniono prawidłowe oczyszczanie ścieków komunalnych.</p> <p>Prowadzono ewidencję wytworzonych koś oraz prawidłowo z nimi postępowano.</p>	<p>Nie prowadzono ksiąg obiektów budowlanych (21 przepompowni) i nie przeprowadzono w nich kontroli okresowych.</p> <p>12 obiektów budowlanych utrzymywano w nienależyтым stanie technicznym i estetycznym, dopuszczając do nadmiernego pogorszenia ich właściwości użytkowych i sprawności technicznej.</p>
21.	Zakład Wodociągów i Kanalizacji WIK sp. z o.o. w Żninie	Negatywna	Brak działań ocenionych pozytywnie.	<p>Prowadzono działalność w zakresie odbioru nieczystości ciekłych ze zbiorników bezodpływowych bez wymaganego zezwolenia.</p> <p>Nierzetelnie realizowano działania związane z postępowaniem w sprawie udzielenia zamówienia publicznego.</p> <p>Nie przeprowadzono rocznych przeglądów okresowych stanu technicznego urządzeń kanalizacyjnych.</p> <p>W sprawozdaniu z realizacji KPOŚK zawarto nierzetelne dane.</p>

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
22.	Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Łabiszynie	W formie opisowej	<p>Prawidłowo realizowano zadania dotyczące zbierania ścieków komunalnych.</p> <p>Przeprowadzono okresowe kontrole stanu technicznego i przydatności do użytkowania przepompowni ścieków, a także wykonywano remonty tych obiektów.</p> <p>Posiadano aktualne pozwolenie wodnoprawne i dotrzymywano określonych w tym pozwoleniu warunków.</p> <p>Terminowo przeprowadzano kontrole stanu technicznego obiektów oczyszczalni.</p>	<p>Część zaleceń wydanych w wyniku kontroli okresowych nie została wykonana lub została wykonana częściowo.</p> <p>Nie prowadzono ewidencji wytwarzanych odpadów.</p> <p>Nieterminowo przekazano wioś wyników 3 pomiarów ilości i jakości odprowadzonych ścieków.</p> <p>Nie powiadamiano wioś o zamiarze przekazania koś do stosowania w rolnictwie.</p>
23.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku	Pozytywna	<p>Dofinansowywano przedsięwzięcia ujęte w AKPOŚK 2017. Ustalone procedury umożliwiały rzetelne przyznawanie i rozliczanie dofinansowania pod względem uzyskanych efektów rzeczowy i ekologicznych.</p> <p>Z należytą starannością i zgodnie z zobowiązującymi w wfośgw procedurami rozpatrywane były wnioski o dofinansowanie, realizowane umowy i weryfikowane efekty dofinansowanych przedsięwzięć.</p>	Brak działań ocenionych negatywnie.
24.	Urząd Miasta Gdyni	W formie opisowej	<p>Dokonano 2 przeglądów obszarów i granic aglomeracji, w wyniku których podjęto stosowne uchwały zmieniające granice i obszar Aglomeracji Gdynia.</p> <p>Sprawozdania z realizacji KPOŚK za 2018 i 2019 rok zostały sporządzone i przekazane terminowo, a ewentualne błędy i braki były wyjaśniane i korygowane na bieżąco.</p> <p>Posiadano wiedzę o sposobie gospodarowania nieczystościami ciekłymi na obszarze Gminy.</p>	<p>Nie zrealizowano wszystkich przedsięwzięć zaplanowanych w AKPOŚK 2017 na lata objęte kontrolą,</p> <p>Dane przekazane do sprawozdań SG-01 nie były zgodne z danymi zawartymi w ewidencji.</p>
25.	Urząd Miejski w Chojnicach	W formie opisowej	<p>Zapewniono sprawną realizację zadań w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.</p> <p>Kontrolowano prawidłowość posiadania umów i dowodów zapłaty za usługę opróżnienia zbiorników bezodpływowych.</p> <p>Rzetelnie badano terminowość sprawozdań podmiotów odbierających nieczystości ciekłe ze zbiorników bezodpływowych.</p> <p>Niezwłocznie reagowano na niewykonanie nałożonego obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej.</p>	<p>Sprawozdania z realizacji KPOŚK za lata 2018 i 2019 zawierały nierzetelne dane dotyczące faktycznie poniesionych wydatków na realizację zadań z zakresu gospodarki ściekowej.</p> <p>W przypadku 6 sprawozdań podmiotów odbierających nieczystości ciekłe, uznano je za prawidłowe, choć nie dołączono do nich wykazu umów, które uległy rozwiązaniu lub wygasły w okresie sprawozdawczym.</p> <p>Nie podejmowano działań w celu ustalenia aktualnego stanu przyłączenia lub przygotowań do przyłączenia nieruchomości do sieci,</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
26.	Urząd Miejski w Skórczu	W formie opisowej	<p>Przedsięwzięcia zaplanowane w AKPOŚK 2017 zrealizowano w zmodyfikowanym zakresie.</p> <p>Dokonano przeglądu obszaru i granic aglomeracji oraz zaistniałych zmian równoważnej liczby mieszkańców. Prawidłowo opracowano projekt uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru, wielkości i granic aglomeracji i przyjęto go przed utratą mocy dotychczas obowiązującego aktu prawa miejscowego.</p> <p>Podejmowano działania w celu zbilansowania środków finansowych dla zrealizowania zaplanowanego przedsięwzięcia ujętego w AKPOŚK 2017.</p>	<p>Nie zapewniono rzetelnych danych; w sprawozdaniach z realizacji KPOŚK, m.in. w zakresie liczby mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej, liczby zbiorników bezodpływowych i poś, ilości ścieków; w ankietach do AKPOŚK 2017 i VI AKPOŚK w zakresie parametrów oczyszczalni przed i po zakończeniu modernizacji.</p> <p>Nie sprawowano wystarczającego nadzoru nad pwk skutkującego brakiem przyjęcia regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków.</p> <p>Ewidencje zbiorników bezodpływowych oraz poś nie zawierały pełnych i rzetelnych danych.</p>
27.	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Gdyni	W formie opisowej	<p>Posiadano wieloletnie plany.</p> <p>Posiadano i dotrzymywano warunków pozwolenia wodnoprawnego.</p> <p>Zrealizowano przedsięwzięcia zaplanowane w AKPOŚK 2017 na lata objęte kontrolą, osiągając w 2020 r. założone cele.</p> <p>Zapewniała prawidłowe oczyszczanie ścieków komunalnych i zagospodarowanie osadów ściekowych.</p> <p>Podejmowano działania mające na celu zapewnienie podłączenia do istniejącej sieci kanalizacyjnej wszystkich nieruchomości.</p> <p>Zapewniono niezbędne finansowanie zaplanowanych zadań w zakresie gospodarki ściekowej, w tym uzyskanie dofinansowania przedsięwzięć, a także zwiększanie dofinansowania wraz ze wzrostem potrzeb inwestycyjnych.</p> <p>Prowadzono systematycznie prace remontowe, na bieżąco monitorowano stan techniczny sieci kanalizacyjnej.</p>	<p>Prowadzono działalność w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków poza obszarem określonym w posiadanych zezwoleniach – w trakcie kontroli uzyskano stosowną zmianę jednego z zezwoleń.</p> <p>Nie zapewniono rzetelnych danych w sprawozdaniach z realizacji KPOŚK za rok 2018 i 2019 w szczególności w zakresie ilości koś zmagazynowanych na koniec 2019 r. oraz faktycznie poniesionych w 2019 r. nakładów na realizację przedsięwzięć.</p> <p>Nie objęto okresowymi kontrolami stanu technicznego, wymaganymi przepisami prawa budowlanego, 5 przepompowni ścieków oraz pochodni gazu zlokalizowanej na terenie oczyszczalni ścieków.</p> <p>Niektóre książki obiektów budowlanych nie zawierały wszystkich wymaganych wpisów. W trakcie kontroli NIK przeprowadzono przedmiotowe kontrole oraz uzupełniono wpisy do książki obiektu budowlanego badanych obiektów.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
28.	Wodociąg Miejskie sp. z o.o. w Chojnicach	W formie opisowej	<p>Posiadano aktualne zezwolenia na zbiorowe odprowadzanie ścieków.</p> <p>Posiadano i dotrzymywano warunków pozwolenia wodnoprawnego.</p> <p>Prowadzono systematycznie prace remontowe, na bieżąco monitorowano stan techniczny sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Zapewniono prawidłowe oczyszczanie ścieków komunalnych i zagospodarowanie koś. Budynki, budowle i urządzenia techniczne na terenie oczyszczalni utrzymywane były w stanie technicznym gwarantującym właściwą pracę obiektu technologicznego.</p> <p>Zapewniono właściwe finansowanie zaplanowanych zadań w zakresie gospodarki ściekowej.</p>	<p>Nie wykonywano rocznych kontroli obiektów związanych z odbiorem i oczyszczaniem ścieków, w zakresie sprawdzenia stanu technicznego elementów budynku, budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne i niszczące działania czynników występujących podczas użytkowania obiektu.</p>
29.	Zakład Gospodarki Miejskiej w Skórczu	W formie opisowej	<p>Prawidłowo eksploatowano oczyszczalnię ścieków komunalnych i dotrzymywano warunków pozwolenia wodnoprawnego.</p> <p>Prowadzono wymagane okresowe kontrole stanu technicznego obiektów technologicznych oczyszczalni ścieków oraz zapewniono ich właściwy stan.</p> <p>Zapewniono środki finansowe na realizację bieżących zadań w zakresie oczyszczania ścieków.</p>	<p>Nie prowadzono okresowych (rocznych i pięcioletniego) kontroli stanu technicznego urządzeń kanalizacyjnych zlokalizowanych poza terenem oczyszczalni</p>
30.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach	Pozytywna	<p>Planowano środki na finansowanie zadań dotyczących zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych, w tym ujętych w AKPOŚK 2017, w wysokości odpowiadającej zapotrzebowaniu, w tym w formie dotacji.</p> <p>Zgłoszone wnioski o dofinansowanie były prawidłowo rozpatrywane.</p> <p>Weryfikowano osiągnięcie częściowych i końcowych efektów rzeczowych i ekologicznych dofinansowanych inwestycji.</p> <p>Dotrzymywano obowiązujących terminów wypłaty dofinansowania.</p>	<p>Brak działań ocenionych negatywnie.</p>
31.	Urząd Miasta Bielska-Białej	W formie opisowej	<p>Posiadano aktualny regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków.</p> <p>Prowadzono weryfikację kwartalnych sprawozdań przedsiębiorców świadczących usługi opróżniania zbiorników bezodpływowych i wywozu nieczystości ciekłych.</p>	<p>Obowiązująca wersja regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków nie określała precyzyjnie częstotliwości pozbywania się nieczystości ciekłych.</p> <p>Ewidencja zbiorników bezodpływowych była niekompletna</p> <p>W sprawozdaniach z realizacji KPOŚK za lata 2018–2019 ujęto zawyżone dane finansowe.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
32.	Urząd Miejski w Czechowicach-Dziedzicach	W formie opisowej	<p>Zapewniono opracowanie niezbędnych dokumentów, związanych z prowadzeniem na terenie Gminy gospodarki ściekowej.</p> <p>Podjęto działania w celu pozyskania dofinansowania zewnętrznego na rozbudowę gminnego systemu kanalizacji,</p> <p>Prawidłowo przeprowadzono przegląd obszaru i granic aglomeracji i w terminie przyjęto uchwałę w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji.</p> <p>Rzetelnie sprawowano nadzór nad procesem podłączania właścicieli nieruchomości do sieci kanalizacyjnej.</p>	<p>Ewidencja zbiorników bezodpływowych była niekompletna.</p> <p>W ograniczonym zakresie prowadzono weryfikację kwartalnych sprawozdań przedsiębiorców świadczących usługi opróżniania zbiorników bezodpływowych i wywozu nieczystości ciekłych.</p> <p>Nie zapewniono gromadzenia na bieżąco informacji umożliwiających sporządzenie sprawozdań z realizacji KPOŚK.</p> <p>W ankietach sprawozdawczych z KPOŚK za 2018 r. i 2019 r. podano niezgodne ze stanem faktycznym informacje o ilości ścieków z terenu aglomeracji dostarczanych do oczyszczalni ścieków.</p>
33.	Urząd Gminy Poraj	W formie opisowej	<p>Rozwiązania organizacyjne zapewniły przyporządkowanie wszystkich obowiązków związanych z realizacją zadań w zakresie gospodarki ściekowej (w tym związanych z KPOŚK) odpowiednim jednostkom organizacyjnym, ich komórkom i pracownikom.</p> <p>Zaplanowano niezbędne zadania i przedsięwzięcia służące prawidłowej realizacji gospodarki ściekowej w aglomeracji Poraj jak i na obszarach leżących poza tą aglomeracją; w tym niezbędne do realizacji V AKPOŚK.</p> <p>Urząd przekazywał do PGW Wody Polskie rzetelne sprawozdania z realizacji KPOŚK za lata 2018–2019.</p>	<p>Ewidencja zbiorników bezodpływowych oraz poś, nie zawierała wymaganych danych.</p> <p>Gmina nie posiadała informacji dotyczących nieruchomości których właściciele byli zobowiązani do ich podłączenia do kanalizacji sanitarnej.</p> <p>W sprawozdaniach składanych do GUS przekazano dane niezgodne ze stanem faktycznym.</p>
34.	AQUA S.A. w Bielsku-Białej	W formie opisowej	<p>Posiadano zezwolenie na zbiorowe odprowadzanie ścieków komunalnych.</p> <p>Opracowano i przedłożono wieloletni plan na lata 2017–2019.</p> <p>Utrzymywano właściwy stan techniczny urządzeń służących do oczyszczania ścieków komunalnych i przetwarzania koś.</p> <p>Planowano i terminowo przeprowadzało remonty sieci kanalizacyjnej i stacji zlewnych znajdujących się poza terenem oczyszczalni ścieków.</p> <p>Podejmowano skuteczne działania w celu zapewnienia wystarczających środków finansowych na realizację zaplanowanych przedsięwzięć, w szczególności ujętych w AKPOŚK 2017. W wyniku wydatkowania tych środków finansowych uzyskano oczekiwane efekty rzeczowe.</p>	<p>Nie przedłożono Prezydentowi Miasta Bielsko-Biała Wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych na rok 2020.</p> <p>W jednym przypadku przekazywania koś podmiotowi władającemu powierzchnią ziemi, na której te osady mają być stosowane, nie powiadomiono wioś o zamiarze przekazania tych osadów na co najmniej 7 dni przed ich przekazaniem.</p>

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
35.	Przedsiębiorstwo Inżynierii Miejskiej sp. z o.o. w Czechowicach-Dziedzicach	W formie opisowej	<p>Prawidłowo planowano, monitorowano i realizowano zadania w zakresie gospodarki ściekowej. Posiadano wymagane zezwolenia na zbiorowe zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków</p> <p>Opracowano i przedłożono wieloletni plan.</p> <p>Zapewniono właściwy stan techniczny posiadanych urządzeń oraz dokonywano obowiązkowych przeglądów.</p> <p>Dotrzymywano warunków posiadanego pozwolenia wodnoprawnego oraz prawidłowo postępowano z koś.</p>	Przekazano Burmistrzowi niezgodne ze stanem faktycznym dane do sprawozdań z realizacji KPOŚK.
36.	PORECO sp. z o.o. w Poraju	W formie opisowej	<p>Podejmowano działania w celu realizacji zadań w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.</p> <p>Posiadano ważne zezwolenie na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę oraz zbiorowego odprowadzenia.</p>	<p>Nie zapewniono wymaganej w pozwoleniu wodnoprawnym, jakości odprowadzanych ścieków, jak i osadów przekazywanych do odzysku, z oczyszczalni Żarki Letnisko.</p> <p>Nie zapewniono odpowiedniej częstotliwości poboru próbek ścieków z oczyszczalni w Poraju, ani odpowiedniej realizacji obowiązków informacyjnych wobec WIOŚ.</p> <p>Nie opracowano wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych, w tym zagospodarowania osadów ściekowych.</p> <p>Nie uwzględniono kosztów inwestycji na etapie ustalania taryfy opłat za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków.</p> <p>Nie przeprowadzano kontroli okresowych (pięcioletnich) stanu technicznego sieci kanalizacyjnej zlokalizowanej poza terenem oczyszczalni ścieków.</p>
37.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Kielcach	W formie opisowej	<p>Finansowano zadania dotyczące zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych w sposób zapewniający realizację planowanych zadań.</p> <p>Uwzględniono dofinansowanie zadań z zakresu gospodarki ściekowej w strategii działania, planach działalności oraz listach przedsięwzięć priorytetowych i planach finansowych.</p> <p>Ustalono zasady udzielania pomocy finansowej na realizację przedsięwzięć.</p> <p>Rozliczano realizację zakończonych zadań także pod względem osiągnięcia efektu rzeczowego i ekologicznego.</p>	Brak działań ocenionych negatywnie.

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
38.	Urząd Miasta w Ostrowcu Świętokrzyskim	W formie opisowej	<p>Prowadzono analizy pod kątem możliwości spełnienia przez aglomerację Ostrowiec Świętokrzyski wszystkich warunków dyrektywy 91/271/EWG.</p> <p>W gminie, w okresie objętym kontrolą, wybudowano 84% planowanej do budowy w latach 2017–2021 w ramach AKPOŚK 2017 sieci kanalizacyjnej.</p>	<p>Przyjęte rozwiązania organizacyjne utrudniły monitorowanie postępu poszczególnych przedsięwzięć realizowanych na terenie pozostałych gmin wchodzących w skład aglomeracji i osiągniętych przez nie efektów wpływających na ogólny poziom wskaźnika zbierania sieci dla całej aglomeracji.</p> <p>Sprawozdania z realizacji KPOŚK za 2018 r. i 2019 r. zawierały nierzetelne dane lub wartości oszacowane na podstawie nierzetelnych informacji.</p>
39.	Urząd Gminy w Piekoszowie	Negatywna	Brak działań ocenionych pozytywnie.	<p>Brak właściwej organizacji w Urzędzie w zakresie prowadzenia spraw dotyczących gospodarki ściekowej.</p> <p>Nie weryfikowano otrzymywanych danych dotyczących gospodarki ściekowej.</p> <p>Nie realizowano w pełni zadań ujętych w AKPOSK 2017 jak i zadań własnych w zakresie gospodarki ściekowej.</p> <p>Sprawozdania z realizacji KPOŚK były sporządzane nierzetelnie.</p> <p>Nie monitorowano stanu i postępu realizacji zadań określonych w aktualizacji KPOŚK 2017.</p> <p>Nie dysponowano danymi dotyczącymi sposobu postępowania z nieczystościami ciekłymi przez wszystkich mieszkańców Gminy.</p> <p>Nie zapobiegano niekontrolowanemu pozbywaniu się nieczystości ciekłych.</p> <p>Nierzetelnie prowadzono ewidencję zbiorników bezodpływowych oraz poś.</p> <p>Nie identyfikowano mieszkańców, którzy nie zawarli umów na opróżnianie zbiorników bezodpływowych.</p> <p>Nie wszczynano postępowań i nie egzekwowano w stosunku do właścicieli nieruchomości wykonania obowiązków przyłączenia nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Działania dla uzyskania niezbędnego dofinansowania planowanych przedsięwzięć w zakresie gospodarki ściekowej nie były skuteczne.</p> <p>W sprawozdaniach z realizacji KPOŚK za 2018 r. i 2019 r. zawyżono nakłady poniesione w roku sprawozdawczym.</p> <p>Odnotowano znaczne opóźnienia w realizacji poszczególnych etapów modernizacji i rozbudowy oczyszczalni w Piekoszowie.</p>

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
40.	Miejskie Wodociągi i Kanalizacja sp. z o.o. w Ostrowcu Świętokrzyskim	Pozytywna	<p>Przedkładano wieloletni plan na lata 2018–2020 wraz z jego aktualizacjami.</p> <p>Dane zawarte w wieloletnim planie były zgodne z AKPOŚK 2017, a realizacja zaplanowanych przedsięwzięć przebiegała terminowo.</p> <p>Posiadano ważne zezwolenie na zbiorowe odprowadzanie ścieków na obszarze swojego działania.</p> <p>Dysponowano informacjami o liczbie mieszkańców korzystających z poszczególnych form zbierania ścieków i przekazywania ścieków do oczyszczenia.</p> <p>Przeprowadzono kontrole stanu technicznego obiektów i urządzeń oczyszczalni oraz urządzeń kanalizacyjnych.</p> <p>Planowano i terminowo przeprowadzono remonty sieci kanalizacyjnych.</p> <p>Dotrzymywano warunków pozwolenia wodnoprawnego w zakresie odprowadzanych ścieków oraz zezwolenia na wytwarzanie odpadów w zakresie postępowania z koś.</p> <p>Utrzymywano we właściwym stanie urządzenia technologiczne oczyszczalni ścieków.</p> <p>Zapewniono środki finansowe niezbędne do zrealizowania zaplanowanych przedsięwzięć i wydatkowano je zgodnie z planem.</p>	<p>Przy zbieraniu danych dot. realizacji KPOSK nie zapewniono jednolitego sposobu ich prezentowania przez gminy oraz nie weryfikowano ich poprawności.</p> <p>Przekazane Prezydentowi Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego sprawozdania z realizacji KPOSK za 2018 r. I 2019 r. zawierały częściowo nierzetelne dane.</p>
41.	Zakład Usług Komunalnych w Piekoszowie	Negatywna	<p>Opracowano i przekazano projekt wieloletniego planu na lata 2017–2019 oraz projekt na lata 2019–2027.</p> <p>Dysponowano informacjami o liczbie i procencie mieszkańców obszaru objętego działalnością spółki, korzystających z sieci kanalizacyjnej, poś i zbiorników bezodpływowych.</p> <p>Prowadzono ewidencję awarii sieci kanalizacyjnych i przeprowadzano bieżące remonty sieci kanalizacyjnych.</p>	<p>Nie posiadano danych dotyczących gospodarki ściekowej, niezbędnych do sporządzenia sprawozdań z realizacji KPOSK.</p> <p>Zrealizowano tylko część przedsięwzięć zaplanowanych na lata 2018–2020 (III kwartał). Nie osiągnięto celów i efektów określonych w AKPOŚK 2017.</p> <p>Nie wykonywano okresowych kontroli stanu technicznego sieci kanalizacyjnych oraz obiektów oczyszczalni i stacji zlewnej.</p> <p>W okresie od maja 2016 r. do października 2018 r. odprowadzał ścieki bez ważnego pozwolenia wodnoprawnego.</p> <p>Nie zapewniono w pełni postępowania z koś zgodnego z przepisami i umowami na odbiór koś.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
42.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie	W formie opisowej	<p>Zapewniono możliwość uzyskania dofinansowania zadań dotyczących gospodarki ściekowej realizowanych zarówno w ramach AKPOŚK 2017, jak i poza granicami aglomeracjami.</p> <p>Prawidłowo udzielano dofinansowania, jak również rozliczano umowy o dofinansowanie tych zadań.</p> <p>Prowadzono akcje informujące o formach i zasadach udzielenia pomocy ze środków wfośigw.</p>	<p>W 2 przypadkach, w umowach z beneficjentami zastosowano dłuższe okresy karencji niż wynikające z przyjętych uregulowań wewnętrznych.</p> <p>W 2 przypadkach nie przestrzegano zasad rozliczania zawartych umów z beneficjentami.</p>
43.	Urząd Miasta Nowy Targ	W formie opisowej	<p>Ponad 98% mieszkańców miasta korzystało z sieci kanalizacyjnej.</p>	<p>Nie posiadano uregulowań dotyczących zbierania danych i informacji o realizacji KPOŚK od nadzorowanego pwk oraz od pozostałych gmin wchodzących w skład aglomeracji.</p> <p>Nie posiadano pełnej wiedzy o sposobie gospodarowania nieczystościami ciekłymi w Gminie, w tym o liczbie osób i nieruchomości obsługiwanych kanalizacją zbiorczą.</p> <p>Nie zapewniono możliwości weryfikacji rzetelności przedkładanych przez pwk projektów sprawozdań z realizacji KPOŚK.</p> <p>Nie posiadano wiedzy o wszystkich nieruchomościach, których właściciele zobowiązani byli do podłączenia jej do istniejącej sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Prowadzona ewidencja zbiorników bezodpływowych, poś oraz umów zawartych na odbieranie nieczystości ciekłych i osadów ściekowych nie spełniała wymogów prawa.</p> <p>Nie wykorzystywano danych zawartych w tej ewidencji oraz sprawozdaniach kwartalnych, składanych przez przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych do planowania i przeprowadzania kontroli przestrzegania przez właścicieli nieruchomości przepisów dotyczących gospodarki ściekowej.</p> <p>Gmina nie planowała i nie podejmowała działań w celu wspierania pwk w zapewnieniu środków finansowych na realizację przedsięwzięć w zakresie gospodarki ściekowej.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
44.	Urząd Gminy Łącko	W formie opisowej	<p>Organizacyjnie przygotowano Urząd do realizacji zadań dotyczących zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.</p> <p>Zaplanowano i zrealizowano zadań ujętych w AKPOŚK 2017 dla aglomeracji Łącko.</p> <p>Dokonano przeglądu obszarów i granic aglomeracji.</p> <p>Weryfikowano rzetelności i terminowości sprawozdań kwartalnych o ilości odebranych i przekazanych do oczyszczenia ścieków.</p> <p>Podejmowano działania dot. przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Podejmowano działania w celu pozyskania środków finansowych dla pełnej i terminowej realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej.</p> <p>Wykonano zaplanowane wydatków i prawidłowe je ujęto w sprawozdaniach z realizacji KPOŚK.</p> <p>Spełniono (po zmianie granic aglomeracji) warunki zgodności z dyrektywą 91/271/EWG przyjęte w AKPOŚK 2017.</p>	<p>Nierzetelnie ustalono możliwe do osiągnięcia rezultaty w wyniku realizacji zadań ujętych w AKPOŚK 2017 dot. budowy kanalizacji w aglomeracji Łącko.</p> <p>Nierzetelnie sporządzono sprawozdania z realizacji KPOŚK za 2018 r. i 2019 r.</p> <p>Nie prowadzono kompleksowej kontroli prawidłowości opróżniania zbiorników bezodpływowych i poś.</p> <p>Nie zorganizowano opróżniania zbiorników bezodpływowych w przypadkach nie zawarcia przez mieszkańców posiadających zbiorniki bezodpływowe umów na ich opróżnianie,</p> <p>Ewidencja zbiorników bezodpływowych i poś była nierzetelna i niezgodna zobowiązującymi wymogami,</p> <p>Nierzetelnie sporządzono sprawozdanie SG-01 za 2018 r.</p>
45.	Miejski Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Nowym Targu sp. z o.o.	W formie opisowej	<p>Zapewniano prawidłowe zbieranie ścieków na obszarze swojego działania.</p> <p>Posiadano ważne pozwolenie wodnoprawne, a także aktualne dane dotyczące liczby mieszkańców podłączonych do sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Planowano i przeprowadzano bieżące remonty sieci kanalizacyjnej, w tym działania zapobiegające potencjalnym awariom.</p> <p>Zapewniono oczyszczanie ścieków komunalnych zgodnie z warunkami pozwolenia wodnoprawnego, urządzenia do oczyszczania i odprowadzania ścieków utrzymywane były w należytym stanie technicznym.</p> <p>Prowadzono ewidencję odpadów oraz karty przekazania odpadów i prawidłowo postępowano z koś.</p>	<p>Nie podjęto wystarczających działań zmierzających do pozyskania ze źródeł zewnętrznych środków finansowych na realizację niektórych przedsięwzięć w zakresie gospodarki ściekowej w tym zadań przewidzianych w AKPOŚK 2017.</p> <p>Nie przeprowadzano rocznych i pięcioletnich kontroli stanu obiektów znajdujących się na terenie oczyszczalni ścieków oraz pompowni ścieków będących częścią sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Nierzetelnie opracowano wieloletni plan na lata 2018–2022 dla miasta Nowy Targ.</p> <p>Nie posiadano informacji na temat inwestycji prowadzonych na terenie pozostałych gmin wchodzących w skład aglomeracji oraz nie weryfikowano danych przekazanych przez Podhalańskie Przedsiębiorstwo Komunalne sp. z o.o. na potrzeby sporządzenia sprawozdań z realizacji KPOŚK.</p> <p>W latach 2018–2020 nie wydatkowano zaplanowanych kwot na realizację zadań związanych z gospodarką ściekową.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
46.	Zakład Gospodarki Komunalnej w Łącku	W formie opisowej	<p>Zapewniono prawidłowe zbieranie i oczyszczanie ścieków komunalnych i zagospodarowanie koś, z wyjątkiem 2 przypadków niedotrzymania warunków udzielonego pozwolenia wodnoprawnego.</p> <p>Terminowo przeprowadzano wymagane prawem kontrole okresowe stanu technicznego obiektów oczyszczalni oraz urządzeń sieci kanalizacyjnych i stacji zlewnych.</p> <p>Na bieżąco kontrolowano sieci i urządzenia kanalizacyjne i dokonywano ich napraw.</p> <p>Terminowo przekazywano wyniki pomiarów odprowadzanych ścieków.</p> <p>Dotrzymano warunków decyzji określającej sposób postępowania z koś oraz prawidłowo prowadzono ewidencję tych odpadów.</p> <p>Monitorowano realizację zadań w zakresie gospodarki ściekowej, w szczególności zadań ujętych w AKPOŚK 2017.</p>	Dwukrotnie naruszono warunki pozwolenia wodnoprawnego.
47.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie	W formie opisowej	<p>Uwzględniano w planach finansowych środki pozwalające na dofinansowanie przedsięwzięć z zakresu gospodarki ściekowej.</p> <p>W pełnym wnioskowanym zakresie, udzielono wsparcia finansowego podmiotom realizującym tego rodzaju zadania.</p> <p>Przyjęte procedury umożliwiły rzetelne planowanie i wydatkowanie środków na dofinansowanie przedsięwzięć z zakresu objętego kontrolą.</p>	Elektroniczny „Rejestr wniosków i umów”, w którym dokumentowany był proces realizacji dofinansowywanych przedsięwzięć nie był dostosowany funkcjonalnie do ujmowania niektórych danych dotyczących monitorowania realizacji umów.
48.	Urząd Miasta Lublin	W formie opisowej	<p>Posiadano regulamin utrzymania porządku i czystości oraz regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków.</p> <p>Prawidłowo nadzorowano planowanie przez MPWiK zakresu rzeczowego i finansowania zadań inwestycyjnych dotyczących gospodarki ściekowej na terenie Miasta oraz zbierano dane o realizacji przedsięwzięć na terenie gmin wchodzących w skład aglomeracji na potrzeby sporządzania sprawozdań z realizacji KPOŚK.</p> <p>Rzetelnie sporządzano sprawozdania z realizacji KPOŚK oraz przygotowano projekt formularza na potrzeby VI aktualizacji KPOŚK, który terminowo przesłano do PGW Wody Polskie.</p>	<p>Brak należytego przygotowania pod względem organizacyjnym do wykonywania niektórych zadań z zakresu gospodarki ściekowej.</p> <p>Brak sprawowania rzetelnego nadzoru nad realizacją przez właścicieli nieruchomości obowiązków w zakresie gromadzenia w zbiornikach bezodpływowych nieczystości ciekłych i prawidłowego pozbywania się ich.</p> <p>Nie prowadzono rzetelnie ewidencji zbiorników bezodpływowych i zawartych umów na ich opróżnianie oraz ewidencji poś.</p> <p>Nie weryfikowano na bieżąco sprawozdań kwartalnych dotyczących opróżniania zbiorników bezodpływowych i nie egzekwowano na bieżąco prawidłowości ich składania.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
				<p>Nie zapewniono dostarczania rzetelnych danych do bilansowania ilości ścieków zbieranych i przekazywanych do oczyszczenia, niezbędnych dla zapobiegania ich niekontrolowanemu pozbywaniu się. W sprawozdaniach GUS SG-01 za rok 2018 i 2019 wykazano nierzetelne dane.</p> <p>Nie egzekwowano należycie obowiązku przyłączenia nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Nie prowadzono rzetelnych, systemowych działań w celu zidentyfikowania właścicieli nieruchomości, którzy nie wywiązali się z tego obowiązku, a wobec braku takich danych nie wszczynano postępowań administracyjnych zmierzających do wydania decyzji, nakazującej właścicielowi nieruchomości wykonanie obowiązku podłączenia jej do istniejącej sieci kanalizacyjnej.</p>
49.	Urząd Miasta Krasnystaw	W formie opisowej	<p>Zapewniono właściwe finansowanie zadań z zakresu gospodarki ściekowej realizowanych przez pwk.</p> <p>Środki finansowe przekazywane do pwk umożliwiły terminową realizację zadań zarówno ujętych w KPOŚK, jak i realizowanych przez gminę miejską Krasnystaw. Skutkowało to znacznym zwiększeniem długości sieci kanalizacji sanitarnej oddanej do użytkowania: z 54,3 km w 2016 r. do 91,5 km według stanu na dzień 30 września 2020 r.</p>	<p>Nie zapewniono należytego nadzoru w zakresie planowania, monitorowania, koordynowania i nadzorowania realizacji gospodarki ściekowej.</p> <p>Nie został osiągnięty wymagany stopień wyposażenia w sieć kanalizacji sanitarnej.</p> <p>Nie podejmowano postępowań administracyjnych mających na celu egzekwowanie przyłączenia nieruchomości do nowo wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej.</p> <p>W sprawozdaniach z realizacji KPOŚK za lata 2018–2019 zamieszczono nierzetelne dane.</p> <p>Brak było kompleksowej wiedzy o liczbie zbiorników bezodpływowych i poś.</p> <p>Brak było rzetelnego nadzoru nad wywiązywaniem się przez przedsiębiorców z obowiązków sprawozdawczych obejmujących realizację zadań związanych z odbieraniem i transportem nieczystości ciekłych z obszaru miasta Krasnystaw.</p> <p>Brak było odpowiednich rozwiązań organizacyjnych w zakresie nadzoru nad realizacją KPOŚK.</p> <p>Brak było kompleksowych działań w obszarze identyfikacji osób niepodłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej.</p> <p>Nie zapewniono rzetelnych analiz porównawczych wytwarzanych i zagospodarowanych ścieków na obszarze aglomeracji i miasta Krasnystaw.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
50.	Urząd Gminy Wąwolnica	Negatywna	<p>Poza modernizacją przepompowni, realizowano także modernizację oczyszczalni ścieków.</p> <p>Na realizację tych zadań zapewniono wymagany finansowy udział własny oraz pozyskano środki finansowe z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.</p>	<p>Nie realizowano rzetelnie niektórych zadań dotyczących rozbudowy i modernizacji urządzeń kanalizacji sanitarnej oraz usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych.</p> <p>Nie prowadzono ewidencji zbiorników bezodpływowych i poś oraz nie kontrolowano częstotliwości opróżniania ww. zbiorników.</p> <p>Nie identyfikowano nieruchomości niepodłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej i nie podejmowano działań w celu wyegzekwowania obowiązku ich przyłączenia do tej sieci.</p> <p>Nie prowadzono ewidencji udzielonych i cofniętych zezwoleń na prowadzenie przez przedsiębiorców działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.</p> <p>Organizacja pracy oraz podział kompetencji i obowiązków w UG nie zapewniały skutecznego nadzoru nad realizacją zadań z zakresu gospodarki ściekami.</p> <p>Nie posiadano wiedzy na temat sposobu postępowania z nieczystościami ciekłymi przez blisko połowę mieszkańców gminy, których nieruchomości nie zostały podłączone do sieci kanalizacji sanitarnej.</p> <p>Z przedsięwzięć z zakresu gospodarki ściekowej planowanych początkowo do zrealizowania w aglomeracji Wąwolnica i ujętych w AKPOŚK 2017, zostało zrealizowane jedno – modernizacja przepompowni ścieków. Pozostałe przedsięwzięcia nie zostały uwzględnione w budżecie Gminy i nie zapewniono środków finansowych na ich realizację.</p> <p>W ewidencji księgowej brak było wyodrębnienia kont służących ewidencji wydatków majątkowych na poszczególne obiekty infrastruktury gospodarki ściekowej.</p> <p>Do kont 080 Środki trwałe w budowie nie były prowadzone szczegółowe ewidencje.</p>

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
51.	Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Lublinie sp. z o.o.	Pozytywna	<p>Posiadano ważne zezwolenia na zbiorowe odprowadzanie ścieków na obszarze swojego działania, pozwolenia wodnoprawne na odprowadzanie ścieków komunalnych, pozwolenie na wytwarzanie odpadów oraz zezwolenie na przetwarzanie odpadów.</p> <p>Opracowano wieloletni plan, w którym ujęto m.in. Przedsięwzięcia zawarte w AKPOŚK 2017.</p> <p>Zaplanowane inwestycje z zakresu gospodarki ściekowej były na ogół realizowane zgodnie z przyjętym harmonogramem.</p> <p>Podejmowano skuteczne działania w celu zapewnienia środków finansowych na te inwestycje.</p> <p>Dysponowano informacjami o liczbie mieszkańców korzystających z poszczególnych form postępowania ze ściekami, oraz o ilości odebranych i dostarczonych ścieków komunalnych.</p> <p>Terminowo przeprowadzono okresowe kontrole stanu technicznego i przeglądy eksploatacyjne posiadanych urządzeń kanalizacyjnych, punktu zlewnego i obiektów technologicznych oczyszczalni ścieków oraz remontowano sieci kanalizacyjne.</p> <p>Zapewniono właściwy stan urządzeń technologicznych oczyszczalni ścieków oraz służących zagospodarowaniu koś.</p> <p>Ewidencja odpadów, w tym koś była prawidłowa.</p> <p>Terminowo przekazywano rzetelne dane do sprawozdań z realizacji KPOŚK.</p>	Brak działań ocenionych negatywnie.
52.	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. w Krasnymstawie	W formie opisowej	<p>Rzetelnie realizowano większość zadań z zakresu rozbudowy infrastruktury ściekowej.</p> <p>Opracowano wieloletnie plany 2015–2019 oraz 2018–2021, uwzględnione w KPOŚK i wdrożone do realizacji.</p> <p>Zapewniono środki finansowe niezbędne do realizacji zadań ujętych w AKPOŚK 2017.</p> <p>W wyniku zrealizowanych zadań do końca września 2020 r. nastąpił m.in. wzrost długości sieci kanalizacyjnej znajdującej się w granicach aglomeracji Krasnymstaw o 35,66 km, wykonano łącznie 412 nowych podłączeń do tej sieci.</p> <p>Przestrzegano warunków odprowadzania ścieki określonych w pozwoleniu wodnoprawnym.</p>	<p>Bezumownie korzystano z urządzeń kanalizacyjnych stanowiących własność gminy miejskiej Krasnymstaw.</p> <p>Przekazano nierzetelne informacje na potrzeby sporządzenia sprawozdań z realizacji KPOŚK za lata 2018–2019.</p> <p>Nie egzekwowano obowiązku przedkładania przez podmioty świadczące usługi asenizacyjne potwierdzeń dostaw nieczystości ciekłych/osadów w punkcie zlewnym.</p> <p>Nierzetelnie prowadzono ewidencję awarii sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Nierzetelnie przeprowadzano okresowe przeglądy stanu technicznego oczyszczalni ścieków.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
53.	Zakład Gospodarki Komunalnej w Wąwolnicy	Negatywna	Brak działań ocenionych pozytywnie.	<p>Nie posiadano dokumentacji technicznej pozwalającej na rzetelne ustalenie długości sieci kanalizacji sanitarnej wykorzystywanej w prowadzonej działalności i nie podjęto odpowiednich działań w celu uzyskania takich danych.</p> <p>Nie opracowano instrukcji eksploatacji całej oczyszczalni ścieków oraz wytycznych dotyczących przeprowadzania bieżących konserwacji i okresowych przeglądów stanu technicznego obiektów budowlanych, nierzetelnie prowadzono ewidencję awarii urządzeń i instalacji służących ochronie środowiska.</p> <p>Nie dokumentowano czynności konserwacyjnych. Nie prowadzono dziennika pracy oczyszczalni.</p> <p>Nie przestrzegano wymogów przepisów techniczno-budowlanych dotyczących okresowych kontroli stanu technicznego obiektów budowlanych wraz z instalacjami i urządzeniami stanowiącymi elementy składowe infrastruktury gospodarki ściekowej.</p> <p>Nie przeprowadzono kontroli okresowych rocznych stanu technicznego budynku oraz obiektów technologicznych oczyszczalni ścieków.</p> <p>Nie przestrzegano zasad eksploatacji instalacji i urządzeń elektrycznych stanowiących wyposażenie oczyszczalni ścieków.</p> <p>Nie przeprowadzono okresowych kontroli pięcioletnich w stosunku do sieci kanalizacji sanitarnej wraz z jej instalacjami i urządzeniami.</p> <p>Prowadzono ewidencję wytworzonych koś w sposób uproszczony.</p> <p>Od lipca 2020 r. odnotowano 3 przypadki zrzutu z oczyszczalni ścieków oczyszczonych zmieszanych z osadem ściekowym. Przekraczano dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń określonych w pozwoleniu wodnoprawnym.</p> <p>Nie prowadzono rejestru ścieków dowożonych do oczyszczalni.</p> <p>Przekazano na potrzeby sprawozdań do GUS i PGW Wody Polskie rozbieżne dane o długości sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Nie opracowano wieloletniego planu pomimo planowania i prowadzenia rozbudowy i modernizacji urządzeń kanalizacyjnych. Brak było należytego udziału w planowaniu, koordynowaniu i nadzorowaniu realizacji prowadzonych przez Gminę zadań inwestycyjnych z zakresu gospodarki ściekowej.</p>

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
54.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi	W formie opisowej	<p>Uwzględniano w planach finansowych środki na dofinansowanie zadań związanych z gospodarką ściekową, w tym na zadania ujęte w AKPOSK 2017.</p> <p>Zgodnie z procedurami rozpatrywano wnioski o dofinansowanie, zawierano umowy oraz je rozliczano.</p> <p>W Procedurze Przyjmowania i rozpatrywania wniosków o dofinansowanie oraz zawierania umów z Beneficjentami określono terminy na rozpatrzenie wniosków.</p> <p>Na bieżąco weryfikowano realizację umów oraz osiągniętych efektów rzeczowych i ekologicznych, za wyjątkiem 3 przypadków opóźnień.</p> <p>Wprowadzenie w trakcie kontroli zmiany w wysokości dofinansowania korzystne dla beneficjentów.</p>	<p>Nie wykorzystano możliwości dofinansowania przedsięwzięć na rzecz ochrony środowiska w większym, niż zrealizowany zakresie. Wniosek pokontrolny w tej sprawie NIK skierowała już po kontroli w 2017 r.</p> <p>W dalszym ciągu występowały problemy w zakresie gromadzenia i przetwarzania danych, np. w rejestrowaniu zmian kwot dofinansowania we wnioskach i w umowach z beneficjentami oraz w zakresie braku odpowiedzi na sugerowane przez wnioskodawców zmiany procedur.</p>
55.	Urząd Miasta w Tomaszowie Mazowieckim	Negatywna	Brak działań ocenionych pozytywnie.	<p>Nie zidentyfikowano wszystkich nieruchomości, których właściciele, pomimo obowiązku, nie przyłączyli ich do istniejącej sieci kanalizacyjnej i nie egzekwowano tego obowiązku.</p> <p>Nie sprawowano skutecznego nadzoru nad sposobem pozbywania się nieczystości ciekłych przez właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe i poś.</p> <p>Nie weryfikowano danych ujętych w sprawozdaniach składanych przez przedsiębiorców świadczących usługi w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych z dokumentami źródłowymi.</p> <p>Nieskutecznie sprawowano nadzór nad sporządzaniem sprawozdań z realizacji KPOŚK oraz weryfikacją i monitorowaniem prawidłowości realizacji zadań na obszarze aglomeracji.</p>
56.	Urząd Miejski w Ozorkowie	W formie opisowej	<p>Organizacyjne Urząd został przygotowany do wykonywania zadań w zakresie gospodarki ściekowej.</p> <p>Terminowo przekazywano sprawozdania z realizacji KPOŚK.</p>	<p>Nie podejmowano działań w zakresie weryfikacji prawidłowości gromadzenia nieczystości ciekłych w zbiornikach bezodpływowych i ich opróżniania oraz posiadania umów na opróżniania zbiorników bezodpływowych i dowodów uiszczenia opłat za te usługi.</p> <p>Nie stosowano zastępczego opróżniania zbiorników w przypadkach nie wywiązywania się właścicieli z obowiązków związanych z opróżnianiem zbiorników.</p> <p>Nie podejmowano działań w celu zapewnienia egzekwowania od właścicieli nieruchomości obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Brak realizacji większości zadań zawartych w AKPOSK 2017, skutkujący nieosiągnięciem zakładanych wskaźników.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
57.	Urząd Miejski w Warcie	Negatywna	Pozyskano środki finansowe pozwalające na realizację rozbudowy sieci i przyłączy, także poza obszarem aglomeracji.	<p>Nie zapewniono prawidłowej organizacji Urzędu w celu realizacji zadań w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.</p> <p>Nierzetelnie monitorowano postęp realizacji zadań z zakresu gospodarki ściekowej.</p> <p>Nie zapewniono wiarygodności sprawozdań z realizacji KPOŚK.</p> <p>Nie posiadano wiedzy o sposobie gospodarowania nieczystościami ciekłymi zarówno o liczbie osób i nieruchomości obsługiwanych kanalizacją zbiorczą, a także o stanie spełnienia obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacji sanitarnej.</p> <p>Nie zidentyfikowano nieruchomości, których właściciele, pomimo obowiązku nie przyłączyli ich do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej i nie egzekwowano realizacji tego obowiązku.</p> <p>Nie prowadzono kontroli opróżniania zbiorników bezodpływowych ani kontroli umów korzystania z usług wykonywanych w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.</p> <p>W sposób nienależyty sprawowany był nadzór nad prawidłowością składanych sprawozdań z działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych oraz wywiązywania się z obowiązków określonych w wydanych im zezwoleniach.</p> <p>W niewystarczający sposób sprawowano nadzór właścicielski nad pwk, w zakresie powierzonego tej spółce do wykonania zadania, polegającego na opracowaniu projektu Regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków.</p>
58.	Zakład Gospodarki Wodno-Kanalizacyjnej w Tomaszowie Mazowieckim sp. z o.o.	Pozytywna	<p>Prawidłowo sporządzono wieloletni plan oraz jego aktualizacji, a także zapewniono jego zgodność z danymi zawartymi z AKPOŚK 2017.</p> <p>Posiadano zezwolenia na zbiorowe odprowadzanie ścieków na obszarze swojego działania oraz dysponowanie o liczbie mieszkańców korzystających z poszczególnych form zbierania i odprowadzania ścieków.</p> <p>Terminowo przeprowadzano okresowe kontrole stanu technicznego sieci kanalizacyjnych i stacji zlewnych znajdujących się poza terenem oczyszczalni ścieków, planowano i przeprowadzano remonty sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Stan urządzeń technologicznych oczyszczalni ścieków oraz służących zagospodarowaniu koś był właściwy.</p>	Brak działań ocenionych negatywnie.

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
			<p>Dotrzymywano warunków pozwolenia wodnoprawnego i decyzji określającej sposób postępowania z koś.</p> <p>Podejmowano działania w celu zapewnienia środków finansowych niezbędnych do zrealizowania zaplanowanych zadań/przedsięwzięć i prawidłowo je wydatkowano.</p>	
59.	Ozorkowskie Przedsiębiorstwo Komunalne sp. z o.o.	W formie opisowej	<p>Opracowano i przedłożono wieloletni plan, który był zgodny z AKPOŚK 2017, zaś realizacja zaplanowanych przebiegała w sposób właściwy.</p> <p>Posiadano ważne zezwolenie na zbiorowe odprowadzanie ścieków na obszarze swojego działania, dotrzymywano warunków pozwolenia wodnoprawnego, w tym w zakresie postępowania z koś.</p> <p>Zapewniono właściwy stan urządzeń technologicznych oczyszczalni ścieków oraz służących zagospodarowaniu koś.</p> <p>Podejmowano działania dla zapewnienia środków finansowych na pełną realizację przedsięwzięć w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków.</p>	<p>Nie wykonano w 2019 r. przeglądów rocznych obiektów budowlanych znajdujących się na oczyszczalni ścieków.</p> <p>Nie przeprowadzono okresowych kontroli rocznych i pięcioletnich przepompowni ścieków, stacji zlewnej i obiektu reaktora biologicznego, wymaganych przepisami uPB.</p> <p>Przekazywano nierzetelnych dane na potrzeby sporządzenia sprawozdań z realizacji KPOŚK.</p>
60.	Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Warcie sp. z o.o.	W formie opisowej	<p>Terminowo zrealizowano rozbudowę sieci kanalizacyjnej oraz modernizację oczyszczalni ścieków, czym umożliwiono przyłączenie do sieci kanalizacyjnej blisko 100% posesji w aglomeracji.</p> <p>Posiadano ważne zezwolenie na zbiorowe odprowadzanie ścieków na obszarze swojego działania, dotrzymywano warunków pozwolenia wodnoprawnego, w tym w zakresie postępowania z koś.</p> <p>Zapewniono właściwy stan urządzeń technologicznych oczyszczalni ścieków oraz służących zagospodarowaniu koś.</p> <p>Zapewniono środki finansowe niezbędne do zrealizowania zaplanowanych przedsięwzięć i wydatkowano je zgodnie z planem.</p>	<p>Przekazywane dane finansowe niezbędne do sporządzenia sprawozdań z realizacji KPOŚK były niezgodne ze stanem faktycznym.</p> <p>Zaniechano dokumentowania zakresu informacji przekazywanych do sporządzania sprawozdań z realizacji KPOŚK.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
61.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie	Pozytywna	<p>Rzetelnie ustalano koszty realizacji zadań dotyczących zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych, określonych w Strategii Działania wfośigw na lata 2017–2020 i uwzględniano te zadania i koszty w planach działalności, w tym planach finansowych.</p> <p>Zgodnie z obowiązującymi procedurami przeprowadzono nabory wniosków o pożyczki na dofinansowanie przedsięwzięć w zakresie gospodarki ściekowej.</p> <p>Prawidłowo weryfikowano wnioski o płatność oraz terminowo wypłacano objęte nimi dofinansowanie.</p> <p>Rzetelnie monitorowano i kontrolowano realizację projektów.</p> <p>W przypadku zakończonych projektów każdorazowo potwierdzano osiągnięcie efektów rzeczowych i ekologicznych.</p>	Brak działań ocenionych negatywnie.
62.	Urząd Miasta Elku	W formie opisowej	<p>W organizacji urzędu uwzględniono realizację zadań w zakresie gospodarki ściekowej.</p> <p>Na ogół prawidłowo realizowano zadania z zakresu gospodarki ściekowej, dokonując także analiz potrzeb i ujmując je zadania w gminnych planach i strategiach.</p> <p>Realizując przedsięwzięcia ujęte w wieloletnich planach zapewniono odpowiednią wydajność sieci kanalizacji i oczyszczalni ścieków.</p> <p>Podejmowano skuteczne działania celem pozyskania i zbilansowania środków finansowych niezbędnych do realizacji zaplanowanych przedsięwzięć dotyczących gospodarki ściekowej. Pozyskane środki zapewniły terminową realizację zadań, które zostały prawidłowo ujęte w księgach rachunkowych.</p> <p>Osiągnięto w aglomeracji warunki wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG.</p>	<p>Nie dochowano ustawowego terminu wyznaczenia nowego obszaru i granic aglomeracji.</p> <p>W sprawozdaniach z realizacji KPOŚK nie wykazano właściwych danych.</p> <p>Nie wykonano planu rozbudowy sieci kanalizacyjnej celem osiągnięcia wskaźników w zakresie rzeczywistej liczby mieszkańców korzystających z sieci i ich koncentracji na jednym jej kilometrze. Mimo to, zawarte w dyrektywie unijnej wymogi dotyczące tych wskaźników osiągnięto.</p> <p>Brak pełnego przygotowania do prowadzenia spraw w zakresie gospodarki ściekowej na obszarach nieobjętych siecią kanalizacyjną.</p> <p>Nie zapewniono pełnego nadzoru nad zbieraniem nieczystości ciekłych w tych zbiornikach i poś, gdyż nie prowadzono skutecznej kontroli częstotliwości opróżniania tych zbiorników, a także nierzetelnie weryfikowano sprawozdania z tej działalności.</p> <p>Nie monitorowano wywiązywania się przez właścicieli nieruchomości z ich ustawowych obowiązków.</p> <p>Związek Międzygminny wykonywał, należące do Prezydenta, zadania w zakresie gromadzenia i weryfikacji sprawozdań przedsiębiorców wykonujących usługi asenizacyjne, bez właściwego umocowania formalnoprawnego.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
63.	Urząd Miejski w Giżycku	W formie opisowej	<p>Weryfikowano sprawozdania podmiotów odbierających nieczystości ciekłe oraz bilansowano liczbę ścieków zbieranych i przekazywanych do oczyszczenia w celu zapobiegania procesom ich niekontrolowanego pozbywania się.</p> <p>Prawidłowo i terminowo realizowano inwestycje w zakresie gospodarki ściekowej ujęte w AKPOŚK 2017 jak i nieujęte w tym dokumencie.</p> <p>Kwoty poniesionych wydatków na realizację poszczególnych przedsięwzięć prawidłowo uwzględniano w sprawozdaniach z realizacji KPOŚK.</p>	<p>W AKPOŚK 2017 ujęto 8 przedsięwzięć realizowanych na terenach poza wyznaczonym obszarem aglomeracji Giżycko.</p> <p>Nieterminowo przekazywano nierzetelnie sporządzone sprawozdania z realizacji KPOŚ, które były podpisane przez nieuprawniony do tego podmiot.</p> <p>Nie analizowano danych w zakresie spełnienia warunku dyrektywy 91/271/EWG w ankiecie do VI AKPOŚK, tj. wyposażenia aglomeracji w systemy zbierania ścieków komunalnych, co najmniej na poziomie 95%.</p> <p>Nierzetelnie prowadzono ewidencję zbiorników bezodpływowych i poś.</p> <p>Nie egzekwowano obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Nie zapewniono skutecznego nadzoru nad właścicielami nieruchomości w zakresie odbierania nieczystości ciekłych.</p>
64.	Urząd Gminy w Reszlu	W formie opisowej	<p>Prowadzono ewidencję zbiorników bezodpływowych oraz poś zlokalizowanych na terenie gminy.</p> <p>Analizowano sprawozdania podmiotów odbierających nieczystości ciekłe w zakresie spełniania obowiązków określonych w wydanych pozwoleniach na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport ścieków.</p>	<p>Nie monitorowano i nie prowadzono analiz w zakresie stanu i postępu realizacji przedsięwzięć ujętych w AKPOSK 2017, z których wykonano zaledwie 2 rzeczowe zadania w zakresie sieci kanalizacyjnych.</p> <p>Przekazywano nierzetelne dane w sprawozdaniach z realizacji AKPOSK 2017 za lata 2018–2019.</p> <p>Nie dokonano identyfikacji nieruchomości podlegających obowiązkowi przyłączenia do istniejącej sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Nierzetelnie prowadzono ewidencję zbiorników bezodpływowych i poś.</p> <p>Nie zapewniono pełnego rozeznania oraz skutecznego nadzoru nad ilością wytwarzanych ścieków komunalnych oraz postępowaniem z nieczystościami ciekłymi.</p> <p>Nierzetelnie sporządzano sprawozdania SG-01 w zakresie wytworzonych nieczystości ciekłych.</p> <p>Brak działań wobec przedsiębiorstwa prowadzącego, bez wymaganego zezwolenia Burmistrza, działalność w zakresie zbiorowego odprowadzania i oczyszczania ścieków.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
65.	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Ełku	Pozytywna	<p>Dotrzymano warunków określonych w pozwoleniu wodnoprawnym.</p> <p>Opracowano i przedłożono wieloletni plan, który zapewniał osiągnięcie celów określonych w AKPOŚK 2017.</p> <p>Zagospodarowywano kość do produkcji biogazu, z którego energia elektryczna pokrywała ok. 54% zapotrzebowania na energię w oczyszczalni ścieków, oraz dodatkowo wykorzystywano energię ciepłą, która pokrywała ona w całości zapotrzebowanie oczyszczalni na ciepło.</p>	<p>Nie dysponowano ważnym pozwoleniem wodnoprawnym od stycznia 2019 r. do marca 2020 r., pomimo wystąpienia w odpowiednim terminie o wydanie pozwolenia.</p> <p>Wniosek o wydanie zezwolenia na przetwarzanie odpadów związanych z działalnością oczyszczalni złożono po terminie, wskutek czego wygasła decyzja zezwalająca na przetwarzanie odpadów innych niż niebezpieczne oraz kość.</p>
66.	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Giżycku	W formie opisowej	<p>Opracowano i przekazano wieloletni plan wraz z jego aktualizacjami, a dane zostały uwzględnione w AKPOŚK 2017.</p> <p>Posiadano ważne zezwolenie na zbiorowe odprowadzanie ścieków na obszarze swojego działania.</p> <p>Terminowo przeprowadzano kontrole sieci kanalizacyjnych oraz planowano i terminowo przeprowadzano ich remonty.</p> <p>Posiadano dane o liczbie mieszkańców korzystających z poszczególnych form zbierania i odprowadzania ścieków jak i dane o liczbie nieruchomości niepodłączonych do sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Zapewniono właściwy stan urządzeń technologicznych oczyszczalni ścieków, w tym urządzeń służących do wytwarzania kość.</p> <p>Dotrzymano warunków posiadanego pozwolenia wodnoprawnego oraz prawidłowo prowadzono ewidencję wytworzonych odpadów.</p> <p>Prawidłowo przeprowadzano okresowe kontrole stanu technicznego obiektów technologicznych oczyszczalni ścieków i stacji zlewnej oraz planowano i przeprowadzano remonty tych obiektów.</p> <p>Prawidłowo realizowano inwestycje w zakresie gospodarki ściekowej – ujęte jak i nieujęte w AKPOŚK 2017.</p>	<p>Przekazywano nierzetelne dane do sprawozdań z realizacji KPOŚK za lata 2018–2019.</p> <p>Nierzetelnie sporządzano sprawozdania przekazywane do Głównego Urzędu Statystycznego za lata 2018–2019 w zakresie długości czynnej sieci sanitarnej.</p> <p>Nierzetelnie przekazano wartość powykonawczą jednej inwestycji do aktualizacji Wieloletniego Planu.</p> <p>W aktualizacji Wieloletniego Planu wprowadzono zaniżoną wartość inwestycji.</p>

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
67.	Wielobranżowe Przedsiębiorstwo Komunalne sp. z o.o. w Reszlu	W formie opisowej	<p>Opracowano wieloletni plan na lata 2018–2021.</p> <p>Realizowano zadania w zakresie modernizacji i budowy sieci kanalizacyjnej, opracowano m.in. projekty przebudowy i rozbudowy oczyszczalni ścieków.</p> <p>Podjęto działania o dofinansowanie przebudowy oczyszczalni ścieków.</p> <p>Prawidłowo postępowano z koś.</p> <p>Prawidłowo prowadzono na oczyszczalni badania ścieków.</p>	<p>Przekazywano nierzetelne dane do sporządzenia sprawozdań z realizacji KPOŚK.</p> <p>Nie wykonywano rocznych i pięcioletnich okresowych kontroli stanu technicznego obiektów budowlanych.</p> <p>Nie zrealizowano zaplanowanych celów określonych w AKPOŚK 2017.</p> <p>Odprowadzono oczyszczone ścieki niespełniające warunków pozwolenia wodnoprawnego.</p> <p>Przekazano koś do wykonania okrywy rekultywacyjnej składowiska bez wymaganego pozwolenia na przetwarzanie odpadów.</p>
68.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu	W formie opisowej	<p>Zapewniono finansowanie planowanych zadań w zakresie gospodarki ściekowej.</p> <p>Pozyskiwano dodatkowe środki na udzielanie dofinansowania zadań z zakresu zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych, w tym zadań ujętych w AKPOŚK 2017.</p> <p>Kontrolowano i egzekwowano od beneficjentów prawidłowość wykorzystania udzielonego dofinansowania oraz osiągnięcie zakładanych efektów.</p>	<p>Nie przestrzegano zapisów Procedury udzielania pożyczek i dotacji ze środków własnych wfośigw w Opolu.</p> <p>Nie określono w Procedurze udzielania i rozliczania dofinansowania jednoznacznych terminów na rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie i podpisanie umowy.</p>
69.	Urząd Gminy i Miasta w Ozimku	W formie opisowej	<p>Dokonano przeglądu obszarów i granic aglomeracji i w terminie przyjęto uchwałę w sprawie wyznaczenia aglomeracji Ozimek.</p> <p>Realizowano zaplanowane w AKPOŚK 2017 przedsięwzięcia.</p>	<p>Nie zapewniono wprowadzenia rozwiązań organizacyjnych zapewniających dostęp do danych źródłowych dotyczących realizacji KPOŚK, umożliwiających weryfikację informacji otrzymywanych od pwk.</p> <p>Nierzetelnie sporządzono sprawozdania z realizacji KPOŚK.</p> <p>Do lipca 2020 r. Nie określono sposobu nadzoru nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi na obszarach nieobjętych siecią kanalizacyjną.</p> <p>Nierzetelnie prowadzono ewidencję zbiorników bezodpływowych.</p> <p>Nierzetelnie sporządzano sprawozdania SG-01.</p> <p>Nie prowadzono rzetelnej weryfikacji sprawozdań składanych przez przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.</p> <p>Nie egzekwowano od właścicieli nieruchomości obowiązku podłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
70.	Urząd Miejski w Niemodlinie	Negatywna	<p>Podjęto skuteczne działania umożliwiające terminowe przyjęcie uchwały w sprawie obszaru i granic aglomeracji.</p> <p>Realizacja zaplanowanych przedsięwzięć zapewniła spełnienie przez aglomerację Niemodlin warunków dyrektywą 91/271/EWG.</p>	<p>Nie posiadano dokumentów źródłowych w odniesieniu do niektórych danych podawanych w sprawozdaniach z realizacji KPOŚK.</p> <p>Nierzetelnie sporządzono sprawozdanie z realizacji KPOŚK za 2018 r.</p> <p>W organizacji Urzędu Miejskiego nie uwzględniono niektórych zadań dotyczących zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.</p> <p>Nie podjęto skutecznych działań mających na celu wprowadzenie regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków zgodnego z ucpg.</p> <p>Nierzetelnie prowadzono ewidencję zbiorników bezodpływowych oraz poś.</p> <p>Nierzetelnie sporządzano sprawozdania SG-01.</p> <p>Nierzetelnie weryfikowano sprawozdania kwartalne podmiotów prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych i nie egzekwowano prawidłowego ich sporządzania.</p> <p>Zaniechano organizowania zastępczego opróżniania zbiorników bezodpływowych.</p>
71.	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z o.o. w Antoniowie	W formie opisowej	<p>Zapewniono odbiór wszystkich ścieków dostarczanych do oczyszczalni ścieków oraz prawidłowe ich oczyszczanie.</p> <p>Zrealizowano 2 z 3 zadań, w ramach AKPOŚK 2017 osiągając założone cele i efekty.</p> <p>Realizowano inne zadania związane ze zbieraniem i oczyszczaniem ścieków komunalnych.</p> <p>Przestrzegano warunków pozwolenia wodnoprawnego.</p>	<p>Nie zrealizowano zadania dot. rozbudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków uniemożliwiło spełnienie warunku podwyższonego usuwania azotu i fosforu.</p> <p>Przekazano w jednym przypadku po terminie wyniki pomiarów ilości i jakości odprowadzanych ścieków.</p> <p>Podano do sprawozdania z realizacji KPOŚK za 2019 r. nierzetelne dane o poniesionych nakładach.</p>

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
72.	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Niemodlinie	W formie opisowej	<p>Realizowano przypisane w Statucie jednostki zadania w zakresie zaopatrzenia w wodę i odbioru ścieków.</p> <p>Dysponowano danymi dotyczącymi liczby mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Na bieżąco rozpatrywano wnioski o wydanie warunków dostawy wody i odbioru ścieków komunalnych.</p> <p>Zapewniano odbiór ścieków ze zbiorników bezodpływowych.</p> <p>Zapewniono środki finansowe umożliwiające realizację zadań związanych z odbiorem i oczyszczaniem ścieków oraz wydatkowano je zgodnie z planem.</p> <p>Przeprowadzano okresowe kontrole stanu technicznego obiektów technologicznych oczyszczalni ścieków i stacji zlewnej zlokalizowanej na terenie oczyszczalni ścieków.</p>	<p>Nie sporządzano wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych lub urządzeń kanalizacyjnych.</p> <p>Naruszono warunki pozwolenia wodnoprawnego na szczególne korzystanie z wód dla oczyszczalni ścieków w Gościejowicach Małych.</p> <p>Niezgodnie z obowiązującymi przepisami postępowano z koś.</p> <p>Nierzetelnie współpracowano z Gminą w zakresie przygotowania danych niezbędnych do sporządzenia sprawozdania z realizacji KPOŚK za 2019 r.</p>
73.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu	W formie opisowej	<p>Zadania związane z gospodarką wodno-ściekową zostały uwzględnione w strategii działania Funduszu oraz na listach przedsięwzięć priorytetowych.</p> <p>Łączną wysokość zaplanowanych środków na udzielenie pomocy zwrotnej corocznie określano w planach działalności wfośigw, a w poszczególnych naborach wniosków dostosowywano się do zapotrzebowania zgłoszonego przez wnioskodawców.</p> <p>W wfośigw przyznawano dofinansowanie na realizację zadań z zakresu gospodarki wodno-ściekowej zgodnie z obowiązującymi procedurami.</p> <p>Przestrzegano zasad i kryteriów oceny wniosków pod względem formalnym i merytorycznym oraz terminów na dokonanie tej oceny i podpisanie umowy.</p> <p>Wypłata dofinansowania realizowana była zgodnie z przyjętymi regulacjami, w ustalonych w umowach terminach i po zweryfikowaniu przedłożonej dokumentacji.</p> <p>Przeprowadzano kontrole wykonania inwestycji.</p>	Brak działań ocenionych negatywnie.

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
74.	Urząd Gminy Stęszew	W formie opisowej	<p>Dokonano przeglądu obszarów i granic aglomeracji i terminowo przyjęto uchwałę w sprawie wyznaczenia obszaru, wielkości i granic aglomeracji.</p> <p>Na bieżąco monitorowano i weryfikowano i pozyskiwane dane w zakresie gospodarki ściekowej. Sprawozdania z realizacji KPOŚK za 2018 i 2019 rok zostały terminowo przekazane.</p> <p>Dysponowano pełną i na bieżąco aktualizowaną ewidencją zbiorników bezodpływowych i poś.</p> <p>Weryfikowano rzetelność, w tym terminowość sprawozdań składanych przez przedsiębiorców oraz pwk.</p> <p>Kontrolowano wywiązywanie się przez właścicieli nieruchomości z obowiązków nałożonych przepisami ucpg.</p> <p>Rozbudowywano gminną sieć kanalizacyjną.</p> <p>Podejmowano działania w celu zbilansowania środków finansowych dla terminowego zrealizowania zaplanowanych przedsięwzięć w zakresie gospodarki ściekowej, w tym ujętych w AKPOŚK 2017.</p>	<p>Nie zorganizowano zastępczego opróżniania zbiorników bezodpływowych w przypadku tych właścicieli, którzy nie udokumentowali zawarcia umów na usługi.</p> <p>Nie egzekwowano obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej.</p>
75.	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Stęszewie	W formie opisowej	<p>Na bieżąco przeprowadzano remonty i konserwacje w celu zapewnienia prawidłowego funkcjonowania oczyszczalni ścieków oraz systemu kanalizacji sanitarnej.</p> <p>Przekazywano terminowo dane do sprawozdań z realizacji KPOŚK.</p> <p>Wszystkie wnioski dotyczące wykonania przyłącza kanalizacyjnego zostały pozytywnie rozpatrzone.</p> <p>Ścieki odprowadzane z oczyszczalni ścieków w Strykowie spełniały wymogi pozwolenia wodnoprawnego oraz terminowo przekazywano wyniki pomiarów ilości i jakości ścieków z oczyszczalni.</p> <p>Prawidłowo postępowano z koś.</p> <p>Prowadzono corocznie kontrole instalacji elektrycznych w przepompowniach oraz obiektach budowlanych na terenie oczyszczalni ścieków.</p>	<p>Stwierdzono 15 przypadków naruszeń obowiązujących przepisów, w zakresie m.in.: pobierania próbek ścieków, stanu technicznego oczyszczalni, prowadzenia ewidencji odpadów, zgłoszeń do bazy danych o odpadach i realizacji obowiązków sprawozdawczych.</p> <p>Trzech budynków na terenie oczyszczalni ścieków nie poddawano okresowym, corocznym i pięcioletnim, obowiązkowym kontrolom.</p> <p>Książki obiektów budowlanych były prowadzone nierzetelnie.</p> <p>Stwierdzono jednostkowy przypadek nierzetelnego przebadania koś.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
76.	Urząd Miasta Piły	W formie opisowej	<p>Zapewniono organizacyjne przygotowane do realizacji zadań w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.</p> <p>Dokonano przeglądu obszarów i granic aglomeracji i terminowo przyjęto uchwałę w sprawie wyznaczenia obszaru, wielkości i granic aglomeracji.</p> <p>Zaplanowano niezbędne przedsięwzięcia służące prawidłowej realizacji gospodarki ściekowej w aglomeracji. Sprawozdania z realizacji KPOŚK za 2018 i 2019 rok zostały terminowo przekazane, jednak w jednej pozycji zawierały nierzetelne dane.</p> <p>Posiadano rzetelną ewidencję udzielonych i cofniętych zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania i transportu nieczystości ciekłych.</p> <p>Podejmowano działania w celu zbilansowania środków finansowych dla terminowej realizacji przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017.</p>	<p>W Urzędzie nie dysponowano rzetelnymi ewidencjami zbiorników bezodpływowych oraz poś.</p> <p>Nie kontrolowano wywiązywania się z obowiązku pozbywania się zebranych na terenie nieruchomości nieczystości ciekłych w sposób zgodny z przepisami ucpq, w tym posiadania umów w tym zakresie.</p> <p>Nie kontrolowano zgodności prowadzonej przez przedsiębiorców działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych z warunkami wydanych im zezwoleń oraz nie egzekwowano od tych przedsiębiorców obowiązku przekazywania kwartalnych sprawozdań.</p> <p>Nie wydawano decyzji nakazujących przyłączenie nieruchomości do tej sieci w stosunku do osób, które tego obowiązku nie wykonały.</p>
77.	GWDA sp. z o.o. w Pile	W formie opisowej	<p>Dysponowano informacjami o ilości ścieków zbieranych i odprowadzanych z terenu swojego działania oraz na bieżąco monitorowano realizację zadań w zakresie gospodarki ściekowej.</p> <p>Przekazywano dane niezbędne do terminowego przedłożenia sprawozdań z realizacji KPOŚK.</p> <p>Posiadano ważne zezwolenia na zbiorowe odprowadzanie ścieków.</p> <p>Rzetelnie prowadzono ewidencję awarii sieci kanalizacyjnej i podejmowano adekwatne działania w celu ich usunięcia.</p> <p>Terminowo dokonywano okresowych kontroli obiektów budowlanych zlokalizowanych poza terenem oczyszczalni ścieków.</p> <p>Zapewniono środki finansowe na realizację przedsięwzięć w zakresie oczyszczania ścieków komunalnych.</p>	<p>Nie spełniano warunku, o charakterze formalnym, wynikającego z pozwoleń, tj. nie przedkładano rocznych sprawozdań finansowych oraz innych wymaganych informacji.</p> <p>Nie dysponowano pełną wiedzą o stanie technicznym eksploatowanych urządzeń kanalizacyjnych będących własnością Gminy, przy czym podejmowano działania, aby tę wiedzę uzyskać.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
78.	Urząd Miejski w Kole	W formie opisowej	<p>Prawidłowo wywiązano się z obowiązków wymaganych dla prowadzenia racjonalnej gospodarki ściekami, m.in. w oparciu o regulaminy dostarczania wody i odprowadzania ścieków oraz utrzymania porządku i czystości.</p> <p>Dokonano przeglądu obszarów i granic aglomeracji i terminowo przyjęto uchwałę w sprawie wyznaczenia obszaru, wielkości i granic aglomeracji.</p> <p>Sprawozdania z realizacji KPOŚK za 2018 i 2019 rok terminowo przekazano, ale pierwsze z nich wymagało korekt i uzupełnień.</p> <p>Posiadano rzetelną ewidencję udzielonych i cofniętych zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania i transportu nieczystości ciekłych.</p>	<p>Nie określono zasad współpracy i wymiany informacji pomiędzy Urzędem, a MZWiK w zakresie m.in. gospodarki ściekowej, co nie sprzyjało zapewnieniu funkcjonowania adekwatnej, skutecznej i efektywnej kontroli zarządczej.</p> <p>Niedostatecznie sprawowano nadzór nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi na obszarze Miasta.</p> <p>Nierzetelnie prowadzono ewidencję zbiorników bezodpływowych i poś.</p> <p>Nie kontrolowano wywiązywania się właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe z obowiązku pozbywania się zebranych na terenie nieruchomości nieczystości ciekłych i tym posiadania umów na te usługi.</p> <p>Nie wydawano decyzji nakazujących przyłączenie nieruchomości do sieci w stosunku do osób, które tego obowiązku nie wykonały.</p>
79.	Miejski Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Kole	W formie opisowej	<p>Opracowano wieloletnie plany, które uwzględniały zadania ujęte w piątej aktualizacji KPOŚK.</p> <p>Posiadano dane o liczbie mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej, poś oraz zbiorników bezodpływowych.</p> <p>Ponad 98% wniosków dotyczących wykonania przyłącza kanalizacyjnego zostało pozytywnie rozpatrzonych.</p> <p>Na bieżąco monitorowano stan infrastruktury, utrzymując ją w stanie zdatnym do użytkowania.</p> <p>Terminowo przeprowadzano wymagane okresowe kontrole.</p> <p>Dotrzymywano warunków pozwolenia wodnoprawnego, w tym terminowo przekazywano wyniki pomiarów ilości i jakości ścieków z oczyszczalni.</p> <p>Przeprowadzano corocznie kontrole okresowe infrastruktury oczyszczalni ścieków.</p> <p>Podjęto skuteczne działania w celu zapewnienia środków na realizację przedsięwzięć i celów określonych w AKPOŚK 2017.</p>	<p>W jednostkowych przypadkach przekazano do urzędu gminy nierzetelne dane na potrzeby sprawozdań z realizacji KPOŚK.</p> <p>Nie udokumentowano faktu okresowego zaprzestania użytkowania jednego obiektu.</p> <p>Prezentowano wyniki analiz ścieków na nieaktualnych wzorach.</p> <p>W książkach 8 obiektów budowlanych nie odnotowano w 2019 r. faktu przeprowadzenia okresowych kontroli rocznych.</p>
80.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie	Pozytywna	<p>Uwzględniono w liście priorytetów zadania związane z gospodarką ściekową, a ujęte w KPOŚK.</p> <p>Rzetelnie rozpatrywano wnioski i niezwłocznie podpisywano umowy na dofinansowanie przedsięwzięć.</p> <p>Prawidłowo rozliczano umowy o dofinansowanie zadań z zakresu gospodarki ściekowej.</p> <p>Przeprowadzano kontrole realizowanych zadań oraz monitorowano osiągnięte efekty rzeczowe i ekologiczne.</p>	Brak działań ocenionych negatywnie.

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
81.	Urząd Miasta Rzeszowa	Negatywna	Zadania z zakresu gospodarki ściekowej, w tym związane z realizacją KPOŚK, zostały uwzględnione w obowiązujących w Urzędzie rozwiązaniach organizacyjnych.	<p>Nierzetelnie prowadzono działania związane z przygotowaniem i przekazywaniem dokumentacji dotyczącej działań podejmowanych w ramach KPOŚK przekazując nieaktualne dane w ankiecie na potrzeby VI AKPOŚK oraz w sprawozdaniach z realizacji KPOŚK.</p> <p>Ujęty w AKPOŚK 2017 zakres planowanych przedsięwzięć nie został ustalony w oparciu o racjonalne przesłanki możliwości ich sfinansowania.</p> <p>Nie weryfikowano danych przekazywanych przez pozostałe gminy wchodzące w skład aglomeracji oraz MPWiK Sp. z o.o. w Rzeszowie w celu sporządzenia sprawozdań z realizacji KPOŚK.</p> <p>W sprawozdaniach z realizacji KPOŚK przekazanych do PGW Wody Polskie, wykazano błędne dane dotyczące równoważnej liczby mieszkańców oraz realizowanych przedsięwzięć.</p> <p>W sposób nierzetelny sprawowano nadzór nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi na obszarze Gminy.</p> <p>Nie dysponowano, niezbędnymi do właściwego nadzoru, wiarygodnymi danymi dotyczącymi nieruchomości, których właściciele korzystali z poszczególnych sposobów pozbywania się tych nieczystości.</p> <p>Kontrole prawidłowości postępowania ze ściekami prowadzone były w znikomym zakresie, a ich ustalenia nie były w pełni wykorzystywane.</p> <p>Prowadzona ewidencja zbiorników bezodpływowych oraz poś nie była aktualna.</p> <p>Nie weryfikowano danych dotyczących ilości ścieków zebranych i przekazanych do stacji zlewnej, wykazanych w sprawozdaniach przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych oraz transportu nieczystości ciekłych.</p> <p>Nie organizowano zastępczego opróżniania zbiorników bezodpływowych.</p> <p>Nie podejmowano działań w celu zwiększenia liczby użytkowników sieci kanalizacyjnej wybudowanej na obszarze Gminy, w tym poprzez dofinansowania budowy przyłączy oraz prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych.</p> <p>Nie identyfikowano nieruchomości, których właściciele zobowiązani byli do podłączenia do sieci i nie egzekwowano tego obowiązku.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
82.	Urząd Miejski w Głogowie Małopolskim	Negatywna	Brak działań ocenionych pozytywnie.	<p>W organizacji urzędu nie uwzględniono zadań z zakresu gospodarki ściekowej oraz nie przyjęto podstawowych procedur służących realizacji takich zadań. Zadania wykonywano nierzetelnie.</p> <p>Nierzetelnie prowadzono ewidencję zbiorników bezodpływowych, co spowodowało podawanie nierzetelnych danych w sprawozdaniach z realizacji KPOŚK.</p> <p>Nie prowadzono działań zmierzających do identyfikacji nieruchomości, które powinny być podłączone do sieci kanalizacyjnej i nie egzekwowano od ich właścicieli wykonania tego obowiązku.</p> <p>Nie organizowano, w uzasadnionych przypadkach, tzw. „zastępczego” opróżniania zbiorników bezodpływowych.</p> <p>Nie posiadano udokumentowanych danych i informacji niezbędnych do sporządzania sprawozdań z realizacji KPOŚK.</p>
83.	Urząd Gminy Krasne	Negatywna	Brak działań ocenionych pozytywnie.	<p>W regulaminie organizacyjnym oraz w zakresach czynności nie określono kompletnych zadań z zakresu gospodarki ściekowej, w tym rozwiązań służących monitorowaniu i dokumentowaniu stanu i postępów realizacji przedsięwzięć ujętych m.in. w AKPOŚK 2017.</p> <p>Zrezygnowano z zaplanowanej budowy 4 km sieci kanalizacyjnej na rzecz rozbudowy oczyszczalni ścieków.</p> <p>Nie zidentyfikowane wszystkie nieruchomości, których właściciele zobowiązani byli do podłączenia się do sieci kanalizacji.</p>
84.	Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Rzeszowie	Pozytywna	<p>Opracowano i przedłożono wieloletni plan na lata 2018–2020 oraz jego aktualizację, a dane w tych dokumentach były spójne z AKPOŚK 2017.</p> <p>Realizacja przedsięwzięć, określonych w AKPOŚK 2017 przebiegała w terminach niebudzących obaw, co do wypełnienia celów określonych w KPOŚK.</p> <p>Rzetelnie zbierano informacje dot. gospodarki ściekowej.</p> <p>Podejmowano inicjatywy mające na celu zwiększenie liczby korzystających z sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Realizowano wszystkie wnioski o przyłączenie do sieci kanalizacyjnej, tam gdzie znajdowała się odpowiednia infrastruktura.</p>	<p>Dane przekazywane przez MPWiK na potrzeby sporządzenia przez gminę sprawozdania z realizacji KPOŚK były nierzetelne.</p>

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
			<p>Dotrzymywano warunków określonych w pozwoleniu wodnoprawnym.</p> <p>Dokonywano przeglądów okresowych systemów kanalizacji i urządzeń oczyszczania ścieków, w tym zbierania i gospodarowania koś.</p> <p>Prawidłowo postępowano z koś.</p> <p>Na bieżąco planowano modernizację, remonty, budowy i rozbudowę urządzeń i obiektów wykorzystywanych w procesie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych oraz zagospodarowania koś.</p> <p>Skutecznie wykorzystywano dostępne źródła finansowania w celu realizacji inwestycji niezbędnych do osiągnięcia celów określonych w KPOŚK.</p>	
85.	EkoGłóg sp. z o.o. w Głogowie Małopolskim	W formie opisowej	<p>Zgodnie z warunkami umów dzierżawy zarządzano urządzeniami kanalizacyjnymi.</p> <p>Posiadano ważne zezwolenie na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków i przestrzegano określonych w nim wymagań.</p> <p>Posiadano ważne pozwolenie wodnoprawne i dotrzymywano jego warunków oraz dotrzymywano warunków decyzji dotyczącej postępowania z koś.</p> <p>Stan urządzeń technologicznych oczyszczalni ścieków zapewniał właściwe prowadzenie gospodarki ściekowej.</p>	<p>Nie posiadano dokumentów poświadczających przekazywanie danych niezbędnych do sporządzenia sprawozdań z realizacji KPOŚK.</p> <p>Nie przeprowadzano okresowych rocznych i pięcioletnich kontroli przepompowni ścieków zlokalizowanych poza terenem oczyszczalni ścieków, wymaganych przepisami uPB.</p>
86.	Zakład Usług Komunalnych w Krasnem	W formie opisowej	<p>Prawidłowo administrowano siecią kanalizacyjną i prawidłowo prowadzono ewidencję awarii sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Rzetelnie rozpatrywano wnioski o podłączenie nieruchomości do sieci kanalizacyjnej, a po podłączeniu zawierano umowę na odprowadzanie ścieków.</p> <p>Prawidłowo dokonywano poboru prób i pomiarów ilości i jakości ścieków odprowadzanych z oczyszczalni i przestrzegano warunków pozwolenia wodnoprawnego dot. ilości i jakości ścieków.</p>	<p>Nie wykonywano okresowych kontroli stanu technicznego obiektów technologicznych oczyszczalni ścieków i stacji zlewnej zlokalizowanej na terenie oczyszczalni ścieków wynikających z przepisów Prawa budowlanego.</p> <p>Nieprawidłowo zagospodarowywano koś.</p> <p>Nie przekazywano za okres od stycznia 2018 r. do maja 2020 r. wyników pomiarów ilości i jakości odprowadzanych z oczyszczalni ścieków.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
87.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie	W formie opisowej	<p>Zapewniono finansowanie gospodarki ściekowej poprzez uwzględnienie takich zadań w strategii działania, listach przedsięwzięć priorytetowych, planach działania oraz planach finansowych.</p> <p>W planach finansowych uwzględniano środki w wysokości odpowiadającej oszacowanym potrzebom.</p> <p>Wnioski o przyznanie dofinansowania rozpatrywano zgodnie z obowiązującymi zasadami i terminami, a następnie podpisywano umowy na dofinansowanie zadań.</p> <p>Realizacja umów była na bieżąco monitorowana. Realizacja zakończonych przedsięwzięć była rozliczana finansowo oraz merytorycznie i pod względem osiągnięcia efektu ekologicznego.</p>	Brak działań ocenionych negatywnie.
88.	Urząd Miasta Szczecin	Negatywna	<p>Dokonano przeglądu granic aglomeracji i doprowadzono do podjęcia przez Radę Miasta Szczecin stosownych uchwał w tym zakresie.</p> <p>Prawidłowo i w terminie sporządzono ankiety aktualizacyjne i sprawozdania z realizacji KPOŚK.</p> <p>Monitorowano stan i postęp oraz uzyskiwane efekty przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017.</p>	<p>Brak było identyfikowania i nadzoru nad wykonywaniem obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Nie prowadzono rejestrów zbiorników bezodpływowych i poś.</p> <p>W strukturze organizacyjnej urzędu nie określono i nie przypisano wszystkich zadań w zakresie gospodarki ściekowej wynikających z uPW i ucpg.</p>
89.	Urząd Gminy Postomino	Negatywna	Brak działań ocenionych pozytywnie.	<p>Nie prowadzono analiz w celu bilansowania ilości ścieków zbieranych i przekazywanych do oczyszczenia dla zapobiegania ich niekontrolowanemu pozbywaniu się.</p> <p>Nie egzekwowano obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Nie prowadzono kontroli w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych oraz częstotliwości i sposobu pozbywania się koś.</p> <p>Nie organizowano zastępczego opróżniania zbiorników bezodpływowych.</p> <p>Nie egzekwowano terminowości oraz rzetelności składania sprawozdań przez przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.</p> <p>Nie ustalono rozwiązań organizacyjnych służących zbieraniu danych i informacji dotyczących realizacji KPOŚK.</p> <p>Nie zapewniono otrzymywania rzetelnych informacji niezbędnych do sporządzania sprawozdań z realizacji KPOŚK oraz ankiet aktualizacyjnych do aktualizacji KPOŚK.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
90.	Urząd Gminy Widuchowa	Negatywna	Brak działań ocenionych pozytywnie.	<p>Nie prowadzono ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz zawartych umów na ich opróżnianie, ewidencji wydanych i cofniętych zezwoleń na prowadzenie przez przedsiębiorców działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.</p> <p>Nie weryfikowano przedkładanych przez przedsiębiorców kwartalnych sprawozdań z prowadzonej działalności, co do ich poprawności i terminowości.</p> <p>Nie identyfikowano nieruchomości, których właściciele nie posiadają umów na pozbywanie się z terenu nieczystości ciekłych.</p> <p>Nie organizowano zastępczego opróżniania zbiorników bezodpływowych.</p> <p>W sprawozdaniach z realizacji KPOŚK oraz SG-01 podawano nierzetelne dane.</p> <p>Nie posiadano pełnej wiedzy o sposobie gromadzenia i pozbywania się nieczystości ciekłych na terenie Gminy.</p> <p>W organizacji Urzędu nie określono i nie przypisano zadań wszystkich zadań wynikających z przepisów uPW i ucpg.</p> <p>Nie zapewniono od 2018 r. uchwalenia regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków.</p>
91.	Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Szczecinie	W formie opisowej	<p>Prawidłowo realizowano zadania związane z obsługą oczyszczalni ścieków Zdroje w Szczecinie oraz siecią kanalizacyjną na terenie aglomeracji Szczecin Prawobrzeże.</p> <p>Wypełniano obowiązki wynikające z pozwolenia wodnoprawnego w zakresie badań ścieków oraz odpadów powstających w oczyszczalni.</p> <p>Terminowo przeprowadzano okresowe roczne przeglądy techniczne OŚK Zdroje oraz pozostałych urządzeń położonych poza terenem oczyszczalni.</p> <p>Przekazywano rzetelne informacje na potrzeby sporządzania sprawozdań z realizacji KPOŚK.</p> <p>Realizacja przedsięwzięć wynikała z opracowanego wieloletniego planu oraz planów inwestycyjnych i inwestycyjne przyczyniała się do osiągnięcia celów ujętych w AKPOŚK 2017.</p>	<p>W książce obiektu budowlanego stacji zlewnej brak było wpisu o dniu przeprowadzenia zalecanych prac remontowych, a w przypadku 2 przepompowni (z 4) odnotowano jedynie rok wykonania zaleceń.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
92.	Gminne Przedsiębiorstwo Komunalne sp. z o.o. w Postominie	W formie opisowej	<p>Realizowane przedsięwzięcia w zakresie gospodarki ściekowej zostały wykonane zgodnie z harmonogramem rzeczowo-finansowym.</p> <p>Przekazywano dane na potrzeby sporządzenia sprawozdań z realizacji KPOŚK.</p> <p>Posiadano ważne pozwolenie wodnoprawne.</p> <p>Podejmowano skuteczne działania w celu zapewnienia wystarczających środków finansowych na realizację zadań w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.</p>	<p>Nierzetelnie planowano, monitorowano i nadzorowano realizację zadań w zakresie gospodarki ściekowej.</p> <p>Nie opracowano wieloletniego planu.</p> <p>Nie zapewniono prawidłowego oczyszczania ścieków komunalnych i zagospodarowania koś.</p> <p>Stan urządzeń technologicznych oczyszczalni ścieków nie zapewniał uzyskania parametrów odprowadzanych ścieków zgodnych z warunkami pozwolenia wodnoprawnego oraz przepisami POŚ i uPW.</p> <p>Nie wykonywano rocznych przeglądów okresowych obiektów budowlanych zlokalizowanych na terenie oczyszczalni ścieków oraz urządzeń kanalizacyjnych.</p> <p>Nie prowadzono dla tych obiektów (za wyjątkiem oczyszczalni ścieków w Jarosławcu) ksiąg obiektu budowlanego.</p>
93.	Zakład Gospodarki Komunalnej w Widuchowej	W formie opisowej	<p>Prawidłowo realizowano zadania związane z obsługą oczyszczalni ścieków oraz siecią kanalizacyjną.</p> <p>Prawidłowo wypełniano obowiązki wynikające z pozwolenia wodnoprawnego w zakresie badań ścieków oraz odpadów powstających w oczyszczalni.</p> <p>Wzywano odbiorców wody do opróżniania zbiorników bezodpływowych w celu zwiększenia ilości ścieków dowożonych do oczyszczalni.</p> <p>Terminowo przeprowadzono przeglądy techniczne roczne wszystkich przepompowni ścieków i jednego budynku przepompowni.</p>	<p>Nie wykonano zaleceń wynikających z protokołów z okresowych przeglądów technicznych 2 obiektów sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Nie przekazano wyników badań odprowadzanych ścieków za 2018 r. i 2019 r. (do października).</p> <p>Nie przeprowadzono pięcioletnich przeglądów okresowych obiektów budowlanych sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Przekazano nierzetelne dane o ilości odpadów powstających w oczyszczalni ścieków, niezbędne do sporządzenia sprawozdań z realizacji KPOŚK za 2018 r. i 2019 r.</p>
94.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu	Pozytywna	<p>Konstrukcja oraz wysokość zaplanowanych środków na dotacje zapewniły dofinansowanie niemal wszystkich zgłoszonych przedsięwzięć.</p> <p>W przypadku 2 programów realizowanych w wfośigw we Wrocławiu, zaplanowane kwoty znacznie przewyższały zapotrzebowanie.</p> <p>Rozpatrywanie wniosków, podpisywanie umów oraz ich rozliczanie odbywało się zgodnie z obowiązującymi zasadami.</p> <p>Zgodnie z ustalonymi regulacjami monitorowano i kontrolowano realizację umów oraz osiągnięte efekty realizacji przedsięwzięć.</p>	<p>W planach finansowych badanego okresu, nie uwzględniono środków przeznaczonych na pożyczki.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
95.	Urząd Miejski Wrocławia	W formie opisowej	<p>Uwzględniono w organizacji urzędu zadania związane z gospodarką ściekową.</p> <p>Monitorowano realizację zadań ujętych w AKPOŚK 2017.</p> <p>Prawidłowo sprawowano nadzór nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi odprowadzanymi do sieci kanalizacyjnej, które stanowiły ponad 99% wszystkich odbieranych ścieków komunalnych.</p> <p>Zapewniono środki na realizację zadań z zakresu gospodarki ściekowej, w tym na dofinansowywanie zadań związanych z podłączeniem nieruchomości do sieci kanalizacyjnej.</p>	<p>Przyjęte sposoby ewidencjonowania oraz analizy danych nie umożliwiły sprawowania w pełni skutecznego nadzoru nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi na obszarze gminy. Stwierdzone w czasie kontroli braki danych informacyjnych mogły mieć wpływ na rzetelność bilansowania ilości ścieków zbieranych i przekazywanych do oczyszczenia oraz na zapobieganie ich niekontrolowanemu pozbywaniu się.</p> <p>Nie nadzorowano wywiązywania się właścicieli nieruchomości z obowiązku posiadania umów na opróżnianie zbiorników bezodpływowych oraz nie organizowano zastępczego opróżniania zbiorników bezodpływowych.</p> <p>W niewielkim stopniu egzekwowano obowiązek przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej.</p>
96.	Urząd Miasta i Gminy Jelcz-Laskowice	Negatywna	Brak działań ocenionych pozytywnie.	<p>W organizacji Urzędu nie ujęto oraz nie przydzieleniu do zakresu obowiązków 3 zadań własnych wynikających z ucpg.</p> <p>Dopuszczono do przyjęcia uchwały w sprawie zaopiniowania propozycji planu aglomeracji Gminy Jelcz-Laskowice, nieuwzględniającej wymaganego wskaźnika koncentracji, skutkującego błędnym wyznaczeniem obszaru i granic aglomeracji.</p> <p>W AKPOŚK 2017 oraz w dokumentach planistycznych Gminy nie uwzględniono ustaleń Koncepcji uporządkowania gospodarki ściekowej gminy Jelcz-Laskowice z 2008 r. w zakresie dotyczącym sposobu gospodarowania ściekami na terenach nieskanalizowanych.</p> <p>Nie uzgodniono z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska treści projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru, wielkości i granic Aglomeracji, pomimo występowania na tym terenie form ochrony przyrody.</p> <p>Nie sprawowano nadzoru nad postępowaniem z nieczystościami ciekłymi na terenach nieskanalizowanych.</p> <p>Nie identyfikowano właścicieli nieruchomości, zobowiązanych do podłączenia do istniejącej sieci kanalizacyjnej oraz nie egzekwowano tego obowiązku.</p> <p>Nierzetelnie prowadzono ewidencje zbiorników bezodpływowych oraz poś.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
97.	Urząd Miejski w Bierutowie	W formie opisowej	<p>W organizacji Urzędu prawidłowo uwzględniono zadania w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.</p> <p>Sprawowano nadzór nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi.</p> <p>Prowadzono ewidencję zbiorników bezodpływowych i poś.</p> <p>Nadzorowano wywiązywanie się właścicieli nieruchomości z obowiązku posiadania umów na opróżnianie zbiorników bezodpływowych oraz organizowano opróżnianie zbiorników bezodpływowych od właścicieli nieruchomości.</p> <p>Ustalono wszystkich właścicieli nieruchomości, zobowiązanych do podłączenia do sieci kanalizacyjnej oraz spowodowano ich podłączenie.</p> <p>Dane podawane w sprawozdaniach dot. gospodarki ściekowej były zgodne z danymi gromadzonymi w Urzędzie.</p> <p>Zapewniono środki finansowe na realizację bieżących zadań z zakresu gospodarki ściekowej.</p>	<p>Gmina nie wydatkowała żadnych środków budżetowych w związku z realizacją inwestycji wodno-kanalizacyjnych.</p> <p>UM nie finansował zadań inwestycyjnych związanych z realizacją przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017. Brak realizacji tych zadań, tj. „Budowa sieci kanalizacyjnej o długości 6 km na terenie Gminy Bierutów” oraz „Modernizacja oczyszczalni ścieków w Bierutowie w zakresie gospodarki osadowej” i nieosiągnięcie zakładanych wskaźników zbierania ściegów skutkowało niespełnieniem w aglomeracji Bierutów warunków wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG.</p>
98.	Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji S.A. we Wrocławiu	W formie opisowej	<p>Zapewniono kompleksowe zbieranie ścieków komunalnych i ich oczyszczanie.</p> <p>Prawidłowo planowano i monitorowano realizację zadań w zakresie gospodarki ściekowej.</p> <p>Niezwłocznie usuwano awarie sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Zapewniono przyjmowanie do oczyszczenia nieczystości pochodzące z terenu aglomeracji Wrocław oraz spoza tej aglomeracji.</p> <p>Stan techniczny urządzeń technologicznych Wrocławskiej Oczyszczalni Ścieków zapewniał uzyskanie parametrów odprowadzonych ścieków zgodnych z warunkami pozwolenia wodnoprawnego.</p> <p>Powstałe w procesie oczyszczania koś zagospodarowano w sposób określony w pozwoleniu na wytworzenie odpadów.</p>	<p>Nie przeprowadzono okresowych kontroli stanu technicznego sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Działanie stacji zlewnych nieczystości ciekłych w zakresie przyjmowania i ewidencjonowania nieczystości ciekłych naruszało przepisy rozporządzenia w sprawie warunków wprowadzania nieczystości ciekłych do stacji zlewnych.</p> <p>Nie zapewniono wymaganej częstotliwości przeprowadzenia badań koś.</p> <p>Nie przeprowadzano okresowych kontroli stanu technicznego obiektów i urządzeń technologicznych Wrocławskiej Oczyszczalni Ścieków z wymaganą częstotliwością i zakresem.</p> <p>Przekazano nierzetelne dane do sporządzenia sprawozdań z realizacji KPOŚK.</p> <p>Nie prowadzono ewidencji ilości ścieków w podziale na ich pochodzenie z terenu aglomeracji i spoza jej obszaru.</p>

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
99.	Zakład Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. Jelcz-Laskowice	Negatywna	<p>Posiadano zezwolenie na zbiorowe odprowadzanie ścieków z terenu gminy Jelcz-Laskowice i zapewniono zdolność posiadanych urządzeń kanalizacyjnych do odprowadzania ścieków do oczyszczalni ścieków w sposób ciągły i niezawodny.</p> <p>Zapewniono środki finansowe na opracowanie dokumentacji projektowej modernizacji oczyszczalni ścieków oraz prawidłowo je wydatkowano.</p>	<p>W sprawozdaniach M-06 o wodociągach i kanalizacji za lata 2018–2019 przedstawiono nierzetelne dane.</p> <p>Przekazano nierzetelne dane o wysokości środków finansowych, które zamierzano przeznaczyć na przedsięwzięcie dotyczące modernizacji części mechanicznej i osadowej oczyszczalni ścieków.</p> <p>Przekazywano nierzetelne dane do sporządzenia sprawozdań z realizacji KPOSK.</p> <p>Nie wywiązano się z planowanych terminów realizacji modernizacji oczyszczalni ścieków.</p> <p>Nie wykonywano okresowych kontroli sieci kanalizacyjnej i przepompowni ścieków.</p> <p>Nie zawarto w umowach z dostawcami nieczystości ciekłych postanowień określających dopuszczalną wielkość ładunku zanieczyszczeń w dowożonych nieczystościach ciekłych.</p> <p>Odbierano ścieki bez zawartej umowy ze 156 nieruchomości podłączonych w latach 2018–2020 do sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Nierzetelnie prowadzono rejestr awarii sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Nie podjęto skutecznych działań w celu naprawy uszkodzenia rurociągu tłoczego oczyszczonych ścieków z oczyszczalni ścieków.</p> <p>Nie posiadano umów dotyczących korzystania z nieruchomości, przez które przebiegał rurociąg tłoczny lub służebności przesyłu obciążających te nieruchomości.</p> <p>Od dnia 1 stycznia 2021 r. nie posiadano ważnego pozwolenia wodnoprawnego.</p> <p>W latach 2018–2020 nie dotrzymano warunków udzielonego pozwolenia wodnoprawnego.</p> <p>Nie przeprowadzono wymaganych kontroli obiektów budowlanych zlokalizowanych na terenie oczyszczalni ścieków.</p> <p>Nierzetelnie prowadzono książki obiektów budowlanych zlokalizowanych na terenie oczyszczalni ścieków.</p> <p>Pomimo niespełniania warunków pozwolenia wodnoprawnego odbierano ścieki przemysłowe od dostawcy ścieków, który nie spełniał wymagań określonych w zawartej z nim umowie i pozwoleniu wodnoprawnym.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
				<p>Nie podejmowano efektywnych działań w celu wyeliminowania odprowadzania wód deszczowych do kanalizacji sanitarnej powodującej odprowadzanie części ścieków bez ich oczyszczenia.</p> <p>Przekazano do wioś nierzetelne dane dotyczące pracy oczyszczalni ścieków w Jelczu-Laskowicach.</p> <p>Nieprawidłowo postępowano z koś, w tym w zakresie przekazywania w celu ich zagospodarowania.</p> <p>Pięciokrotnie nie zapewniono wymaganej częstotliwości badań koś.</p> <p>Nie zapewniono rzetelnego ustalania masy przekazywanych koś.</p>
100.	Zakład Gospodarki Komunalnej w Bierutowie	W formie opisowej	<p>Prawidłowo planowano i monitorowano realizację zadań w zakresie gospodarki ściekowej.</p> <p>Posiadano uregulowany stan prawny w zakresie odprowadzania oczyszczonych ścieków i postępowania z koś.</p> <p>Dotrzymano warunków pozwolenia wodnoprawnego.</p> <p>Zapewniono prawidłowy stan techniczny urządzeń technologicznych oczyszczalni ścieków.</p> <p>Koś zagospodarowano w sposób określony w pozwoleniu na wytworzenie odpadów.</p> <p>Przeprowadzono bieżące naprawy i konserwacje sieci kanalizacyjnej i urządzeń.</p>	<p>Nie wykonywano okresowych kontroli stanu technicznego sieci kanalizacyjnej zlokalizowanej poza terenem oczyszczalni ścieków.</p> <p>Nie przekazywano koś do stosowania władającemu powierzchnią ziemi, lecz pełnomocnikowi.</p> <p>Nie poddawano badaniom grunty, na których miały być stosowane koś.</p>
101.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze	W formie opisowej	<p>Uwzględniano w planach finansowych środki pozwalające na dofinansowanie przedsięwzięć z zakresu gospodarki ściekowej.</p> <p>Udzielano wsparcia finansowego podmiotom realizującym tego rodzaju zadania w pełnym wnioskowanym zakresie.</p> <p>Przyjęte procedury umożliwiły rzetelne planowanie i wydatkowanie środków na dofinansowanie przedsięwzięć z zakresu gospodarki ściekowej.</p> <p>Zgodnie z obowiązującymi zasadami rozpatrywano wnioski o dofinansowanie i podpisywanie umów dotyczących przedsięwzięć z zakresu gospodarki ściekowej oraz rozliczenie ich realizacji.</p> <p>Monitorowano i kontrolowano realizację umów oraz osiągnięcie planowanych efektów rzeczowych i ekologicznych.</p>	<p>Stwierdzono przypadki nieprzestrzegania obowiązujących procedur wewnętrznych w zakresie terminów procedowania wniosków i rozliczeń umów, przy czym nie miały one istotnego wpływu na kontrolowaną działalność.</p>

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
102.	Urząd Miasta Zielona Góra	W formie opisowej	<p>W sposób zgodny z obowiązującymi wymogami wyznaczono aglomerację Zielona Góra.</p> <p>Zakres planowanych i realizowanych przedsięwzięć na obszarze aglomeracji mających na celu dalszą rozbudowę sieci kanalizacyjnej oraz pozostałej infrastruktury w ramach KPOŚK był zgodny ze Strategią rozwoju Miasta Zielona Góra na lata 2012–2022 oraz innymi dokumentami, w których wyznaczono kierunki rozwoju Gminy. Dane i informacje o aglomeracji ujęte w V i VI aktualizacji KPOŚK były zgodne z dokumentami na podstawie, których dokonano jej wyznaczenia.</p>	<p>Nierzetelnie prowadzono ewidencję zbiorników bezodpływowych i poś.</p> <p>W sprawozdaniach SG-01 za 2018 r. i 2019 r. wykazano dane niezgodne ze stanem faktycznym.</p> <p>Niewystarczające były działania Urzędu w zakresie identyfikacji nieruchomości niepodłączonych do istniejącej sieci kanalizacyjnej oraz nie uwzględniono tych zadań w organizacji Nierzetelnie weryfikowano sprawozdania składane przez przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.</p> <p>W organizacji Urzędu nie określono i nie przypisano zadań dotyczących nadzoru nad sposobem wykonywania zadań powierzonych pwk i ich efektów.</p>
103.	Urząd Miejski w Sławie	W formie opisowej	<p>Dane i informacje o aglomeracji ujęte w V i VI aktualizacji KPOŚK były zgodne z dokumentami, na podstawie których dokonano jej wyznaczenia.</p> <p>Prawidłowo zdiagnozowano kluczowe problemy gospodarki ściekowej, a następnie w sposób zgodny z obowiązującymi wymogami wyznaczono aglomerację.</p> <p>Zakres planowanych i realizowanych przedsięwzięć w ramach KPOŚK był zgodny ze Strategią rozwoju Gminy Sława na lata 2014–2022 oraz innymi dokumentami, w których wyznaczono kierunki rozwoju Gminy.</p> <p>Prowadzono działania na rzecz wsparcia spółki komunalnej w finansowaniu przedsięwzięć z zakresu gospodarki ściekowej.</p> <p>Pozyskano i zbilansowano środki finansowe niezbędne do realizacji przedsięwzięć dotyczących gospodarki ściekowej, w szczególności przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017.</p>	<p>W organizacji Urzędu nie wszystkie zadania związane z gospodarką ściekową zostały przydzielone do realizacji.</p> <p>Nie zapewniono znaczącego wzrostu wskaźnika zbierania ścieg, stanowiącego 1 z warunków wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG.</p> <p>Nierzetelnie sporządzono sprawozdania z realizacji KPOŚK za 2018 r. i za 2019 r.</p> <p>Niezgodnie z obowiązującymi wymogami sprawowano nadzór nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi na obszarze Gminy.</p> <p>W sprawozdaniach SG-01 za 2018 r. i 2019 r., wykazano dane niezgodne ze stanem faktycznym.</p> <p>Odstępowano od prawem nakazanych działań wobec przedsiębiorców niedopełniających obowiązków terminowego sporządzania sprawozdań w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych,</p> <p>Nie wszczynano egzekucji obowiązku właścicieli do przyłączenia ich nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej.</p>

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
104.	Urząd Gminy w Starym Kurowie	W formie opisowej	<p>Zakres planowanych przedsięwzięć był zgodny ze Strategią rozwoju Gminy Stare Kurowo 2015–2022 oraz innymi dokumentami, w których wyznaczono kierunki rozwoju Gminy.</p> <p>Dane i informacje o aglomeracji ujęte w V i VI aktualizacji KPOŚK były zgodne z dokumentami na podstawie, których dokonano wyznaczenia aglomeracji.</p> <p>Ujęte w projekcie VI aktualizacji KPOŚK przedsięwzięcia planowane do realizacji na terenie aglomeracji przewidywały spełnienie wszystkich 3 warunków dyrektywy 91/271/EWG.</p> <p>Wójt podejmował skuteczne działania dla zapewnienia środków finansowych niezbędnych do realizacji zaplanowanych przedsięwzięć dotyczących gospodarki ściekowej ujętych w AKPOŚK 2017.</p>	<p>W ramach organizacji Urzędu nie wszystkie zadania związane z gospodarką ściekową zostały przydzielone do realizacji.</p> <p>Sprawozdania z realizacji KPOŚK za 2018 r. I za 2019 r. sporządzone były nierzetelnie, a sprawozdanie za 2018 r. zostało wysłane po terminie.</p> <p>Nie prowadzono w sposób prawidłowy ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz poś.</p> <p>Nierzetelnie sporządzono załącznik do sprawozdania SG-01 za 2018 r. i 2019 r. W zakresie danych dotyczących liczby zbiorników bezodpływowych oraz liczby poś.</p> <p>Nie posiadano ewidencji umów w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych, ani nie organizowano ich zastępczego opróżniania.</p> <p>Nie prowadzono ewidencji udzielonych i cofniętych pozwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych oraz nierzetelnie weryfikowano sprawozdania dot. tej działalności.</p> <p>Nie egzekwowano obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej.</p>
105.	Zielonogórskie Wodociągi i Kanalizacja sp. z o.o. w Zielonej Górze	W formie opisowej	<p>Prawidłowo planowano, realizowano i zapewniono źródła finansowania przedsięwzięć w zakresie gospodarki ściekowej, w tym ujętych w AKPOŚK 2017.</p> <p>Prawidłowo opracowano wieloletni plan na lata 2017–2021.</p> <p>Posiadano ważne zezwolenia na zbiorowe odprowadzanie ścieków na obszarze swojej działalności, a także zgodnie z obowiązującymi wymogami oczyszczało ścieki komunalne i zagospodarowywało koś oraz rzetelnie prowadziło ewidencje w tym zakresie.</p> <p>Zapewniono właściwy stan techniczny urządzeń i sieci kanalizacyjnych.</p> <p>Na bieżąco monitorowano stan techniczny urządzeń oczyszczalni ścieków oraz przepompowni ścieków zlokalizowanych poza oczyszczalnią przeprowadzając wymagane przeglądy okresowe.</p>	<p>Zarządzano niektórymi składnikami infrastruktury kanalizacyjnej bez tytułu prawnego.</p>

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności	Stany mające wpływ na wydaną ocenę	
			Prawidłowe	Nieprawidłowe
106.	Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Sławie	W formie opisowej	<p>Zaplanowano, realizowano i zapewniono źródła finansowania przedsięwzięć w ramach KPOŚK.</p> <p>W wieloletnich planach inwestycyjnych właściwie zdiagnozowano kluczowe problemy gospodarki ściekowej, a także ujęto wszystkie (poza jednym wyjątkiem) przedsięwzięcia realizowane w ramach KPOŚK .</p> <p>Posiadano ważne zezwolenie na zbiorowe odprowadzanie ścieków na obszarze swojej działalności, zgodnie z obowiązującym wymogami oczyszczało ścieki komunalne i zagospodarowywało koś oraz rzetelnie prowadziło ewidencje w tym zakresie.</p> <p>Zapewniono właściwy stan techniczny urządzeń i sieci kanalizacyjnych.</p>	<p>Nierzetelnie przygotowano dane do sprawozdań Burmistrza Sławy z realizacji KPOŚK za 2018 r. i za 2019 r. W zakresie ilości ścieków odebranych ze zbiorników bezodpływowych na obszarze Aglomeracji oraz kwot poniesionych wydatków na realizację niektórych przedsięwzięć.</p> <p>Zaniechano przeprowadzenia obowiązkowych kontroli stanu technicznego 17 przepompowni ścieków zlokalizowanych poza oczyszczalnią.</p> <p>Dopuszczono do opóźnień w realizacji zadań względem przyjętych założeń – głównie z powodu długotrwałych procedur przetargowych – co może nie sprzyjać dotrzymaniu terminu określonego w V aktualizacji KPOŚK zakończenia całości inwestycji.</p>
107.	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z o.o. w Starym Kurowie	W formie opisowej	<p>Posiadano zezwolenie na zbiorowe odprowadzanie ścieków na obszarze swojego działania.</p> <p>Dysponowano danymi o mieszkańcach korzystających z sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Stan urządzeń technologicznych oczyszczalni ścieków zapewniał jej prawidłową pracę i dotrzymywanie warunków pozwolenia wodnoprawnego.</p> <p>Środki finansowe niezbędne do prawidłowego funkcjonowania i realizacji nałożonych zadań, pokrywano z przychodów własnych.</p>	<p>Dokumentacja techniczno-ruchowa 2 przepompowni ścieków była prowadzona nierzetelnie.</p> <p>Nie wszystkie odpady zagospodarowywane były w sposób prawidłowy, a ewidencja wytworzonych odpadów prowadzona była nierzetelnie.</p>

6.2. Analiza stanu prawnego i uwarunkowań organizacyjno- -ekonomicznych

Dyrektywa
91/271/EWG

Kwestie dotyczące ochrony wód przed zanieczyszczeniem pochodzącym ze ścieków komunalnych, na poziomie wspólnotowym, uregulowane zostały m.in. w dyrektywie Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 roku, w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych¹⁹⁷. Zakres przedmiotowy dyrektywy, zgodnie z jej art. 1, dotyczy zbierania, oczyszczania i odprowadzania ścieków komunalnych oraz oczyszczania i odprowadzania ścieków z niektórych sektorów przemysłu, a jej celem jest ochrona środowiska przed niekorzystnymi skutkami tych zrzutów. Polska przystępując do Unii Europejskiej zobowiązała się do wypełnienia wymogów ww. dyrektywy, zgodnie z określonymi w negocjacjach i zapisanymi w Traktacie Akcesyjnym terminami i okresami przejściowymi. W rozmowach przedakcesyjnych wynegocjowane zostały dostosowawcze okresy przejściowe na wprowadzenie przepisów dyrektywy do końca 2015 r.

Krajowy program
oczyszczania ścieków
komunalnych

Dlatego też, aby zidentyfikować faktyczne potrzeby w zakresie uporządkowania gospodarki ściekowej oraz uszeregować ich realizację w taki sposób aby wywiązać się ze zobowiązań traktatowych, utworzono KPOŚK. Program ten został przyjęty przez Radę Ministrów 16 grudnia 2003 r. KPOŚK stanowi wykaz aglomeracji, które muszą zostać wyposażone w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków w terminach określonych w tym programie. Do chwili obecnej przeprowadzono 5 jego aktualizacji w latach: 2005, 2009, 2010, 2015 i 2017. Rada Ministrów przyjęła piątą aktualizację KPOŚK 31 lipca 2017 r.¹⁹⁸ Przyjęta przez rząd aktualizacja zawiera listę zadań zaplanowanych przez samorzady do realizacji w latach 2016–2021. Aglomeracje ujęte w aktualizacji zostały podzielone na priorytety według znaczenia inwestycji oraz pilności zapewnienia środków. Z przedstawionych przez aglomeracje zamierzeń inwestycyjnych wynika, że w ramach piątej aktualizacji KPOŚK planowane jest wybudowanie 116 nowych oczyszczalni ścieków oraz przeprowadzenie innych inwestycji na 1010 oczyszczalniach. Planowane jest również wybudowanie 14 661 km nowej sieci kanalizacyjnej oraz zmodernizowanie 3506 km sieci istniejącej. Potrzeby finansowe na realizację ww. przedsięwzięć wynoszą 27,85 mld zł. Następnym zatwierdzenia piątej aktualizacji KPOŚK było stworzenie nowej wersji Master Planu dla dyrektywy 91/271/EWG. Master Plan zawiera zestawienie najważniejszych informacji planistycznych z zakresu gospodarki ściekowej wykazanych w aktualizacji. Dokument został zatwierdzony przez kierownictwo Ministerstwa Środowiska 8 września 2017 r.

Podstawy prawne
i organizacyjne
gospodarki ściekowej

Na gruncie polskiego systemu prawnego, podstawy prawne i organizacyjne odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych zostały zamieszczone w przepisach następujących ustaw:

1. ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym¹⁹⁹;
2. ustawa z dnia 20 lipca 2017r. – Prawo wodne²⁰⁰;

¹⁹⁷ Dz. Urz. WE L 135 z 30.05.1991, str. 40.

¹⁹⁸ MP z 2017 r. poz. 1183. Obwieszczenie Ministra Środowiska z 11 grudnia 2017 r. w sprawie ogłoszenia aktualizacji krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych.

¹⁹⁹ Dz. U. z 2021 r. poz. 1372, ze zm.

²⁰⁰ Dz. U. z 2021 r. poz. 624, ze zm.

3. ustawa z dnia 7 czerwca 2001r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków²⁰¹;
4. ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach²⁰²;
5. ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. – Prawo ochrony środowiska²⁰³;
6. ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym²⁰⁴;
7. ustawy z dnia 7 lipca 1994r. – Prawo budowlane²⁰⁵;
8. ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach²⁰⁶

i rozporządzeniach wykonawczych do tych ustaw. Do ww. ustaw i aktów wykonawczych przetransponowano do polskiego porządku prawnego przepisy Unii Europejskiej w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków a w szczególności dyrektywę ściekową.

W obowiązujących aktach prawnych zawarte są 3 definicje ścieków w tym ścieków komunalnych – w POŚ, w uPW oraz w uzzw. Definicje te są ujednolicone. Definicja zawarta w POŚ, w art. 3 pkt 38a, pkt 38b i 38c dotyczy ścieków bytowych, komunalnych oraz przemysłowych. Przez **ścieki bytowe** rozumie się ścieki z budynków mieszkalnych, zamieszkania zbiorowego oraz użyteczności publicznej, powstające w wyniku ludzkiego metabolizmu lub funkcjonowania gospodarstw domowych oraz ścieki o zbliżonym składzie pochodzące z tych budynków. Natomiast przez **ścieki komunalne** rozumie się ścieki bytowe lub mieszaninę ścieków bytowych ze ściekami przemysłowymi albo wodami opadowymi lub roztopowymi będącymi skutkiem opadów atmosferycznych, odprowadzane urządzeniami służącymi do realizacji zadań własnych gminy w zakresie kanalizacji i oczyszczania ścieków komunalnych. Wyżej wymieniony przepis w pkt 38c definiuje pojęcie **ścieków przemysłowych**, a mianowicie przez ścieki przemysłowe rozumie się ścieki niebędące ściekami bytowymi albo wodami opadowymi lub roztopowymi będącymi skutkiem opadów atmosferycznych, powstałe w związku z prowadzoną przez zakład działalnością handlową, przemysłową, składową, transportową lub usługową, a także będące ich mieszaniną ze ściekami innego podmiotu, odprowadzane urządzeniami kanalizacyjnymi tego zakładu. Definicje ścieków komunalnych zawarte w uPW (art. 16 pkt 63) oraz w uzzw (art. 2 pkt 10) stanowią, że przez ścieki komunalne rozumie się ścieki bytowe lub mieszaninę ścieków bytowych ze ściekami przemysłowymi albo wodami opadowymi lub roztopowymi, odprowadzane urządzeniami służącymi do realizacji zadań własnych gminy w zakresie kanalizacji i oczyszczania ścieków komunalnych. Artykuł 3 ww. dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych wskazuje

²⁰¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 2028.

²⁰² Dz. U. z 2021 r. poz. 888, ze zm.

²⁰³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1219, ze zm.

²⁰⁴ Dz. U. z 2021 r. poz. 741, ze zm.

²⁰⁵ Dz. U. z 2020 r. poz. 1333, ze zm.

²⁰⁶ Dz. U. z 2021 r. poz. 779, ze zm.

m.in., że państwa członkowskie mają obowiązek zapewnić, aby wszystkie aglomeracje były wyposażone w system zbierania ścieków komunalnych. W przypadku gdy ustanowienie systemu zbierania nie jest uzasadnione, ponieważ nie przyniosłoby to korzyści dla środowiska lub powodowałyby nadmierne koszty, należy zastosować pojedyncze systemy lub inne właściwe systemy zapewniające ochronę środowiska. Zasada ta znalazła odzwierciedlenie w art. 83 ust. 4 uPW, stanowiącym, że w miejscach, gdzie budowa systemów kanalizacji zbiorczej nie przyniosłaby korzyści dla środowiska lub powodowałaby nadmierne koszty, należy stosować systemy indywidualne lub inne rozwiązania zapewniające ten sam co systemy kanalizacji zbiorczej poziom ochrony środowiska. Oznacza to, że zadaniem gminy jest wspieranie budowy poś, gdzie nie jest możliwe objęcie indywidualnych gospodarstw domowych systemem kanalizacji komunalnej. W obowiązującym stanie prawnym zgodnie z art. 86 ust. 1 uPW aglomeracje o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2000 RLM powinny być wyposażone w systemy kanalizacji zbiorczej dla ścieków komunalnych. Przez pojęcie aglomeracji rozumie się teren, na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczające skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków albo do końcowego punktu zrzutu tych ścieków – art. 86 ust. 3 pkt 1. Natomiast przez pojęcie równoważnej liczbie mieszkańców należy rozumieć ładunek substancji organicznych biologicznie rozkładanych wyrażonych jako wskaźnik pięciodobowego biochemicznego zapotrzebowania tlenu (BZT₅) w ilości 60g tlenu na dobę – art. 86 ust. 3 pkt 2. Aglomeracje wyznaczone są w drodze uchwały rady gminy i stanowią akt prawa miejscowego – art. 87 ust. 1²⁰⁷. Wykaz aglomeracji jest integralną częścią krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych – art. 88 ust. 1.

Wyznaczanie granic i obszarów aglomeracji

Sposób wyznaczania obszaru i granic aglomeracji w gminie lub na obszarach gmin określały niżej wymienione akty wykonawcze:

- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 lipca 2014 r. w sprawie sposobu wyznaczania obszaru i granic aglomeracji²⁰⁸, obowiązujące od 29 lipca 2014 r. do 31 grudnia 2017 r.;
- rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 27 lipca 2018 r. w sprawie sposobu wyznaczania obszarów i granic aglomeracji, obowiązujące od 21 sierpnia 2018 r.²⁰⁹

Celem rozporządzenia z dnia 22 lipca 2014 r. była zmiana sposobu wyznaczania obszarów i granic aglomeracji, tak, aby był on zgodny z zasadami wyrażonymi w dyrektywie 91/271/EWG. Wprowadzenie nowego sposobu wyznaczania tych obszarów i granic wynika bezpośrednio z przepisów ustawy z dnia 30 maja 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw²¹⁰, która wdrażała w całości definicję agleme-

²⁰⁷ Natomiast do 31 grudnia 2017 r. aglomeracje wyznaczone były, w drodze uchwały, przez sejmik województwa – art. 43 ust. 2a ustawy z dnia 18 lipca 2001 – Prawo wodne (Dz. U. z 2017 r. poz. 1121, ze zm.).

²⁰⁸ Dz. U. poz. 995.

²⁰⁹ Dz. U. z 2018 r. poz. 1586.

²¹⁰ Dz. U. poz. 850, ze zm.

racji ujętą w ww. dyrektywie. Rozszerzenie definicji aglomeracji umożliwia podział aglomeracji na mniejsze obszary, co pozwala na wyznaczenie aglomeracji z oczyszczalnią ścieków na obszarze innej aglomeracji bez konieczności łączenia odrębnych obszarów w jedną aglomerację. Zgodnie z przepisami tego rozporządzenia wyznaczenie przez sejmik województwa obszaru i granic aglomeracji poprzedza się skierowaniem przez marszałka województwa wniosku do zainteresowanych gmin o przedstawienie w wyznaczonym terminie propozycji planu aglomeracji (§ 4 ust. 1).

Podstawę wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji stanowiło, zgodnie z § 3 ust. 1 ww. rozporządzenia z 2014 r.:

- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy;
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego;
- decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego;
- wieloletnie plany rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych, o których mowa w art. 21 ust. 1 uzzw.

Natomiast od 21 sierpnia 2018 r.²¹¹ podstawę wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji stanowią:

- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy;
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego;
- ramowe studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego związku metropolitalnego;
- decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu;
- pozwolenia na budowę w zakresie gospodarki wodnej;
- zgłoszenia budowy, budowli oraz obiektów liniowych w zakresie gospodarki wodnej;
- wieloletnie plany rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych, o których mowa w art. 21 ust. 1 uzzw;
- programy funkcjonalno-użytkowe, o których mowa w art. 31 ust. 2 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych²¹².

W ww. rozporządzeniu z 2014 r. § 4 określał elementy, które powinny być zawarte w propozycji planu aglomeracji. Natomiast w rozporządzeniu z 2018 r., w związku z tym, że aglomeracje wyznaczone są w drodze uchwały rady gminy, § 4 ust. 1 rozporządzenia określa co powinien zawierać projekt uchwały wyznaczającej aglomerację.

Zgodnie z art. 89 ust. 1 uPW gminy przedkładają PGW Wody Polskie corocznie, nie później niż do 28 lutego, sprawozdania z realizacji krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych za rok ubiegły, zawierające informacje o:

- 1) stanie wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacji zbiorczej, oczyszczalnie ścieków komunalnych oraz indywidualne systemy oczyszczania ścieków;

²¹¹ § 3 ust. 1 rozporządzenia z 2018 r.

²¹² Dz. U. z 2019 r. poz. 1843, ze zm.

ZAŁĄCZNIKI

- 2) postępie realizacji przedsięwzięć określonych w krajowym programie oczyszczania ścieków komunalnych;
- 3) ilości wytworzonych w ciągu roku Mg s.m. osadów ściekowych w oczyszczalniach ścieków komunalnych w aglomeracji oraz o sposobie zagospodarowania tych osadów.

Na podstawie art. 89 ust. 2 uPW PGW Wody Polskie w terminie do 31 grudnia każdego roku zamieszcza na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej wzór sprawozdania z realizacji krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych wraz z informacjami o sposobie przekazania tego sprawozdania. PGW Wody Polskie dokonuje analizy sprawozdań, o których mowa w art. 89 ust. 1 tej ustawy, oraz przekazuje gminie informację o wynikach tej analizy (art. 90 ust. 1). Jeżeli na podstawie wyników analizy, o której mowa w art. 90 ust. 1 ww. ustawy, zostanie ustalone, że sprawozdania, o których mowa w art. 89 ust. 1, zawierają dane nieprawdziwe lub niekompletne, PGW Wody Polskie wzywa gminy do przekazania uzupełnionych sprawozdań (art. 90 ust. 2). Uzupełnione sprawozdania – zgodnie z art. 90 ust. 3 – gminy przekazują PGW Wody Polskie w terminie 14 dni od dnia wezwania.

Na podstawie art. 91 uPW PGW Wody Polskie przedkłada ministrowi właściwemu do spraw gospodarki wodnej corocznie, w terminie do 30 czerwca, sprawozdanie z realizacji krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych. Wójt, burmistrz lub prezydent miasta co 2 lata dokonuje przeglądu obszarów i granic aglomeracji wyznaczonych na podstawie art. 87 ust. 1 uPW z uwzględnieniem kryterium ich utworzenia, o którym mowa w art. 86 ust. 1 uPW, oraz zaistniałych zmian równoważnej liczby mieszkańców w aglomeracji w razie potrzeby informuje radę gminy o konieczności zmiany obszarów i granic aglomeracji (art. 92). Sprawy związane z przygotowaniem i przekazywaniem dokumentacji dotyczącej działań prowadzonych w ramach krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych, w szczególności przedkładanie informacji, o których mowa w art. 89 ust. 1 ww. ustawy, w aglomeracji zlokalizowanej na obszarze 2 lub więcej gmin prowadzi gmina o największej równoważnej liczbie mieszkańców (art. 93).

Minister właściwy do spraw gospodarki wodnej przedkłada co 2 lata Radzie Ministrów sprawozdanie z wykonania krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (art. 94).

Obowiązki gmin związane z gospodarką ściekową

Obowiązki podmiotów uczestniczących w gospodarce ściekowej (właścicieli nieruchomości, organów gmin oraz przedsiębiorców wykonujących usługi opróżniania zbiorników bezodpływowych) reguluje przede wszystkim ucpg. Obowiązki i uprawnienia gmin obejmują m.in.:

- 1) zapewnienie budowy, utrzymania i eksploatacji własnych lub wspólnych z innymi gminami stacji zlewnych, w przypadku gdy podłączenie wszystkich nieruchomości do sieci kanalizacyjnej jest niemożliwe lub powoduje nadmierne koszty (art. 3 ust. 2 pkt 2 lit. b);
- 2) prowadzenie ewidencji: zbiorników bezodpływowych w celu kontroli częstotliwości ich opróżniania oraz w celu opracowania planu rozwoju sieci kanalizacyjnej oraz poś w celu kontroli częstotliwości i sposobu pozbywania się koś oraz w celu opracowania planu rozwoju sieci kanalizacyjnej (art. 3 ust. 3 pkt 1 i 2);

- 3) uchwalenie regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie gminy (art. 4 ust. 1);
- 4) sprawowanie nadzoru i kontroli nad realizacją obowiązków ciążących na właścicielach nieruchomości (art. 5 ust. 6 i art. 9u ust. 1);
- 5) uchwalenie górnych stawek opłat ponoszonych przez właścicieli nieruchomości za opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych (art. 6 ust. 2);
- 6) organizowanie opróżniania zbiorników bezodpływowych w przypadku właścicieli nieruchomości, którzy nie zawarli umów z gminną jednostką organizacyjną lub przedsiębiorcą posiadającym stosowne zezwolenie (art. 6 ust. 6);
- 7) określenie wymagań, jakie powinien spełniać przedsiębiorca ubiegający się o uzyskanie zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, oraz wydawanie zezwoleń na prowadzenie takiej działalności (art. 7 ust. 3a i 6);
- 8) kontrolowanie przedsiębiorców posiadających zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych oraz w przypadku naruszania przez przedsiębiorcę warunków określonych w zezwoleniu (art. 9 ust. 2 i art. 9u ust. 1);
- 9) nakładanie kar pieniężnych na podmiot prowadzący działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych (art. 9xb i 9zb ust. 1b).

W art. 9u ust. 1 ucpg nałożono na wójta, burmistrza, prezydenta miasta obowiązek sprawowania kontroli przestrzegania i stosowania przepisów ww. ustawy. Zgodnie z art. 9u ust. 2 ucpg, do kontroli tej stosuje się wprost przepisy art. 379 i art. 380 POŚ. Na podstawie art. 379 ust. 2 POŚ organy mogą upoważnić do wykonywania funkcji kontrolnych pracowników podległych im urzędów miejskich lub gminnych lub funkcjonariuszy straży gminnych. Z kolei art. 379 ust. 3 POŚ określa uprawnienia kontrolujących podczas wykonywania kontroli. W przypadku niewywiązywania się przez ww. organy z obowiązku określonego w art. 9u ust. 1 ucpg podlegają one karze pieniężnej w wysokości określonej w art. 9z ust. 6 ucpg.

Wójt, burmistrz, prezydent miasta, starosta, marszałek województwa lub osoby przez nich upoważnione są uprawnieni do występowania w charakterze oskarżyciela publicznego w sprawach o wykroczenia przeciw przepisom o ochronie środowiska (art. 379 ust. 4 POŚ). W myśl art. 379 ust. 5 ww. ustawy organy te występują do wioś o podjęcie odpowiednich działań będących w jego kompetencji, jeżeli w wyniku kontroli stwierdzą naruszenie przez kontrolowany podmiot przepisów o ochronie środowiska lub występuje uzasadnione podejrzenie, że takie naruszenie mogło nastąpić przekazując dokumentację sprawy. Zgodnie z art. 379 ust. 6 POŚ kierownik kontrolowanego podmiotu oraz kontrolowana osoba fizyczna są obowiązani umożliwić przeprowadzanie kontroli, a w szczególności dokonanie czynności, o których mowa w art. 379 ust. 3 tej ustawy.

Zasady odprowadzania i oczyszczania ścieków

Zasady odprowadzania i oczyszczania ścieków reguluje uzzw. Zgodnie z art. 2 pkt 7 tej ustawy sieć stanowią przewody wodociągowe lub kanalizacyjne wraz z uzbrojeniem i urządzeniami, którymi dostarczana jest woda lub którymi odprowadzane są ścieki, będące w posiadaniu przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego. Z kolei urządzenia kanalizacyjne i wodociągowe zostały zdefiniowane w art. 2 pkt 14 i 16 ustawy. I tak urządzeniami kanalizacyjnymi są sieci kanalizacyjne, wyloty urządzeń kanalizacyjnych służących do wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi oraz urządzenia podczyszczające i oczyszczające ścieki oraz przepompownie ścieków, zaś urządzeniami wodociągowymi są ujęcia wód powierzchniowych i podziemnych, studnie publiczne, urządzenia służące do magazynowania i uzdatniania wód, sieci wodociągowe, urządzenia regulujące ciśnienie wody. Według art. 3 ust. 3 uzzw gmina ustala kierunki rozwoju sieci w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Przez **system kanalizacji zbiorczej**, zgodnie z art. 16 pkt 59 uPW, rozumie się sieć w rozumieniu art. 2 pkt 7 uzzw, zakończoną oczyszczalnią ścieków albo końcowym punktem zrzutu ścieków.

Obowiązki przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych

Minister Środowiska w rozporządzeniu z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego²¹³ określił substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, powodujące zanieczyszczenie wód, które powinno być eliminowane, oraz substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, powodujące zanieczyszczenie wód, które powinno być ograniczane; warunki, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, w tym najwyższe dopuszczalne wartości zanieczyszczeń, oraz warunki, jakie należy spełnić w celu rolniczego wykorzystania ścieków; miejsce i minimalną częstotliwość pobierania próbek ścieków, metodyki referencyjne analizy i sposób oceny, czy ścieki odpowiadają wymaganym warunkom oraz najwyższe dopuszczalne wartości zanieczyszczeń dla ścieków z oczyszczalni ścieków bytowych i komunalnych oraz dla ścieków z oczyszczalni ścieków w aglomeracji. Rozporządzenie to zostało uchylone 2 lipca 2019 r. i zastąpione rozporządzeniem w sprawie warunków wprowadzania z 2019 r.

Obowiązek zapewnienia budowy urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych adresowany jest literalnie do pwk, a nie do gminy. Zgodnie bowiem z art. 15 ust. 1 uzzw, przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne jest obowiązane zapewnić budowę urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych, ustalonych przez gminę w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w zakresie uzgodnionym w wieloletnim planie rozwoju i modernizacji, o którym mowa w art. 21 ust. 1. W sytuacji natomiast, gdy w gminie nie działa przedsiębiorstwo, obowiązek ten przechodzi na gminę, gdyż w przeciwnym razie powstałaby luka prawna w regulacji publicznoprawnych powinności gminy. Istotną przesłanką

²¹³ Dz. U. poz.1800.

realizowania zadań własnych gminy w omawianym zakresie jest istnienie sieci infrastrukturalnych, bez których ogólnodostępne usługi nie mogą być świadczone.

Istotnym w tym zakresie jest także przepis art. 15 ust. 4 uzzw, który stanowi, że przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne jest obowiązane przyłączyć do sieci nieruchomości ubiegającego się o przyłączenie nieruchomości do sieci, jeżeli:

- po pierwsze, są spełnione warunki przyłączenia określone w regulaminie, o którym mowa w art. 19 (regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków uchwalany przez radę gminy) oraz
- po drugie, istnieją techniczne możliwości świadczenia usług.

Przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne ma obowiązek uzyskania zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków wydawanego przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w drodze decyzji (art. 16 ust. 1 uzzw). Obowiązek ten nie dotyczy gminnych jednostek organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej, prowadzących na obszarze własnej gminy ww. działalność (art. 16 ust. 3 uzzw). Na podstawie art. 17c ust. 1 uzzw przedsiębiorstwo ubiegające się o zezwolenie na ww. działalność może wystąpić do organu wykonawczego gminy o przyrzeczenie wydania zezwolenia, tzw. promesę.

Odprowadzanie ścieków odbywa się na podstawie pisemnej umowy o odprowadzanie ścieków zawartej między pwk a odbiorcą usług. Przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne jest obowiązane do zawarcia umowy o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków z osobą, której nieruchomość została przyłączona do sieci i która wystąpiła z pisemnym wnioskiem o zawarcie umowy (art. 6 ust. 1 i 2 uzzw). Przyłączenie do istniejącej sieci kanalizacyjnej może nastąpić tylko na wniosek zainteresowanego. Jeżeli zatem właściciel nieruchomości składa taki wniosek, jest to wystarczające do uznania, iż wykonał obowiązek określony przez art. 5 ust. 1 pkt 2 ucp. Wniosek taki musi być uwzględniony, jeżeli są spełnione warunki przyłączenia i istnieją techniczne możliwości świadczenia usług. W braku takiej możliwości, należy przyjąć, iż po pierwsze po stronie właściciela nie powstanie obowiązek, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 ucp, po drugie zaś zadaniem gminy będzie doprowadzenie do takiej rozbudowy sieci, aby przyłączenie okazało się możliwe.

W zakresie kosztów związanych z wykonaniem obowiązku podłączenia nieruchomości do sieci kanalizacji sanitarnej, należy wskazać, iż nie są one objęte treścią decyzji wydawanej na podstawie art. 5 ust. 7 ucp. Zasady ponoszenia tych kosztów zostały uregulowane w art. 15 ust. 2 uzzw, który stanowi, iż realizację budowy przyłączy do sieci oraz studni wodomierzowej, pomieszczenia przewidzianego do lokalizacji wodomierza głównego i urządzenia pomiarowego zapewnia na własny koszt osoba ubiegająca się o przyłączenie nieruchomości do sieci. Przewidziany w analizowanych przepisach obowiązek wykonania przyłączy do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej i pokrycia określonych kosztów przyłączenia nie oznacza obowiązku osoby ubiegającej się o przyłączenie partycypowania w kosztach

budowy samej sieci. Jedyną formą uczestnictwa finansowego właścicieli nieruchomości w budowie urządzeń infrastruktury technicznej, w tym zakładania instalacji wodociągowych i kanalizacyjnych, jest wnoszenie na rzecz gminy opłat adiacenckich, przy założeniu, że wskutek budowy wzrosła wartość nieruchomości.

Obowiązki właścicieli nieruchomości dotyczące zbierania i odprowadzania ścieków

Jednym z elementów realizacji budowy i modernizacji sieci kanalizacyjnej w sposób zgodny z celami określonymi w dyrektywie jest ustanowienie określonych obowiązków związanych z tą rozbudową po stronie właścicieli nieruchomości.

W art. 5 ust. 1 pkt 2 upcg, regulującym zasady postępowania z nieczystościami ciekłymi właściciele nieruchomości zapewniają utrzymanie czystości i porządku w gminie m.in. poprzez realizację obowiązku przyłączenia nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej. Ustawodawca określając obowiązki właściciela nieruchomości w tym zakresie, we wskazanej regulacji przewidział 2 alternatywne rozwiązania, i tak:

- **gdy istnieje sieć kanalizacyjna** – wówczas zasadą jest, że nieruchomość winna być podłączona do tej sieci, a jedyny wyjątek dotyczy takiej sytuacji, kiedy nieruchomość jest wyposażona w poś spełniającą wymagania określone w przepisach odrębnych – wtedy przyłączenie jej do sieci kanalizacyjnej nie jest obowiązkowe,
- **gdy sieć kanalizacyjna nie istnieje i jej budowa jest technicznie lub ekonomicznie nieuzasadniona** – wówczas właścicielowi nieruchomości przysługuje wybór między wyposażeniem nieruchomości:
 - 1) w zbiornik bezodpływowy nieczystości ciekłych,
 - 2) w przydomową oczyszczalnię ścieków bytowych;
- oba te urządzenia muszą spełniać wymagania określone w przepisach odrębnych.

Z powyższego jednoznacznie wynika, iż z zasady nieczystości ciekłe powstające w gospodarstwie domowym na danej nieruchomości powinny być odprowadzane do kanalizacji sanitarnej. Wyjątkowo natomiast, gdy budowa sieci kanalizacyjnej jest technicznie lub ekonomicznie nieuzasadniona, nieruchomość winna być wyposażona w zbiornik bezodpływowy nieczystości ciekłych lub poś. Jeżeli nieruchomość została wyposażona w poś przed wybudowaniem sieci kanalizacji sanitarnej, obowiązek przyłączenia nieruchomości do tej sieci nie powstanie.

Egzekwowanie obowiązków od właścicieli nieruchomości

Obowiązek przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej ciąży na właścicielu, zatem a contrario, nie może on obciążać organu, czy też innego podmiotu administrującego. Jednakże nadzór nad realizacją ww. obowiązku obciążającego właścicieli nieruchomości, z mocy samego prawa, należy do wójta, burmistrza lub prezydenta miasta (art. 5 ust. 6 upcg). Jak stanowi art. 5 ust. 7 upcg, w przypadku stwierdzenia niewykonania omawianego obowiązku, wójt, burmistrz, prezydent miasta wydaje decyzję nakazującą wykonanie obowiązku. Przepis nie ma charakteru uznaniowego, zatem burmistrz nie może zdecydować o odstąpieniu od obowiązku podłączenia budynku do sieci kanalizacyjnej. Należy więc przyjąć,

że przesłankami, od których spełnienia ustawodawca uzależnił dopuszczalność i obowiązek wydania decyzji nakazującej przyłączenie nieruchomości do sieci kanalizacyjnej, są:

- a) istnienie takiej sieci,
- b) możliwość przyłączenia do niej nieruchomości,
- c) brak wyposażenia nieruchomości w poś oraz
- d) niezrealizowanie przez właścicieli nieruchomości obowiązku przyłączenia.

Przesłanki te muszą zaistnieć kumulatywnie, a organ administracji publicznej winien ich zaistnienie zbadać i wskazać je w uzasadnieniu decyzji nakazującej wykonanie obowiązku.

Przepisy ucpg nie zawierają unormowań stanowiących dla organu podstawy do określenia w drodze decyzji, wydanej w trybie jej art. 5 ust. 7, terminu wykonania obowiązku. Uwzględniając powyższe jak również fakt, iż zgodnie z art. 130 § 1 i 2 k.p.a., przed upływem terminu do wniesienia odwołania decyzja nie ulega wykonaniu, a wniesienie odwołania w terminie wstrzymuje wykonanie decyzji, należy przyjąć, iż przedmiotowa decyzja staje się wykonalna, w dniu, w którym staje się ostateczna (nie przysługuje od niej odwołanie w administracyjnym toku instancji).

Zgodnie z art. 5 ust. 9 ucpg, wykonanie decyzji, wydanej na podstawie jej art. 5 ust. 7, podlega egzekucji w trybie przepisów ustawy egzekucyjnej. Zgodnie natomiast z art. 6 § 1 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji²¹⁴ (dalej: ustawa egzekucyjna), wierzyciel ma obowiązek podjąć czynności zmierzające do zastosowania środków egzekucyjnych, a więc powinien upomnieć zobowiązanego, wystawić tytuł wykonawczy i skierować go wraz z wnioskiem o wszczęcie egzekucji do właściwego organu egzekucyjnego.

Istotnym jest, iż na gruncie ustawy egzekucyjnej, wójt, burmistrz lub prezydent miasta jest jednocześnie:

- **wierzycielem**, w myśl bowiem art. 1a pkt 13 ustawy egzekucyjnej, przez „wierzyciela” należy rozumieć podmiot uprawniony do żądania wykonania obowiązku lub jego zabezpieczenia w administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym lub zabezpieczającym, natomiast według art. 5 § 1 pkt 1 ustawy egzekucyjnej, uprawnionym do żądania wykonania w drodze egzekucji administracyjnej obowiązków wynikających z decyzji jest właściwy do orzekania organ I instancji oraz
- **organem egzekucyjnym**, zgodnie z art. 20 § 1 pkt 2 ustawy egzekucyjnej, w zakresie egzekucji administracyjnej obowiązków o charakterze niepieniężnym jest właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego w zakresie m.in. zadań własnych.

Zgodnie z art. 15 § 1 ustawy egzekucyjnej egzekucja administracyjna, co do zasady, może być wszczęta, jeżeli wierzyciel, po upływie terminu do wykonania przez zobowiązanego obowiązku, przesłał mu pisemne upomnienie

²¹⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 1427, ze zm.

zawierające wezwanie do wykonania obowiązku z zagrożeniem skierowania sprawy na drogę postępowania egzekucyjnego. Postępowanie egzekucyjne może być zatem wszczęte dopiero po bezskutecznym upływie 7 dni od dnia doręczenia tego wezwania.

Organ egzekucyjny wszczyna egzekucję administracyjną na wniosek wierzyciela i na podstawie wystawionego przez niego tytułu wykonawczego, sporządzonego według ustalonego wzoru (art. 26 § 1 ustawy egzekucyjnej), ale jeżeli wierzyciel jest jednocześnie organem egzekucyjnym, przystępuje z urzędu do egzekucji na podstawie tytułu wykonawczego przez siebie wystawionego (art. 26 § 4 ustawy egzekucyjnej). Tym samym w zagadnieniu objętym niniejszą analizą, postępowanie zostanie wszczęte z urzędu, gdyż jak już wskazywano, na podstawie art. 5 § 1 pkt 1 oraz art. 20 § 1 pkt 2 ustawy egzekucyjnej wierzyciel – wójt (burmistrz lub prezydent miasta) jako organ wydający decyzję w pierwszej instancji jest jednocześnie – jako właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego – organem egzekucyjnym.

Przy uwzględnieniu, iż obowiązek objęty tytułem wykonawczym, a wynikający z ostatecznej decyzji wydanej w trybie art. 5 ust. 7 ucpg, tj. decyzji nakazującej przyłączenie do sieci kanalizacyjnych jest **obowiązkiem o charakterze niepieniężnym**, jego przymusowe wykonanie jest praktycznie możliwe przy użyciu 2 środków egzekucyjnych, tj. po pierwsze grzywny w celu przymuszenia i po drugie wykonania zastępczego, których zastosowanie następuje w wyniku doręczenia zobowiązanemu odpisu tytułu wykonawczego oraz postanowienia o zastosowaniu środka egzekucyjnego. Należy zaznaczyć, iż środek egzekucyjny w postaci wykonania zastępczego jest prowadzeniem egzekucji obowiązków obejmujących czynności, których wykonanie można zlecić za zobowiązanego (czyli właściciela nieruchomości) innej osobie (np. firmie komunalnej podłączającej do sieci). Koszty podłączenia ponosi w takim przypadku właściciel nieruchomości (art. 127 ustawy egzekucyjnej). Z kolei zgodnie z art. 121 § 1 ustawy egzekucyjnej, grzywna w celu przymuszenia może być nakładana kilkakrotnie w tej samej lub wyższej kwocie. W myśl art. 121 § 2 i 3 ustawy, każdorazowo nałożona grzywna nie może przekraczać kwoty 10 000 zł, a w stosunku do osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, kwoty 50 000 zł. Grzywny nakładane wielokrotnie nie mogą natomiast łącznie przekroczyć kwoty 50 000 zł, a w stosunku do osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej kwoty 200 000 zł.

Należy także wskazać, że niewykonanie obowiązku określonego w art. 5 ust. 1 ucpg jest wykroczeniem z art. 10 ust. 2 ucpg tym samym, ten kto nie wykonuje obowiązków wymienionych w art. 5 ust. 1, podlega karze grzywny, a postępowanie w sprawie toczy się według przepisów ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia²¹⁵ (dalej: k.p.w.).

²¹⁵ Dz. U. z 2021 r. poz. 457, ze zm.

W myśl postanowień z art. 17 § 3 k.p.w. uprawnienia oskarżyciela publicznego przysługują organom administracji rządowej i samorządowej, organom kontroli państwowej i kontroli samorządu terytorialnego oraz strażom gminnym (miejskim), tylko wówczas, gdy w zakresie swego działania w tym w trakcie prowadzonych czynności wyjaśniających ujawniły wykroczenia i wystąpiły z wnioskiem o ukaranie. Oznacza to tym samym, iż ogólną legitymację do pełnienia funkcji oskarżyciela publicznego w zakresie wskazanego wykroczenia posiada każdy z ww. organów, pod warunkiem jego ujawnienia w ramach czynności wyjaśniających przeprowadzanych przez ten organ i wystąpienia z wnioskiem o ukaranie. Przepis ten stanowi uzupełnienie regulacji art. 379 ust. 4 POŚ, zgodnie z którym wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta, staroście, marszałkowi województwa lub osobom przez nich upoważnionym, w sprawach o wykroczenia przeciw przepisom o ochronie środowiska, przysługują uprawnienia oskarżyciela publicznego. Powyższe oznacza, iż organy te będą mogły realizować uprawnienia oskarżycielskie na podstawie art. 379 ust. 4 POŚ, jedynie w wypadku ujawnienia wskazanego wykroczenia i wystąpienia ze stosownym wnioskiem o ukaranie.

Nie ulega przy tym wątpliwości, że wykroczenie z art. 10 ust. 2 ucpg jest wykroczeniem przeciwko przepisom o ochronie środowiska.

Upewnienie do nałożenia kary grzywny za wskazane wykroczenie w drodze mandatu karnego posiadają jedynie strażnicy gminni, co wynika wprost z § 2 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 listopada 2003 w sprawie wykroczeń, za które strażnicy straży gminnych są uprawnieni do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego²¹⁶.

Reasumując, w przypadku uchylania się właścicieli nieruchomości od nałożonego ustawą obowiązku przyłączenia nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej, Gmina ma następujące możliwości prawne:

- wszczęcie postępowania administracyjnego zmierzającego do wydania decyzji nakazującej właścicielowi nieruchomości wykonanie obowiązku określonego w art. 5 ust. 1 pkt 2 ucpg (art. 5 ust. 7 ucpg), a także postępowania egzekucyjnego w administracji w celu wykonania obowiązku określonego decyzją;
- wystąpienia z wnioskiem o ukaranie do sądu lub zawiadomienie organów uprawnionych do nałożenia grzywny (straży gminnej) w drodze mandatu karnego o popełnieniu przez właściciela nieruchomości wykroczenia z art. 10 ust. 2 ucpg.

Organem właściwym do kontroli wykonania przez właścicieli nieruchomości obowiązków określonych w przepisach ww. ustawy, realizacji procesu wydawania oraz egzekwowania decyzji wydawanych, zgodnie z art. 5 ust. 7 ucpg, jest wójt, burmistrz lub prezydent miasta. Zgodnie bowiem z art. 379 ust. 1 POŚ, stanowiącym ogólną normę kompetencyjną w sprawach z zakresu ochrony środowiska, organy te sprawują kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska w zakresie objętym ich właściwością, a więc również w zakresie realizacji przez właścicieli nieruchomości obowiązków określonych w przepisach ucpg.

²¹⁶ Dz. U. z 2003 r. Nr 208, poz. 2026, ze zm.

Zasady finansowania zadań gminy w zakresie gospodarki ściekowej

Reasumując – dopiero wówczas gdy gmina, realizując wynikający z art. 7 ust. 1 pkt 3 ustawy o samorządzie gminnym, obowiązek zaspokajania zbiorowych potrzeb wspólnoty w zakresie budowy kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, wybuduje sieć kanalizacji sanitarnej, po stronie właścicieli nieruchomości, powstanie obowiązek podłączenia się do tej sieci łącznie z kosztami tego podłączenia. Obowiązek budowy kanalizacji dotyczy bowiem wybudowania i doprowadzenia sieci do nieruchomości. Kwestia przyłącza, tj. połączenia sieci z budynkiem, w dalszym ciągu obciąża właściciela nieruchomości.

Zasady finansowania zadań gminy w zakresie budowy infrastruktury sanitarnej, w tym także w zakresie dofinansowania zadań w tym zakresie określają przepisy POŚ. Zgodnie z art. 403 ust. 2 POŚ, do zadań własnych gmin należy finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej w zakresie określonym w art. 400a ust. 1 pkt 2, 5, 8, 9, 15, 16, 21–25, 29, 31, 32 i 38–42 w wysokości nie mniejszej niż kwota wpływów z tytułu opłat i kar, o których mowa w art. 402 ust. 4–6, stanowiących dochody budżetów gmin, pomniejszona o nadwyżkę z tytułu tych dochodów przekazywaną do wfośigw. W art. 400a ust. 1 pkt 2 oraz pkt 42 ww. ustawy, wśród zadań finansowanych w ramach ochrony środowiska i gospodarki wodnej wymieniono m.in. przedsięwzięcia związane z ochroną wód oraz inne zadania służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju i zgodne z polityką ochrony środowiska.

Zgodnie z art. 3 pkt 13 POŚ przez ochronę środowiska – rozumie się podjęcie lub zaniechanie działań, umożliwiających zachowanie lub przywrócenie równowagi przyrodniczej; ochrona ta polega w szczególności na racjonalnym kształtowaniu środowiska i gospodarowaniu zasobami środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, przeciwdziałaniu zanieczyszczeniom, przywróceniu elementów przyrodniczych do stanu właściwego. Jednocześnie w myśl art. 50 uPW wody jako integralna część środowiska oraz siedlisko dla organizmów, podlegają ochronie, niezależnie od tego czyją stanowią własność.

Tak szerokie ujęcie zagadnienia ochrony wód pozwala przyjąć, iż mieszczą się w nim także działania ochronne sprowadzających się m.in. do przeciwdziałaniu zanieczyszczeniom i degradacji wód także poprzez rozbudowę infrastruktury sanitarnej. Zadanie te w pełni mieszczą się również w dyspozycji art. 400a ust. 1 pkt 42 POŚ.

Zgodnie z art. 403 ust 4 POŚ, finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej, o którym mowa w ust. 1 i 2, może polegać na udzielaniu dotacji celowej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych z budżetu gminy lub budżetu powiatu na finansowanie lub dofinansowanie kosztów inwestycji:

- 1) podmiotów niezaliczonych do sektora finansów publicznych, w szczególności:
 - a) osób fizycznych,
 - b) wspólnot mieszkaniowych,
 - c) osób prawnych,
 - d) przedsiębiorców;
- 2) jednostek sektora finansów publicznych będących gminnymi lub powiatowymi osobami prawnymi.

Zasady udzielania dotacji celowej, obejmujące w szczególności kryteria wyboru inwestycji do finansowania lub dofinansowania oraz tryb postępowania w sprawie udzielania dotacji i sposób jej rozliczania określa odpowiednio rada gminy albo rada powiatu w drodze uchwały (art. 403 ust. 5 POŚ). Oznacza to, że w praktyce dotacje będą mogły być przyznane dopiero po opracowaniu odpowiednio przez radę gminy albo powiatu zasad udzielania dotacji. Analizując tworzenie zasad udzielania dotacji, należy zwrócić również uwagę na to, że zakres przedmiotowy uchwały podejmowanej w tym zakresie ma charakter otwarty. Niezbędnym minimum, jakie powinno się w nich znaleźć, są kryteria do dofinansowania lub sfinansowania zadań w zakresie ochrony środowiska, tryb postępowania w sprawie udzielenia dotacji oraz sposób jej rozliczenia.

Udzielenie natomiast dotacji celowej, o której mowa w ust. 4, w myśl art. 403 ust. 6 ww. ustawy, następuje na podstawie umowy zawartej przez gminę lub powiat z podmiotami określonymi w ust. 4. W przypadku gdy dotacja stanowi pomoc publiczną lub pomoc de minimis jej udzielenie następuje z uwzględnieniem warunków dopuszczalności tej pomocy określonych w przepisach prawa Unii Europejskiej. Zgodnie z powyższym, podstawą formalną udzielenia dotacji jest umowa dotacji, w której winno być precyzyjnie określone zadanie dofinansowywane ze środków gminy lub powiatu oraz rozliczenie przyznanej pomocy.

W oczyszczalniach ścieków powstają osady ściekowe jako specyficzny odpad procesu oczyszczania ścieków, które wymagają odpowiedniego zagospodarowania. Sposoby zagospodarowania osadów ściekowych wynikają z następujących aktów prawnych: uoo, rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2015 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych²¹⁷, rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 16 lipca 2015 r. w sprawie dopuszczania odpadów do składowania na składowiskach²¹⁸. Osad opuszczający oczyszczalnię ścieków musi być bezpieczny dla środowiska i ludzi.

Odnośnie zagospodarowania koś znajduje zastosowanie hierarchia postępowania z odpadami, określona w art. 17 uoo.

Zgodnie z tym przepisem w pierwszej kolejności powinny być podjęte działania mające na celu zapobiegania powstawaniu odpadów; w dalszej kolejności przygotowywanie ich do ponownego użycia, recykling, inne procesy odzysku oraz unieszkodliwianie. Do 1 stycznia 2016 r. jedyną metodą do zagospodarowania ich było składowanie na składowisku bądź przetworzenie w taki sposób, aby mógł być wykorzystany przyrodniczo. Od 1 stycznia 2016 r. na skutek unijnych wymogów prawnych²¹⁹ jest zakaz składowania osadów ście-

Podstawy postępowania z komunalnymi osadami ściekowymi

²¹⁷ Dz. U. poz. 257.

²¹⁸ Dz. U. poz. 1277.

²¹⁹ Dyrektywy Rady 86/278/EWG z 12 czerwca 1986 r. w sprawie ochrony środowiska, w szczególności gleby, w przypadku wykorzystywania osadów ściekowych w rolnictwie. Dyrektywa ogranicza możliwości wykorzystania osadów ściekowych do celów rolniczych i przyrodniczych, wprowadzając normy dotyczące stężeń metali ciężkich w osadach. Dyrektywy Rady 91/271/EWG z 21 maja 1991 r. dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych (zakaz zrzutu osadów ściekowych do mórz i oceanów), dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/12/WE z 5 kwietnia 2006 r. w sprawie odpadów, dyrektywy Rady 1999/31/WE z 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów. Dyrektywa ta zabrania składowania osadów ściekowych na składowiskach innych niż niebezpieczne i obojętne.

kowych, których ciepło spalania wynosi powyżej 6 MJ/kg suchej masy. Koś mogą być składowane na składowiskach odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, jeżeli spełniać będą kryteria określone w załączniku nr 4 do rozporządzenia Ministra Gospodarki w sprawie dopuszczania odpadów do składowania na składowiskach. Z kolei Minister Środowiska w rozporządzeniu z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego²²⁰ określił substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, powodujące zanieczyszczenie wód, które powinno być eliminowane, oraz substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, powodujące zanieczyszczenie wód, które powinno być ograniczane; warunki, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, w tym najwyższe dopuszczalne wartości zanieczyszczeń, oraz warunki, jakie należy spełnić w celu rolniczego wykorzystania ścieków; miejsce i minimalną częstotliwość pobierania próbek ścieków, metodyki referencyjne analizy i sposób oceny, czy ścieki odpowiadają wymaganym warunkom; oraz najwyższe dopuszczalne wartości zanieczyszczeń dla ścieków z oczyszczalni ścieków bytowych i komunalnych oraz dla ścieków z oczyszczalni ścieków w aglomeracji.

Formą prawną postępowania z koś jest ich odzysk polegający na ich stosowaniu, przy czym art. 96 ust. 1 uoo wyróżnia 2 warianty stosowania:

- 1) do upraw – art. 96 ust. 1 pkt 1–3:
 - a) wszystkich płodów rolnych,
 - b) roślin przeznaczonych do produkcji kompostu,
 - c) roślin nieprzeznaczonych do spożycia i do produkcji pasz;
- 2) oraz do innych celów określonych w art. 96 ust. 1 pkt 4 i 5 to są:
 - a) rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne,
 - b) służących dostosowaniu gruntów do określonych potrzeb, jeżeli te potrzeby wynikają z:
 - planów gospodarki odpadami,
 - planów zagospodarowania przestrzennego,
 - decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Wyróżnienie pierwszego wariantu dotyczącego upraw ma takie znaczenie, że tylko do niego odnosi się:

- 1) odpowiedzialność wytwórcy osadów za prawidłowe ich stosowanie – art. 96 ust. 3,
- 2) obowiązek wytwórcy pisemnego powiadomienia WIOŚ – art. 96 ust. 8 i 9,
- 3) zwolnienie władającego powierzchnią ziemi z obowiązku uzyskania zezwolenia na przetwarzanie odpadów lub obowiązku wpisu do rejestru – art. 96 ust. 11.

Zgodnie z art. 96 ust. 2 koś mogą być przekazywane do stosowania władającemu powierzchnią ziemi wyłącznie przez wytwórcę tych osadów. Natomiast kto, nie będąc wytwórcą osadów, przekazuje je do stosowania, popełnia wykroczenie z art. 184 ust. 1 uoo.

²²⁰ Uchylone z dniem 2 lipca 2019 r. przez art. 566 ust. 1 i art. 573 uPW.

Ustawodawca, w art. 96 ust. 4 nie dopuszcza stosowania koś, które nie są poddane odpowiednim przygotowaniom do stosowania. Stosowanie ich bez takiego przygotowania jest wykroczeniem z art. 185 ust. 1.

Uoo nakłada na wytwórcę koś obowiązeki:

- poddania osadów ściekowych oraz gruntów, na których mają być stosowane, badaniom, których zakres ma być ustalony rozporządzeniem wykonawczym – art. 96 ust. 6. Niedopełnienie tego obowiązku jest wykroczeniem z art. 185 ust. 2;
- przekazania władającemu powierzchnią ziemi, na których osady mają być stosowane, informacji o dawkach oraz wyników badań – art. 96 ust. 7. Niedopełnienie tego obowiązku jest wykroczeniem z art. 185 ust. 2;
- powiadomienia WIOŚ o zamiarze przekazania osadów władającemu powierzchnią ziemi, ale tylko w wariantcie odnoszącym się do upraw – art. 96 ust. 8 i 9. Niedopełnienie tego obowiązku jest wykroczeniem z art. 184 ust. 2.

W art. 96 ust. 12 ustawodawca zamieścił 14 zakazów stosowania koś, uzasadnionych:

- względami ochrony przyrody (pkt 1 i 9),
- ochroną wód (pkt 2, 3, 4 i 8),
- właściwościami gruntów (pkt 5, 6, 7, 10),
- przeznaczeniem gruntów (pkt 11, 12, 13 i 14).

Na obszarach parków narodowych i rezerwatów przyrody koś w ogóle stosować nie wolno, na innych obszarach chronionych, tj. w parkach krajobrazowych, w obszarach chronionego krajobrazu, w obszarach Natura 2000 (poza parkami narodowymi i rezerwatami przyrody), w użytkach ekologicznych i zespołach przyrodniczo-krajobrazowych można je stosować, ale pod warunkiem, że zostały wytworzone na tych terenach.

Oczyszczalnie ścieków oprócz pozytywnej roli służącej ochronie środowiska naturalnego mogą też negatywnie oddziaływać na środowisko, co potwierdza fakt, że są one wymienione w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko²²¹, a następnie od 11 października 2019 r. w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko²²², że oczyszczalnie ścieków zaliczone są do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko (§ 2 ust. 1 pkt 40 w obu rozporządzeniach). Z tym, że w ww. rozporządzeniu z 2010 r. były to instalacje do oczyszczania ścieków przewidziane do obsługi nie mniej niż 100 000 równoważnych mieszkańców w rozumieniu art. 43 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne, a w rozporządzeniu z 2019 r. mowa o instalacjach do oczyszczania ścieków przewidzianych do obsługi liczby mieszkańców większej niż 150 000 równoważnej liczby mieszkańców w rozumieniu art. 86 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne.

²²¹ Dz. U. z 2016 r. poz. 71, uchylone z dniem 11 października 2019 r.

²²² Dz. U. poz. 1839.

6.3. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności

1. Dyrektywa Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych (Dz. Urz. WE L 135 z 30.05.1991, str. 40).
2. Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2021 r. poz. 624, ze zm.).
3. Podpisany w dniu 16 kwietnia 2003 r. przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej Akt dotyczący warunków przystąpienia Republiki Czeskiej, Republiki Estońskiej, Republiki Cypryjskiej, Republiki Łotewskiej, Republiki Litewskiej, Republiki Węgierskiej, Republiki Malty, Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Słowenii i Republiki Słowackiej oraz dostosowań w Traktatach stanowiących podstawę Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864).
4. Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2020 r. poz. 2028).
5. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2020 r. poz. 1219, ze zm.).
6. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2020 r. poz. 1333, ze zm.).
7. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1372, ze zm.).
8. Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2021 r. poz. 888, ze zm.).
9. Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2021 r. poz. 779, ze zm.).
10. Ustawa z dnia 27 października 2017 r. o zmianie ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2180).
11. Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2020 r. poz. 1427, ze zm.).
12. Ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 955, ze zm.).
13. Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 27 lipca 2018 r. w sprawie sposobu wyznaczania obszarów i granic aglomeracji (Dz. U. poz. 1586) – weszło w życie z dniem 21 sierpnia 2018 r.
14. Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych (Dz. U. poz. 1311) – weszło w życie z dniem 16 lipca 2019 r.

ZAŁĄCZNIKI

15. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. poz. 1800) – obowiązywało do dnia 1 lipca 2019 r.
16. Rozporządzenie Ministra Budownictwa z dnia 14 lipca 2006 r. w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1757).
17. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2015 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych (Dz. U. poz. 257).
18. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. poz. 1923) – obowiązywało do dnia 5 stycznia 2020 r., a od dnia 6 stycznia 2020 r. obowiązuje rozporządzenie Ministra Klimatu z dnia 2 stycznia 2020 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. poz. 10).
19. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 16 lipca 2015 r. w sprawie dopuszczania odpadów do składowania na składowiskach (Dz. U. poz. 1277).
20. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 stycznia 2015 r. w sprawie procesu odzysku R10 (Dz. U. poz. 132).

6.4. Wykaz podmiotów, którym przekazano informację o wynikach kontroli

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
6. Rzecznik Praw Obywatelskich
7. Sejmowa Komisja do Spraw Kontroli Państwowej
8. Sejmowa Komisja Odpowiedzialności Konstytucyjnej
9. Sejmowa Komisja Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej
10. Sejmowa Komisja Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa
11. Sejmowa Komisja Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej
12. Senacka Komisja Środowiska
13. Senacka Komisja Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej
14. Minister Infrastruktury
15. Minister Klimatu i Środowiska
16. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji
17. Biuro Bezpieczeństwa Narodowego
18. Szef Centralnego Biura Antykorupcyjnego
19. Główny Inspektor Ochrony Środowiska
20. Prezes Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie
21. Prezes Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
22. Prezesi zarządów wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej
23. Wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast

6.5. Stanowisko Ministra do informacji o wynikach kontroli

MINISTER INFRASTRUKTURY

Warszawa, dnia 04 marca 2022 r.

Znak sprawy: DGWiŻŚ-7.0810.1.2022

**Pan
Marian Banaś
Prezes
Najwyższej Izby Kontroli**

Szanowny Panie Prezesie,

W odpowiedzi na pismo z dnia 15 lutego 2021 r., znak: KSI.430.007.2021, dotyczące informacji Najwyższej Izby Kontroli o wynikach kontroli P/21/046 pn. „Zbieranie i oczyszczanie ścieków komunalnych”, przekazuję poniższe stanowisko w sprawie.

Od czasu przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej nastąpił w Polsce znaczący postęp w gospodarce ściekowej, co obrazuje rokroczne oddawanie do eksploatacji kolejnych nowo wybudowanych oczyszczalni ścieków, modernizacja istniejących oczyszczalni (w szczególności pod kątem usuwania ze ścieków związków biogenych - azotu i fosforu), rozbudowa sieci kanalizacyjnej oraz wyłączenie z eksploatacji obiektów przestarzałych i nieefektywnych. Skutkiem tych działań jest wzrost ilości ścieków oczyszczanych ogółem (w tym wzrost oczyszczania z podwyższonym usuwaniem biogenów).

Nie ulega jednak wątpliwości, że w wyniku wieloletnich zaniedbań w tym sektorze, pomimo wspomnianych postępów, system ten w dalszym ciągu wymaga podjęcia wielu działań, w szczególności ze strony samorządowej, w celu zapewnienia jego prawidłowego funkcjonowania.

Pierwszym, i zarazem najistotniejszym działaniem tym w zakresie była reforma gospodarowania wodami wprowadzona ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. – *Prawo wodne*, która miała na celu m.in. pełne wdrożenie dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (tzw. Ramowej dyrektywy wodnej). Reforma ta objęła także kwestie gospodarki ściekowej w oparciu o przepisy dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych (tzw. dyrektywy ściekowej).

W związku z tą reformą wydane zostały również nowe akty wykonawcze zawierające stosowne zmiany rozwiązań prawnych w stosunku do aktów normatywnych wydanych na podstawie uchylonej ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – *Prawo wodne*. Należą do nich m.in. rozporządzenia wynikające z art. 95 ust. 1, art. 99 ust. 1, art. 99 ust. 2 oraz art. 100 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – *Prawo wodne*, które dotyczą szeroko pojętej gospodarki ściekowej i które regulują tę kwestię w sposób kompleksowy, wdrażając jednocześnie przepisy wynikające z dyrektywy ściekowej.

Ponadto, w ramach ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – *Prawo wodne* przeniesiono na ministra do spraw gospodarki wodnej obowiązek sporządzania i aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (art. 88 ust. 1 ustawy). Najnowsza, szósta aktualizacja KPOŚK, która jest obecnie procedowana przez Ministerstwo Infrastruktury, wprowadza nowe rozwiązania obejmujące m.in. informację o aktualnym spełnianiu poszczególnych warunków dyrektywy ściekowej dla każdej aglomeracji oraz wskazanie wielkości RLM niespełniającej warunków dyrektywy ściekowej.

Na ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej przeniesiony został także obowiązek przedkładania co 2 lata Radzie Ministrów sprawozdania z wykonania krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (art. 94 ustawy). Od momentu wejścia w życie ww. ustawy zmianie uległo także podejście do opracowywania corocznych sprawozdań z realizacji KPOŚK, za których opracowanie odpowiadają Wody Polskie (art. 91 ustawy). Do roku 2018 coroczna sprawozdawczość prezentowana była wyłącznie w postaci bazy danych. Od czasów reformy, na wniosek ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej, sprawozdawczość z realizacji KPOŚK obejmuje również część opisową sprawozdania zawierająca podstawowe podsumowania informacji wynikających z danych przekazanych przez gminy. Opracowane zostały również szczegółowe zestawienia tabelaryczne agregujące poszczególne informacje w podziale na województwa, grupy RLM, dorzecza oraz regiony wodne. Tego typu działania umożliwiły zarówno administracji centralnej jak i samorządowej lepsze rozeznanie dotyczące stanu gospodarki ściekowej zarówno w ujęciu krajowym, regionalnym jak i na poziomie poszczególnych gmin. Od sprawozdania z realizacji KPOŚK w 2020 r. proces sprawozdawczy obejmuje także ocenę spełniania poszczególnych warunków dyrektywy ściekowej w odniesieniu do każdej aglomeracji. Umożliwia to skuteczne monitorowanie postępów we wdrażaniu dyrektywy, a także umożliwia skuteczniejsze planowanie działań w zakresie gospodarki ściekowej.

Mając na uwadze zidentyfikowane przez resort gospodarki wodnej problemy związane m.in. z prowadzeniem przez gminy gospodarki ściekowej w sposób prawidłowy oraz z dostosowaniem aglomeracji do wymogów wynikających z przepisów dyrektywy ściekowej, Ministerstwo Infrastruktury przygotowało pakiet rozwiązań legislacyjnych w ramach projektu ustawy *o zmianie ustawy – Prawo wodne i niektórych innych ustaw* (UC112) – dalej jako projekt ustawy UC 112. Pakiet ten oprócz zmiany ustawy – *Prawo wodne* wprowadza również zmiany w ustawie z dnia 7 czerwca 2001 r. *o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków* oraz ustawy z dnia 13 września 1996 r. *o utrzymaniu czystości i porządku w gminach*. Przy opracowywaniu projektu ustawy wzięto pod uwagę również wyniki wcześniejszych kontroli NIK związanych z gospodarką ściekową, tj.

- kontroli pn. *„Przestrzeganie zasady zrównoważonego rozwoju w gospodarowaniu zasobami wodnymi w gminach turystycznych”*,
- kontroli pn. *„Wykonywanie przez gminy województwa lubuskiego zadań w zakresie nadzoru nad funkcjonowaniem zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków”*,
- kontroli pn. *„Realizacja zadań dotyczących odbioru nieczystości ciekłych ze zbiorników bezodpływowych przez wybrane gminy województwa opolskiego”*.

Projekt ustawy UC112 jest aktualnie na etapie Komitetu do Spraw Europejskich. Planowany termin zakończenia procesu legislacyjnego to koniec II kwartału 2022 r.

Odnosząc się do wniosków pokontrolnych skierowanych do Ministra Infrastruktury informuję, co następuje.

Ad 1. Wprowadzenie w art. 3 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (dalej ucpg) delegacji dla ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej w zakresie określenia wymaganego zakresu danych niezbędnych dla realizacji celów prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków.

Projekt ustawy UC112 wprowadza do ustawy ucpg obowiązek sporządzania przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta sprawozdania dotyczącego gospodarowania nieczystościami ciekłymi za poprzedni rok kalendarzowy. Określony został również zakres sprawozdania, obejmujący informacje m.in. o:

- liczbie zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy,
- liczbie właścicieli nieruchomości, od których odebrano nieczystości ciekłe oraz liczbie osób zameldowanych w nieruchomości, na której znajduje się dany zbiornik bezodpływowy lub przydomowa oczyszczalnia ścieków,
- liczbie zawartych umów w okresie sprawozdawczym, a także przed okresem sprawozdawczym, ale obejmujących działania realizowane w okresie sprawozdawczym,
- liczbie zbiorników bezodpływowych lub przydomowych oczyszczalni ścieków, w stosunku do których gmina zorganizowała ich opróżnianie,
- liczbie przeprowadzonych kontroli zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków oraz wynikach tych kontroli.

Na podstawie zakresu sprawozdania gminy mają możliwość odpowiedniego dostosowania prowadzonej ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków, o której mowa w art. 3 ust. 3 ucpg.

Ad 2. Wprowadzenie w art. 9o ucpg obowiązku składania przez przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych sprawozdań zerowych, w sposób analogiczny jak w art. 9nb ust. 3a ucpg w zakresie odpadów komunalnych.

Obowiązujące brzmienie przepisu art. 9o ust. 1 ucpg wskazuje, że podmiot prowadzący działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych jest obowiązany do sporządzania kwartalnych sprawozdań. Przepis ten nakłada obowiązek na wszystkie podmioty prowadzące przedmiotową działalność, a nie jedynie na te, które w danym okresie sprawozdawczym dokonały odbioru nieczystości. Należy podkreślić, że podmioty te w ramach ww. sprawozdawczości, zgodnie z art. 9o ust. 4 ucpg zobowiązane są do dołączania do sprawozdania wykazu właścicieli nieruchomości, z którymi w okresie objętym sprawozdaniem zawarły umowy na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych, oraz wykazu właścicieli nieruchomości, z którymi umowy te uległy rozwiązaniu lub wygasły. W związku z tym, nawet w przypadku braku świadczenia usługi w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych w danym okresie sprawozdawczym, podmioty mogły zawierać stosowne umowy lub umowy mogły ulec rozwiązaniu lub wygaśnięciu, a informacje te powinny zostać przekazane wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta w ramach obowiązku sprawozdawczego.

Mając na uwadze powyższe, podmioty prowadzące działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych zobowiązane są do składania kwartalnych sprawozdań niezależnie od tego, czy w danym okresie świadczyły usługi w tym zakresie. Tworzenie dodatkowych przepisów odnoszących się do obowiązku przekazywania tzw. sprawozdań zerowych, stanowiłoby w ocenie resortu gospodarki wodnej nadregulację.

Ad 3. Wprowadzenie w art. 9p ucpg obowiązku dokonywania przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta weryfikacji terminowości i rzetelności kwartalnych sprawozdań składanych przez przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.

Projekt ustawy UC112 przewiduje wprowadzenie mechanizmu administracyjnych kar pieniężnych dla podmiotu prowadzącego działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych lub osadników w instalacjach przydomowych oczyszczalni ścieków i transportu nieczystości ciekłych, który przekazuje po terminie sprawozdanie, o którym mowa w art. 9o ucpg. Zgodnie z propozycją przepisów kara ta naliczana jest za każdy dzień opóźnienia, nie więcej jednak niż za 90 dni. Jeżeli przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie, nie wypełnia określonych w nim warunków lub nie przekazuje sprawozdania, o którym mowa w art. 9o ust. 2, w terminie 90 dni od dnia upływu terminu wskazanego w tym przepisie na przekazanie sprawozdania, organ, który wydał zezwolenie, wzywa go do niezwłocznego odpowiednio: zaniechania naruszania tych warunków lub przekazania sprawozdania nie później niż w terminie 7 dni od dnia otrzymania tego wezwania. Jeżeli przedsiębiorca, mimo wezwania nadal narusza te warunki lub nie przekazał sprawozdania, organ cofa, w drodze decyzji, zezwolenie bez odszkodowania. W związku z tym organy samorządowe zobligowane są do weryfikowania terminowości przekazywania kwartalnych sprawozdań przez przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych kwartalnych sprawozdań.

W odniesieniu do dokonywania przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta weryfikacji rzetelności kwartalnych sprawozdań składanych przez przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, informuję, iż kwestia ta wymaga pogłębionej analizy, w tym również przez inne jednostki, w związku z tym ewentualne wprowadzenie przepisów w tym zakresie do ucpg może zostać dokonane w późniejszym okresie.

Ad 4. Wprowadzenie w art. 9o ust. 3 i 4 ucpq zmian umożliwiających uzyskanie z kwartalnych sprawozdań składanych przez przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, informacji pozwalających na skuteczne nadzorowanie postępowania z nieczystościami ciekłymi, takich jak: dane właściciela nieruchomości, data wykonania usługi wraz z informacją, czy została ona wykonana w ramach okresowej umowy, czy na jednorazowe zlecenie.

W projekcie ustawy UC112 zaproponowana została zmiana brzmienia art. 9o ust. 3 pkt 6 ucpq poprzez wskazanie, że sprawozdanie, oprócz liczby właścicieli nieruchomości, od których zostały odebrane nieczystości ciekłe zawiera również wykaz adresów tych nieruchomości.

Odnosząc się do wniosku NIK w zakresie zawarcia w kwartalnych sprawdzaniach wymogu dotyczącego przedstawiania informacji o dacie wykonania usługi wraz z informacją, czy została ona wykonana w ramach okresowej umowy, należy wskazać, że kontrola przestrzegania przepisów art. 3 ust. 3 ucpq w zakresie częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych należy do właściwości gminy. Projekt ustawy UC112, wprowadzając wymóg sporządzania przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta sprawozdania dotyczącego gospodarowania nieczystościami ciekłymi za poprzedni rok kalendarzowy, wskazał na konieczność przedstawiania w nim m.in. informacji o liczbie przeprowadzonych kontroli zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków, o których mowa w art. 6 ust. 5a ucpq, oraz wynikach tych kontroli. Gmina może zatem, na podstawie wspomnianego wykazu adresów nieruchomości stanowiącego element kwartalnych sprawozdań przedsiębiorców, dokonać kontroli, w ramach której, na podstawie przedstawionych dowodów, będzie mogła zweryfikować daty wykonania usługi oraz formę zawartej umowy (jednorazowa, okresowa). Konieczność przedstawiania zbyt obszernych i szczegółowych informacji w zakresie prowadzonej działalności, w szczególności na obszarach o dużej liczbie indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, może stanowić zbyt duże obciążenie administracyjne przedsiębiorców. Może dotyczyć to w szczególności podmiotów prowadzących działalność na terenie kilku gmin, co wiązałoby się z koniecznością prowadzenia kilku baz danych, a to z kolei mogłoby wpłynąć negatywnie na koszty funkcjonowania przedsiębiorstwa oraz jego konkurencyjność.

Ad 5. Wprowadzenie sankcji za nieprzekazanie sprawozdania kwartalnego, o którym mowa w art. 9o ust. 1 ucpq.

W projekcie ustawy UC112 zaproponowano przepis wskazujący, że jeżeli przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie, nie wypełnia określonych w nim warunków lub nie przekazuje sprawozdania, o którym mowa w art. 9o ust. 2, w terminie 90 dni od dnia upływu terminu wskazanego w tym przepisie na przekazanie tego sprawozdania, organ, który wydał zezwolenie, wzywa go do niezwłocznego odpowiednio zaniechania naruszania tych warunków lub przekazania sprawozdania nie później niż w terminie 7 dni od dnia otrzymania tego wezwania. Jeżeli przedsiębiorca mimo wezwania nadal narusza te warunki lub nie przekazał sprawozdania, organ cofa, w drodze decyzji, zezwolenie bez odszkodowania.

Ad 6. Wprowadzenie w art. 9z ucpq kar pieniężnych za niewydanie decyzji, o których mowa w art. 5 ust. 7 oraz art. 6 ust. 7 ucpq.

Decyzje, o których mowa w art. 5 ust. 7 oraz art. 6 ust. 7 ucpq odwołują się do licznych obowiązków właścicieli nieruchomości oraz wójta, burmistrza i prezydenta miasta, i obejmują również kwestie związane z odpadami komunalnymi. W związku z tym wniosek NIK wymaga pogłębionej analizy, w tym również przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska, które jest właściwe w zakresie gospodarki odpadami. Ewentualne wprowadzenie przepisów w tym zakresie do ucpq może zostać dokonane przy nowelizacji aktów prawnych będących we właściwości ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej lub ministra właściwego do spraw środowiska.

Ad 7. Uzupełnienie art. 21 ust. 7 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (uzzw) poprzez dodanie, że obowiązek opracowania wieloletniego planu nie dotyczy przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych, które nie tylko nie

planują budowy urządzeń wodociągowych lub urządzeń kanalizacyjnych, ale również nie planują ich modernizacji.

Proponowana zmiana zostanie wzięta pod uwagę w ramach prac nad planowaną nowelizacją ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków.

Odnosząc się do treści Informacji Najwyższej Izby Kontroli o wynikach kontroli, sprostowania i uzupełnienia wymaga informacja zawarta na str. 9 wskazująca, że od lipca 2019 r. rozpoczęto w KZGW PGW Wody Polskie prace nad szóstą aktualizacją KPOŚK. Stosowne polecenie podjęcia działań w zakresie sporządzenia VI aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (dalej jako VI AKPOŚK) zostało wydane Prezesowi Wód Polskich przez ówczesnego Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej przy piśmie z dnia 15 maja 2019 r., znak: DGWiZS.WOW.073.6.2019.DP. Pismo to przekazane zostało do NIK przy piśmie z dnia 18 stycznia 2021 r., znak: GM-DGWiZS-6.0810.1.2021, stanowiącym odpowiedź na pismo NIK z dnia 11 stycznia 2021 r., znak: KSI.410.003.01.2020.WB/1.

Nie można zgodzić się również ze stwierdzeniem zawartym na str. 33, wskazującym, iż KZGW PGW Wody Polskie w ramach prac nad VI AKPOŚK opracowało *Poradnik dla samorządów wyznaczających aglomeracje*. Dokument ten opracowany został przez ówczesne Ministerstwo Gospodarki Wodnej i Żeglugi Śródlądowej przy współpracy KZGW PGW WP. Informacja w tej sprawie przekazana została do NIK przy piśmie z dnia 18 stycznia 2021 r., znak: GM-DGWiZS-6.0810.1.2021, stanowiącym odpowiedź na pismo NIK z dnia 11 stycznia 2021 r., znak: KSI.410.003.01.2020.WB/1.

Jak słusznie zauważono w wynikach kontroli, prawidłowe działania w zakresie gospodarki ściekowej nie ograniczają się wyłącznie do tych wynikających z przepisów prawa. Niezwykle istotnym elementem są działania edukacyjno-informacyjne. W tym miejscu należy wskazać, że Ministerstwo Infrastruktury 31 stycznia 2022 r. zorganizowało spotkanie dla przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego dotyczące przyłączania nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej. Celem spotkania było zidentyfikowanie potrzeb samorządów w odniesieniu do narzędzi prawnych umożliwiających skuteczne egzekwowanie obowiązku przyłączenia nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej, a także ewentualnych problemów, z jakimi spotykają się samorządy w tym zakresie.

Ponadto, w dniu 8 lutego 2022 r. Ministerstwo Infrastruktury zorganizowało kolejne spotkanie dla przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, którego tematem było finansowanie gospodarki ściekowej, zarówno w zakresie aglomeracji ujętych w KPOŚK jak i na obszarach nieobjętych tym programem. Podczas spotkania przedstawiciele instytucji krajowych, zaangażowanych w proces finansowania inwestycji w gospodarce ściekowej, zaprezentowali uczestnikom dostępne w Polsce instrumenty wsparcia finansowego dedykowanego przedsięwzięciom w tym obszarze.

W celu poprawy stanu gospodarki ściekowej w Polsce, w tym przyspieszenia procesu dostosowywania aglomeracji do warunków dyrektywy ściekowej, dzięki staraniom ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej uruchomiono dodatkowe krajowe mechanizmy finansowania inwestycji w tym zakresie. W ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych (tj. uchwały Rady Ministrów nr 84/2021 Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2021 r. w sprawie ustanowienia Rządowego Funduszu Polski Ład: Programu Inwestycji Strategicznych oraz uchwały nr 176/2021 Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2021 r. zmieniającej uchwałę w sprawie ustanowienia Rządowego Funduszu Polski Ład: Programu Inwestycji Strategicznych) w priorytecie 1 przewiduje się dofinansowanie przeznaczone na pokrycie wydatków związanych z realizacją zadań inwestycyjnych polegających na budowie lub modernizacji infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, w tym oczyszczalni. Program ten zakłada bezzwrotne dofinansowanie realizowanych inwestycji w wysokości 95% wartości inwestycji (wymagany udział własny jednostki samorządu terytorialnego to minimum 5%). Rządowy program inwestycyjny realizowany poprzez promesy inwestycyjne Banku Gospodarstwa Krajowego. Ponadto, w roku 2021 jednostkom samorządu terytorialnego przyznane zostały dodatkowe środki z budżetu państwa, jako uzupełnienie subwencji ogólnej. Podział środków na poszczególne gminy został oparty na ustawowym algorytmie. Podstawę do wyliczenia środków stanowiły dane Głównego Urzędu Statystycznego za rok 2019, według stanu na dzień 31 października 2021 r. W ramach tej subwencji przewidziane zostały środki m.in. na wsparcie finansowe inwestycji w zakresie wodociągów i zaopatrzenia

w wodę oraz kanalizacji. Dodatkowo, od 2023 r. zacznie obowiązywać nowa część subwencji ogólnej – subwencja rozwojowa.

Z poważaniem,

Z upoważnienia Ministra Infrastruktury
dokument podpisany elektronicznie przez:

Marek Gróbarczyk

Sekretarz Stanu

6.6. Opinia Prezesa NIK do stanowiska Ministra

PREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
MARIAN BANAŚ

KSI.430.007.2021
P/20/046

Warszawa, 17 marca 2022 r.

Opinia
Prezesa Najwyższej Izby Kontroli
do stanowiska Ministra Infrastruktury z 4 marca 2022 r. do informacji o wynikach kontroli
Zbieranie i oczyszczanie ścieków komunalnych

Na podstawie art. 64. ust. 2 ustawy dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹ przedstawiam opinię do ww. stanowiska.

Z zadowoleniem przyjmuję informację Ministra Infrastruktury o prowadzonych obecnie pracach legislacyjnych związanych z przyjęciem pakietu rozwiązań w ramach projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo wodne i niektórych innych ustaw (UC112), które uwzględniają w części wnioski NIK sformułowane w wyniku przedmiotowej kontroli, a także o prowadzonych działaniach edukacyjno-informacyjnych oraz działaniach w zakresie wsparcia finansowego dla zapewnienia poprawy stanu gospodarki ściekowej w gminach.

Uprzejmie informuję, że podtrzymuję wniosek dotyczący wprowadzenia w art. 9o ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach² obowiązku składania przez przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych sprawozdań zerowych, w sposób analogiczny jak w art. 9nb ust 3a ucpg w zakresie odpadów komunalnych. Wniosek ten służy bowiem (tak jak w przypadku odpadów komunalnych) jednoznacznie wskazaniu na obowiązek złożenia ww. sprawozdania. Ma on na celu zapobieżenie interpretowaniu regulacji zawartej w art. 9o ust. 1 ucpg – stwierdzonego w trakcie kontroli NIK – jako dotyczącej tylko tych przedsiębiorców, którzy w danym kwartale faktycznie dokonywali opróżniania zbiorników i transportu nieczystości ciekłych. W wyniku takiej interpretacji w części kontrolowanych gmin z założenia nie egzekwowano obowiązku złożenia przedmiotowego sprawozdania od przedsiębiorców, którzy – mimo posiadania zezwolenia na prowadzenie ww. działalności – nie dokonywali w danym kwartale opróżniania zbiorników i transportu nieczystości ciekłych.

Wniosek NIK jest zasadny, ponieważ stosowanie tego przepisu rodzi wątpliwości interpretacyjne.

Podtrzymuję także swoje stanowisko o konieczności wprowadzenia obowiązku weryfikacji rzetelności kwartalnych sprawozdań składanych przez przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych – wskazanego we wniosku NIK. Obowiązek ten jest jednym z kluczowych rozwiązań umożliwiających w gminach prawidłowe nadzorowanie postępowania z nieczystościami ciekłymi, w tym bilansowanie tych nieczystości.

Odnośnie do proponowanych zmian w treści informacji w zakresie rozpoczęcia prac nad szóstą aktualizacją Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK) uprzejmie informuję, że użyte sformułowanie, tj. *Od lipca 2019 r. rozpoczęto w KZGW PGW Wody Polskie prace nad szóstą aktualizacją KPOŚK*, wynika z zaakceptowanego w lipcu 2019 r. przez podsekretarza stanu w Ministerstwie Gospodarki Morskiej i Żeglugi

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, ze zm.

² Dz. U. z 2021 r. poz. 888, ze zm., dalej: *ucpg*.

Śródlądowej (MGMiŻS) dokumentu pn. *Mapa drogowa dla aglomeracji ubiegających się o ujęcie w VI aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (VI KPOŚK)*, w którym, w ramach harmonogramu prac, przewidziano w okresie lipiec – październik 2019 r. prace w zakresie wyznaczenia i zmiany aglomeracji (przeгляд aglomeracji). Wskazane w stanowisku Ministra zobowiązanie Prezesa Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie³ w maju 2019 r. przez podsekretarza stanu w MGMTiŻS do podjęcia działań w zakresie sporządzenia szóstej aktualizacji KPOŚK nie jest tożsame z rozpoczęciem prac nad przygotowaniem tego dokumentu.

Najwyższa Izba Kontroli nie podziela stwierdzenia użytego w stanowisku Ministra dotyczącego dokumentu pn. *Poradnik dla samorządów wyznaczających aglomeracje* – tj. że dokument ten został opracowany przez ówczesne Ministerstwo Gospodarki Wodnej i Żeglugi Śródlądowej przy współpracy z KZGW PGW WP – z uwagi na występujące rozbieżności pomiędzy wyjaśnieniami Prezesa PGW WP a przedstawicielami Ministerstwa Infrastruktury, przedłożonymi podczas kontroli P/20/046 *Zbieranie i oczyszczanie ścieków komunalnych*.

W trakcie kontroli w Krajowym Zarządzie Gospodarki Wodnej PGW WP (KZGW PGW WP) Prezes PGW WP wyjaśnił, m.in. że: w okresie objętym kontrolą KZGW opracował następujące dokumenty: - *Poradnik dla samorządów wyznaczających aglomeracje 2020 (opracowany we współpracy z Ministerstwem Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej w 2020)*. Natomiast podczas kontroli w Ministerstwie Infrastruktury dyrektor Departamentu Gospodarki Wodnej i Żeglugi Śródlądowej wyjaśniła m.in., że: MGMTiŻS [...] opracował materiał pn. „*Poradnik dla samorządów wyznaczających aglomeracje*”, a także zorganizował spotkania on-line z aglomeracjami w ramach konsultacji społecznych w trakcie procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu VI AKPOŚK.

W świetle powyższego NIK na obecnym etapie nie jest w stanie wskazać, która jednostka opracowała przedmiotowy dokument, a która współpracowała przy jego tworzeniu. W związku z tym podjąłem decyzję o dokonaniu zmiany w treści informacji, w akapicie dotyczącym opracowania ww. dokumentu poprzez dodanie, że został on opracowany wspólnie przez MGMTiŻS oraz KZGW PGW WP.

PREZES
Najwyższej Izby Kontroli

Marian Banas

³ Dalej: PGW WP.

⁴ Pismo PGW WP z 10 listopada 2020 r., znak: KZW.4030.30.2020.